JULES VERNE

Cesta kolem světa za osmdesát dní

AUDIOKNIHY CZ · AUDIOKNIHYCZ.CZ

Jules Verne

Kapitola první

v níž se Phileas Fogg a Passepartout navzájem přijmou, jeden za pána a druhý za sluhu

V roce tisíc osm set sedmdesát dva obýval dům číslo sedm v Saville Row v Burlington Gardens – dům, v němž roku tisíc osm set čtrnáct zemřel Sheridan – pan Phileas Fogg, jeden z nejpodivnějších a nejnápadnějších členů londýnského Reformního klubu, ačkoli jako by si vzal za úkol nedělat nic, co by na něj mohlo upoutat pozornost.

Jednoho z největších řečníků, kteří jsou Anglii ke cti, tedy střídal tenhle Phileas Fogg, záhadná osobnost, o níž se nevědělo nic, kromě toho, že je to velice slušný člověk a jeden z nejskvělejších gentlemanů vznešené anglické společnosti.

Říkalo se, že se podobá Byronovi – aspoň hlavou, protože co se nohou týče, byl bezvadný – jenže Byronovi s knírem a licousy, Byronovi nehnutému, který by prožil tisíc let, aniž by zestárl.

Angličan byl určitě, Londýňan už možná ne. Nikdo ho nikdy neviděl ani na burze, ani v bance, ani v žádné z kanceláří Cityjské čtvrti. Žádný londýnský dok a žádná londýnská přístaviště nikdy nepřijaly loď, jejímž majitelem by byl Phileas Fogg. Tenhle gentleman nebyl v žádné správní radě. Jeho jméno nikdy nezaznělo v žádné advokátní kanceláři, ani v Templu, ani v Lincolnově ani v Grayově koleji. Nikdy nezastupoval klienta před kancléřovým soudem ani před Soudem královniny lavice, ani před Soudem státního pokladu, ani před soudem církevním. Nebyl ani průmyslník, ani obchodník, ani kupec, ani statkář. Ne-

patřil ani do *Královské instituce Velké Británie*, ani do *Londýnské instituce*, ani do *Instituce řemeslníků*, ani do *Russellovy instituce*, ani do *Západní literární instituce*, ani do *Instituce právnické*, ani do té *Instituce sjednocených umění a věd*, která stojí pod přímým patronátem Jejího Milostivého Veličenstva. A nepatřil nakonec ani do žádné z četných společností, které se v hlavním městě Anglie hemží, počínaje *Společností přátel skleněné harmoniky* a konče *Entomologickou společností*, založenou především proto, aby se hubil škodlivý hmyz.

Phileas Fogg byl členem Reformního klubu, a to bylo všechno.

Kdyby se někdo divil tomu, že by tak tajuplný gentleman mohl patřit mezi členy tohoto ctihodného spolku, odpoví se mu, že prošel na doporučení pánů bratří Baringů, u nichž měl otevřený úvěr. Odtud jistá „solidnost", daná tím, že jeho šeky byly pravidelně propláceny na viděnou k tíži jeho vždy aktivního běžného účtu.

Byl ten Phileas Fogg bohatý? Bezpochyby. Jak však svůj majetek získal, to nedokázali říci ani nejlépe informovaní lidé, a pan Fogg byl ten poslední, u kterého by se slušelo se po tom ptát. V každém případě nebyl v ničem marnotratný, nebyl však ani lakomý: všude, kde chyběl příspěvek na věc ušlechtilou, užitečnou nebo štědrou, zaplatil ho mlčky, a dokonce anonymně.

Zkrátka a dobře, nic nebylo méně sdílné než tenhle gentleman. Mluvil, jak jen málo mohl, a zdál se tím záhadnější, čím byl mlčenlivější. Jeho život byl přitom jako na dlani; ale co dělal, bylo tak přesně na vteřinu pořád totéž, že se obraznost, nespokojená, pídila dál.

Cestoval snad? Pravděpodobně, protože nikdo neznal mapu světa lépe než on. Nebylo místa tak odlehlého, o němž by neměl zvláštní vědomost. Někdy – stačilo mu k tomu několik stručných, jasných slov – uváděl na pravou míru tisíce drbů, které v klubu obíhaly o ztracených či zabloudilých cestovatelích. Řekl, jaké jsou pravé pravděpodobnosti, a jeho slova se často ukázala být jakoby vedena druhým zrakem, pro-

tože se nakonec vždycky potvrdila událostí. Byl to člověk, který musel procestovat celý svět – aspoň v duchu.

Jisté však bylo jedno: dlouhá léta Phileas Fogg Londýn neopustil. Ti, kdo měli tu čest znát ho o něco víc než ostatní, dosvědčovali, že – kromě té přímé cesty, kterou každý den chodil z domova do klubu – ho nikdo nemohl nikdy nikde jinde spatřit. Jedinou jeho kratochvílí bylo číst noviny a hrát whist. V téhle hře mlčení, tak dobře hodící se k jeho povaze, často vyhrával, jenže výhry mu nikdy nespadly do měšce a tvořily nemalou položku v jeho rozpočtu na dobročinnost. A je třeba podotknout, že pan Fogg hrál očividně pro hru samu, ne pro výhru. Hra pro něj byla souboj, zápas s nesnází, ale zápas bez pohybu, bez přesunu, bez únavy, a to se k jeho povaze hodilo.

O Phileasovi Foggovi se nevědělo ani o ženě, ani o dětech – což se může přihodit i lidem nejpoctivějším – ani o příbuzných, ani o přátelích – což je po pravdě vzácnější. Phileas Fogg žil sám ve svém domě v Saville Row, kam nikdo nevkročil. O jeho soukromí nikdy nepadlo slovo. Ke službě mu stačil jediný sluha. Snídal a obědval v klubu v hodinách odměřených na vteřinu, v téže síni, u téhož stolu, nehostil kolegy a žádného cizince nezval, domů se vracel, jen aby šel spát, přesně o půlnoci, a nikdy nevyužil pohodlných pokojů, které Reformní klub drží svým členům k dispozici. Ze čtyřiadvaceti hodin trávil deset doma, ať už spal, nebo se věnoval své toaletě. Když se procházel, pak vždy stejným krokem po vstupní hale vykládané mozaikou nebo po kruhové galerii, nad níž se klene kupole z modrých vitráží, kterou nese dvacet iónských sloupů z červeného porfyru. Když tam obědval či večeřel, byly to kuchyně, spíž, komora, rybárna i mléčnice klubu, které jeho tabuli zásobily svými vybranými zásobami; byli to klubovní sluhové, vážné postavy v černém fraku a v botách s plstěnými podrážkami, kteří ho obsluhovali na zvláštním porcelánu a na skvostném saském prádle; byly to klubovní křišťály z vytrácené formy, v nichž mu bylo nalito jeho sherry, jeho porto nebo jeho claret kořeněný skořicí,

netíkem a kasií; a byl to konečně klubovní led – led přivezený s velkými náklady z amerických jezer – který jeho nápoje udržoval v náležitém chladu.

Jestli žít v takových podmínkách znamená být výstředník, pak je třeba uznat, že výstřednost má své dobré stránky!

Dům v Saville Row, aniž byl přepychový, se vyznačoval mimořádným pohodlím. Ostatně při neměnných zvycích nájemníka se v něm služba scvrkávala na málo. Phileas Fogg však od svého jediného sluhy vyžadoval mimořádnou přesnost, mimořádnou spořádanost. Zrovna toho dne, druhého října, dal Phileas Fogg výpověď Jamesovi Forsterovi – ten chlapík se provinil tím, že mu k holení přinesl vodu o čtyřiaosmdesáti stupních Fahrenheita místo šestaosmdesáti – a očekával jeho nástupce, který se měl dostavit mezi jedenáctou a půl dvanáctou.

Phileas Fogg, pevně usazen v křesle, obě nohy u sebe jako voják na přehlídce, ruce opřené o kolena, tělo vzpřímené, hlavu vysoko, sledoval ručičku kyvadlových hodin – spletitý přístroj, který ukazoval hodiny, minuty, vteřiny, dny, data i rok. Jakmile odbije půl dvanácté, měl pan Fogg podle svého denního zvyku opustit dům a vydat se do Reformního klubu.

V tu chvíli někdo zaklepal na dveře malého salónu, v němž se Phileas Fogg zdržoval.

Objevil se James Forster, vyhozený sluha.

„Nový sluha," ohlásil.

Vstoupil chlapík asi třicetiletý a uklonil se.

„Jste Francouz a jmenujete se John?" zeptal se ho Phileas Fogg.

„Jean, s dovolením pána," odpověděl příchozí, „Jean Passepartout, přezdívka, která mi zůstala a kterou odůvodňovala má přirozená pohotovost dostat se z každé šlamastyky. Myslím si, pane, že jsem poctivý chlapík, ale popravdě řečeno, prošel jsem všelijakým řemeslem. Byl jsem potulným zpěvákem, jezdcem v cirkuse, dělal jsem akrobacii jako Léotard a tančil na laně jako Blondin; pak jsem se stal učitelem

tělocviku, abych svůj talent líp zužitkoval, a naposled jsem byl v Paříži hasičským seržantem. Mám ve svém životopise dokonce několik pozoruhodných požárů. Jenže už je to pět let, co jsem opustil Francii, a protože jsem si chtěl okusit rodinného života, jsem v Anglii pokojovým sluhou. A když jsem teď zůstal bez místa a doslechl se, že pan Phileas Fogg je nejpřesnější a nejusedlejší muž ve Spojeném království, přišel jsem k pánovi s nadějí, že tu budu žít v klidu a zapomenu i na to jméno Passepartout…“

„Passepartout mi vyhovuje,“ odpověděl gentleman. „Byl jste mi doporučen. Mám o vás dobré zprávy. Znáte mé podmínky?“

„Ano, pane.“

„Dobrá. Kolik máte hodin?“

„Jedenáct hodin dvaadvacet minut,“ odpověděl Passepartout a vytáhl z hlubin kapsičky u vesty obrovské stříbrné hodinky.

„Jdete pozadu,“ řekl pan Fogg.

„Ať mi to pán odpustí, ale to není možné.“

„Jdete pozadu o čtyři minuty. Na tom nesejde. Stačí, že víme, o kolik se rozcházíme. Takže od tohoto okamžiku, od jedenácti hodin devětadvaceti minut dopoledne, dnes ve středu druhého října tisíc osm set sedmdesát dva, jste v mých službách.“

Jen to dořekl, Phileas Fogg vstal, vzal si klobouk levou rukou, nasadil si ho na hlavu pohybem automatu a bez dalšího slova zmizel.

Passepartout slyšel, jak dveře do ulice jednou zaklaply: to vycházel jeho nový pán; pak podruhé: to zase odcházel jeho předchůdce James Forster.

Passepartout zůstal v domě v Saville Row sám.

Kapitola druhá

v níž je Passepartout přesvědčen, že konečně našel svůj ideál

„Namouduši," řekl si Passepartout, zprvu trochu vyvedený z míry, „u paní Tussaudové jsem viděl figuríny, které byly zrovna tak živé jako můj nový pán!"

Je třeba zde dodat, že „figuríny" paní Tussaudové jsou voskové postavy, které si v Londýně chodí prohlížet davy lidí a kterým vskutku chybí jen řeč.

Během těch několika okamžiků, kdy mohl Phileasa Fogga zahlédnout, si Passepartout svého budoucího pána rychle, ale pečlivě prohlédl. Byl to muž, kterému mohlo být kolem čtyřicítky, s ušlechtilou krásnou tváří, vysoké postavy, kterou nehyzdila lehká zavalitost, s plavými vlasy i licousy, s hladkým čelem bez známek vrásek u spánků, s tváří spíš bledou než zbarvenou, s nádhernými zuby. Zdálo se, že v nejvyšší míře má to, co fyziognomové nazývají „klid v činnosti", schopnost společná všem, kdo odvedou víc práce než hluku. Klidný, chladnokrevný, s čistým okem a nehnutým víčkem byl dokonalým představitelem těch chladnokrevných Angličanů, s nimiž se ve Spojeném království setkáme poměrně často a jejichž trochu akademický postoj znamenitě zachytila svým štětcem Angelica Kauffmannová. Když ho člověk pozoroval při různých životních úkonech, působil tenhle gentleman dojmem bytosti, která je v každé své části dobře vyvážená, dokonale uměřená, přesná jako chronometr od Leroye nebo Earnshawa. Phileas Fogg byl totiž vskutku ztělesněná přesnost, což

bylo zřetelně vidět na „výrazu jeho nohou a rukou“, protože u člověka, stejně jako u zvířat, jsou i údy orgány, které vyjadřují vášně.

Phileas Fogg patřil k těm lidem přesným jako hodiny, kteří, nikdy nespěchají a vždy jsou pohotoví, šetří svými kroky i pohyby. Neudělal krok navíc, chodil vždy nejkratší cestou. Neplýtval ani pohledem po stropě. Nedovolil si jediné zbytečné gesto. Nikdo ho nikdy neviděl dojatého či rozrušeného. Byl to nejméně uspěchaný člověk na světě, a přece přišel vždy včas. Pochopí se ovšem, že žil sám a takřka mimo veškeré společenské vazby. Věděl, že v životě je nutno počítat s třením, a protože tření zdržuje, netřel se o nikoho.

Co se Jeana řečeného Passepartout týče, pravého Pařížana z Paříže, těch pět let, co žil v Anglii a dělal v Londýně pokojového sluhu, hledal marně pána, k němuž by mohl přilnout.

Passepartout nebyl žádný z těch Frontinů ani Mascarillů, kteří s nadzvednutými rameny, nosem ve větru, jistým pohledem a suchým okem jsou jen nestoudní taškáři. Ne. Passepartout byl počestný chlapík, s milou tváří, s rty poněkud vystouplými, které byly stále připravené ochutnávat či líbat, bytost mírná a úslužná, s jednou z těch dobrotivých kulatých hlav, které člověk rád vidí na ramenou přítele. Měl modré oči, živou pleť, obličej dost plný, aby si sám viděl na vlastní lícní kosti, hrudník široký, pas silný, mohutné svalstvo a oplýval herkulovskou silou, kterou mu cvičení z mládí znamenitě vypěstovala. Hnědé vlasy měl trochu neposlušné. Jestli antičtí sochaři znali osmnáct způsobů, jak upravit vlasy Minervy, Passepartout znal jen jeden, jak upravit ty své: tři tahy hřebenem, a byl učesán.

Jestli se povídavá povaha tohoto chlapíka shodne s povahou Phileasa Fogga, to by nedovolila říci ani ta nejzákladnější opatrnost. Bude Passepartout tím skrznaskrz přesným sluhou, jakého jeho pán potřeboval? To se ukáže až v užívání. Jak víme, prošel dost potulnou mladostí a toužil po klidu. Protože slýchal chválit anglickou metodičnost a příslovečnou chladnost tamních gentlemanů, přijel si pro štěstí do

Anglie. Dosud mu však osud nepřál. Nemohl se nikde zakořenit. Vystřídal deset domů. Ve všech byli lidé rozmarní, nevyrovnaní, honící se za dobrodružstvím či za kraji – a to Passepartoutovi už nemohlo vyhovovat. Jeho poslední pán, mladý lord Longsferry, poslanec parlamentu, trávil noci v „oyster-rooms“ na Hay-Marketu a příliš často se vracel domů na ramenou strážníků. Passepartout, který především chtěl mít možnost svého pána si vážit, pronesl pár uctivých poznámek, které byly špatně přijaty, a místo opustil. Dozvěděl se mezitím, že pan Phileas Fogg hledá sluhu. Zjistil si o tom gentlemanovi, co mohl. Osoba, jejíž život byl tak pravidelný, která nikde nepřespávala, necestovala, nebyla nikdy pryč, ani na jediný den, mu musela vyhovovat. Dostavil se tam a byl přijat za okolností, které známe.

Passepartout – právě odbila půl dvanácté – se tedy ocitl v domě v Saville Row sám. Ihned zahájil obhlídku. Prošel ho od sklepa až k půdě. Tenhle čistý, uspořádaný, přísný, puritánský dům, dobře zařízený pro službu, se mu zalíbil. Působil na něj jako hezká hlemýždí ulita, ovšem jako ulita svícená a vyhřívaná plynem, protože svítiplyn tu obstarával veškeré potřeby světla i tepla. Passepartout bez obtíží našel v druhém patře pokoj, který byl určen pro něho. Vyhovoval mu. Elektrické zvonky a mluvicí trubice ho spojovaly s komnatami v mezipatře i v prvním patře. Na krbu stály elektrické kyvadlové hodiny spojené s těmi v ložnici Phileasa Fogga a oba přístroje tloukly v týž okamžik, na tutéž vteřinu.

„To je něco pro mě, to je něco pro mě!“ řekl si Passepartout.

Všiml si také, že v jeho pokoji je nad hodinami vyvěšena cedulka. Byl to rozpis denní služby. Obsahoval – od osmi hodin ráno, pevně stanovené doby, kdy Phileas Fogg vstává, do půl dvanácté, kdy odchází z domu k obědu do Reformního klubu – všechny podrobnosti služby, čaj a topinky v osm hodin třiadvacet minut, vodu k holení v devět hodin třicet sedm minut, česání ve tři čtvrtě na deset a tak dále. Pak od půl dvanácté dopoledne do půlnoci – hodiny, kdy ten metodický gen-

tleman uléhá – bylo všechno zapsáno, předvídáno, upraveno. Passepartout si s potěšením tento rozpis prostudoval a jednotlivé jeho body si vryl do paměti.

Co se šatníku pánova týče, byl výborně zařízen a znamenitě vymyšlen. Každé kalhoty, kabát či vesta nesly pořadové číslo, které se shodovalo s číslem v knize příchodů a odchodů kusů prádla a které podle ročního období udávalo, kdy mají být na řadě. Stejný řád platil pro boty.

Zkrátka v tomhle domě v Saville Row, který musel být za časů slavného, ale rozmařilého Sheridana chrámem nepořádku, teď vládl pohodlný nábytek, prozrazující slušné jmění. Žádná knihovna, žádné knihy, které by panu Foggovi stejně nebyly k ničemu, protože mu Reformní klub nabízel knihovny dvě, jednu věnovanou krásnému písemnictví, druhou právu a politice. V ložnici středně velký trezor, jehož konstrukce ho chránila jak před požárem, tak před krádeží. Zbraně v domě žádné, žádné lovecké ani válečné náčiní. Všechno tu svědčilo o těch nejmírumilovnějších návycích.

Když Passepartout dům důkladně prohlédl, zamnul si ruce, široký obličej mu zazářil a vesele si opakoval:

„Tohle je něco pro mě! To je pravé pro mne! My dva si báječně porozumíme, pan Fogg a já! Domácký a řádný člověk! Hotový strojek! Inu, mně vůbec nevadí sloužit strojku!“

Kapitola třetí

v níž se rozpoutá rozhovor, který může přijít Phileasa Fogga draho

Phileas Fogg opustil svůj dům v Saville Row o půl dvanácté, a když pět set pětasedmdesátkrát položil pravou nohu před levou a pět set šestasedmdesátkrát levou před pravou, dorazil k Reformnímu klubu, obrovské budově vystavěné na Pall Mallu, jejíž stavba stála neméně než tři miliony.

Phileas Fogg zamířil ihned do jídelny, jejíchž devět oken se otevíralo do krásné zahrady s podzimem již pozlacenými stromy. Tam zasedl ke zvyklému stolu, kde na něj čekal prostřený příbor. Jeho oběd se skládal z předkrmu, z vařené ryby s omáčkou „reading sauce“ nejlepší jakosti, z pečínky nachové barvy, kořeněné „mushroom“, z koláče plněného stvoly rebarbory a zelenými angrešty, z kousku chesteru – a to vše zapito několika šálky toho výborného čaje, zvlášť nasbíraného pro spíž Reformního klubu.

V dvanáct hodin sedmačtyřicet minut tenhle gentleman vstal a zamířil do velkého salónu, přepychové místnosti ozdobené obrazy v bohatých rámech. Tam mu sluha podal nerozřezaný výtisk *Timesů*, jehož namáhavé rozkládání Phileas Fogg provedl s jistotou ruky, která prozrazovala velký návyk v této nesnadné operaci. Čtení tohoto listu zaměstnalo Phileasa Fogga do tří hodin pětačtyřiceti minut, a potom četba *Standardu* – jenž ho vystřídal – trvala až do večeře. Tato večeře proběhla za stejných podmínek jako oběd, s přídavkem „royal british sauce“.

Dvacet minut před šestou se gentleman znovu objevil ve velkém salónu a pohroužil se do čtení *Morning Chronicle*.

O půl hodiny později vcházeli do salónu různí členové Reformního klubu a přistupovali ke krbu, v němž hořel oheň z černého uhlí. Byli to obvyklí partneři pana Phileasa Fogga, zuřiví hráči whistu jako on: inženýr Andrew Stuart, bankéři John Sullivan a Samuel Fallentin, sládek Thomas Flanagan a Gauthier Ralph, jeden ze správců Anglické banky – bohatí a vážení lidé i v tomto klubu, který mezi své členy počítá přední osobnosti průmyslu a financí.

„Nu, Ralphe," zeptal se Thomas Flanagan, „jak to vypadá s tou krádeží?"

„Inu," odpověděl Andrew Stuart, „banka přijde o své peníze."

„Já naopak doufám," řekl Gauthier Ralph, „že pachatele krádeže dopadneme. Policejní inspektoři, lidé velmi zkušení, byli vysláni do Ameriky i do Evropy, do všech hlavních přístavů, kde se nasedá a vylodí, a tomu pánovi se bude těžko unikat."

„Takže je popis zloděje znám?" zeptal se Andrew Stuart.

„Předně to není žádný zloděj," odpověděl Gauthier Ralph vážně.

„Jak to že to není zloděj, ten, kdo odnesl pětapadesát tisíc liber v bankovkách?"

„Není," odpověděl Gauthier Ralph.

„Takže průmyslník?" zeptal se John Sullivan.

„*Morning Chronicle* tvrdí, že je to gentleman."

Ten, kdo to odpověděl, nebyl nikdo jiný než Phileas Fogg, jehož hlava se tehdy vynořila z moře papíru nahromaděného kolem něho. Zároveň Phileas Fogg pozdravil své kolegy a oni mu pozdrav opětovali.

Událost, o kterou šlo a o níž noviny po celém Spojeném království žhavě diskutovaly, se stala tři dny předtím, devětadvacátého září. Z pultu hlavního pokladníka Anglické banky byl odnesen svazek bankovek v obrovské částce pětapadesát tisíc liber.

Komukoli, kdo se podivoval, jak se taková krádež mohla stát tak snadno, odpovídal podguvernér Gauthier Ralph pouze tím, že právě v tu chvíli pokladník zapisoval příjem tří šilinků a šesti pencí a že se nedá hlídat všechno najednou.

Je však na místě tu podotknout – a to vysvětlení věci usnadňuje – že se tenhle znamenitý ústav zvaný „Bank of England“ zdá nesmírně dbát důstojnosti veřejnosti. Žádné stráže, žádní invalidé, žádné mříže! Zlato, stříbro i bankovky jsou volně vystaveny, takřka na milost kdejakému příchozímu. Nelze podezírat počestnost jen tak kohokoli, kdo tudy jde. Jeden z nejlepších pozorovatelů anglických zvyků dokonce vypráví toto: v jednom ze sálů banky, v němž se jednoho dne nacházel, dostal zvědavý nápad prohlédnout si zblízka slitek zlata o váze sedmi až osmi liber, který ležel vystaven na pokladníkově pultu; ten slitek vzal, prohlédl si ho, podal sousedovi, soused dalšímu, takže slitek šel z ruky do ruky až na konec jakési temné chodby a vrátil se zpátky na své místo teprve za půl hodiny, aniž pokladník jen zvedl hlavu.

Devětadvacátého září se však věci neodehrály tak docela stejně. Svazek bankovek se nevrátil, a když nádherné nástěnné hodiny nad „drawing-office“ odbily v pět hodin konec úředního dne, zbývalo Anglické bance jen převést pětapadesát tisíc liber do účtu zisků a ztrát.

Jakmile byla krádež patřičně zjištěna, byli do hlavních přístavů – do Liverpoolu, do Glasgow, do Le Havru, do Suezu, do Brindisi, do New Yorku a tak dále – vysláni agenti, „detektivové“ vybraní z těch nejzkušenějších, se slibem, že v případě úspěchu dostanou prémii dvou tisíc liber a pět procent z nalezené částky. Než budou k dispozici údaje z hned zahájeného vyšetřování, měli tito inspektoři za úkol pečlivě sledovat všechny přijíždějící i odjíždějící cestující.

Jak už řekl *Morning Chronicle*, byl totiž důvod se domnívat, že pachatel krádeže není členem žádné z anglických zlodějských band. Během onoho devětadvacátého září byl v sále výplat, v dějišti krádeže, zpozorován dobře oblečený gentleman uhlazeného chování a vzneše-

ného vzezření, který se tam procházel sem a tam. Vyšetřování umožnilo sestavit poměrně přesný popis tohoto gentlemana, popis, který byl ihned rozeslán všem detektivům ve Spojeném království i na kontinentě. Někteří bystří duchové – a Gauthier Ralph k nim patřil – se tedy domnívali, že mají právo doufat, že jim zloděj neunikne.

Jak si lze domyslet, tahle věc byla na denním pořádku v Londýně i v celé Anglii. Diskutovalo se o ní, lidé se vášnivě přeli pro nebo proti pravděpodobnosti úspěchu metropolitní policie. Nikoho tedy nepřekvapí, že členové Reformního klubu probírali tutéž otázku, tím spíš, že jedním z přítomných byl právě podguvernér banky.

Ctihodný Gauthier Ralph nechtěl o výsledku pátrání pochybovat; soudil, že vypsaná prémie podivuhodně vybičuje horlivost i důvtip agentů. Jenže jeho kolega Andrew Stuart tuto důvěru zdaleka nesdílel. Spor mezi gentlemany tedy pokračoval dál, i když si zasedli ke stolu na whist: Stuart proti Flanaganovi, Fallentin proti Phileasovi Foggovi. Během hry hráči nemluvili, ale mezi partiemi se přerušený rozhovor rozbíhal s ještě větší vervou.

„Já tvrdím," řekl Andrew Stuart, „že šance jsou na straně zloděje, který musí být opravdu obratný!"

„Ale jděte!" odpověděl Ralph, „není už ani jediná země, kam by se mohl ukrýt."

„No tohle!"

„Kam asi chcete, aby šel?"

„Nevím," odpověděl Andrew Stuart, „ale ostatně, Země je přece pořád dost veliká."

„Bývala kdysi…," řekl polohlasně Phileas Fogg. Pak dodal: „Zdvihněte, pane," a podal karty Thomasi Flanaganovi.

Hovor se během partie přerušil. Zanedlouho však Andrew Stuart ujal slova znovu:

„Jak to, kdysi! Copak se snad Země zmenšila?"

„Zajisté," odpověděl Gauthier Ralph. „Jsem téhož mínění jako pan Fogg. Země se zmenšila, protože se dnes objede desetkrát rychleji než před sto lety. A právě to v případě, o kterém mluvíme, pátrání urychlí."

„A usnadní také zlodějův útěk!"

„Jste na tahu, pane Stuarte!" řekl Phileas Fogg.

Nevěřícího Stuarta to však nepřesvědčilo, a jakmile partie skončila:

„Musíte uznat, pane Ralphe," pokračoval, „že jste přišel na vtipný způsob, jak říci, že se Země zmenšila! Takže když ji teď lze objet za tři měsíce…"

„Jenom za osmdesát dní," řekl Phileas Fogg.

„Opravdu, pánové," dodal John Sullivan, „osmdesát dní, od chvíle, co byl na *Great Indian Peninsular Railway* otevřen úsek mezi Rothalem a Alláhabádem; a tady je výpočet, který uvádí *Morning Chronicle*:

Z Londýna do Suezu přes Mont Cenis a Brindisi, dráhou a parníkem: sedm dní. Ze Suezu do Bombaje, parníkem: třináct dní. Z Bombaje do Kalkaty, dráhou: tři dny. Z Kalkaty do Hongkongu (Čína), parníkem: třináct dní. Z Hongkongu do Jokohamy (Japonsko), parníkem: šest dní. Z Jokohamy do San Franciska, parníkem: dvaadvacet dní. Ze San Franciska do New Yorku, dráhou: sedm dní. Z New Yorku do Londýna, parníkem a dráhou: devět dní. Dohromady: osmdesát dní."

„Ano, osmdesát dní!" zvolal Andrew Stuart, který v nepozornosti přebil klíčovou kartu, „ale bez špatného počasí, protivných větrů, ztroskotání, vykolejení a tak dále."

„Všechno v tom je zahrnuto," odpověděl Phileas Fogg a hrál dál, protože tentokrát už hovor nebral na whist žádný ohled.

„I kdyby Indové nebo Indiáni vytrhali koleje!" volal Andrew Stuart, „i kdyby zastavili vlaky, vyrabovali vozy, skalpovali cestující!"

„Všechno v tom je zahrnuto," odpověděl Phileas Fogg, položil karty a dodal: „Dva vítězné trumfy."

Andrew Stuart, který měl „rozdávat", sebral karty se slovy:

„Teoreticky máte pravdu, pane Foggu, ale v praxi…“

„I v praxi, pane Stuarte.“

„Rád bych vás u toho viděl.“

„Záleží jen na vás. Vyražme spolu.“

„Chraň mě nebe!“ zvolal Stuart, „ale rád vsadím čtyři tisíce liber, že taková cesta za takových podmínek je nemožná.“

„Právě naopak, velmi možná,“ odpověděl pan Fogg.

„Tak ji tedy udělejte!“

„Cestu kolem světa za osmdesát dní?“

„Ano.“

„S radostí.“

„Kdy?“

„Hned.“

„To je šílenství!“ zvolal Andrew Stuart, kterého začínala dráždit vytrvalost jeho protivníka. „Hleďme, hrajme radši dál.“

„Tak znovu rozdejte,“ odpověděl Phileas Fogg, „protože rozdání bylo chybné.“

Andrew Stuart sebral karty rukou rozechvělou; pak je najednou položil na stůl:

„Dobrá, pane Foggu,“ řekl, „ano, sázím čtyři tisíce liber!…“

„Milý Stuarte,“ řekl Fallentin, „uklidněte se. To přece není vážně míněno.“

„Když já říkám sázím,“ odpověděl Andrew Stuart, „míním to vždy vážně.“

„Budiž!“ řekl pan Fogg. Pak se obrátil ke kolegům:

„Mám dvacet tisíc liber uložených u bratří Baringů. Rád je vsadím…“

„Dvacet tisíc liber!“ zvolal John Sullivan. „Dvacet tisíc liber, které můžete pro nepředvídané zpoždění ztratit!“

„Nic nepředvídaného neexistuje,“ odpověděl prostě Phileas Fogg.

„Ale pane Foggu, tahle lhůta osmdesáti dní je spočtena jen jako nejmenší možná doba!“

„Dobře využité minimum stačí na všechno.“

„Jenže aby člověk nepřekročil, musel by přesně na vteřinu skákat ze železnic do parníků a z parníků do železnic!“

„Budu skákat přesně na vteřinu.“

„To je žert!“

„Dobrý Angličan nikdy nežertuje, jde-li o věc tak vážnou, jako je sázka,“ odpověděl Phileas Fogg. „Sázím dvacet tisíc liber proti komukoliv, že obejdu zeměkouli za osmdesát dní či méně, tedy za tisíc devět set dvacet hodin, čili sto patnáct tisíc dvě stě minut. Přijímáte?“

„Přijímáme,“ odpověděli pánové Stuart, Fallentin, Sullivan, Flanagan a Ralph, když se mezi sebou dohodli.

„Dobrá,“ řekl pan Fogg. „Vlak do Doveru odjíždí v osm hodin pětačtyřicet. Toho použiju.“

„Ještě dnes večer?“ zeptal se Stuart.

„Ještě dnes večer,“ odpověděl Phileas Fogg. „Jelikož je tedy dnes středa druhého října,“ dodal a nahlédl do kapesního kalendáře, „mám být zpátky v Londýně, právě v tomto salónu Reformního klubu, v sobotu jednadvacátého prosince v osm hodin pětačtyřicet večer; jinak dvacet tisíc liber, které jsou nyní uloženy k mému dobru u bratří Baringů, přejdou skutečně i právem na vás, pánové. – Zde je šek na tutéž částku.“

Protokol o sázce byl na místě sepsán a podepsán šesti účastníky. Phileas Fogg zůstal chladný. Jistě nevsadil proto, aby vyhrál, a těch dvacet tisíc liber – polovinu svého jmění – vložil do sázky jen proto, že předvídal, že druhou polovinu bude možná muset vydat, aby ten nesnadný, abychom neřekli neuskutečnitelný záměr dovedl do konce. Zato jeho protivníci se zdáli dojati, ne hodnotou vkladu, ale jakýmsi záblesk svědomí, že by za takových podmínek měli bojovat.

Odbila sedmá. Panu Foggovi nabídli, že by whist přerušili, aby se mohl připravit na odjezd.

„Já jsem připraven vždycky!“ odpověděl ten neochvějný gentleman, rozdal karty a řekl:

„Káry jsou trumf. Jste na tahu, pane Stuarte.“

Kapitola čtvrtá

v níž Phileas Fogg ohromí svého sluhu Passepartouta

V sedm hodin pětadvacet minut Phileas Fogg vyhrál ve whistu asi dvacet guinejí, rozloučil se se svými ctěnými kolegy a opustil Reformní klub. V sedm hodin padesát otevíral dveře svého domu a vracel se k sobě.

Passepartout, který si svědomitě prostudoval svůj program, byl dost překvapen, když viděl, jak se pan Fogg – vinen nepřesností – objevuje v tuto nezvyklou hodinu. Podle rozpisu se měl obyvatel domu v Saville Row vracet až přesně o půlnoci.

Phileas Fogg nejprve vystoupil do svého pokoje a potom zavolal:

„Passepartoute."

Passepartout neodpověděl. To volání se nemohlo týkat jeho. Nebyla ta hodina.

„Passepartoute," opakoval pan Fogg, aniž by hlas zvedl o něco víc.

Passepartout se ukázal.

„Volám vás už podruhé," řekl pan Fogg.

„Ale ještě není půlnoc," odpověděl Passepartout a držel v ruce hodinky.

„Já vím," odpověděl Phileas Fogg, „a nic vám nevyčítám. Za deset minut odjíždíme do Doveru a Calais."

Na okrouhlé tváři Francouze se zračila jakási grimasa. Bylo zjevné, že špatně slyšel.

„Pán odjíždí?" zeptal se.

„Ano," odpověděl Phileas Fogg. „Jedeme na cestu kolem světa."

Passepartout, s očima nezměrně rozevřenýma, s povytaženým víčkem i obočím, se svěšenými pažemi a ochablým tělem, projevoval ted všechny příznaky úžasu, hnaného až ke zkoprnění.

„Cestu kolem světa!" zamumlal.

„Za osmdesát dní," odpověděl pan Fogg. „Nemáme tedy ani vteřinu nazbyt."

„Ale ty kufry?..." řekl Passepartout, který nevědomky kýval hlavou zprava doleva.

„Žádné kufry. Jen cestovní brašna. V ní dvě vlněné košile a troje punčochy. Totéž pro vás. Ostatní si cestou koupíme. Snesete dolů můj mackintosh a cestovní deku. Mějte dobré boty. Ostatně půjdeme pěšky málo nebo vůbec. Jděte."

Passepartout by byl chtěl něco odpovědět. Nemohl. Vyšel z pokoje pana Fogga, vystoupil do svého, klesl na židli a užil jedno dost prostořeké rčení své vlasti:

„Ale heleďme," řekl si, „tahle je silná! A já, který jsem si chtěl zůstat v klidu!..."

A mechanicky si začal chystat věci na cestu. Cesta kolem světa za osmdesát dní! Má co dělat s bláznem? Ne... Je to žert? Jedou do Doveru, dobrá. Do Calais, budiž. Koneckonců to tomu dobrému hochovi nemohlo nějak zvlášť vadit – vždyť už pět let nestanul na půdě vlasti. Snad dokonce zajedou až do Paříže, a to by, namouvěru, s radostí viděl zase to velké hlavní město. Ale určitě se gentleman, který tak šetří svými kroky, zastaví tam... Ano, nepochybně, ale přesto zůstávalo pravdou, že odjíždí, že se někam přesouvá – tenhle gentleman, dosud tak domácký!

V osm hodin měl Passepartout připravenou skromnou brašnu, v níž byl jeho šatník i šatník jeho pána. Pak, s myslí ještě zmatenou, opustil svůj pokoj, pečlivě za sebou zavřel dveře a vrátil se k panu Foggovi.

Pan Fogg byl připraven. V podpaží držel *Bradshawova kontinentálního železničního a parníkového průvodce*, který mu měl dávat všechny potřebné údaje k jeho cestě. Vzal brašnu z Passepartoutových rukou, otevřel ji a vložil do ní silný svazek těch krásných bankovek, jaké obíhají ve všech zemích.

„Nic jste nezapomněl?“ zeptal se.

„Nic, pane.“

„Můj mackintosh a deku?“

„Tady jsou.“

„Dobře, vezměte si tuhle brašnu.“

Pan Fogg vrátil brašnu Passepartoutovi.

„A dobře ji opatrujte,“ dodal. „Je v ní dvacet tisíc liber.“

Brašna div nevypadla Passepartoutovi z rukou, jako by těch dvacet tisíc liber bylo ve zlatě a vážilo tolik, že by to člověka strhlo k zemi.

Pán a sluha pak sešli dolů a dveře do ulice zamkli na dvojí otočení klíče.

Na konci Saville Row bylo stanoviště drožek. Phileas Fogg se svým sluhou nastoupil do jedné z nich, a drožka zamířila rychle k nádraží Charing Cross, do něhož ústí jedna z větví South-Eastern-Railway.

V osm hodin dvacet drožka zastavila před mříží nádraží. Passepartout seskočil na zem. Pán vystoupil za ním a zaplatil kočímu.

V tu chvíli se k panu Foggovi přiblížila ubohá žebračka, která vedla za ruku dítě; stála bosá v blátě, na hlavě měla zuboženou čepičku, z níž viselo žalostné pírko, a přes své hadry měla přehozen rozedraný šál. Prosila o almužnu.

Pan Fogg vytáhl z kapsy těch dvacet guinejí, které právě vyhrál ve whistu, a podal je žebračce:

„Vezměte si, dobrá ženo,“ řekl, „jsem rád, že jsem vás potkal!“

A šel dál.

Passepartout cítil kolem zorničky jakousi vlhkost. Jeho pán učinil krok do jeho srdce.

Vešli ihned do velké nádražní haly. Phileas Fogg nařídil Passepartoutovi, aby koupil dvě jízdenky první třídy do Paříže. Když se potom otočil, zahlédl svých pět kolegů z Reformního klubu.

„Pánové, odjíždím," řekl, „a různá víza, která si pro ten účel nechám vyznačit v cestovním pasu, vám po návratu dovolí přezkoumat můj itinerář."

„Ale, pane Foggu," odpověděl zdvořile Gauthier Ralph, „to je zbytečné. Spolehneme se na vaši čest gentlemana!"

„Takto je to lepší," řekl pan Fogg.

„Nezapomínáte, že se musíte vrátit?..." poznamenal Andrew Stuart.

„Za osmdesát dní," odpověděl pan Fogg, „v sobotu jednadvacátého prosince tisíc osm set sedmdesát dva, v osm hodin pětačtyřicet minut večer. Na shledanou, pánové."

V osm hodin čtyřicet usedli Phileas Fogg a jeho sluha do stejného kupé. V osm hodin pětačtyřicet se ozval hvizd a vlak se dal do pohybu.

Noc byla černá. Padal jemný déšť. Phileas Fogg, opřený ve svém koutě, nemluvil. Passepartout, ještě omráčený, mechanicky k sobě tiskl brašnu s bankovkami.

Jenže vlak ještě nemíjel Sydenham, když Passepartout vyrazil opravdový výkřik zoufalství!

„Co se vám stalo?" zeptal se pan Fogg.

„Stalo se... že... v tom spěchu... v tom zmatku... jsem zapomněl..."

„Co?"

„Zhasnout plynový hořák ve svém pokoji!"

„Nu, hochu," odpověděl pan Fogg chladně, „bude vám hořet na účet!"

Kapitola pátá

v níž se na londýnské burze objeví nová hodnota

Phileas Fogg, když opouštěl Londýn, nejspíš sotva tušil, jaký velký ohlas jeho odjezd vyvolá. Zpráva o sázce se nejprve rozkřikla po Reformním klubu a mezi členy toho ctihodného kruhu vyvolala opravdové vzrušení. Z klubu pak toto vzrušení přešlo prostřednictvím zpravodajů do novin, a z novin k londýnské veřejnosti a k celému Spojenému království.

Tahle „otázka cesty kolem světa" se komentovala, probírala a pitvala s takovou vášní a horlivostí, jako by šlo o nový případ *Alabamy*. Jedni se postavili za Phileasa Fogga, druzí – a brzy jich byla značná většina – se proti němu vyslovili. Vykonat tuhle cestu kolem světa, jinak než teoreticky a na papíře, v takovém minimálním čase, s dopravními prostředky, které se dnes používají – to bylo nejen nemožné, to bylo šílenství!

Times, *Standard*, *Evening Star*, *Morning Chronicle* a dvacítka dalších listů s velkým nákladem se postavily proti panu Foggovi. Jen *Daily Telegraph* ho do jisté míry podporoval. Phileasovi Foggovi se obecně říkalo maniak a blázen a jeho kolegům z Reformního klubu se vyčítalo, že takovou sázku přijali, protože svědčí o oslabení duševních schopností svého původce.

Objevily se k té otázce články nesmírně vášnivé, ale logické. Je známo, jaký zájem budí v Anglii všechno, co se týká zeměpisu. A tak ne-

bylo čtenáře, do jakékoli třídy patřil, který by nehltal sloupce věnované případu Phileasa Fogga.

První dny bylo za něj několik odvážných duchů – především ženy –, zvlášť když *Illustrated London News* uveřejnily jeho portrét podle fotografie uložené v archivu Reformního klubu. Někteří gentlemani se odvažovali říkat: „Hleďme, hleďme, proč ne, konec konců? Viděli jsme už podivuhodnější věci!“ Byli to především čtenáři *Daily Telegraphu*. Ale brzy se dalo cítit, že i tenhle list sám začíná ochabovat.

Vskutku, sedmého října vyšel v *Bulletinu Královské zeměpisné společnosti* dlouhý článek. Pojednal otázku ze všech stran a jasně prokázal nesmyslnost celého podniku. Podle tohoto článku bylo všechno proti cestovateli: překážky lidské i překážky přírodní. Aby takový záměr uspěl, bylo třeba předpokládat zázračnou shodu časů odjezdu i příjezdu – shodu, jaká neexistuje a existovat nemůže. Nouzově a v Evropě, kde jde o poměrně krátké úseky, lze počítat s tím, že vlaky přijíždějí přesně na čas; ale pokud potřebují tři dny k přejezdu Indie, sedm dní k přejezdu Spojených států, dalo se jejich přesnosti svěřit řešení takového úkolu? A nehody strojů, vykolejení, srážky, špatné roční období, nahromadění sněhu – copak nebylo úplně všechno proti Phileasi Foggovi? Nebyl snad na parnících v zimě vydán napospas prudkému větru či mlhám? Je snad takovou vzácností, že se nejlepší plavidla zámořských linek opozdí o dva nebo tři dny? A přitom stačilo jediné zpoždění, jen jediné, aby se celý řetězec spojů nenapravitelně přetrhl. Zmešká-li Phileas Fogg odjezd nějakého parníku jen o několik hodin, bude nucen čekat na parník další, a tím už bude jeho cesta nenávratně zmařena.

Článek vzbudil velký rozruch. Téměř všechny noviny ho otiskly a akcie Phileasa Fogga nápadně klesly.

Během prvních dní, které následovaly po odjezdu toho gentlemana, se o „riskantnosti“ jeho podniku začaly vést rozsáhlé obchody. Je známo, co je v Anglii svět sázkařů – svět inteligentnější a vybranější než

svět hráčů. Sázet patří k anglické povaze. A tak nejen jednotliví členové Reformního klubu uzavírali značné sázky pro i proti Phileasi Foggovi, ale do pohybu se dala i masa veřejnosti. Phileas Fogg byl zapsán jako závodní kůň do jakési plemenné knihy. Udělala se z něj také burzovní hodnota, která byla okamžitě kótována na londýnském trhu. Žádal se a nabízel se „Phileas Fogg", pevně nebo s prémií, a dělaly se obrovské obchody. Ale pět dní po jeho odjezdu, po článku v *Bulletinu* zeměpisné společnosti, začaly přibývat nabídky. Phileas Fogg klesal. Nabízeli ho ve velkém. Nejprve brán kurzem jedna k pěti, pak jedna k deseti, bral se už jen jedna ke dvaceti, jedna k padesáti, jedna ke stu!

Zůstal mu jediný stoupenec. Byl to starý ochrnutý lord Albermale. Ten ctihodný gentleman, přibitý na své křeslo, by byl dal celé své jmění za to, aby mohl objet svět, třeba i za deset let! A vsadil pět tisíc liber ve prospěch Phileasa Fogga. A když mu zároveň s pošetilostí celého plánu dokazovali i jeho neužitečnost, spokojoval se s odpovědí: „Pokud je ta věc proveditelná, je dobře, aby ji první provedl Angličan!"

A tak to bylo: stoupenci Phileasa Fogga byli stále řidší; všichni, a nikoli bez důvodu, se stavěli proti němu; brán byl už jen v poměru jedna ku sto padesáti, jedna ku dvěma stům, když tu – sedm dní po jeho odjezdu – jedna úplně nečekaná událost způsobila, že se nebral vůbec.

Totiž, během onoho dne, v devět hodin večer, obdržel ředitel metropolitní policie telegrafickou depeši tohoto znění:

„Suez do Londýna.

Rowan, ředitel policie, ústřední správa, Scotland Place.

Sleduji zloděje z Banky, Phileas Fogg. Zašlete bez prodlení zatykač do Bombaje (anglická Indie).

Fix, detektiv."

Účinek té depeše byl okamžitý. Ctihodný gentleman zmizel a jeho místo zaujal zloděj bankovek. Jeho fotografie, uložená v Reformním klubu spolu s fotografiemi všech jeho kolegů, byla prohlédnuta. Zpodobňovala rys za rysem muže, jehož popis dodalo vyšetřování. Vzpo-

mnělo se, co v existenci Phileasa Fogga bylo tajuplného: jeho osamělost, jeho náhlý odjezd – a bylo jasné, že tenhle člověk, předstírající cestu kolem světa a opírající ji o šílenou sázku, neměl jiný cíl než svést anglickou policii ze stopy.

Kapitola šestá

v níž agent Fix projevuje netrpělivost zcela oprávněnou

Zde jsou okolnosti, za jakých byla ta depeše o panu Phileasovi Foggovi odeslána.

Ve středu devátého října se v Suezu očekával na jedenáctou hodinu dopoledne parník *Mongolia*, patřící Peninsulární a orientální společnosti. Byl to železný parník se šroubem a s palubou spardek, o výtlaku dvou tisíc osmi set tun a jmenovitém výkonu pěti set koní. *Mongolia* pravidelně jezdila z Brindisi do Bombaje přes Suezský průplav. Patřila k nejrychlejším lodím společnosti a předepsané rychlosti, totiž deset mil za hodinu mezi Brindisi a Suezem a devět mil padesát tři setiny mezi Suezem a Bombají, vždycky překračovala.

Zatímco se čekalo na její příjezd, procházeli se po nábřeží dva muži uprostřed davu domorodců a cizinců, který se do tohoto města hrne – kdysi to byla jen vesnice, které velké dílo pana Lessepse zajišťuje značnou budoucnost.

Jeden z těch dvou mužů byl konzulární zástupce Spojeného království usazený v Suezu. Ten muž – navzdory mrzutým předpovědím britské vlády a zlověstným prorokováním inženýra Stephensona – viděl den co den anglické lodě projíždět tímto průplavem, který tak zkracoval na polovinu starou cestu z Anglie do Indie okolo Mysu Dobré naděje.

Druhý byl drobný hubený muž s dost inteligentním obličejem, nervózní, který s pozoruhodnou vytrvalostí stahoval své obočí. Mezi

dlouhými řasami mu zářilo velmi živé oko, u něhož však dovedl žár libovolně ztlumit. V tuhle chvíli dával najevo známky netrpělivosti: chodil sem a tam, nedovedl na místě vydržet.

Ten muž se jmenoval Fix a byl to jeden z těch „detektivů“ čili anglických policejních agentů, kteří byli po krádeži spáchané na Anglické bance rozesláni do různých přístavů. Tento Fix měl s největší péčí sledovat všechny cestující, kteří volili suezskou cestu, a kdyby mu někdo z nich připadal podezřelý, měl ho stopovat, dokud nedorazí zatykač.

Právě před dvěma dny dostal Fix od ředitele metropolitní policie popis předpokládaného pachatele krádeže. Byl to popis onoho vznešeného a dobře oblečeného muže, který byl pozorován ve výplatním sále Anglické banky.

Detektiv, zjevně nalákaný vysokou prémií slíbenou v případě úspěchu, očekával tedy příjezd *Mongolie* s pochopitelnou netrpělivostí.

„A vy tvrdíte, pane konzule,“ zeptal se už podesáté, „že ta loď nemůže otálet?“

„Ne, pane Fixi,“ odpověděl konzul. „Byla včera signalizována na širém moři u Port Saídu, a sto šedesát kilometrů průplavu u takového běžce nic neznamená. Opakuji vám, že *Mongolia* vždycky získala pětadvacet liber prémie, kterou vláda uděluje za každý předstih dvaceti čtyř hodin oproti předepsaným časům.“

„Ten parník jede přímo z Brindisi?“ zeptal se Fix.

„Z Brindisi samotného, kde nabral poštu do Indie, a Brindisi opustil v sobotu v pět hodin odpoledne. Takže mějte strpení, nemůže už dlouho otálet. Ale opravdu nevím, jak s popisem, který jste dostal, poznáte svého muže, pokud bude na palubě *Mongolie*.“

„Pane konzule,“ odpověděl Fix, „takové lidi člověk spíš cítí, než že by je poznával. Je třeba mít čich, a ten čich je jako zvláštní smysl, na kterém se podílí sluch, zrak i čich. V životě jsem zatkl nejednoho takového gentlemana, a jen ať je můj zloděj na palubě, ručím vám za to, že mi mezi prsty neuklouzne.“

„Přeji vám to, pane Fixi, protože jde o významnou krádež.“

„O skvělou krádež,“ odpověděl agent s nadšením. „Pětapadesát tisíc liber! Takové dárky z nebe nemáme často! Zloději se stávají malichernými! Rod Sheppardů upadá! Dneska se nechávají pověsit za pár šilinků!“

„Pane Fixi,“ odpověděl konzul, „mluvíte tak, že vám vřele přeji úspěch; ale opakuji, za podmínek, v jakých jste, se obávám, že to bude obtížné. Víte dobře, že podle popisu, který jste dostal, ten zloděj vypadá naprosto jako počestný člověk.“

„Pane konzule,“ odpověděl inspektor policie dogmaticky, „velcí zloději vždycky vypadají jako počestní lidé. Chápete přece, že ti, kdo mají tváře darebáků, mají jedinou možnost – zůstat poctivými, jinak by je zatkli. Právě ty počestné tváře, to jsou tváře, které je třeba zpytovat nejvíc. Nesnadná práce, uznávám, a už to není řemeslo, ale umění.“

Je vidět, že řečený Fix nebyl právě chudý na jistou dávku ješitnosti.

Zatím se nábřeží poznenáhlu oživovalo. Námořníci z různých národností, obchodníci, makléři, nosiči, feláhové se tam valili. Příjezd parníku byl zjevně blízko.

Počasí bylo dost pěkné, ale vzduch chladný, protože vál východní vítr. Nad městem se pod bledými paprsky slunce rýsovalo několik minaretů. Na jih se jako paže táhlo přes suezskou rejdu dvoutisícimetrové molo. Po hladině Rudého moře se kolébalo několik rybářských či pobřežních lodí, z nichž některé si ve svém tvaru uchovaly elegantní vzor antické galeje.

Fix, zvyklý svou profesí, procházel středem onoho prostého lidu a bystrým pohledem si přitom prohlížel kolemjdoucí tvář po tváři.

Bylo tehdy půl jedenácté.

„Vždyť ta loď nedorazí!“ zvolal, když zaslechl odbíjet přístavní hodiny.

„Nemůže už být daleko,“ odpověděl konzul.

„Jak dlouho se zdrží v Suezu?“ zeptal se Fix.

„Čtyři hodiny. Tolik potřebuje, aby nabrala uhlí. Ze Suezu do Adenu, na konec Rudého moře, se počítá třináct set deset mil, a je třeba doplnit zásobu paliva.“

„A ze Suezu jede ta loď přímo do Bombaje?“ zeptal se Fix.

„Přímo, bez překládky nákladu.“

„Nu dobrá,“ řekl Fix, „pokud zloděj zvolil tuhle cestu a tuhle loď, musí mít v plánu vylodit se v Suezu, aby se jinou cestou dostal do holandských či francouzských držav v Asii. Musí přece dobře vědět, že v Indii, která je anglickou zemí, by nebyl v bezpečí.“

„Ledaže by to byl velmi mazaný muž,“ odpověděl konzul. „Víte přece, že anglický zločinec je vždycky lépe ukrytý v Londýně než v cizině.“

Po té úvaze, která dala agentovi hodně k přemýšlení, se konzul vrátil do svých kanceláří, nacházejících se nedaleko. Inspektor policie zůstal sám, zmítán nervózní netrpělivostí a dost zvláštní předtuchou, že jeho zloděj musí být na palubě *Mongolie* – a popravdě, pokud ten darebák opustil Anglii s úmyslem dostat se do Nového světa, musel dát přednost cestě do Indie, hůře hlídané či hůře hlídatelné než cesta přes Atlantik.

Fix nebyl dlouho vydán svým úvahám. Pronikavé hvizdy ohlásily příjezd parníku. Celá ta horda nosičů a feláhů se vrhla k nábřeží ve zmatku, mírně znepokojivém pro údy a oblečení cestujících. Asi deset člunů se odlepilo od břehu a vyrazilo *Mongolii* vstříc.

Brzy se objevil obrovský trup *Mongolie*, který plul mezi břehy průplavu, a jedenáctá odbíjela, když parník zakotvil na rejdě, zatímco jeho pára syčela s velkým hlukem výfukovými trubkami.

Cestujících bylo na palubě dost. Někteří zůstali na spardeku a kochali se malebným panoramatem města; většina se však vylodila ve člunech, které k *Mongolii* přirazily.

Fix si pečlivě prohlížel všechny, kdo kladli nohu na pevnou zemi.

V tu chvíli se k němu jeden z nich přiblížil poté, co prudce odstrčil feláhy, kteří ho obléhali svými nabídkami služeb, a velice zdvořile se ho zeptal, zda by mu nemohl ukázat kanceláře anglického konzulárního zástupce. Zároveň předložil ten cestující cestovní pas, do něhož si bezpochyby přál dát vyznačit britské vízum.

Fix instinktivně pas vzal a rychlým pohledem si přečetl popis.

Mimoděk sebou málem trhl. List se mu v ruce zachvěl. Popis vepsaný v pasu byl totožný s tím, který obdržel od ředitele metropolitní policie.

„Tenhle pas není váš?“ řekl cestujícímu.

„Ne,“ odpověděl ten, „je to pas mého pána.“

„A váš pán?“

„Zůstal na palubě.“

„Jenže,“ pokračoval agent, „je třeba, aby se dostavil osobně do kanceláří konzulátu, aby prokázal svou totožnost.“

„Jakže! Je to nutné?“

„Nezbytné.“

„A kde ty kanceláře jsou?“

„Tam, v rohu náměstí,“ odpověděl inspektor a ukázal na dům vzdálený dvě stě kroků.

„Tak tedy půjdu pro svého pána, kterému se ovšem nebude vůbec líbit, že se musí obtěžovat!“

Nato se cestující s Fixem rozloučil a vrátil se na palubu parníku.

Kapitola sedmá

která znovu potvrzuje, že pasy jsou policii k ničemu

Inspektor sestoupil zpátky na nábřeží a rychlým krokem zamířil ke konzulátu. Na jeho naléhavou žádost ho ihned uvedli k panu konzulovi.

„Pane konzule," řekl mu bez okolků, „mám silné důvody se domnívat, že se náš muž nalodil na *Mongolii*."

A Fix vylíčil, co se právě odehrálo mezi ním a oním sluhou kvůli pasu.

„Dobře, pane Fixi," odpověděl konzul, „docela rád bych si tomu darebákovi prohlédl obličej. Jenže je docela možné, že se mi tu vůbec neukáže, jestli je to skutečně ten, za koho ho máte. Zloděj po sobě nerad nechává stopy a formalita s pasem už dnes stejně není povinná."

„Pane konzule," odvětil agent, „jestli je tak mazaný, jak se dá předpokládat, přijde!"

„Dát si potvrdit pas?"

„Právě. Pasy nikdy neslouží k ničemu jinému, než že obtěžují poctivé lidi a nahrávají útěku lotrů. Vsadím se, že jeho pas bude v pořádku, ale pevně doufám, že mu ho nepotvrdíte…"

„A proč ne? Jestli je ten pas v pořádku," odpověděl konzul, „nemám právo odmítnout vízum."

„Jenže, pane konzule, musím toho člověka tady zdržet, dokud mi z Londýna nedojde zatykač."

„Nu, pane Fixi, to už je vaše věc," odpověděl konzul, „ale já nemohu..."

Konzul větu nedořekl. V tu chvíli někdo zaklepal na dveře jeho kabinetu a sluha uvedl dva cizince, z nichž jeden byl právě ten sluha, který se krátce předtím bavil s detektivem.

Byli to skutečně pán a jeho sluha. Pán předložil pas a stroze požádal konzula, aby mu laskavě připojil vízum.

Konzul vzal pas a pozorně si ho pročetl, zatímco Fix v koutě kabinetu příchozího pozoroval, lépe řečeno hltal očima.

Když konzul dočetl:

„Vy jste Phileas Fogg, esquire?" zeptal se.

„Ano, pane," odpověděl gentleman.

„A tento muž je váš sluha?"

„Ano. Francouz jménem Passepartout."

„Přijíždíte z Londýna?"

„Ano."

„A kam cestujete?"

„Do Bombaje."

„Dobře, pane. Víte, že tahle formalita s vízem je už zbytečná a že předložení pasu nevyžadujeme?"

„Vím to, pane," odpověděl Phileas Fogg, „ale přeji si mít vaše vízum jako doklad o tom, že jsem byl v Suezu."

„Jak je libo, pane."

A konzul pas podepsal, opatřil datem a přitiskl razítko. Pan Fogg zaplatil taxu, chladně se poklonil a odešel, následován svým sluhou.

„Tak co?" zeptal se inspektor.

„Nu," odpověděl konzul, „vypadá to na dokonale poctivého člověka!"

„Možná," odvětil Fix, „ale o to teď nejde. Řekněte, pane konzule, nepodobá se vám snad tenhle chladnokrevný gentleman rys po rysu zloději, jehož popis jsem obdržel?"

„Uznávám, že ano, ale víte sám, všechny popisy…“

„Já si to ověřím,“ řekl Fix. „Ten sluha mi připadá méně nečitelný než jeho pán. A ještě ke všemu je to Francouz, ten se neudrží a bude mluvit. Nashledanou, pane konzule.“

To řekl, vyšel ven a vydal se hledat Passepartouta.

Pan Fogg mezitím vyšel z konzulátu a zamířil na nábřeží. Tam dal sluhovi několik pokynů, nastoupil do člunu, vrátil se na palubu *Mongolie* a odebral se do své kabiny. Vzal pak svůj zápisník, v němž stály tyto poznámky:

„Odjezd z Londýna, středa druhého října, osm hodin čtyřicet pět večer.

Příjezd do Paříže, čtvrtek třetího října, sedm hodin dvacet ráno.

Odjezd z Paříže, čtvrtek, osm hodin čtyřicet ráno.

Příjezd přes Mont Cenis do Turína, pátek čtvrtého října, šest hodin třicet pět ráno.

Odjezd z Turína, pátek, sedm hodin dvacet ráno.

Příjezd do Brindisi, sobota pátého října, čtyři hodiny odpoledne.

Nalodění na *Mongolii*, sobota, pět hodin odpoledne.

Příjezd do Suezu, středa devátého října, jedenáct hodin dopoledne.

Celkem spotřebovaných hodin: sto padesát osm a půl, čili ve dnech: šest a půl dne.“

Pan Fogg tato data zanesl do jízdního rozpisu rozděleného do sloupců, který uváděl – od druhého října do dvacátého prvního prosince – měsíc, datum, den, předpokládané i skutečné příjezdy v každém hlavním bodě trasy: v Paříži, Brindisi, Suezu, Bombaji, Kalkatě, Singapuru, Hongkongu, Jokohamě, San Francisku, New Yorku, Liverpoolu, Londýně – a který umožňoval spočítat zisk nebo ztrátu v každém úseku cesty.

Tento metodický rozpis tedy počítal se vším a pan Fogg vždy věděl, zda je napřed, nebo zda je pozadu.

Zapsal tedy toho dne, ve středu devátého října, svůj příjezd do Suezu, který se shodoval s příjezdem plánovaným, a neznamenal tudíž ani zisk, ani ztrátu.

Pak si nechal přinést oběd do kabiny. Prohlédnout si město ho ani ve snu nenapadlo – patřil k onomu plemenu Angličanů, kteří si nechávají země, jimiž projíždějí, prohlédnout svým sluhou.

Kapitola osmá

v níž Passepartout mluví možná o něco víc, než by se slušelo

Fix za pár okamžiků dostihl na nábřeží Passepartouta, který se tam loudal a rozhlížel se – protože on se povinností nedívat necítil vázán.

„Tak co, příteli," oslovil ho Fix, „máte už pas potvrzený?"

„Á, to jste vy, pane," odpověděl Francouz. „Mnohokrát děkuji. Jsme úplně v pořádku."

„A prohlížíte si zem?"

„Ano, ale cestujeme tak rychle, že mi připadá, jako bych putoval ve snu. A tak jsme teď v Suezu?"

„V Suezu."

„V Egyptě?"

„V Egyptě, přesně tak."

„A v Africe?"

„V Africe."

„V Africe!" opakoval Passepartout. „Nemohu tomu uvěřit. Představte si, pane, že jsem si myslel, že se nedostanu dál než do Paříže, a tu slavnou metropoli jsem viděl jen od sedmi hodin dvaceti ráno do osmi čtyřiceti, mezi Severním a Lyonským nádražím, přes okýnka drožky a v lijáku! Lituji toho! Rád bych si býval ještě prohlédl Père-Lachaise a Cirkus na Champs-Élysées!"

„Vy tedy spěcháte?" zeptal se policejní inspektor.

„Já ne, ale můj pán ano. Mimochodem, musím si koupit ponožky a košile! Vyrazili jsme bez kufrů, jenom s cestovní brašnou."

„Zavedu vás na bazar, tam najdete všechno, co potřebujete.“

„Pane,“ odpověděl Passepartout, „vy jste opravdu úžasně ochotný!…“

A oba se vydali na cestu. Passepartout nepřetržitě povídal.

„Hlavně,“ řekl, „abych nezmeškal loď!“

„Času máte dost,“ odvětil Fix, „je teprve poledne!“

Passepartout vytáhl své velké hodinky.

„Poledne,“ řekl. „Ale jděte! Je devět hodin padesát dvě minuty!“

„Vaše hodinky se zpožďují,“ odpověděl Fix.

„Mé hodinky! Rodinné hodinky, které mi zbyly po pradědečkovi! Neuchýlí se o pět minut za rok. To je opravdový chronometr!“

„Už vím, oč jde,“ řekl Fix. „Nechal jste si na nich londýnský čas, který se zpožďuje asi o dvě hodiny za Suezem. V každé zemi je nutné hodinky seřídit podle místního poledne.“

„Já! Já že mám sahat na své hodinky?“ zvolal Passepartout. „Nikdy!“

„Nu, pak už nebudou souhlasit se sluncem.“

„Tím hůř pro slunce, pane! Ono se bude mýlit!“

A ten dobrák si vrátil hodinky do kapsičky u vesty s velkolepým gestem.

Za chvíli mu Fix řekl:

„Opustili jste tedy Londýn ve spěchu?“

„To si pište! Ve středu večer, v osm hodin, přišel pan Fogg proti všem svým zvyklostem ze svého klubu, a za tři čtvrtě hodiny jsme byli pryč.“

„Ale kam vlastně jede, váš pán?“

„Pořád jen vpřed! Jede kolem světa!“

„Kolem světa?“ zvolal Fix.

„Ano, za osmdesát dní! Je to prý sázka, ale mezi námi, já tomu nevěřím. Nemá to zdravý rozum. V tom bude něco jiného.“

„Á, tak on je to podivín, ten pan Fogg?“

„Myslím, že ano.“

„A je bohatý?“

„Evidentně, a veze s sebou pěknou sumu, všechno v nových, nenošených bankovkách! A na cestě šetřit nehodlá! Jen si poslechněte: slíbil strojníkovi *Mongolie* královské spropitné, pokud do Bombaje doplujeme s pořádným předstihem!“

„A znáte svého pána dlouho?“

„Já?“ odpověděl Passepartout. „Vstoupil jsem k němu do služby právě v den našeho odjezdu.“

Dá se snadno představit, jaký účinek musely tyto odpovědi mít na už tak rozjitřenou mysl policejního inspektora.

Ten spěšný odjezd z Londýna krátce po krádeži, ta velká suma peněz na cestu, ten chvat dostat se do dalekých zemí, ta záminka s výstřední sázkou – všechno Fixe utvrzovalo, a muselo utvrzovat, v jeho dohadech. Nechal Francouze mluvit ještě dál a nabyl jistoty, že ten chlapík o svém pánovi vůbec nic neví, že pan Fogg žije v Londýně v ústraní, že se o něm říká, že je bohatý, ale neví se odkud, že je to nepřístupná osobnost, a tak dále. Zároveň se však Fix mohl ujistit, že Phileas Fogg v Suezu nevystoupí a že skutečně míří do Bombaje.

„Je to daleko, do Bombaje?“ zeptal se Passepartout.

„Dost daleko,“ odpověděl agent. „Čeká vás ještě asi deset dní plavby.“

„A kde ta Bombaj je?“

„V Indii.“

„V Asii?“

„Přirozeně.“

„K čertu! Něco vám povím… jedna věc mě pořád trápí… je to můj plynový hořák!“

„Jaký hořák?“

„Můj plynový hořák, který jsem zapomněl zhasnout a který mi hoří na účet. A spočítal jsem si, že mě přijde na dva šilinky za čtyřiadvacet

hodin, přesně o šest pencí víc, než si vydělám, a jistě chápete, že pokud se cesta jen o něco protáhne…“

Pochopil Fix tu věc s plynem? Nejspíš ne. Už neposlouchal a rozhodoval se. Francouz s ním mezitím došel na bazar. Fix svého společníka nechal nakupovat, připomněl mu, ať nezmeškáodplutí *Mongolie*, a spěšně se vrátil na konzulát.

Teď, když si už byl Fix svou věcí jistý, znovu nabyl veškerého klidu.

„Pane,“ řekl konzulovi, „už nemám nejmenších pochyb. Mám svého muže. Vydává se za podivína, který chce objet svět za osmdesát dní.“

„Pak je to vychytralý lotr,“ odvětil konzul, „a počítá s tím, že se vrátí do Londýna, jakmile setřese policii obou kontinentů!“

„Uvidíme,“ řekl Fix.

„Ale nemýlíte se?“ zeptal se znovu konzul.

„Nemýlím se.“

„Tak proč tedy ten zloděj trval na tom, aby jeho průchod Suezem byl potvrzen vízem?“

„Proč?… To nevím, pane konzule,“ odpověděl detektiv, „ale poslyšte.“

A v několika slovech mu vylíčil nejdůležitější body ze svého rozhovoru se sluhou jmenovaného Fogga.

„Opravdu,“ řekl konzul, „všechny důvody mluví proti němu. A co uděláte?“

„Pošlu do Londýna depeši s naléhavou žádostí, aby mi do Bombaje zaslali zatykač, nalodím se na *Mongolii*, budu svého zloděje stopovat až do Indie, a tam, na britské půdě, ho zdvořile oslovím, se zatykačem v ruce a druhou rukou mu položím na rameno.“

Když to agent chladně pronesl, rozloučil se s konzulem a odebral se na telegrafní úřad. Odtud poslal řediteli metropolitní policie onu známou depeši.

Čtvrt hodiny nato se Fix, se svým lehkým zavazadlem v ruce a ostatně dobře zásoben penězi, nalodil na *Mongolii*, a brzy nato rych-

lý parník plnou parou brázdil vody Rudého moře.

Kapitola devátá

v níž se Rudé moře a Indický oceán ukážou záměrům Phileasa Fogga nakloněné

Vzdálenost mezi Suezem a Adenem je přesně třináct set deset mil a jízdní řád Společnosti vyměřuje svým paroplavebním lodím na její překonání sto třicet osm hodin. *Mongolia*, pod jejímiž kotli byl prudce rozdmýchán oheň, plula tak, aby předstihla stanovený čas příjezdu.

Téměř všichni cestující, kteří se nalodili v Brindisi, mířili do Indie. Jedni do Bombaje, druzí do Kalkaty, ale přes Bombaj, protože od chvíle, kdy indický poloostrov v celé jeho šíři protíná železnice, už není třeba obeplouvat cíp Cejlonu.

Mezi cestujícími *Mongolie* byli nejrůznější civilní úředníci a důstojníci všech hodností. Jedni z těchto důstojníků sloužili ve vlastní britské armádě, druzí veleli domorodým oddílům sepojů, všichni byli honosně placeni i teď, kdy stát převzal práva a povinnosti bývalé Východoindické společnosti: podporučíci sedm tisíc franků, štábní důstojníci šedesát tisíc, generálové sto tisíc. Platy civilních úředníků jsou ještě vyšší: prostí asistenti na nejnižším stupni hierarchie dvanáct tisíc franků, soudci šedesát tisíc, předsedové soudů dvě stě padesát tisíc, guvernéři tři sta tisíc a generální guvernér přes šest set tisíc.

Žilo se tedy na palubě *Mongolie* dobře, v této společnosti úředníků, k nimž se družilo několik mladých Angličanů, kteří s milionem v kapse vyráželi zakládat kdesi v dálavách obchodní pobočky. „Purser“, muž, jemuž Společnost důvěřovala, na palubě rovnocenný kapitánovi,

dělal věci velkopansky. Při ranní snídani, při obědě ve dvě hodiny, při večeři v půl šesté a při pozdní večeři v osm hodin se stoly prohýbaly pod mísami s čerstvým masem a pod zákusky, které zajišťovaly řeznictví a kuchyně parníku. Cestující ženy – pár jich tam bylo – se dvakrát denně převlékaly. Hrála se hudba, a když to moře dovolilo, dokonce se tančilo.

Rudé moře je však náramně vrtkavé a až příliš často nevraživé, jako všechny ty úzké a dlouhé mořské úžliny. Když zavál vítr buď od asijského, nebo od afrického pobřeží, *Mongolia*, dlouhé šroubové vřeteno, se jím chytila bokem a houpala se příšerně. Dámy pak mizely, piana zmlkala, zpěvy a tance ustávaly naráz. A přece navzdory vichřici a navzdory vlnobití parník, hnán svým mocným strojem, bez zpoždění pokračoval k průlivu Báb-el-Mandeb.

Co dělal Phileas Fogg mezitím? Dalo by se čekat, že neustále neklidný a úzkostný dumá o nepříznivých změnách větru, o neuspořádaných pohybech vln, které mohly zavinit poruchu stroje, zkrátka o všech možných nehodách, které by, kdyby donutily *Mongolii* zastavit v nějakém přístavu, ohrozily jeho cestu.

Vůbec ne – a pokud na podobné možnosti myslel, nedal to ničím najevo. Byl to pořád ten nehybný muž, neochvějný člen Reformního klubu, kterého žádná příhoda ani nehoda nemohla vyvést z míry. Nevypadal rozrušenější než chronometry na palubě. Zřídka ho bylo vidět na palubě. Nestaral se o to, aby pozoroval Rudé moře, tak bohaté na vzpomínky, jeviště prvních dějinných výjevů lidstva. Nechodil si prohlédnout zajímavá města posetá po jeho březích, jejichž malebný obrys se tu a tam vykresloval na obzoru. Nesnil ani o nebezpečích tohoto Arabského zálivu, o kterém staří dějepisci – Strabón, Arrianos, Artemidóros, Edrísí – vždy mluvili s hrůzou a na nějž se mořeplavci dřív nikdy neodvažovali, aniž svou cestu zasvětili smírnými oběťmi.

Co tedy dělal ten podivín, uvězněný v *Mongolii*? Předně jedl svá čtyři jídla denně, aniž by houpání a kymácení kdy mohlo rozhodit tak do-

konale uspořádaný stroj. A pak hrál whist.

Ano! Našel si partnery, stejné nadšence jako sám: výběrčího daní, který jel na své místo do Goy, duchovního, reverenda Decima Smithe, vracejícího se do Bombaje, a jednoho štábního důstojníka britské armády, který se vracel ke svému pluku v Banares. Tito tři cestující měli pro whist stejnou vášeň jako pan Fogg a hráli celé hodiny, stejně mlčky jako on.

Co se Passepartouta týče, mořská nemoc na něj neměla sebemenší vliv. Měl kabinu v předku lodi a také svědomitě jedl. Nutno dodat, že tahle cesta, odbývaná za těchto podmínek, se mu rozhodně přestala příčit. Smířil se s ní. Dobře krmený, dobře ubytovaný, viděl kus světa, a navíc si sám sobě tvrdil, že celá ta fantazie skončí v Bombaji.

Hned nazítří po odjezdu ze Suezu, desátého října, potkal nikoli bez jisté radosti na palubě onoho úslužného člověka, na kterého se obrátil při vylodění v Egyptě.

„Nemýlím-li se," řekl mu, oslovuje ho s nejlíbeznějším úsměvem, „jste to vy, pane, kdo mi tak ochotně dělal průvodce v Suezu?"

„Opravdu," odpověděl detektiv, „poznávám vás! Jste sluha onoho výstředního Angličana…"

„Právě tak, pane…?"

„Fix."

„Pane Fixi," odpověděl Passepartout. „Těší mě, že se s vámi setkávám na palubě. A kam vlastně míříte?"

„Jako vy, do Bombaje."

„To je výborné! A jel jste tam už někdy?"

„Několikrát," odvětil Fix. „Jsem zaměstnanec Peninsulární společnosti."

„Pak tedy Indii znáte?"

„Nu… ano…," odpověděl Fix, který si nechtěl příliš pouštět pusu na špacír.

„A je to zvláštní, ta Indie?"

„Velmi zvláštní! Mešity, minarety, chrámy, fakíři, pagody, tygři, hadi, bajadéry! Snad budete mít čas si zemi prohlédnout?“

„Doufám, pane Fixi. Chápete přece, že člověku zdravého rozumu se nemůže dovolit, aby strávil život přeskakováním z parníku do vlaku a z vlaku do parníku pod záminkou, že se objíždí svět za osmdesát dní! Ne. Celá tahle gymnastika v Bombaji skončí, o tom nepochybujte.“

„A pan Fogg se má dobře?“ zeptal se Fix tím nejpřirozenějším tónem.

„Velmi dobře, pane Fixi. Já ostatně také. Jím jako ogr, který by držel půst. To ten mořský vzduch.“

„A váš pán, toho na palubě nikdy nevidím.“

„Nikdy. Není zvědavý.“

„Víte, pane Passepartoute, že tahle údajná cesta za osmdesát dní by mohla docela dobře krýt nějaké tajné poslání… třeba diplomatické!“

„Namouvěru, pane Fixi, nemám tušení, přiznávám se, a popravdě bych za to nedal ani půlkorunu, abych to zjistil.“

Od tohoto setkání se Passepartout a Fix často bavili spolu. Policejní inspektor dbal na to, aby se se sluhou pana Fogga sblížil. Mohlo mu to při příležitosti posloužit. V baru *Mongolie* mu tedy často nabízel několik sklenek whisky nebo světlého piva, které dobrák přijímal bez okolků a sám oplácel, aby mu nic nedlužil – navíc se mu ten Fix zdál jako docela poctivý gentleman.

Parník mezitím rychle plul vpřed. Třináctého se vynořila Moka ve svém pásu rozpadlých hradeb, nad nimiž se tyčilo několik zelených datlovníků. Daleko v horách se rozkládaly rozsáhlé plochy kávovníků. Passepartout byl nadšen, že si může to slavné město prohlédnout, a shledal dokonce, že s těmi okrouhlými hradbami a s rozlámanou pevností, která se rýsovala jako ucho, se podobá obrovskému šálku na kávu bez talířku.

Následující noci *Mongolia* proplula průlivem Báb-el-Mandeb, jehož arabské jméno znamená Brána slz, a nazítří, čtrnáctého, zastavila

u Steamer Pointu, severozápadně od rejdy adenské. Tam musela doplnit palivo.

Vážná a významná záležitost, tohle krmení ohňů parníků v takových vzdálenostech od výrobních středisek. Jen pro Peninsulární společnost to znamená roční výdaj osmi set tisíc liber. Bylo totiž třeba zřídit sklady v několika přístavech, a v těchto dalekých mořích přijde tuna uhlí na osmdesát franků.

Mongolia měla ještě urazit tisíc šest set padesát mil, než dorazí do Bombaje, a ve Steamer Pointu měla zůstat čtyři hodiny, aby doplnila uhlířské sklady.

Toto zdržení však plánu Phileasa Fogga nemohlo nijak uškodit. Bylo s ním počítáno. *Mongolia* nepřistávala v Adenu, jak bylo stanoveno, až patnáctého října ráno, nýbrž už čtrnáctého večer. Zisk patnácti hodin.

Pan Fogg a jeho sluha sestoupili na břeh. Gentleman si chtěl dát potvrdit pas. Fix ho sledoval, aniž si toho kdo všiml. Když byla formalita s vízem odbyta, Phileas Fogg se vrátil na palubu k přerušené partii.

Passepartout se podle svého zvyku loudal mezi obyvatelstvem Somálců, Baniánů, Parsů, Židů, Arabů a Evropanů, kteří tvořili pětadvacet tisíc obyvatel Adenu. Obdivoval opevnění, které z tohoto města dělá Gibraltar Indického oceánu, a nádherné cisterny, na nichž angličtí inženýři pracovali ještě dva tisíce let po inženýrech krále Šalomouna.

„Velmi zvláštní, velmi zvláštní!“ opakoval si Passepartout cestou zpátky na palubu. „Vidím, že není k zahození cestovat, pokud člověk chce vidět něco nového.“

V šest hodin večer *Mongolia* bila listy svého šroubu do vod adenské rejdy a brzy nato se hnala po Indickém oceánu. Měla přiděleno sto šedesát osm hodin na překonání trasy mezi Adenem a Bombají. Ostatně, indické moře jí přálo. Vítr vanul ze severozápadu. Plachty přispěchaly páře na pomoc.

Loď, lépe opřená, se méně houpala. Cestující ženy se v čerstvých toaletách znovu objevily na palubě. Zpěvy a tance začaly nanovo.

Plavba se tedy odbývala za nejlepších podmínek. Passepartout byl u vytržení z toho milého společníka, kterého mu náhoda poskytla v osobě Fixe.

V neděli dvacátého října, kolem poledne, se objevilo indické pobřeží. O dvě hodiny později vstoupil na palubu *Mongolie* lodivod. Na obzoru se na pozadí oblohy harmonicky rýsovala řada kopců. Brzy se zřetelně odrazily řady palem, které pokrývají město. Parník vplul do rejdy, kterou tvoří ostrovy Salcette, Colaba, Elefanta a Butcher, a v půl páté přirazil k bombajským přístavištím.

Phileas Fogg právě dokončoval třiatřicátý robr toho dne a jeho partner i on sám, díky smělému manévru, dohráli, získavše všech třináct zdvihů, tuto krásnou plavbu nádherným šlemem.

Mongolia měla do Bombaje přijet až dvaadvacátého října. A přijela dvacátého. Od odjezdu z Londýna to byl tedy zisk dvou dnů, který si Phileas Fogg metodicky zapsal do svého rozpisu, do sloupce se zisky.

Kapitola desátá

v níž je Passepartout velmi šťastný, že vyvázl jen se ztrátou obuvi

Nikomu není neznámo, že Indie – ten velký obrácený trojúhelník, jehož základna leží na severu a špička na jihu – zaujímá rozlohu čtrnácti set tisíc čtverečních mil a že na ní žije nerovnoměrně rozprostřených sto osmdesát milionů obyvatel. Britská vláda má nad určitou částí této obrovské země skutečnou moc. Udržuje si generálního guvernéra v Kalkatě, guvernéry v Madrásu, Bombaji a v Bengálsku a místoguvernéra v Agře.

Vlastní anglická Indie však čítá jen sedm set tisíc čtverečních mil a sto až sto deset milionů obyvatel. To stačí jako důkaz, že značná část území se dosud královnině moci vymyká; a vskutku, u některých vnitrozemských rádžů, divokých a strašlivých, je indická nezávislost ještě naprostá.

Od roku tisíc sedm set padesát šest – kdy byla založena první anglická osada na místě, kde dnes stojí město Madrás – až do onoho roku, v němž vypuklo velké povstání sepojů, byla slavná Východoindická společnost všemocná. Pomalu k sobě připojovala jednotlivé provincie, které kupovala od rádžů za rentu, kterou platila málo nebo vůbec; jmenovala svého generálního guvernéra a všechny své civilní i vojenské úředníky; dnes už však neexistuje a anglické državy v Indii spadají přímo pod korunu.

Proto se vzhled, mravy i etnografické členění poloostrova den ode dne mění. Dříve se tu cestovalo všemi starými dopravními prostředky

– pěšky, na koni, v kárce, na trakaři, v palankýnu, na zádech nosičů, v dostavníku a tak dále. Dnes brázdí Indus a Ganges parníky plnou parou a železnice, která protíná Indii v celé její šířce a cestou se rozvětvuje, dělí Bombaj od Kalkaty už jen třemi dny.

Tahle železnice ovšem nevede napříč Indií v přímce. Vzdušnou čarou by to bylo jen tisíc až jedenáct set mil a vlaky, i při pouze průměrné rychlosti, by to neurazily ani za tři dny; jenže vzdálenost se nejméně o třetinu zvětší obloukem, kterým trať stoupá až k Alláhabádu na severu poloostrova.

Ve stručnosti tedy takhle vede trasa „Great Indian Peninsular Railway“. Vyjíždí z ostrova Bombaj, prochází Salsettou, přeskakuje na pevninu naproti Tháně, překonává pásmo Západních Ghát, běží na severovýchod až k Burhánpuru, protíná skoro samostatné území Bundélkhandu, stoupá k Alláhabádu, stáčí se na východ, u Banares potká Ganges, lehce se od něj odkloní a znovu klesá na jihovýchod přes Bardhamán a francouzský Čandernagor až na konečnou v Kalkatě.

Bylo půl páté odpoledne, když cestující z *Mongolie* vystoupili v Bombaji, a vlak do Kalkaty odjížděl přesně v osm.

Pan Fogg se tedy rozloučil se svými partnery, opustil paroloď, podal sluhovi seznam několika drobných nákupů, výslovně mu nařídil, aby se před osmou dostavil na nádraží, a svým pravidelným krokem, který odbíjel vteřinu jako kyvadlo astronomických hodin, zamířil k pasovému úřadu.

A tak ho z bombajských divů ani nenapadlo něco si prohlédnout: ani radnici, ani skvělou knihovnu, ani pevnosti, ani doky, ani bavlněný trh, ani bazary, ani mešity, ani synagogy, ani arménské kostely, ani nádhernou pagodu na Malabar Hill ozdobenou dvěma mnohoúhelníkovými věžemi. Nespatřil by ani mistrovská díla na Elefantě, ani její tajemné podzemní síně skryté na jihovýchod od rejdy, ani jeskyně Kanhéri na ostrově Salsettě, ty obdivuhodné pozůstatky buddhistické architektury!

Ne! Nic. Jak vyšel z pasového úřadu, zamířil Phileas Fogg klidně na nádraží a dal si tam přinést večeři. Mezi jinými pokrmy mu vrchní cítil povinnost doporučit jakousi *gibelotte* z „místního králíka“, který prý byl výborný.

Phileas Fogg *gibelotte* přijal a svědomitě ochutnal; navzdory kořeněné omáčce však pokrm shledal odporným.

Zazvonil na vrchního.

„Pane,“ řekl mu a upřeně se na něho zahleděl, „tohle je králík?“

„Ano, mylorde,“ odpověděl ten lotr bez mrknutí oka, „králík z džunglí.“

„A nemňoukal ten králík, když ho zabíjeli?“

„Mňoukal! Ale mylorde! Králík! Přísahám…“

„Pane vrchní,“ pokračoval chladně pan Fogg, „nepřísahejte a pamatujte si: dřív se v Indii kočky považovaly za posvátná zvířata. To byly dobré časy.“

„Pro kočky, mylorde?“

„A možná i pro cestující!“

Když tuhle poznámku pronesl, pokračoval pan Fogg klidně ve večeři.

Několik okamžiků po panu Foggovi vystoupil z *Mongolie* i detektiv Fix a hned běžel k řediteli bombajské policie. Prokázal se jako detektiv, vyložil pověření, které měl, i své postavení vůči domnělému pachateli krádeže. Byl z Londýna zaslán zatykač?… Nebylo doručeno nic. Opravdu, zatykač vyslaný na cestu až po Foggovi nemohl být ještě na místě.

Fix se zarazil. Chtěl získat od ředitele příkaz k zatčení pana Fogga. Ředitel odmítl. Věc patří do působnosti londýnského úřadu a jen ten může zákonně vydat zatykač. Tahle přísnost zásad, tahle důsledná úcta k zákonnosti se dá u anglických mravů dobře pochopit – v otázce osobní svobody nepřipouštějí žádnou libovůli.

Fix nenaléhal a pochopil, že se musí smířit s čekáním na svůj zatykač. Rozhodl se však, že svého tajuplného darebáka nespustí z očí po celou dobu, co bude v Bombaji. Nepochyboval, že se Phileas Fogg zdrží, a jak víme, byl to i pevný názor Passepartoutův – a zatykač by mezitím dorazil.

Jenže po posledních rozkazech, které mu dal pán při odchodu z *Mongolie*, pochopil Passepartout dobře, že v Bombaji dopadne vše stejně jako v Suezu a v Paříži, že cesta tady nekončí, že potáhne přinejmenším do Kalkaty a snad i dál. A začal se ptát, jestli ta sázka pana Fogga přece jen není naprosto vážná a jestli ho osud – jeho, který chtěl žít v klidu – přes jeho vůli nenutí objet celý svět za osmdesát dní!

Zatím si koupil několik košil a párů ponožek a procházel se bombajskými ulicemi. Byl tam velký ruch. Mezi Evropany všech národností se tu hemžili Peršané se špičatými čepicemi, Bunhjové s kulatými turbany, Sindhové s hranatými čepicemi, Arméni v dlouhých hábitech, Parsové s černými mitrami. Právě toho dne slavili Parsové, čili Guébrové, přímí potomci stoupenců Zoroastrových – nejpracovitější, nejvzdělanější, nejchytřejší a nejzdrženlivější z Indů; národ, k němuž dnes patří bohatí domácí obchodníci Bombaje – jakýsi náboženský karneval s procesími a zábavami. V nich vystupovaly bajadéry oděné do růžových gáz prošívaných zlatem a stříbrem, které za zvuků viol a dunění tamtamů znamenitě tančily – a přitom naprosto cudně.

Jestli Passepartout tyhle zvláštní obřady sledoval, jestli oči i uši otevíral dokořán, aby viděl a slyšel, jestli měl výraz a tvář toho nejzelenějšího *boobyho* – prosťáčka, jakého si lze představit – o tom není třeba se tu šířit.

Naneštěstí pro něj i pro jeho pána, jehož cestu málem zmařil, ho zvědavost zavedla dál, než bylo radno.

Když totiž Passepartout zahlédl ten parsijský karneval, mířil už k nádraží, a jak procházel kolem obdivuhodné pagody na Malabar Hill, dostal nešťastný nápad, že se podívá dovnitř.

Nevěděl dvě věci: za prvé, že vstup do některých hinduistických pagod je křesťanům přísně zakázán, a za druhé, že ani sami věřící do nich nesmějí vkročit, aniž u dveří odloží obuv. Je třeba poznamenat, že anglická vláda z rozumné politiky ctí a nechává ctít místní náboženství i v jeho nejmenších podrobnostech, a každého, kdo některý z jeho obřadů poruší, přísně trestá.

Passepartout, který vešel jako prostý turista bez špatného úmyslu, obdivoval uvnitř Malabar Hill tu oslňující nádheru bráhmanské výzdoby, když ho náhle srazili na posvátnou dlažbu. Vrhli se na něj tři kněží se zuřivým pohledem, strhli mu boty i ponožky a začali ho mlátit, zatímco pokřikovali divokou vřavou.

Francouz, silný a mrštný, se rychle zvedl. Pěstí a kopnutím srazil dva protivníky zapletené do dlouhých hábitů a vyrazil z pagody plnou rychlostí svých nohou; třetího Inda, který se mu pustil po stopě a lid proti němu bouřil, brzy nechal za sebou.

Pět minut před osmou, jen pár minut před odjezdem vlaku, bez klobouku, bosý, s balíčkem nákupů ztraceným ve rvačce, přibíhal Passepartout na nádraží.

Fix tam už stál na nástupišti. Když šel pana Fogga sledovat na nádraží, pochopil, že ten darebák hodlá Bombaj opustit. Okamžitě se rozhodl, že ho doprovodí do Kalkaty a případně i dál. Passepartout Fixe neviděl, protože ten se držel ve stínu, ale Fix zaslechl vyprávění o jeho dobrodružstvích, které Passepartout stručně odbyl pánovi.

„Doufám, že se vám to už nestane," odpověděl prostě Phileas Fogg a usedl do jednoho z vagonů vlaku.

Chudák hoch, bosý a všecek zdrcený, bez slova vykročil za pánem.

Fix se chystal nastoupit do odděleného vagonu, ale jedna myšlenka ho zarazila a náhle změnila jeho cestovní plán.

„Ne, zůstanu," řekl si. „Přestupek spáchaný na indickém území… Mám ho v hrsti."

V tom okamžiku vydala lokomotiva mohutný hvizd a vlak zmizel v noci.

Kapitola jedenáctá

v níž Phileas Fogg kupuje jízdní prostředek za pohádkovou cenu

Vlak odjel přesně podle jízdního řádu. Vezl určitý počet cestujících, několik důstojníků, civilních úředníků a obchodníky s opiem a indigem, které obchod volal do východní části poloostrova.

Passepartout seděl ve stejném kupé jako jeho pán. V protějším koutě měl místo třetí cestující.

Byl to brigádní generál sir Francis Cromarty, jeden z partnerů pana Fogga při plavbě ze Suezu do Bombaje, který se vracel ke svým jednotkám v posádce poblíž Banares.

Sir Francis Cromarty, vysoký, plavovlasý, asi padesátiletý, který se během posledního povstání sepojů znamenitě vyznamenal, by si plným právem zasloužil označení domorodec. Od mládí žil v Indii a ve své rodné zemi se objevil jen zřídka. Byl to vzdělaný člověk, který by rád podal podrobné zprávy o zvycích, dějinách i uspořádání indické země, kdyby ovšem byl Phileas Fogg typ, který by se po tom ptal. Jenže tenhle gentleman se neptal na nic. Necestoval – opisoval kružnici. Byl to vážný fyzikální předmět, obíhající po dráze kolem zeměkoule podle zákonů racionální mechaniky. V tu chvíli si v duchu znovu propočítával hodiny strávené od odjezdu z Londýna, a byl by si zamnul rukama, kdyby bývalo bylo v jeho povaze dělat zbytečný pohyb.

Siru Francisi Cromartymu neuniklo, jak zvláštní je jeho spolucestující, ačkoli ho zatím mohl pozorovat jen při kartách mezi dvěma partiemi. Měl tedy právo se ptát, zda pod tím chladným obalem bije

lidské srdce, zda má Phileas Fogg duši vnímavou ke krásám přírody a k mravním touhám. Pro něj to byla otevřená otázka. Ze všech podivínů, které brigádní generál potkal, žádný se nemohl rovnat tomuhle výplodu exaktních věd.

Phileas Fogg před sirem Francisem Cromartym nijak neskrýval svůj plán objet svět, ani v jakých podmínkách ho uskutečňuje. Brigádní generál viděl v té sázce jen výstřednost bez užitečného cíle, které nutně schází *transire benefaciendo*, jež by měla vést každého rozumného člověka. Při tempu, jakým ten podivný gentleman uháněl, projde zjevně kolem všeho, aniž by „něco udělal" pro sebe nebo pro druhé.

Hodinu po odjezdu z Bombaje vlak projel po viaduktech, přejel ostrov Salsettu a běžel po pevnině. Ve stanici Kaljan nechal napravo odbočku, která přes Khandalu a Púnu klesá na jihovýchod Indie, a dorazil ke stanici Páuvel. Odtamtud se vnořil do silně rozvětvených pohoří Západních Ghát, pásem s podkladem z trapu a čediče, jejichž nejvyšší vrcholy pokrývají husté lesy.

Čas od času si sir Francis Cromarty a Phileas Fogg vyměnili pár slov, a právě v tu chvíli brigádní generál navázal na konverzaci, která znovu uvázla, a řekl:

„Před několika lety, pane Foggu, byste tu zažil zdržení, které by vám pravděpodobně rozvrátilo plán cesty."

„A proč, sire Francisi?"

„Protože železnice končila u úpatí těchto hor, a bylo nutno je překonat v palankýnu nebo na ponících až ke stanici Khandala na protějším svahu."

„Takové zdržení by nijak nenarušilo rozpočet mého programu," odpověděl pan Fogg. „Nejsem bez toho, abych nepočítal s možností určitých překážek."

„A přece, pane Foggu," pokračoval brigádní generál, „jste si při tom dobrodružství toho vašeho sluhy mohl pěkně natlouct."

Passepartout spal hluboce, nohy zabalené v cestovní dece, a ani ve snu nevěděl, že se o něm mluví.

„Anglická vláda je u tohoto druhu přestupků krajně přísná – a to právem," pokračoval sir Francis Cromarty. „Záleží jí nade vše na tom, aby se dodržovaly náboženské zvyky Indů, a kdyby vašeho sluhu byli chytili…"

„Nu, kdyby ho byli chytili, sire Francisi," odpověděl pan Fogg, „byl by odsouzen, odpykal by si trest a klidně by se pak vrátil do Evropy. Nechápu, čím by to mohlo zdržet pána!"

A tím konverzace zase utichla. Během noci přejel vlak Gháty, prošel Nassikem, a druhého dne, jedenadvacátého října, se vrhl přes poměrně rovinatou krajinu, kterou tvoří území Chandéše. Dobře obdělaná krajina byla posetá vesnicemi, nad nimiž minaret pagody nahrazoval věž evropského kostela. Zemi protínaly četné malé toky, většinou přítoky nebo přítoky přítoků Gódávarí, které úrodný kraj zavlažovaly.

Passepartout, probuzený, vyhlížel ven a nemohl uvěřit, že projíždí zemí Indů vlakem „Great Peninsular Railway". Zdálo se mu to neuvěřitelné. A přitom nic nebylo skutečnějšího! Lokomotiva, řízená pažemi anglického strojvedoucího a topená anglickým uhlím, chrlila kouř na plantáže kávovníků, muškátovníků, hřebíčkovců a červeného pepře. Pára se stáčela v spirálách kolem shluků palem, mezi nimiž se objevovaly malebné bungalovy, několik *vihár*, jakýchsi opuštěných klášterů, a nádherných chrámů obohacených nevyčerpatelnou výzdobou indické architektury. Pak se do dálky táhly nedohledné pláně, džungle, kde nechyběli ani hadi, ani tygři, které úpění vlaku poplašilo, a konečně lesy proťaté trasou trati, dosud navštěvované slony, kteří zamyšleným okem hleděli, jak kolem projíždí rozcuchaná souprava.

Toho rána, za stanicí Málligaum, projeli cestující osudným územím, které tak často zbrotili krví stoupenci bohyně Kálí. Nedaleko se tyčela Ellora se svými obdivuhodnými pagodami, nedaleko slavný Aurangábád, hlavní město divokého Aurangzéba, dnes jen prostý okres jedné

z provincií odloučených od Nizámova království. V tomto kraji vládl Feringheja, náčelník thugů, král škrtičů. Tihle vrazi, sdružení v neuchopitelném spolku, škrtili k poctě bohyně smrti oběti každého věku, aniž by prolili krev, a byla doba, kdy nebylo možné prokutat kterékoli místo této země, aby se tam nenašla mrtvola. Anglické vládě se dařilo tyto vraždy ve značné míře potlačit, ale ten děsivý spolek stále existuje a stále ještě pracuje.

V půl jedné se vlak zastavil ve stanici Burhánpur, a Passepartout si tam za zlato pořídil pár babuček ozdobených falešnými perlami, které si obul s pocitem zjevné marnivosti.

Cestující se rychle naobědvali a vydali se dál ke stanici Asurgarh, když se ještě na chvíli dotkli břehu Tapty – malé řeky, která ústí do Kambajského zálivu u Súratu.

Je na místě povědět, jaké myšlenky tehdy obíhaly v Passepartoutově hlavě. Až do příjezdu do Bombaje věřil – a směl věřit –, že to na tom skončí. Teď, kdy se hnal plnou parou napříč Indií, v něm však něco obrátilo. Jeho pravá povaha se k němu vrátila cvalem. Vzpomněly se mu bláznivé nápady z mládí, bral vážně záměry svého pána, věřil v reálnost sázky, a tedy i té cesty kolem světa a toho mezního času, který se nesmí překročit. Dokonce se už znepokojoval možnými zdrženími, nehodami, které by mohly cestou nastat. Cítil se téměř zainteresován na té sázce a chvěl se při pomyšlení, že ji včera málem zmařil svým neomluvitelným zevlováním. A tak byl mnohem méně chladnokrevný než pan Fogg, zato mnohem neklidnější. Počítal a přepočítával uplynulé dny, proklínal zastávky vlaku, vyčítal mu pomalost a v duchu kárl pana Fogga, že neslíbil strojvedoucímu odměnu. Nevěděl, chudák, že co bylo možné na parolodi, už není možné na železnici, jejíž rychlost je předpisem určená.

K večeru se vlak zanořil do průsmyků pohoří Satpur, které odděluje území Chandéše od Bundélkhandu.

Druhého dne, dvaadvacátého října, odpověděl Passepartout na dotaz sira Francise Cromartyho – poté co se podíval na své hodinky –, že jsou tři hodiny ráno. A vskutku, ty slavné hodinky, pořád seřízené na greenwichský poledník – který byl bezmála o sedmdesát sedm stupňů dál na západ –, se musely opožďovat, a opravdu se také opožďovaly o čtyři hodiny.

Sir Francis tedy čas, který Passepartout udal, opravil. Učinil mu stejnou poznámku, jakou mu kdysi udělil Fix. Pokoušel se mu vysvětlit, že se musí řídit podle každého nového poledníku, a protože neustále postupuje na východ – tedy vstříc slunci –, dny se mu zkracují o čtyři minuty za každý ujetý stupeň. Marně. Ať už tvrdohlavý sluha brigádnímu generálovi rozuměl, nebo ne, zarputile své hodinky neposunul a držel je nezlomně na londýnském čase. Nevinná vrtoška, která nikomu neublíží.

V osm hodin ráno, patnáct mil před stanicí Rotál, se vlak zastavil uprostřed rozsáhlé mýtiny, lemované několika bungalovy a dělnickými chatrčemi. Průvodčí prošel podél řady vagonů a hlásil:

„Cestující tady vystupují."

Phileas Fogg pohlédl na sira Francise Cromartyho, který se zdálo, že téhle zastávce uprostřed lesa tamarindů a khadžur vůbec nerozumí.

Passepartout, neméně překvapený, seskočil na trať a za chvíli se vracel s voláním:

„Pane, dál žádná železnice není!"

„Co tím chcete říct?" zeptal se sir Francis Cromarty.

„Chci říct, že vlak nejede dál!"

Brigádní generál ihned vystoupil z vagonu. Phileas Fogg ho pomalu následoval. Oba se obrátili na průvodčího:

„Kde jsme?" ptal se sir Francis Cromarty.

„V osadě Kholbí," odpověděl průvodčí.

„Tady se zastavujeme?"

„Zajisté. Železnice není dohotovena…“

„Jak to? Není dohotovena?“

„Není. Mezi tímhle místem a Alláhabádem, kde trať pokračuje, chybí ještě postavit úsek asi padesáti mil.“

„Noviny přece oznámily, že je trať úplně otevřená!“

„Co chcete, pane důstojníku, noviny se spletly.“

„A prodáváte lístky z Bombaje do Kalkaty!“ pokračoval sir Francis Cromarty, který se už začínal rozohňovat.

„Zajisté,“ odpověděl průvodčí, „ale cestující přece vědí, že se musí dát z Kholbí do Alláhabádu dopravit po svém.“

Sir Francis Cromarty zuřil. Passepartout by průvodčího s chutí přetáhl, ten však za nic nemohl. Netroufal si pohlédnout na svého pána.

„Sire Francisi,“ řekl prostě pan Fogg, „pokud dovolíte, poohlédneme se po způsobu, jak se dostat do Alláhabádu.“

„Pane Foggu, jde přece o zdržení, které vám naprosto rozvrátí plán?“

„Ne, sire Francisi, s tímhle se počítalo.“

„Jakže! Vy jste věděl, že trať…“

„Nijak. Ale věděl jsem, že na mé cestě dřív nebo později vyvstane nějaká překážka. A nic není ztraceno. Mám v záloze dva dny obětovat. Z Kalkaty vyplouvá parník do Hongkongu dvacátého pátého v poledne. Dnes je dvaadvacátého a do Kalkaty se dostaneme včas.“

Proti odpovědi dané s tak naprostou jistotou nebylo co říci.

Bylo až příliš jisté, že práce na železnici se v tomto bodě zastavily. Noviny jsou jako některé hodinky, které mají ve zvyku předbíhat, a tak dokončení trati oznámily předčasně. Většina cestujících o tomto přerušení věděla, a sotva vystoupili z vlaku, zmocnili se všemožných povozů, jaké osada měla: čtyřkolových *pálkigharí*, kár tažených zebu – jakýmisi hrbatými voly –, cestovních vozů podobných pojízdným pa-

godám, palankýnů, poníků a tak dále. Pan Fogg a sir Francis Cromarty tedy prošli celou osadu, ale vrátili se, aniž cokoli našli.

„Půjdu pěšky," řekl Phileas Fogg.

Passepartout, který se právě ke svému pánovi připojil, udělal výmluvnou grimasu, když se podíval na své nádherné, leč nedostatečné babuče. Naštěstí hledal po svém a trochu nejistě pronesl:

„Pane, myslím, že jsem dopravní prostředek sehnal."

„Jaký?"

„Slon! Slon, který patří jednomu Indovi usazenému sto kroků odtud."

„Pojďme si slona prohlédnout," odpověděl pan Fogg.

Za pět minut dorazili Phileas Fogg, sir Francis Cromarty a Passepartout k chýši, přilepené k ohradě z vysokých palisád. V chýši byl Ind a v ohradě slon. Na jejich žádost Ind pana Fogga a jeho dva druhy do ohrady uvedl.

Tam se ocitli před napolo ochočeným zvířetem, které majitel pěstoval ne jako soumara, nýbrž jako bojové zvíře. Za tím účelem začal přirozeně mírnou povahu zvířete pozměňovat tak, aby ho postupně dovedl do onoho záchvatu zuřivosti, kterému se v hindštině říká „mutsh", a to tím, že ho tři měsíce krmil cukrem a máslem. Taková kúra se může zdát nevhodná, aby přinesla kýžený výsledek, ale chovatelé ji přesto s úspěchem užívají. Pro pana Fogga naštěstí byl slon této léčbě vystaven teprve nedávno a „mutsh" se u něj dosud neprojevil.

Kiouni – tak se zvíře jmenovalo – dokázal, jako všichni jeho druhové, dlouho vyvíjet rychlou chůzi, a pro nedostatek jiného jízdního zvířete se Phileas Fogg rozhodl, že jej použije.

Jenže sloni jsou v Indii drazí, protože jich začíná být málo. Samci, kteří se jediní hodí pro cirkusové zápasy, jsou vyhledávaní velmi. Tahle zvířata se v zajetí množí jen zřídka, takže je lze opatřit pouze lovem. A proto se jim věnuje mimořádná péče, a když se pan Fogg zeptal Inda, zda by mu slona pronajal, Ind rezolutně odmítl.

Fogg naléhal a nabídl za zvíře přemrštěnou cenu – deset liber na hodinu. Odmítnuto. Dvacet liber? Zase odmítnuto. Čtyřicet liber? Pořád odmítnuto. Passepartout nadskakoval při každé přihazování. Ind se však nenechal zlákat.

A přitom to byla pěkná suma. Dejme tomu, že by slon potřeboval k cestě do Alláhabádu patnáct hodin – vyneslo by to majiteli šest set liber.

Phileas Fogg, aniž se jakkoli vzrušil, pak Indovi nabídl, že si zvíře koupí, a hned nabídl tisíc liber.

Ind nechtěl prodat! Možná ten chytrák vycítil skvělý obchod.

Sir Francis Cromarty vzal pana Fogga stranou a radil mu, aby si to rozmyslel, než půjde dál. Phileas Fogg mu odpověděl, že nemá ve zvyku jednat bez rozmyslu, že nakonec jde o sázku o dvacet tisíc liber, že toho slona nezbytně potřebuje, a kdyby za něj měl zaplatit dvacetinásobek skutečné hodnoty, slona mít bude.

Pan Fogg se vrátil k Indovi, jehož malé oči, rozžhavené chamtivostí, dávaly dobře najevo, že u něj jde jen o otázku ceny. Phileas Fogg postupně nabízel dvanáct set liber, pak patnáct set, pak osmnáct set, nakonec dva tisíce. Passepartout, obvykle tak rudý v obličeji, byl vzrušením bledý.

Při dvou tisících liber se Ind vzdal.

„Při mých babučích!“ zvolal Passepartout, „to je pěkná cena za sloní maso!“

Obchod uzavřen; teď bylo třeba sehnat průvodce. To bylo snazší. Mladý Parsí s inteligentní tváří nabídl své služby. Pan Fogg přijal a slíbil mu vydatnou odměnu, která mu mohla jen zdvojnásobit důvtip.

Slon byl ihned přiveden a vystrojen. Parsí znal řemeslo *mahuta* neboli cornaca dokonale. Pokryl slonovi hřbet jakousi houní a po obou bocích zavěsil dvě sedla, zrovna nevalně pohodlná.

Phileas Fogg Indovi zaplatil v bankovkách, které vytáhl ze slavné cestovní brašny. Vskutku to vypadalo, jako by je tahal přímo z Passe-

partoutových vnitřností. Pak pan Fogg nabídl siru Francisi Cromartymu, že ho doveze do stanice Alláhabád. Brigádní generál přijal. O cestujícího navíc se obrovské zvíře neunaví.

V Kholbí nakoupili potraviny. Sir Francis Cromarty se usadil do jednoho sedla, Phileas Fogg do druhého. Passepartout se usadil obkročmo na houni mezi svým pánem a brigádním generálem. Parsí se vyhoupl slonovi na krk, a v devět hodin opustilo zvíře osadu a vnořilo se nejkratší cestou do hustého lesa latanií.

Kapitola dvanáctá

v níž se Phileas Fogg a jeho druhové vydávají napříč indickými lesy a co z toho vzejde

Průvodce, aby zkrátil vzdálenost, nechal napravo trasu železnice, na níž se právě pracovalo. Ta trasa, značně znesnadněná rozmarnými výběžky Vindhijských hor, nešla nejkratší cestou, které měl Phileas Fogg zájem se držet. Parsí, výborně obeznámený s cestami a stezkami kraje, tvrdil, že proseknutím lesa získá asi dvacet mil, a lidé se na něj spolehli.

Phileas Fogg a sir Francis Cromarty, zabořeni až po krk ve svých sedlech, byli silně otřásáni tvrdým klusem slona, kterého mahut hnal rychlým tempem. Snášeli však svou situaci s krajním britským klidem, mluvili ostatně málo a sotva se jeden na druhého viděli.

A Passepartout, posazený slonovi na hřbet a vystavený přímo nárazům a protinárazům, si dobře hlídal, podle pokynu svého pána, aby mezi zuby nedržel jazyk – jinak by si ho odkousl. Statečný hoch, chvíli vyhozený slonovi na krk, chvíli odhozený na záď, prováděl voltiže jako klaun na trampolíně. On si však dělal legraci, smál se mezi těmi kapřími skoky, a tu a tam vytáhl z kapsy kousek cukru, který chytrý Kiouni bral koncem chobotu, aniž na okamžik přerušil svůj pravidelný klus.

Po dvou hodinách pochodu průvodce slona zastavil a dopřál mu hodinovou přestávku. Zvíře pozřelo větve a mladé stromky, poté co se nejprve napilo z nedalekého rybníčku. Sir Francis Cromarty si na tu

zastávku nestěžoval. Byl na kaši. Pan Fogg se zdál být tak svěží, jako by právě vyšel z postele.

„Vždyť je ze železa!“ řekl brigádní generál s obdivem.

„Z kované oceli,“ odpověděl Passepartout, který se dal do přípravy skrovné snídaně.

V poledne dal průvodce znamení k odchodu. Krajina brzy nabyla velmi divokého vzhledu. Po velkých lesích následovaly porosty tamarindů a nízkých palem, pak rozsáhlé pusté pláně, zježené hubenými keři a poseté velkými balvany syenitu. Celá tahle část horního Bundélkhandu, cestujícími málo navštěvovaná, je obydlena fanatickým obyvatelstvem, zatvrzelým v nejhroznějších praktikách indického náboženství. Angličané tam nedokázali nastolit pravidelnou vládu nad územím, které je vystaveno vlivu rádžů, k nimž by bylo nesnadné dojít v jejich nedobytných skrýších v pohoří Vindhija.

Několikrát spatřili tlupy divokých Indů, kteří dělali vzteklý posunek, když viděli projíždět rychlonohého čtyřnožce. Ostatně Parsí se jim pokud možno vyhýbal, protože je považoval za zlé setkání. Za toho dne spatřili zvířat málo, sotva pár opic, které prchaly s tisícem křivolakých skoků a šklebů, jež Passepartout velmi obveselovaly.

Jedna myšlenka mezi mnoha jinými toho hocha znepokojovala. Co pan Fogg udělá se slonem, až dorazí ke stanici Alláhabád? Vezme ho s sebou? Nemožné! Cena převozu připočtená k pořizovací ceně by z něj udělala zvíře zruinující. Prodá ho? Nebo ho pustí zpátky na svobodu? To ctihodné zvíře by si zasloužilo, aby s ním zacházeli ohleduplně. Co kdyby ho pan Fogg náhodou daroval jemu, Passepartoutovi? To by měl pořádnou potíž. Nedávalo mu to pokoj.

V osm hodin večer přešli hlavní hřeben Vindhijských hor a cestující se zastavili na úpatí severního svahu, v rozpadlém bungalovu.

Během dne urazili asi dvacet pět mil a dalších dvacet pět mil ještě zbývalo do stanice Alláhabád.

Noc byla chladná. Uvnitř bungalovu Parsí rozdělal oheň ze suchých větví, jehož teplo přišlo náramně vhod. Večeře se skládala z jídla nakoupeného v Kholbí. Cestující jedli jako lidé zdeptaní a utrmácení. Rozhovor, který začal několika roztříštěnými větami, se brzy proměnil ve zvučné chrápání. Průvodce bděl u Kiouniho, který spal ve stoje opřený o kmen tlustého stromu.

Nic té noci nezrušilo klid. Několikrát ticho porušilo zařvání gepardů a pardálů smíšené s pronikavým chechotem opic. Šelmy však zůstaly jen u křiku a žádnou nepřátelskou akci vůči hostům bungalovu nepodnikly. Sir Francis Cromarty spal tvrdě jako dobrý voják utahaný únavou. Passepartout v neklidném spánku ve snu znovu prováděl včerejší kotrmelce; a pan Fogg odpočíval tak klidně, jako by byl ve svém tichém domě v Saville Row.

V šest hodin ráno se vydali znovu na cestu. Průvodce doufal, že do stanice Alláhabád dorazí ještě večer. Takhle by pan Fogg ztratil jen část z těch osmačtyřiceti hodin, které si od začátku cesty naspořil.

Sjeli poslední srázy Vindhijských hor. Kiouni se znovu rozběhl rychlým tempem. Kolem poledne průvodce obkroužil osadu Kallenger, ležící na Káně, jednom z vedlejších přítoků Gangu. Vždy se vyhýbal obydleným místům – cítil se bezpečněji v těch pustých krajích, které tvoří první prohlubně v povodí veliké řeky. Stanice Alláhabád nebyla ani dvanáct mil na severovýchod. Udělali zastávku pod skupinou banánovníků, jejichž plody – „zdravé jako chléb a lahodné jako smetana“, jak říkají cestopisci – byly s velkým uznáním přijaty.

Ve dvě hodiny vjel průvodce pod klenbu hustého lesa, kterým musel projet v délce několika mil. Víc mu vyhovovalo cestovat takhle, ve stínu lesů. V každém případě až dosud neměl žádné nepříjemné setkání, a cesta se zdála, že se obejde bez nehody, když slon dal několik náznaků neklidu a náhle se zastavil.

Byly tehdy čtyři hodiny.

„Co se děje?“ zeptal se sir Francis Cromarty, zvedaje hlavu nad okraj sedla.

„Nevím, pane důstojníku,“ odpověděl Parsí a nastavil ucho matnému šumu, který se nesl pod hustou klenbou větví.

Za chvíli se šum stal zřetelnějším. Jako by to byl koncert, ještě dost vzdálený, lidských hlasů a žesťových nástrojů.

Passepartout byl samé oko, samé ucho. Pan Fogg trpělivě čekal, aniž pronesl slovo.

Parsí seskočil na zem, přivázal slona ke stromu a vnořil se do nejhustšího porostu. Za pár minut se vrátil se slovy:

„Procesí bráhmanů, které míří tímhle směrem. Pokud možno se vyhněme tomu, aby nás viděli.“

Průvodce slona odvázal a vedl ho do houštiny; cestujícím doporučil, aby nesestupovali na zem. Sám se chystal rychle slona osedlat, kdyby bylo nutné prchnout. Myslel si však, že zástup věřících projde, aniž ho spatří, protože hustota listoví ho úplně skrývala.

Nesouzvučný ruch hlasů a nástrojů se blížil. Monotónní zpěvy se mísily se zvukem bubnů a činelů. Brzy se pod stromy, asi padesát kroků od místa, kde se pan Fogg a jeho druhové nalézali, objevilo čelo průvodu. Mezi větvemi dobře rozeznávali zvláštní účastníky toho náboženského obřadu.

V první řadě kráčeli kněží s mitrami na hlavách, oděni do dlouhých, bohatě zdobených hábitů. Obklopovali je muži, ženy a děti, kteří vyráželi jakýsi pohřební žalozpěv, v pravidelných intervalech přerušovaný údery tamtamů a činelů. Za nimi, na voze se širokými koly, jejichž paprsky a loukotě tvořily spleť hadů, se objevila ohavná socha, tažená dvěma páry zebu bohatě postrojených. Měla čtyři paže; tělo tmavě červeně natřené, divoké oči, rozcuchané vlasy, vyplazený jazyk, rty obarvené hennou a betelem. Na krku se jí svíjel náhrdelník z lebek, kolem boků pás uťatých rukou. Stála vzpřímeně na obrovi, kterého srazila a jemuž chyběla hlava.

Sir Francis Cromarty tu sochu poznal.

„Bohyně Kálí," zamumlal, „bohyně lásky a smrti."

„Smrti, s tím souhlasím, ale lásky, to nikdy!" řekl Passepartout. „Ohavná baba!"

Parsí mu posunkem naznačil, aby mlčel.

Kolem sochy se zmítal, poskakoval a v křečích svíjel houf starých fakírů, pruhovaných pásy okru, pokrytých křížovými řezy, z nichž po kapkách prýštila krev; tupí posedlí, kteří se při velikých indických obřadech ještě vrhají pod kola Džagannáthova vozu.

Za nimi vlekli bráhmani, v plném přepychu svého orientálního oděvu, ženu, která se sotva držela na nohou.

Ta žena byla mladá, bílá jako Evropanka. Hlavu, krk, ramena, uši, paže, ruce i prsty u nohou měla přetíženy šperky, náhrdelníky, náramky, náušnicemi a prsteny. Tunika protkaná zlatem, přes niž byla lehká mušelínová rouška, naznačovala obrysy její postavy.

Za touhle mladou ženou – prudký kontrast pro oko – nesli strážci, ozbrojení za pasem tasenými šavlemi a dlouhými damaškovanými pistolemi, mrtvé tělo na palankýnu.

Bylo to tělo starce, oděné do bohatých šatů rádži – jako za jeho života měl turban vyšívaný perlami, oděv z hedvábí a zlata, kašmírový pás posázený diamanty a nádherné zbraně indického knížete.

Pak hudebníci a zadní stráž fanatiků, jejichž výkřiky občas přehlušily ohlušující rachot nástrojů, uzavírali průvod.

Sir Francis Cromarty se díval na celou tu pompu s podivně zarmouceným výrazem, obrátil se k průvodci a řekl:

„Suttí!"

Parsí přitakal a položil si prst na rty. Dlouhé procesí se pomalu stáčelo pod stromy a brzy jeho poslední řady zmizely v hlubinách lesa.

Zpěvy pomalu dozněly. Ještě chvíli se nesly z dálky výkřiky, a nakonec po celé té vřavě nastalo hluboké ticho.

Phileas Fogg to slovo, které sir Francis Cromarty vyřkl, slyšel, a jakmile průvod zmizel:

„Co je to suttí?“ zeptal se.

„Suttí, pane Foggu,“ odpověděl brigádní generál, „je lidská oběť – ale oběť dobrovolná. Ta žena, kterou jste před chvílí viděl, bude zítra za rozbřesku upálena.“

„Ach, bídáci!“ zvolal Passepartout, který ten výkřik rozhořčení neudržel.

„A ta mrtvola?“ zeptal se pan Fogg.

„To je kníže, její manžel,“ odpověděl průvodce, „samostatný rádža z Bundélkhandu.“

„Jak to?“ pokračoval Phileas Fogg, aniž hlas prozradil nejmenší pohnutí. „Tyhle barbarské zvyky v Indii dosud přežívají a Angličané je nedokázali vymýtit?“

„Ve větší části Indie,“ odpověděl sir Francis Cromarty, „se tyhle oběti už nekonají, ale na tyhle divoké kraje nemáme žádný vliv, a především na tohle území Bundélkhandu. Celý severní svah Vindhijských hor je dějištěm neustálých vražd a loupeží.“

„Ta nešťastnice!“ mumlal Passepartout, „upálena zaživa!“

„Ano,“ pokračoval brigádní generál, „upálena, a kdyby nebyla, nedovedete si představit, k jak bídné podmínce by ji její příbuzní odsoudili. Oholili by jí vlasy, živili ji sotva několika hrstmi rýže, odstrkovali, byla by považována za nečisté stvoření a zemřela by někde v koutě jako prašivá fena. A tak vyhlídka na tuhle hroznou existenci žene často tyhle nebohé na popraviště mnohem víc než láska nebo náboženský fanatismus. Někdy je však oběť opravdu dobrovolná a je třeba rázného zásahu vlády, aby jí zabránila. Tak před několika lety – bydlel jsem tenkrát v Bombaji – přišla mladá vdova prosit guvernéra o povolení dát se spálit s tělem svého manžela. Jak si asi myslíte, guvernér odmítl. Pak ta vdova město opustila, utekla se k nezávislému rádžovi, a tam svou oběť dokonala.“

Během vyprávění brigádního generála průvodce potřásal hlavou, a jakmile byl příběh u konce:

„Oběť, která se bude konat zítra za rozbřesku, dobrovolná není," řekl.

„Jak to víte?"

„Je to příběh, který v Bundélkhandu zná každý," odpověděl průvodce.

„Ale ta nešťastnice se zdála, že se nijak nebrání," poznamenal sir Francis Cromarty.

„To proto, že ji opojili konopným a opiovým dýmem."

„Ale kam ji vedou?"

„Do pagody v Pilládží, dvě míle odsud. Tam stráví noc, dokud nenastane hodina oběti."

„A ta oběť se vykoná?…"

„Zítra, při prvním záblesku dne."

Po téhle odpovědi průvodce vyvedl slona z husté houštiny a vyhoupl se mu na krk. Ve chvíli, kdy ho už chtěl zvláštním hvizdem pobídnout, ho pan Fogg zarazil a obrátil se k siru Francisi Cromartymu:

„Co kdybychom tu ženu zachránili?" řekl.

„Zachránit tu ženu, pane Foggu!…" zvolal brigádní generál.

„Mám ještě dvanáct hodin náskoku. Můžu jim je věnovat."

„Hleďme! Vy jste muž se srdcem!" řekl sir Francis Cromarty.

„Někdy," odpověděl prostě Phileas Fogg, „když mám čas."

Kapitola třináctá

v níž Passepartout znovu dokazuje, že štěstí přeje odvážným

Záměr byl smělý, ježatý obtížemi, snad neproveditelný. Pan Fogg se chystal vsadit svůj život, nebo přinejmenším svou svobodu, a tedy i úspěch svých plánů, ale nezaváhal. Ostatně našel v siru Francisi Cromartym rozhodného pomocníka.

Co se týká Passepartouta, byl připraven, mohli s ním počítat. Nápad jeho pána ho vzrušoval. Cítil pod tou ledovou slupkou srdce a duši. Začínal mít Philease Fogga rád.

Zbýval průvodce. Jakou stranu v té věci zaujme? Nepřikloní se spíš k hinduistům? Pokud ne jeho pomoc, bylo třeba zajistit si aspoň jeho neutralitu.

Sir Francis Cromarty mu položil otázku bez obalu.

„Pane důstojníku," odpověděl průvodce, „jsem Parsí, a ta žena je Parska. Jsem vám k dispozici."

„Dobře, průvodce," odpověděl pan Fogg.

„Jedno ale vězte," pokračoval Parsí, „neriskujeme jen život, ale i hrozná muka, pokud nás chytí. Tak se rozmyslete."

„Je to rozmyšleno," odpověděl pan Fogg. „Myslím, že budeme muset počkat na noc, abychom mohli jednat?"

„Myslím si totéž," odpověděl průvodce.

Statečný Ind pak uvedl několik podrobností o oběti. Byla to Indka proslulé krásy, parsského původu, dcera bohatých bombajských obchodníků. V tomhle městě se jí dostalo zcela anglického vychování

a podle jejího chování i vzdělání by ji člověk považoval za Evropanku. Jmenovala se Áúda.

Jako sirotka ji proti její vůli provdali za toho starého rádžu z Bundélkhandu. Tři měsíce nato ovdověla. Věděla, jaký osud ji čeká, utekla, hned ji chytili zpět, a rádžovi příbuzní, kteří měli zájem na její smrti, ji odsoudili k tomuhle mučení, jemuž, jak se zdálo, nemohla uniknout.

Toto vyprávění nemohlo než pana Fogga a jeho druhy upevnit v jejich šlechetném rozhodnutí. Bylo ujednáno, že průvodce povede slona k pagodě v Pilládží, k níž se co nejvíc přiblíží.

O půl hodiny později zastavili pod houštinou, pět set kroků od pagody, kterou nebylo vidět; zato ječení fanatiků se rozléhalo zřetelně.

Pak probrali způsoby, jak se dostat k oběti. Průvodce tu pagodu v Pilládží znal a tvrdil, že mladá žena je uvnitř uvězněna. Půjde proniknout jednou z bran, až celá tlupa upadne do opilého spánku, nebo bude třeba prorazit otvor ve zdi? To se dalo rozhodnout teprve na místě a v daný okamžik. Jisté bylo jen jedno: únos se musí uskutečnit ještě tuhle noc, a ne až za dne, kdy oběť povedou na popraviště. V tu chvíli by ji už žádný lidský zásah nemohl zachránit.

Pan Fogg a jeho druhové čekali na noc. Jakmile padl soumrak, asi v šest hodin večer, rozhodli se obhlédnout okolí pagody. Poslední výkřiky fakírů tehdy dozněly. Podle svého zvyku se ti Indové nejspíš topili v husté opilosti po „hangu“ – tekutém opiu smíseném s konopným odvarem – a snad by se dalo mezi nimi proklouznout až k chrámu.

Parsí vedl pana Fogga, sira Francise Cromartyho a Passepartouta a tiše se posouval lesem. Po deseti minutách plazení pod větvemi dorazili na břeh malé říčky, a tam, ve světle železných pochodní, na jejichž hrotech plála pryskyřice, spatřili hromadu naskládaného dřeva. Byla to hranice z drahého santalu, už napuštěná vonným olejem. Nahoře na ní spočívalo nabalzamované tělo rádžovo, které mělo shořet spolu s vdovou. Sto kroků od hranice se tyčila pagoda, jejíž minarety ve tmě prosvítaly nad vrcholky stromů.

„Pojďte!“ řekl průvodce tiše.

A s dvojnásobnou opatrností, následován svými společníky, se mlčky prosmekl vysokou travou.

Ticho už nerušilo nic kromě šumu větru v korunách.

Brzy se průvodce zastavil na okraji mýtiny. Několik pryskyřičných pochodní osvětlovalo plácek. Země byla posetá skupinami spáčů, ztěžklých opilostí. Vypadalo to jako bojiště pokryté mrtvolami. Muži, ženy, děti, všechno smíchané. Někde ještě chrčeli opilci.

Vzadu, mezi hradbou stromů, se nezřetelně tyčil chrám Pilládží. Ale k velkému zklamání průvodce rádžovy stráže, osvětlené čadícími pochodněmi, bděly u bran a procházely se s tasenými šavlemi. Dalo se předpokládat, že uvnitř bdí také kněží.

Parsí dál nešel. Rozpoznal, že se do chrámu násilím proniknout nedá, a odvedl společníky zpět.

Phileas Fogg a sir Francis Cromarty pochopili stejně jako on, že na téhle straně se nedá nic podniknout.

Zastavili se a potichu se poradili.

„Počkejme,“ řekl brigádní generál, „je teprve osm hodin a je možné, že těm strážím také padne spánek na oči.“

„To je ovšem možné,“ odpověděl Parsí.

Phileas Fogg a jeho druhové se tedy natáhli pod strom a čekali.

Čas se jim táhl donekonečna! Průvodce je co chvíli opouštěl a chodil ohledávat kraj lesa. Rádžovy stráže stále bděly ve svitu pochodní a nejasné světlo filtrovalo okny pagody.

Takhle se dočkali půlnoci. Situace se nezměnila. Venku stále stejný dozor. Bylo zřejmé, že na uspání stráží spoléhat nelze. Opojení „hangem“ se jim nejspíš vyhnulo. Bylo tedy třeba jednat jinak a proniknout dovnitř otvorem proraženým ve zdech pagody. Zbývala otázka, zda kněží bdí u své oběti stejně bedlivě jako vojáci u chrámových dveří.

Po poslední poradě se průvodce prohlásil, že je připraven vyrazit. Pan Fogg, sir Francis a Passepartout ho následovali. Udělali dost dlou-

hou okliku, aby k pagodě dorazili od zadní strany.

Kolem půl jedné dorazili k patě zdí, aniž na někoho narazili. Z téhle strany nebyl žádný dozor rozestaven, ale je ovšem pravda, že tu úplně chyběla okna i dveře.

Noc byla temná. Měsíc, tehdy v poslední čtvrti, se sotva zvedal nad obzor, zatažený tlustými mraky. Výška stromů tmu ještě prohlubovala.

Ale dojít k patě zdí nestačilo, bylo třeba v nich prorazit otvor. K téhle práci neměli Phileas Fogg a jeho společníci absolutně nic než své kapesní nože. Naštěstí byly stěny chrámu z cihel a dřeva a prorazit je nemělo být těžké. Jakmile se vyňala první cihla, ostatní měly jít snadno.

Dali se do práce a snažili se dělat co nejmenší hluk. Parsí na jedné straně, Passepartout na druhé pracovali na uvolňování cihel, aby získali otvor široký dvě stopy.

Práce postupovala, když tu se zevnitř chrámu ozval výkřik a téměř vzápětí mu z venčí odpověděly jiné výkřiky.

Passepartout a průvodce práci přerušili. Byli odhaleni? Byl vyhlášen poplach? Nejprostší opatrnost jim velela se vzdálit – což udělali současně s Phileasem Foggem a sirem Francisem Cromartym. Znovu se schovali pod příkrov lesa a čekali, až poplach, pokud to poplach byl, odezní; byli připraveni se v tom případě k práci vrátit.

Jenže – zlá souhra – stráže se ukázaly i na zadní straně pagody a usadily se tam tak, aby znemožnily jakékoli přiblížení.

Těžko popsat zklamání těch čtyř mužů, zastavených ve svém díle. Když se teď k oběti nemohli dostat, jak ji zachrání? Sir Francis Cromarty si hryzal pěsti. Passepartout zuřil, až ho průvodce stěží krotil. Nehybný Fogg čekal, aniž dával své city najevo.

„Nezbývá nám než odejít?“ zeptal se potichu brigádní generál.

„Nezbývá nám než odejít,“ odpověděl průvodce.

„Počkejte,“ řekl Fogg. „Stačí, abych byl zítra do poledne v Alláhabádu.“

„Ale v co doufáte?“ odpověděl sir Francis Cromarty. „Za několik hodin bude svítat a…“

„Příležitost, která nám uniká, se může vrátit v posledním okamžiku.“

Brigádní generál by rád dokázal číst Phileasi Foggovi v očích.

S čím vlastně tenhle chladný Angličan počítá? Chce snad ve chvíli oběti vrhnout se k mladé ženě a vyrvat ji otevřeně katům?

Byla by to šílenost – a jak připustit, že by ten muž byl do té míry šílený? Přesto sir Francis Cromarty svolil, že počká až k rozuzlení té strašné scény. Průvodce však nenechal své druhy na místě, kde se ukryli, a odvedl je k přední části mýtiny. Tam, krytí trsem stromů, mohli pozorovat spící hloučky.

Passepartout zatím, posazený na nejnižších větvích jednoho stromu, převaloval v hlavě nápad, který mu nejprve bleskl myslí jako záblesk a nakonec se v mozku pevně usadil.

Zpočátku si říkal: „To je šílenost!“ – a teď opakoval: „Proč ne, nakonec? Je to šance, snad jediná, a s takovými zblblými hlavami!…“

V každém případě Passepartout svou myšlenku jinak neformuloval, ale brzy se s hadí pružností sesmekl na nižší větve stromu, jejichž špičky se skláněly k zemi.

Hodiny plynuly a brzy několik méně temných odstínů ohlásilo blížící se den. Tma však byla ještě hluboká.

Byl to ten okamžik. Spícím davem jakoby prošlo vzkříšení. Hloučky se daly do pohybu. Zazněly údery tamtamů. Zpěvy a výkřiky znovu propukly. Nadešla hodina, v níž měla nešťastnice zemřít.

Vskutku se dveře pagody otevřely. Zevnitř vyšlehlo pronikavější světlo. Pan Fogg a sir Francis Cromarty mohli zahlédnout oběť, prudce osvětlenou, kterou dva kněží vlekli ven. Zdálo se jim dokonce, že nebohá žena, která v posledním záchvatu pudu sebezáchovy setřásla otupění z opilství, se pokouší uniknout svým katům. Srdce sira Fran-

cise Cromartyho poskočilo, a škubnutím chytil ruku Philease Fogga – a ucítil, že ta ruka drží otevřený nůž.

V ten okamžik se dav pohnul. Mladá žena znovu upadla do té strnulosti, kterou v ní vyvolaly výpary konopí. Prošla mezi fakíry, kteří ji doprovázeli svým náboženským vytím.

Phileas Fogg a jeho druhové se vmísili do zadních řad davu a šli za ním.

Za dvě minuty došli na břeh řeky a zastavili se nejvýš padesát kroků od hranice, na níž leželo tělo rádžovo. V pološeru viděli oběť úplně nehybnou, položenou vedle manželovy mrtvoly.

Pak přinesli pochodeň a dřevo napuštěné olejem okamžitě vzplálo.

V tom okamžiku sir Francis Cromarty a průvodce zadrželi Philease Fogga, který se v záchvatu šlechetného šílenství vrhal k hranici…

Jenže Phileas Fogg je už odstrčil, když se scéna náhle změnila. Zdvihl se výkřik hrůzy. Celý ten dav se vrhl k zemi, zděšený.

Starý rádža tedy nebyl mrtev, že ho najednou viděli vstávat jako přízrak, zvedat mladou ženu do náručí a sestupovat z hranice uprostřed vírů par, které mu dávaly přízračný vzhled?

Fakíři, stráže, kněží, zachváceni náhlou hrůzou, leželi tváří k zemi a neodvažovali se zvednout zrak a pohlédnout na takový zázrak!

Bezvládná oběť přešla v silných pažích, které ji nesly, aniž byla pro ně břemenem. Pan Fogg a sir Francis Cromarty zůstali stát. Parsí sklonil hlavu a Passepartout nebyl určitě o nic méně užaslý!…

Ten „vzkříšený“ se takhle dostal blízko místa, kde stáli pan Fogg a sir Francis Cromarty, a tam úsečně prohodil:

„Pryč odtud!…“

Byl to sám Passepartout, který se v hustém dýmu doplížil k hranici! Byl to Passepartout, který, využívaje ještě hluboké tmy, vyrval mladou ženu smrti! Byl to Passepartout, jenž svou roli hrál s odvážným štěstím a procházel všeobecnou hrůzou!

Za okamžik všichni čtyři zmizeli v lese a slon je unášel rychlým klusem. Ale výkřiky, poplach a dokonce kulka, která prorazila klobouk Philease Fogga, jim prozradily, že lest byla odhalena.

Vskutku, na hořící hranici se nyní odráželo tělo starého rádži. Kněží, kteří přišli k sobě z úleku, pochopili, že právě došlo k únosu.

Vrhli se tedy okamžitě do lesa. Stráže je následovaly. Zazněla salva, ale únosci rychle prchali a za pár okamžiků už byli mimo dostřel kulek i šípů.

Kapitola čtrnáctá

v níž Phileas Fogg sjíždí celé obdivuhodné údolí Gangy, aniž ho napadne se na ně podívat

Smělý únos se zdařil. Hodinu nato se Passepartout ještě pořád smál svému úspěchu. Sir Francis Cromarty stiskl neohroženému hochovi ruku. Jeho pán mu řekl: „Dobře“ – což v ústech tohoto gentlemana rovnalo se vysokému uznání. Načež Passepartout odpověděl, že všechna zásluha patří jeho pánovi. On sám měl prý jen „legrační“ nápad – a smál se při pomyšlení, že on, Passepartout, bývalý gymnasta, bývalý seržant požárníků, byl pár okamžiků vdovcem po půvabné ženě, nabalzamovaným starým rádžou!

Co se týká mladé Indky, nevěděla o tom, co se stalo, nic. Zabalena do cestovních přikrývek, odpočívala v jednom z postranních košů.

Slon, vedený s krajní jistotou Parsím, zatím rychle běžel ještě temným lesem. Hodinu poté, co opustil pagodu v Pilládží, vrhl se napříč ohromnou pláni. V sedm hodin se zastavili. Mladá žena byla stále úplně vyčerpaná. Průvodce ji nechal vypít několik doušků vody a brandy, ale ta omamná látka, která ji skolila, měla trvat ještě nějakou chvíli.

Sir Francis Cromarty, který znal účinky opilství způsobeného vdechnutím konopných par, o ni neměl žádné obavy.

Jestli však o uzdravení mladé Indky brigádní generál nepochyboval, do budoucna si tak jistý nebyl. Bez váhání řekl Phileasi Foggovi, že pokud paní Áúda zůstane v Indii, nevyhnutelně znovu padne do rukou svých katů. Ti fanatici se drží po celém poloostrově a jistě, navzdory

anglické policii, by si svou oběť dokázali získat zpět – ať v Madrásu, v Bombaji, či v Kalkatě. A sir Francis Cromarty uváděl na podporu tohoto tvrzení nedávnou událost téhož druhu. Podle jeho názoru bude mladá žena opravdu v bezpečí, teprve až Indii opustí.

Phileas Fogg odpověděl, že k těm poznámkám přihlédne a rozhodne se.

Kolem desáté hlásil průvodce stanici Alláhabád. Tam znovu začínala přerušená železniční trať, jejíž vlaky překonávají vzdálenost mezi Alláhabádem a Kalkatou za necelý den a jednu noc.

Phileas Fogg měl tedy dorazit včas, aby stihl parník, který odplouval teprve následujícího dne, dvacátého pátého října v poledne, do Hongkongu.

Mladou ženu uložili do jednoho z nádražních pokojů. Passepartout dostal za úkol koupit pro ni různé toaletní potřeby, šaty, šál, kožešiny a tak dále, co jen najde. Jeho pán mu otevřel neomezený úvěr.

Passepartout se okamžitě vydal a probíhal ulice města. Alláhabád je *město boží*, jedno z nejuctívanějších v Indii, protože stojí na soutoku dvou posvátných řek, Gangy a Jamuny, k jejichž vodám se stahují poutníci z celého poloostrova. Podle legend *Rámájany* ostatně Ganga pramení v nebi, odkud díky Brahmovi sestoupila na zem.

Při nákupech brzy prošel celým městem, kdysi střeženým nádhernou pevností, jež se stala státním vězením. Žádný obchod, žádný průmysl v tom městě, kdysi průmyslovém a obchodním. Passepartout, který marně hledal módní obchod, jako by byl na Regent Street pár kroků od Farmera a spol., našel věci, které potřeboval, až u jednoho vetešníka, protivného starého Žida: skotské vlněné šaty, prostorný plášť a nádherný vydří kožich, který bez váhání zaplatil pětasedmdesát liber. Pak se, celý triumfující, vracel na nádraží.

Paní Áúda začínala přicházet k sobě. Vliv, jemuž ji kněží v Pilládží podrobili, se pozvolna rozplýval a její krásné oči znovu nabývaly veškerou svou indickou vlídnost.

Když básník-král Učaf Uddául opěvuje půvaby královny z Ahmé-hnagary, vyjadřuje se takto:

„Její lesklé vlasy, pravidelně rozdělené na dvě půle, rámují harmonické obrysy jejích jemných a bílých tváří, zářících uhlazeností a svěžestí. Její obočí z ebenu mají tvar a sílu luku Kámy, boha lásky, a pod dlouhými hedvábnými řasami, v černé zřítelnici jejích velikých průzračných očí, plují jako v posvátných himálajských jezerech nejčistší odrazy nebeského světla. Drobné, pravidelné a bílé zuby jí září mezi usmívajícími se rty jako kapky rosy v napůl zavřeném kalichu květu granátového stromu. Její roztomilé uši souměrných křivek, její růžové ruce, její malé, klenuté a jemné nohy jako poupata lotosu – to vše se třpytí leskem nejkrásnějších cejlonských perel a nejkrásnějších diamantů Golkondy. Její útlý a pružný pás, jejž postačí sevřít jednou rukou, zdůrazňuje elegantní prohnutí jejích zaoblených boků a bohatství jejího hrdla, kde kvetoucí mládí vystavuje své nejdokonalejší poklady, a pod hedvábnými záhyby její tuniky jako by ji vymodeloval z čistého stříbra božský Víšvakarman, věčný sochař."

Ale bez tohoto květnatého rozšafnění postačí říct, že paní Áúda, vdova po rádžovi z Bundélkhandu, byla půvabná žena v plném evropském smyslu toho slova. Mluvila anglicky s velkou čistotou, a průvodce nijak nepřeháněl, když tvrdil, že z té mladé Parsky vzdělání udělalo úplně jinou ženu.

Vlak se mezitím chystal opustit stanici Alláhabád. Parsí čekal. Pan Fogg mu vyplatil smluvenou odměnu, aniž ji překročil o jediný farthing. To Passepartouta trochu překvapilo, protože dobře věděl, co všechno jeho pán průvodcově oddanosti dluží. Parsí totiž v pilládžíské věci dobrovolně nasadil život, a kdyby se to Indové později dozvěděli, těžko by před jejich pomstou unikl.

Zbývala také otázka Kiouniho. Co udělat se slonem koupeným tak draho?

Jenže Phileas Fogg měl v tomto ohledu už rozhodnuto.

„Parsí," řekl průvodci, „byl jsi ochotný a oddaný. Zaplatil jsem tvou službu, ale ne tvou oddanost. Chceš toho slona? Je tvůj."

Průvodci zazářily oči.

„To je celé jmění, co mi Vaše Milost dává!" zvolal.

„Vezmi si ho, průvodce," odpověděl pan Fogg, „a budu já tvůj dlužník."

„Tak to je dobré!" zvolal Passepartout. „Vezmi si ho, příteli! Kiouni je statečné a odvážné zvíře!"

A šel ke slonovi, podal mu několik kousků cukru a říkal:

„Na, Kiouni, na, na!"

Slon vydal několik spokojených zabručení. Pak uchopil Passepartouta chobotem kolem pasu, obtočil ho a zvedl si ho do výše své hlavy. Passepartout, nijak vyděšený, zvíře pořádně pohladil, slon ho jemně postavil zpátky na zem, a stisku chobotu poctivého Kiouniho odpověděl rázný stisk ruky poctivého hocha.

Za pár okamžiků Phileas Fogg, sir Francis Cromarty a Passepartout, usazeni v pohodlném vagónu, v němž paní Áúda zaujímala nejlepší místo, uháněli plnou parou k Banares.

Alláhabád dělí od tohoto města nejvýš osmdesát mil – a ty zvládli za dvě hodiny.

Během té cesty mladá žena úplně přišla k sobě; omamné výpary hangu se rozptýlily.

Jaké bylo její překvapení, když zjistila, že sedí ve vlaku, v tomhle oddíle, oblečená do evropských šatů, mezi cestujícími, které v životě neviděla!

Nejdřív jí její společníci věnovali veškerou péči a vzkřísili ji několika kapkami lihoviny; pak jí brigádní generál vyprávěl její příběh. Zdůraznil oddanost Philease Fogga, který neváhal nasadit svůj život, aby ji zachránil, a rozuzlení dobrodružství, dané odvážnou vynalézavostí Passepartouta.

Pan Fogg nechal mluvit a sám nepronesl ani slovo. Passepartout, celý zahanbený, opakoval, že „to nestálo za řeč“!

Paní Áúda poděkovala svým zachráncům s dojetím – spíš svými slzami než svými slovy. Její krásné oči byly lepším tlumočníkem její vděčnosti než její rty. Pak, když ji myšlenka vracela ke scénám suttí a její pohledy znovu viděly tu indickou zemi, kde na ni čekalo ještě tolik nebezpečí, zachvěla se hrůzou.

Phileas Fogg pochopil, co se v paní Áúdě odehrává, a aby ji uklidnil, nabídl jí – velmi chladně ostatně – že ji odveze do Hongkongu, kde zůstane, dokud ta věc neutichne.

Paní Áúda nabídku s vděčností přijala. Právě v Hongkongu totiž žil jeden z jejích příbuzných, Parsí jako ona, jeden z hlavních obchodníků toho města, které je úplně anglické, i když leží na kousku čínského pobřeží.

V půl jedné zastavil vlak na stanici v Banares. Bráhmanské legendy tvrdí, že tohle město stojí na místě starodávné Káší, která kdysi visela v prostoru mezi zenitem a nadirem jako hrob Mohamedův. Ale v téhle realističtější době stojí Banares, podle orientalistů „athény Indie“, zcela prozaicky na zemi, a Passepartout mohl na okamžik zahlédnout jeho cihlové domy, pletené chatrče, které mu dávaly úplně smutný vzhled, bez jakéhokoli místního koloritu.

Právě tam měl sir Francis Cromarty vystoupit. Oddíly, k nimž se vracel, tábořily několik mil severně od města. Brigádní generál se tedy rozloučil s Phileasem Foggem, popřál mu veškerý možný úspěch a vyslovil přání, aby jednou tuhle cestu zopakoval způsobem méně originálním, ale výnosnějším. Pan Fogg lehce stiskl svému druhovi prsty. Pozdravy paní Áúdy byly srdečnější. Nikdy nezapomene, co dluží siru Francisi Cromartymu. Co se týká Passepartouta, dostalo se mu od brigádního generála opravdového stisku ruky. Celý dojatý, ptal se v duchu, kde a kdy by se mu mohl odvděčit svou oddaností. Pak se rozloučili.

Od Banares železniční trať sledovala zčásti údolí Gangy. Okny vagónu se za docela jasného počasí objevovala rozmanitá krajina Biháru, pak zelení pokryté hory, pole ječmene, kukuřice a pšenice, potoky a tůně obydlené nazelenalými aligátory, dobře udržované vesnice, dosud zelené lesy. Několik slonů, zebu s velkými hrby přicházeli se koupat ve vodách posvátné řeky, a také, navzdory pokročilé roční době a už chladnému počasí, hloučky Indů obojího pohlaví, kteří zbožně konali své svaté omývání. Tito věřící, zarputilí nepřátelé buddhismu, jsou vášnivými vyznavači bráhmanského náboženství, jež se vtěluje do tří osob: do Višnua, božstva slunečního, do Šivy, božské personifikace sil přírody, a do Brahmy, nejvyššího pána kněží a zákonodárců. Ale jakým okem asi Brahma, Šiva a Višnu museli pozorovat tuhle Indii, ted už „pobritanštělou“, když kolem s hrkotem projížděl parník a čeřil posvátné vody Gangy, zaháněl racky létající nad hladinou, želvy, které se rojily na jejích březích, a věřící ležící podél jejích břehů!

Celé to panorama proletělo kolem jako blesk a často mu bílý oblak páry skryl detaily. Cestující sotva zahlédli pevnost Čunár, dvacet mil jihovýchodně od Banares, bývalé opevnění bihárských rádžů, Gházípur a jeho významné výrobny růžové vody, hrob lorda Cornwallise, který se zvedá na levém břehu Gangy, opevněné město Buxar, Patnu, veliké průmyslové a obchodní středisko, kde se koná hlavní indický trh s opiem, Munghír, město víc než evropské, anglické jako Manchester nebo Birmingham, proslulé svými železárnami, výrobnami nožířství a chladných zbraní, jehož vysoké komíny špinily černým kouřem Brahmovo nebe – skutečný úder pěstí do země snů!

Pak přišla noc a za vytí tygrů, medvědů a vlků, kteří prchali před lokomotivou, vlak projel plnou rychlostí a nic už nebylo vidět z divů Bengálska: ani Golgondu, ani Gour v ruinách, ani Múršidábád, bývalé hlavní město, ani Burdván, ani Hugli, ani Čandernágar, francouzský bod indického území, nad nímž by byl Passepartout hrdý vidět vlát vlajku své vlasti!

Konečně v sedm hodin ráno dojeli do Kalkaty. Parník odplouvající do Hongkongu zdvihal kotvy teprve v poledne. Phileas Fogg měl tedy před sebou pět hodin.

Podle jeho jízdního plánu měl tento gentleman dorazit do indického hlavního města dvacátého pátého října, třiadvacet dní poté, co opustil Londýn – a dorazil přesně na stanovený den. Nebyl tedy ani ve zpoždění, ani v předstihu. Bohužel ty dva dny, které získal mezi Londýnem a Bombají, ztratil, jak už víme, při přejezdu indického poloostrova – ale lze předpokládat, že jich Phileas Fogg nelitoval.

Kapitola patnáctá

v níž se brašna s bankovkami ještě odlehčí o několik tisíc liber

Vlak zastavil v nádraží. Passepartout vystoupil z vagonu první a následoval ho pan Fogg, který pomohl své mladé společnici sestoupit na nástupiště. Phileas Fogg se chtěl odebrat rovnou k parníku do Hongkongu, aby na něm pohodlně umístil paní Áúdu, od níž se nehodlal odloučit, dokud bude v této pro ni tak nebezpečné zemi.

Ve chvíli, kdy pan Fogg právě chtěl opustit nádraží, přistoupil k němu strážník a řekl:

„Pan Phileas Fogg?“

„To jsem já.“

„Tento muž je váš sluha?“ dodal strážník a ukázal na Passepartouta.

„Ano.“

„Račte mě oba následovat.“

Pan Fogg neudělal jediný pohyb, který by u něho prozrazoval sebemenší překvapení. Tento úředník byl zástupce zákona a pro každého Angličana je zákon posvátný. Passepartout, se svými francouzskými návyky, chtěl něco namítnout, ale strážník se ho dotkl pálkou a Phileas Fogg mu pokynul, aby poslechl.

„Může s námi tato mladá dáma?“ zeptal se pan Fogg.

„Může,“ odpověděl strážník.

Strážník odvedl pana Fogga, paní Áúdu a Passepartouta k *palkighari* – jakémusi čtyřkolovému čtyřmístnému vozu taženému dvěma

koňmi. Vyrazili. Během cesty, která trvala asi dvacet minut, nikdo nepromluvil.

Vůz nejprve projel „černým městem“ s úzkými ulicemi, lemovanými chatrčemi, v nichž se hemžilo kosmopolitní, špinavé a otrhané obyvatelstvo; pak projel evropským městem, oživeným cihlovými domy, zastíněným kokosovými palmami a naježeným stěžněmi, kterým navzdory časné hodině projížděli elegantní jezdci a nádherná spřežení.

Palki-ghari zastavilo před obydlím prostého vzhledu, které však zjevně nesloužilo soukromým účelům. Strážník nechal své vězně – tak je opravdu bylo možno nazvat – vystoupit a odvedl je do místnosti se zamřížovanými okny. Řekl jim:

„V půl deváté se dostavíte před soudce Obadiaha.“

Potom se vzdálil a zavřel dveře.

„Tak vidíte! Máme to!“ zvolal Passepartout a klesl na židli.

Paní Áúda se ihned obrátila k panu Foggovi a řekla mu hlasem, v němž se marně snažila skrýt pohnutí:

„Pane, musíte mě tu nechat! Jsou za mnou! Je to proto, že jste mě zachránil!“

Phileas Fogg se spokojil s odpovědí, že to není možné. Stíháni pro ten případ se suttí! Nepřípustné! Jak by se žalobci odvážili ukázat? Jde o nedorozumění. Pan Fogg dodal, že mladou ženu každopádně neopustí a že ji doveze do Hongkongu.

„Ale loď odplouvá v poledne!“ připomněl Passepartout.

„Před polednem budeme na palubě,“ odpověděl prostě ten neochvějný gentleman.

Řekl to tak rozhodně, že si Passepartout nemohl odpustit, aby si neřekl pro sebe:

„U všech ďasů! To je jisté! Před polednem budeme na palubě!“ Vůbec se tím však neuklidnil.

V půl deváté se dveře místnosti otevřely. Strážník se znovu objevil a uvedl vězně do vedlejšího sálu. Byla to soudní síň a dost početné obecenstvo, složené z Evropanů i domorodců, už zaujímalo prostor pro veřejnost.

Pan Fogg, paní Áúda a Passepartout usedli na lavici proti sedadlům vyhrazeným soudci a zapisovateli.

Tento soudce, soudce Obadiah, vzápětí vstoupil v doprovodu zapisovatele. Byl to tlustý, dočista oblý muž. Sundal z hřebíku pověšenou paruku a svižně si ji nasadil.

„První případ," řekl.

Pak si ale sáhl na hlavu:

„Hej! To není moje paruka!"

„Opravdu, pane Obadiahu, to je moje," odpověděl zapisovatel.

„Milý pane Oysterpufe, jak si představujete, že by soudce mohl vynést spravedlivý rozsudek s parukou zapisovatele!"

Paruky se vyměnily. Během těchto příprav Passepartout bublal netrpělivostí, neboť ručička se mu zdála šíleně rychle běžet po ciferníku velkých hodin v soudní síni.

„První případ," pokračoval tedy soudce Obadiah.

„Phileas Fogg?" řekl zapisovatel Oysterpuf.

„Zde jsem," odpověděl pan Fogg.

„Passepartout?"

„Přítomen!" odpověděl Passepartout.

„Dobrá!" řekl soudce Obadiah. „Už dva dny vás, obžalovaní, číhají u každého vlaku z Bombaje."

„Ale z čeho nás obviňují?" zvolal Passepartout netrpělivě.

„To se dozvíte," odpověděl soudce.

„Pane," ozval se pak pan Fogg, „jsem anglický občan a mám právo…"

„Zacházeli s vámi nenáležitě?" zeptal se pan Obadiah.

„Nikterak."

„Dobrá! Uveďte žalobce.“

Na soudcův pokyn se otevřely dveře a soudní zřízenec uvedl tři indické kněze.

„No ovšem!“ zamumlal Passepartout. „To jsou ti darebáci, kteří chtěli naši mladou dámu upálit!“

Kněží se postavili před soudce a zapisovatel přečetl nahlas žalobu pro svatokrádež, podanou proti panu Phileasi Foggovi a jeho sluhovi, kteří byli obviněni, že znesvětili místo zasvěcené bráhmanskému náboženství.

„Slyšel jste?“ zeptal se soudce Phileasi Foggovi.

„Ano, pane,“ odpověděl pan Fogg a podíval se na hodinky, „a doznávám se.“

„Ach! Doznáváte se?…“

„Doznávám se a čekám, až se také ti tři kněží doznají, co chtěli udělat v pagodě v Pillaji.“

Kněží se po sobě podívali. Zdálo se, že slovům obžalovaného vůbec nerozumějí.

„Jistěže!“ vykřikl prudce Passepartout. „U té pagody v Pillaji, před níž chtěli upálit svou oběť!“

Nový úžas kněží a hluboký údiv soudce Obadiaha.

„Jakou oběť?“ zeptal se. „Koho upálit? Uprostřed Bombaje?“

„Bombaje?“ zvolal Passepartout.

„Jistěže. Nejde o pagodu v Pillaji, nýbrž o pagodu na Malabar Hill v Bombaji.“

„A jako doličný předmět tu máme boty svatokrádežníka,“ dodal zapisovatel a položil pár střevíců na svůj stůl.

„Moje boty!“ zvolal Passepartout, který, překvapen nejvyšší měrou, nedokázal potlačit tento mimovolný výkřik.

Lze si představit zmatek, který se zmocnil pána i sluhy. Na onu příhodu z bombajské pagody oba zapomněli, a právě ta je přivedla před kalkatského soudce.

Agent Fix totiž pochopil, jaký užitek z této nešťastné aféry může vytěžit. Odložil svůj odjezd o dvanáct hodin a stal se rádcem kněží z Malabar Hillu; slíbil jim značné odškodné s vědomím, že se anglická vláda chová k takovýmto přestupkům velice přísně; a potom je nejbližším vlakem vyslal po stopě svatokrádežníka. Jenže kvůli času, který zabralo vysvobození mladé vdovy, dorazili Fix a hinduisté do Kalkaty před Phileasem Foggem a jeho sluhou, které měli úředníci, uvědomění depeší, zadržet při vystupování z vlaku. Lze si představit Fixovo zklamání, když se dozvěděl, že Phileas Fogg do indické metropole dosud nepřijel. Musel usoudit, že se jeho zloděj zastavil v některé stanici na *Peninsular Railway* a uchýlil se do severních provincií. Čtyřiadvacet hodin, uprostřed smrtelných úzkostí, číhal Fix na nádraží. Jaká tedy byla jeho radost, když ho ještě dnes ráno uviděl vystupovat z vagonu, byť v doprovodu mladé ženy, jejíž přítomnost si neuměl vysvětlit. Hned na něho poslal strážníka, a tak byli pan Fogg, Passepartout a vdova po rádžovi z Bundélkhandu předvedeni před soudce Obadiaha.

A kdyby byl Passepartout méně zaměstnán svou věcí, byl by v koutě soudní síně zahlédl detektiva, který sledoval líčení se snadno pochopitelným zájmem – neboť v Kalkatě, stejně jako v Bombaji a jako v Suezu, mu zatykač pořád ještě chyběl!

Soudce Obadiah mezitím vzal na vědomí doznání, které Passepartoutovi uklouzlo. Byl by dal cokoli vlastnil, aby mohl ta nerozvážná slova vzít zpět.

„Skutky jsou doznány?“ řekl soudce.

„Doznány,“ odpověděl chladně pan Fogg.

„Vzhledem k tomu,“ pokračoval soudce, „že anglický zákon zamýšlí stejnou měrou a přísně chránit všechna náboženství obyvatelstva Indie, a vzhledem k tomu, že přestupek byl panem Passepartoutem doznán a je prokázáno, že svatokrádežnou nohou pošlapal dláždění pagody na Malabar Hill v Bombaji dne dvacátého října, odsuzuje se jmenovaný Passepartout k patnácti dnům vězení a k pokutě tří set liber.“

„Tři sta liber?“ vykřikl Passepartout, který byl ve skutečnosti citlivý jen na pokutu.

„Ticho!“ zaječel soudní zřízenec vysokým hlasem.

„A dále,“ dodal soudce Obadiah, „vzhledem k tomu, že není hmatatelně prokázáno, že by tu nebyla domluva mezi sluhou a pánem, a že by v každém případě měl být pán odpovědný za jednání svého placeného služebníka, zadržuje se jmenovaný Phileas Fogg a odsuzuje se k osmi dnům vězení a sto padesáti librám pokuty. Zapisovateli, zavolejte další případ!“

Fix ve svém koutě pociťoval nevýslovné uspokojení. Phileas Fogg zadržen osm dní v Kalkatě – to bylo víc, než potřeboval, aby zatykač stihl dorazit.

Passepartout byl ohromen. Tento rozsudek jeho pána ničil. Sázka dvaceti tisíc liber byla ztracena, a to všechno proto, že jako pravý zevloun vstoupil do té prokleté pagody!

Phileas Fogg, pán sebe sama tak dokonale, jako by se ho rozsudek vůbec netýkal, ani nepohnul obočím. Ve chvíli, kdy však zapisovatel vyvolával další případ, povstal a řekl:

„Nabízím kauci.“

„Je to vaše právo,“ odpověděl soudce.

Fix pocítil mráz v zádech, ale znovu nabyl jistoty, když slyšel, jak soudce „vzhledem k tomu, že Phileas Fogg a jeho sluha jsou cizinci,“ stanoví kauci pro každého z nich na obrovskou částku tisíc liber.

Byly to tedy dva tisíce liber, které měly pana Fogga stát, pokud by si trest neodpykal.

„Platím,“ řekl ten gentleman.

A z brašny, kterou nesl Passepartout, vytáhl balíček bankovek a položil ho na zapisovatelův stůl.

„Tato částka vám bude vrácena, až vyjdete z vězení,“ řekl soudce. „Zatím jste na kauci volní.“

„Pojďte,“ řekl Phileas Fogg svému sluhovi.

„Ale aspoň ať mi vrátí ty boty!“ vykřikl Passepartout s pohybem vzteku.

Boty mu vrátili.

„Tyhle mě vyšly draho!“ zabručel. „Víc než tisíc liber za každou! Nehledě na to, že mě tlačí!“

Passepartout, naprosto zkroušený, následoval pana Fogga, který nabídl rámě mladé ženě. Fix stále doufal, že se jeho zloděj nikdy neodhodlá tu částku dvou tisíc liber obětovat a že si svých osm dní vězení odsedí. Vrhl se tedy po Foggových stopách.

Pan Fogg si vzal vůz, do něhož hned nastoupili paní Áúda, Passepartout a on sám. Fix běžel za vozem, který brzy zastavil na jednom z městských nábřeží.

Půl míle od břehu kotvila *Rangoon* s odjezdovou vlajkou vytaženou na špici stěžně. Odbíjelo jedenáct hodin. Pan Fogg měl náskok jedné hodiny. Fix ho viděl vystoupit z vozu a nalodit se do loďky s paní Áúdou a svým sluhou. Detektiv dupl nohou do země.

„Lump!“ zvolal. „Odjíždí! Dva tisíce liber v tahu! Rozhazuje jako zloděj! Ach, budu ho sledovat třeba na konec světa; ale takhle, jak to vede, mu z celé té loupeže nezbude ani vindra!“

Policejní inspektor měl plné právo takto uvažovat. Vskutku, od doby, kdy opustil Londýn, utratil Phileas Fogg na své cestě – za cesty, prémie, koupi slona, kauce a pokuty – už víc než pět tisíc liber, a procenta ze získané sumy, náležející detektivům, se tím zmenšovala a zmenšovala.

Kapitola šestnáctá

v níž se zdá, že Fix vůbec nerozumí věcem, o kterých se s ním mluví

Rangoon, jeden z parníků, které Peninsulární a orientální společnost nasazuje do služby na čínských a japonských mořích, byl železný šroubový parník s hrubou nosností sedmnáct set sedmdesát tun a jmenovitým výkonem čtyři sta koní. Rychlostí se *Mongolii* vyrovnal, pohodlím však ne. A tak paní Áúda nebyla ubytována tak dobře, jak by si Phileas Fogg přál. Konec konců šlo jen o přeplavbu tři tisíce pět set mil, tedy jedenáct až dvanáct dní, a mladá žena se neukázala jako nesnadná cestující.

Během prvních dnů této přeplavby se paní Áúda s Phileasem Foggem lépe seznámila. Při každé příležitosti mu dávala najevo tu nejživější vděčnost. Chladnokrevný gentleman ji poslouchal, aspoň navenek, s krajní chladností, aniž by jediný tón hlasu nebo gesto prozradilo v něm nejmenší pohnutí. Dbal o to, aby mladé ženě nic nescházelo. V určitých hodinách přicházel pravidelně, když ne hovořit, tedy aspoň naslouchat. Plnil vůči ní povinnosti té nejpřísnější zdvořilosti, ale s půvabem a nečekaností automatu, jehož pohyby by byly k tomu účelu předem sestaveny. Paní Áúda si nedovedla moc pomyslet, co si o tom má myslet, ale Passepartout jí poněkud vysvětlil výstřední povahu svého pána. Vyložil jí, jaká sázka tohoto gentlemana žene kolem světa. Paní Áúda se usmála; ostatně mu dlužila život, a její zachránce nemohl prohrát na tom, že ho viděla skrze svou vděčnost.

Paní Áúda potvrdila vyprávění, které indický průvodce učinil o jejím dojemném příběhu. Patřila skutečně k té rase, která stojí mezi domorodými rasami v prvním pořadí. Několik parsíjských obchodníků udělalo v Indii velké jmění obchodem s bavlnou. Jeden z nich, sir James Jejeebhoy, byl anglickou vládou povýšen do šlechtického stavu, a paní Áúda byla příbuznou tohoto bohatého muže, který bydlel v Bombaji. V Hongkongu dokonce doufala najít bratrance sira Jejeebhoye, ctihodného Jejeeha. Najde u něho útočiště a pomoc? To nemohla s jistotou říci. Na to pan Fogg odpověděl, že se nemá čím znepokojovat a že vše se vyřeší přesně na vteřinu! To bylo jeho slovo.

Rozuměla mladá žena tomu strašlivému příslovci? Nevíme. V každém případě její velké oči se upíraly do očí pana Fogga, její velké oči „průzračné jako posvátná jezera Himálaje“! Jenže nepoddajný Fogg, zapnutý jako vždycky, nevypadal jako člověk, který by se do takového jezera vrhl.

Tato první část *Rangoonovy* plavby proběhla za vynikajících podmínek. Počasí bylo přívětivé. Celá ta část nesmírného zálivu, kterou námořníci nazývají „brázdy Bengálska“, se ukázala příznivou pro postup parníku. *Rangoon* brzy spatřil Velký Andaman, hlavní z celé skupiny, který svou malebnou horou Saddle Peak, vysokou dva tisíce čtyři sta stop, zdaleka ohlašuje plavcům.

Pobřeží míjeli dost zblízka. Divocí Papuánci ostrova se neukázali. Jsou to tvorové postavení na posledním stupni lidského žebříčku, ale neprávem se z nich dělají lidojedi.

Panoramatický rozvoj těchto ostrovů byl nádherný. Nesmírné lesy latánií, areků, bambusů, muškátovníků, teaků, obrovských mimóz, stromovitých kapradin pokrývaly zemi v popředí, a v pozadí se rýsovala elegantní silueta hor. Na pobřeží se v tisících hemžily ty vzácné salangany, jejichž jedlá hnízda tvoří vyhledávaný pokrm v Nebeské říši. Ale celé to pestré představení, které skupina Andamanů nabízela po-

hledům, rychle minulo, a *Rangoon* se chvatně vydal k Malackému průlivu, který mu měl otevřít přístup do čínských moří.

Co dělal během této přeplavby inspektor Fix, tak nešťastně stržený do cesty kolem světa? Při odjezdu z Kalkaty, poté co nechal pokyny, aby zatykač – pokud konečně dorazí – byl zaslán do Hongkongu, se mu podařilo nalodit se na *Rangoon*, aniž by si ho Passepartout všiml, a pevně doufal, že svou přítomnost zatají až do příjezdu parníku. Vskutku by bylo těžké vysvětlit, proč je na palubě, a nevzbudit přitom podezření Passepartouta, který ho musel považovat za zůstaveného v Bombaji. Byl však dovlečen k obnovení známosti s poctivým chlapcem samotnou logikou okolností. Jak? Hned uvidíme.

Všechny naděje a všechna přání policejního inspektora se teď soustředila na jediný bod světa, Hongkong, protože v Singapuru se parník zastavoval příliš krátce, než aby mohl v tom městě zasáhnout. V Hongkongu se tedy mělo zatčení zloděje odehrát, nebo mu zloděj unikne, dalo by se říci, nenávratně.

Hongkong byl totiž ještě anglickou zemí, ale poslední, s níž se na trase setkají. Za ním Čína, Japonsko, Amerika nabízely panu Foggovi takřka jisté útočiště. V Hongkongu, pokud by tam konečně našel zatykač, který za ním zjevně běžel, Fix pana Fogga zatkne a předá do rukou místní policie. Žádná potíž. Ale po Hongkongu by prostý zatykač už nestačil. Byla by třeba vydávací listina. Odtud zdržení, zdlouhavosti, překážky všeho druhu, jichž by darebák využil k definitivnímu úniku. Nezdaří-li se operace v Hongkongu, bude ne-li nemožné, tedy jistě velmi obtížné podniknout ji znovu s nějakou nadějí na úspěch.

„Tedy," opakoval si Fix během těch dlouhých hodin, které trávil ve své kabině, „tedy buď bude zatykač v Hongkongu, a já svého muže zatknu, nebo tam nebude, a tentokrát je nutno za každou cenu zdržet jeho odjezd! V Bombaji jsem selhal, v Kalkatě jsem selhal! Jestli minu i Hongkong, jsem po pověsti! Ať to stojí, co to stojí, musím uspět. Ale

jaký prostředek použít, abych odložil, bude-li to nutné, odjezd toho prokletého Fogga?“

V krajním případě byl Fix pevně rozhodnut přiznat Passepartoutovi všechno, dát mu vědět, komu to vlastně slouží za pána – a čí jistě není spoluviník. Passepartout, osvícený tímto odhalením, obávaje se, aby nebyl zapleten, by se bezpochyby přidal na jeho, Fixovu stranu. Byl to ovšem riskantní prostředek, který se mohl použít jen tehdy, nebylo-li jiné možnosti. Jediné Passepartoutovo slovo pánovi by stačilo nenapravitelně celou věc zmařit.

Policejní inspektor byl tedy v krajních rozpacích, když mu přítomnost paní Áúdy na palubě *Rangoonu* ve společnosti Phileasa Fogga otevřela nové obzory.

Kdo byla ta žena? Jaký souběh okolností z ní učinil Foggovu průvodkyni? K setkání zjevně došlo mezi Bombají a Kalkatou. Ale v kterém bodě poloostrova? Byla to náhoda, co svedlo dohromady Phileasa Fogga a mladou cestující? Nebyla naopak tahle cesta napříč Indií tímto gentlemanem podniknuta právě proto, aby se setkal s tou půvabnou osobou? Vždyť byla půvabná! Fix to dobře viděl v soudní síni v Kalkatě.

Lze si představit, jak dalece musel být agent zaujat. Ptal se, zda v té věci nejde o nějaký zločinný únos. Ano! muselo to tak být! Ta myšlenka se vryla Fixovi do mozku, a on si uvědomil, jaký prospěch z této okolnosti může vytěžit. Ať je ta mladá žena vdaná nebo ne, byl tu únos, a v Hongkongu bylo možné únosci způsobit takové potíže, že se z nich nebude moci vyplatit penězi.

Nebylo ovšem možné čekat až na příjezd *Rangoonu* do Hongkongu. Tenhle Fogg měl mrzký zvyk přeskakovat z jedné lodi na druhou, a dřív než by byla věc rozjeta, mohl už být daleko.

Důležité tedy bylo uvědomit anglické úřady a ohlásit průjezd *Rangoonu* ještě před vyloděním. A nic nebylo snazší, neboť parník zastavoval v Singapuru, a Singapur je s čínským pobřežím spojen telegrafním drátem.

Nicméně než přejde k činu a aby jednal jistěji, Fix se rozhodl Passepartouta vyzpovídat. Věděl, že nebude příliš těžké tohohle chlapce rozmluvit, a rozhodl se prolomit své dosavadní inkognito. A nebylo kdy ztrácet čas. Byl třicátý říjen a hned nazítří měl *Rangoon* zakotvit v Singapuru.

Toho dne tedy Fix vyšel z kabiny, vystoupil na palubu s úmyslem přistoupit k Passepartoutovi „první" se známkami krajního překvapení. Passepartout se procházel na přídi, když se k němu inspektor hnal a volal:

„Vy, na *Rangoonu*!"

„Pan Fix na palubě!" odpověděl Passepartout, zcela překvapený, když poznal svého společníka z přeplavby na *Mongolii*. „Jakže! Nechám vás v Bombaji a najdu vás na cestě do Hongkongu! Vy také snad děláte cestu kolem světa?"

„Ne, ne," odpověděl Fix, „a hodlám se v Hongkongu zastavit – aspoň na pár dní."

„Á!" řekl Passepartout, který se na okamžik zatvářil udiveně. „Ale jak to, že jsem vás na palubě od našeho odjezdu z Kalkaty nespatřil?"

„Namouvěru, nevolnost… trochu mořské nemoci… Zůstal jsem ležet v kabině… Bengálský záliv mi nedělá tak dobře jako Indický oceán. A váš pán, pan Phileas Fogg?"

„V dokonalém zdraví a stejně přesný jako jeho jízdní řád! Ani den zpoždění! Á, pane Fixi, to vy nevíte, máme s sebou také mladou dámu."

„Mladou dámu?" odpověděl agent, který dokonale vypadal, že nerozumí, co mu jeho společník chce říci.

Passepartout ho však brzy uvedl do obrazu. Vyprávěl mu příhodu z bombajské pagody, pořízení slona za dva tisíce liber, záležitost suttí, únos Áúdy, odsouzení kalkatským soudem, propuštění na kauci. Fix, který znal poslední část těchto událostí, jako by o nich o všech nevě-

děl, a Passepartout se dával unést kouzlem toho, že své příhody vypráví posluchači, který k nim projevuje tolik zájmu.

„Ale koneckonců," zeptal se Fix, „má váš pán v úmyslu odvézt tu mladou ženu s sebou do Evropy?"

„To ne, pane Fixi, to ne! Jedeme ji jednoduše svěřit do péče jednomu z jejích příbuzných, bohatému obchodníku v Hongkongu."

„Nic nenaděláme!" řekl si detektiv, skrývaje své zklamání. „Sklenku ginu, pane Passepartoute?"

„Milerád, pane Fixi. To je to nejmenší, co můžeme udělat, abychom si připili na naše setkání na palubě *Rangoonu*!"

Kapitola sedmnáctá

v níž je řeč o všem možném během přeplavby ze Singapuru do Hongkongu

Od toho dne se Passepartout s detektivem potkávali často, ale agent se vůči svému společníkovi držel krajně v záloze a nepokoušel se ho rozmluvit. Jen jednou nebo dvakrát zahlédl pana Fogga, který se rád zdržoval ve velkém salónu *Rangoonu*, buď aby dělal společnost paní Áúdě, nebo aby hrál whist, podle svého neměnného zvyku.

Passepartout se pak s plnou vážností zamyslel nad podivnou náhodou, která ještě jednou postavila Fixe pánovi do cesty. A opravdu, i méně by stačilo k údivu. Tenhle gentleman, velmi zdvořilý, ovšemže velmi úslužný, s nímž se setkáte nejprve v Suezu, který se nalodí na *Mongolii*, který se vylodí v Bombaji, kde prý se musí zdržet, a kterého pak zase nacházíte na *Rangoonu* mířícím do Hongkongu – zkrátka ten, kdo krok za krokem sleduje jízdní plán pana Fogga, to stálo za zamyšlení. Byla v tom nejméně podivná shoda. Co od nás ten Fix chce? Passepartout byl ochoten vsadit své střevíce – pečlivě si je uschoval – že Fix opustí Hongkong zároveň s nimi a nejspíš na stejném parníku.

Passepartout by přemítal celé století a neuhodl by, jakým úkolem byl agent pověřen. Nikdy by si nebyl pomyslel, že Phileas Fogg je „sledován“ jako zloděj kolem zeměkoule. Ale protože je v lidské povaze dát si na všechno nějaké vysvětlení, hle, jak si Passepartout, náhle osvícený, vyložil Fixovu stálou přítomnost, a jeho výklad byl opravdu velmi věrohodný. Podle něj Fix nebyl a nemohl být nic jiného než agent na-

sazený na stopu pana Fogga jeho kolegy z Reformního klubu, aby ověřil, že cesta probíhá řádně kolem světa podle smluveného itineráře.

„To je jasné! to je jasné!“ opakoval si poctivý chlapec, celý pyšný na svou prozíravost. „To je špeh, kterého nám ti pánové poslali v patách! To ale není důstojné! Pan Fogg tak slušný, tak ctihodný! Nechat ho špehovat agentem! Á, pánové z Reformního klubu, přijde vás to draho!“

Passepartout, nadšený svým objevem, si však předsevzal, že svému pánovi neřekne nic – obával se, že by se právem urazil nad nedůvěrou, kterou mu jeho soupeři dávají najevo. Umínil si však, že si při příležitosti z Fixe udělá šoufky – v narážkách a tak, aby se nevyzradil.

Ve středu třicátého října odpoledne vplul *Rangoon* do Malackého průlivu, který odděluje stejnojmenný poloostrov od pevniny Sumatry. Velmi strmé a velmi malebné horské ostrůvky skrývaly cestujícím pohled na velký ostrov.

Nazítří ve čtyři hodiny ráno *Rangoon*, který na své řádné přeplavbě získal půl dne, zakotvil v Singapuru, aby doplnil zásobu uhlí.

Phileas Fogg si tento náskok zapsal do sloupce zisků a tentokrát sestoupil na břeh, doprovázeje paní Áúdu, která vyjádřila přání projít se na pár hodin.

Fix, jemuž každý Foggův čin připadal podezřelý, ho sledoval, aniž by se dal spatřit. A Passepartout, který se potají smál Fixovu manévru, odešel vyřídit své obvyklé nákupy.

Ostrov Singapur není ani velký, ani vzhledově působivý. Chybějí mu hory, totiž výrazné obrysy. Je však ve své hubenosti půvabný. Je to park proťatý krásnými cestami. Hezký kočár, do něhož byli zapřaženi ti elegantní koně dovezení z Nové Hollandie, odvezl paní Áúdu a Phileasa Fogga mezi houštiny palem s oslnivým listím a hřebíčkovníků, jejichž hřebíčky jsou utvořeny ze samého poupěte pootevřeného květu. Pepřové keře tam nahrazovaly trnité ploty evropských polí; ságovníky, veliké kapradiny se svým nádherným rozvětvením obměňo-

valy ráz této tropické krajiny; muškátovníky s lesklým listím sytily vzduch pronikavou vůní. Opice, čilé a šklebivé tlupy, v lesích neschá-zely – ani možná tygři v džunglích. Komu by se zdálo s podivem, že na tomto ostrově, relativně tak malém, nebyly tyto hrozné šelmy do po-slední vyhubeny, odpoví se mu, že přicházejí z Malacky a plují přitom průlivem.

Když paní Áúda a její společník – který se díval tak trochu, aniž by viděl – projeli dvě hodiny krajinou, vrátili se do města, rozlehlého shluku těžkých a jakoby přitlačených domů, obklopených půvabnými zahradami, v nichž rostou mangostany, ananasy a všechno to nejlepší ovoce světa.

V deset hodin se vrátili na parník, přičemž je sledoval – aniž o tom tušili – inspektor, který si také musel pořídit kočár.

Passepartout na ně čekal na palubě *Rangoonu*. Statečný chlapec koupil několik tuctů mangostanů, velkých jako střední jablka, zvenčí tmavohnědých, uvnitř zářivě červených, a jejichž bílé maso, které se rozplývá mezi rty, dopřává skutečným labužníkům bezpříkladnou slast. Passepartout byl příliš šťasten, že je může nabídnout paní Áúdě, která mu s velkým půvabem poděkovala.

V jedenáct hodin *Rangoon*, který měl plnou zásobu uhlí, odvázal lana a za několik hodin ztratili cestující z dohledu ty vysoké hory Ma-lacky, jejichž lesy skrývají nejkrásnější tygry na světě.

Asi třináct set mil odděluje Singapur od ostrova Hongkongu, malé-ho anglického území odtrženého od čínského pobřeží. Phileas Fogg je potřeboval urazit nanejvýš za šest dní, aby v Hongkongu stihl loď, kte-rá měla šestého listopadu odplout do Jokohamy, jednoho z hlavních japonských přístavů.

Rangoon byl silně naložen. V Singapuru nastoupilo mnoho cestují-cích: Indové, Cejloňané, Číňané, Malajci, Portugalci, kteří ponejvíce zabírali druhou třídu.

Počasí, do té chvíle dost pěkné, se změnilo s poslední čtvrtí měsíce. Zvedlo se těžké moře. Vítr vál občas v silném poryvu, ale velmi šťastně z jihovýchodu, což postupu parníku prospívalo. Když to šlo, kapitán dal napnout plachty. *Rangoon*, otaklovaný jako brigga, plul často se svými dvěma košovkami a kosatkou, a jeho rychlost se zvětšila dvojím působením páry a větru. Tak se po krátkých a občas velmi únavných vlnách táhli podél pobřeží Annamu a Kočinčíny.

Vinu však spíše nesl *Rangoon* než moře, a cestující, z nichž většina trpěla mořskou nemocí, musili tuto únavu klást za vinu právě tomuto parníku.

Lodě Peninsulární společnosti, které jezdí v čínských mořích, totiž mají vážnou vadu stavby. Poměr jejich ponoru v naložení k jejich dutině byl špatně propočítán, a tedy nabízejí moři jen slabý odpor. Jejich uzavřený, pro vodu nepropustný objem je nedostatečný. Jsou „potopené“, jak se říká v námořnickém jazyce, a v důsledku toho stačí pár vln vlitých na palubu, aby se chod lodi změnil. Tyto lodě jsou tedy – pokud ne motorem a parním zařízením, tedy aspoň stavbou – velmi méněcenné než typy francouzských Messagerií, jako je *Impératrice* nebo *Cambodge*. Zatímco podle výpočtů inženýrů mohou tyto přijmout váhu vody rovnou své vlastní váze, než se potopí, lodě Peninsulární společnosti, *Golgonda*, *Corea* a konečně *Rangoon*, by nemohly nabrat ani šestinu své váhy, aniž by šly ke dnu.

Tedy ve špatném počasí bylo třeba velké opatrnosti. Chvílemi museli stavět na pomalou páru proti větru. Byla to ztráta času, která se pana Fogga zdánlivě nijak nedotýkala, ale která Passepartouta krajně dráždila. Obviňoval tehdy kapitána, strojníka, společnost a posílal k čertu všechny, kdo se pletou do dopravy cestujících. Snad také hodně do jeho netrpělivosti vcházela myšlenka na ten plynový hořák, který mu dál hořel na účet v domě na Saville Row.

„Vy máte tak naspěch do Hongkongu?“ zeptal se ho jednoho dne detektiv.

„Náramný spěch!“ odpověděl Passepartout.

„Vy myslíte, že pan Fogg spěchá, aby stihl parník do Jokohamy?“

„Hrozný spěch.“

„Vy teď tedy věříte tomu podivnému cestování kolem světa?“

„Naprosto. A vy, pane Fixi?“

„Já? Já tomu nevěřím!“

„Šibale!“ odpověděl Passepartout a mrkl na něj.

Tohle slovo nechalo agenta zamyšleného. Ten přívlastek ho znepokojil, aniž by přesně věděl proč. Uhodl ho ten Francouz? Nevěděl, co si o tom má myslet. Ale jak by Passepartout mohl rozpoznat, že je detektiv, když to byl jen jeho vlastní tajný trumf? A přece, když s ním Passepartout takhle mluvil, musel v tom určitě být nějaký postranní úmysl.

Stalo se dokonce, že statečný chlapec zašel ještě dál, jindy, ale bylo to silnější než on. Nedokázal udržet jazyk za zuby.

„Poslyšte, pane Fixi,“ zeptal se svého společníka vychytralým tónem, „nestane se nám, až dorazíme do Hongkongu, to neštěstí, že vás tam necháme?“

„Ale,“ odpověděl Fix, dost rozpačitě, „to nevím!... Snad...“

„Ach,“ řekl Passepartout, „kdybyste s námi jel dál, byl bych rád! Vždyť agent Peninsulární společnosti se přece nemůže zastavit uprostřed cesty! Jel jste jen do Bombaje a hle, brzy budete v Číně! Z Číny je to blízko do Ameriky, a z Ameriky do Evropy, jen krok!“

Fix se pozorně díval na svého společníka, který měl ten nejpřívětivější obličej na světě, a rozhodl se smát se s ním. Ten druhý však byl zrovna v ráži a zeptal se, zda „mu to vynáší, to řemeslo?“

„Ano i ne,“ odpověděl Fix, aniž by hnul brvou. „Jsou dobré a špatné obchody. Ale sám chápete, že necestuji na svůj účet!“

„Á, o tom jsem si jist!“ zvolal Passepartout a dal se do dalšího smíchu.

Když rozhovor skončil, Fix se vrátil do kabiny a dal se do přemýšlení. Byl zjevně prohlédnutý. Tak či onak Francouz poznal, že je detek-

tiv. Ale varoval svého pána? Jakou roli v tom všem hraje? Je nebo není spoluviník? Je věc provalena, a tedy ztracena? Agent tam strávil pár těžkých hodin, chvílemi věřil, že je všechno ztraceno, chvílemi doufal, že Fogg o situaci neví, nakonec nevěda, co si počít.

Mezitím se mu v hlavě vrátil klid a rozhodl se jednat s Passepartoutem otevřeně. Jestliže nebude v Hongkongu v takových podmínkách, aby mohl Fogga zatknout, a jestliže se Fogg bude chystat definitivně opustit anglické území, on, Fix, řekne Passepartoutovi všechno. Buď je sluha spoluviníkem svého pána – a ten o všem ví, a v tom případě je věc definitivně zmařena –, anebo sluha s krádeží nemá nic společného, a pak bude v jeho zájmu zloděje opustit.

Takový byl tedy vzájemný postoj těch dvou mužů, a nad nimi se Phileas Fogg vznášel ve své velebné lhostejnosti. Racionálně plnil svou oběžnou dráhu kolem světa, aniž by se znepokojoval asteroidy, které kolem něj obíhaly.

A přece byla v sousedství – jak se vyjadřují astronomové – rušivá hvězda, která by měla vyvolat jisté poruchy v srdci toho gentlemana. Jenže ne! Půvab paní Áúdy nepůsobil, k velkému údivu Passepartouta, a poruchy, pokud nějaké byly, by se počítaly obtížněji než ty na Uranu, jež vedly k objevení Neptunu.

Ano! bylo to pro Passepartouta každodenní podivení, který v očích té mladé ženy četl tolik vděčnosti ke svému pánu! Rozhodně Phileas Fogg měl srdce právě jen tolik, kolik ho bylo potřeba k hrdinnému jednání, ale k zamilování ne! Co se starostí, které v něm mohly budit vyhlídky této cesty, těch nebylo ani stopy. Zato Passepartout žil v neustálých úzkostech. Jednoho dne, opřený o zábradlí „strojovny“, se díval na mohutný stroj, který se občas rozběhl o překot, když se v prudkém kolébání lodi vrtule zbláznila ven z vln. Pára tehdy ucházela ventily, což vyvolalo hněv ctihodného chlapce.

„Nejsou dost přitažené, ty ventily!“ zvolal. „Nejede se! To jsou ti Angličané! Á, kdyby to byla americká loď, možná bychom vyletěli do

povětří, ale jeli bychom rychleji!“

Kapitola osmnáctá

v níž Phileas Fogg, Passepartout a Fix jdou každý po svém za svými záležitostmi

V posledních dnech plavby bylo počasí dost špatné. Vítr se značně vzmáhal. Ustálil se v severozápadu a bránil parníku v postupu. *Rangoon*, příliš nestabilní, se značně kymácel a cestující měli právo chovat zášť k těm dlouhým zdlouhavým vlnám, které vítr zdvihal z širého moře.

Během třetího a čtvrtého listopadu to byla už takřka bouře. Vichřice bila do moře s prudkostí. *Rangoon* musel na půl dne lehnout do závětří a udržoval se jen deseti otáčkami lodního šroubu, aby se postavil k vlnám šikmo. Všechny plachty byly svinuty, a i tak toho lanoví, které svištělo uprostřed poryvů, bylo pořád moc.

Rychlost parníku se, jak si lze představit, značně snížila. Dalo se odhadnout, že do Hongkongu dorazí s dvacetihodinovým zpožděním oproti pravidelnému času, a snad i větším, pokud bouře nepoleví.

Phileas Fogg přihlížel této podívané rozzuřeného moře, které jako by se stavělo přímo proti němu, se svou obvyklou nehybností. Čelo se mu ani na okamžik nezachmuřilo, a přitom dvacetihodinové zpoždění mohlo ohrozit jeho cestu tím, že by mu uteklo vyplutí parníku z Jokohamy. Ale tenhle muž bez nervů necítil ani netrpělivost, ani stísněnost. Opravdu to vypadalo, že se tahle bouře vejde do jeho programu, že ji počítal. Paní Áúda, která si o této nehodě pohovořila se svým společníkem, ho shledala stejně klidným jako kdykoli předtím.

Fix na to nehleděl stejnýma očima. Ba naopak. Tato bouře mu dělala radost. Jeho uspokojení by bylo bezmezné, kdyby *Rangoon* musel před vichřicí ustupovat. Všechna ta zpoždění mu přišla vhod, protože nutila pana Fogga zůstat několik dní v Hongkongu. Nebe, se svými poryvy a vichřicemi, konečně hrálo s ním. Trochu mu sice bylo špatně, ale co na tom záleželo! Své nevolnosti nepočítal, a když se jeho tělo svíjelo pod mořskou nemocí, jeho duch jásal nesmírným uspokojením.

Co se Passepartouta týče, lze si představit, v jakém málo skrývaném vzteku tenhle čas zkoušky trávil. Dosud šlo všechno tak dobře! Země a voda jako by byly k službám jeho pánovi. Parníky i železnice ho poslouchaly. Vítr a pára se spojovaly, aby jeho cestě přály. Udeřila snad konečně hodina nezdarů? Passepartout, jako by těch dvacet tisíc liber ze sázky mělo vyjít z jeho vlastní kapsy, přestal žít. Tahle bouře ho rozčilovala, tahle vichřice ho přiváděla do zuřivosti a nejraději by neposlušné moře zbičoval! Chudák hoch! Fix mu své osobní uspokojení pečlivě skrýval, a dobře dělal, protože kdyby byl Passepartout vytušil Fixovu tajnou spokojenost, Fix by si odbyl zlou čtvrthodinku.

Passepartout zůstal po celou dobu vichřice na palubě *Rangoonu*. Dole by nedokázal zůstat; šplhal se do stěžňoví, udivoval posádku a se zručností opice pomáhal, kde se dalo. Stokrát se ptal kapitána, důstojníků i námořníků, kteří se neubránili smíchu, když viděli tak vyvedeného z míry mládence. Passepartout chtěl za každou cenu vědět, jak dlouho bouře potrvá. Odkazovali ho tedy na barometr, který se nehodlal pozvedat. Passepartout barometrem třásl, ale nic to nebylo platné, ani otřesy, ani nadávky, kterými nebohý nástroj zahrnoval.

Konečně se vichřice utišila. Čtvrtého listopadu během dne se stav moře změnil. Vítr se stočil o dvě čtvrti k jihu a znovu se stal příznivým.

Passepartout se spolu s počasím rozjasnil. Košové i spodní plachty mohly být opět vytaženy a *Rangoon* vyrazil kupředu s obdivuhodnou

rychlostí.

Ale ztracený čas se už nedal celý nahnat. Bylo třeba se s tím smířit, a země nebyla zahlédnuta dřív než šestého, v pět hodin ráno. Itinerář Phileasi Foggovi stanovil příjezd parníku na pátého. On ale připlul teprve šestého. Zpoždění bylo tedy čtyřiadvacet hodin a odjezd do Jokohamy jim nutně unikne.

V šest hodin vstoupil pilot na palubu *Rangoonu* a zaujal místo na můstku, aby řídil loď průlivy až do hongkongského přístavu.

Passepartout umíral touhou toho muže vyslechnout a zeptat se ho, zda už parník do Jokohamy z Hongkongu vyplul. Netroufal si však, raději si až do poslední chvíle uchovával aspoň trochu naděje. Své obavy svěřil Fixovi, který – ten vychytralý lišák – se ho pokoušel utěšit tvrzením, že pan Fogg to zařídí tak, že si prostě vezme příští parník. Což přivádělo Passepartouta do modrého vzteku.

Jestliže se však Passepartout neodvážil pilota vyslechnout, pan Fogg nahlédl do svého *Bradshawa* a svým klidným hlasem se zmíněného pilota zeptal, zda ví, kdy odpluje nějaká loď z Hongkongu do Jokohamy.

„Zítra s ranním přílivem," odpověděl pilot.

„Á!" ozval se pan Fogg, aniž projevil jakékoli překvapení.

Passepartout, který byl u toho, by byl pilota rád objal, zatímco Fix by mu byl rád zakroutil krkem.

„A jak se ten parník jmenuje?" zeptal se pan Fogg.

„*Carnatic*," odpověděl pilot.

„Neměl odplout včera?"

„Ano, pane, ale museli mu opravit jeden z kotlů a jeho odjezd byl odložen na zítra."

„Děkuji vám," odpověděl pan Fogg a svým strojovým krokem sešel dolů do salonku *Rangoonu*.

Pokud jde o Passepartouta, popadl pilota za ruku a prudce ji stiskl se slovy:

„Vy, pilote, vy jste statečný chlap!"

Pilot se asi nikdy nedověděl, proč mu jeho odpovědi vynesly tak přátelský výlev. Na jedno zapískání vystoupil zpátky na můstek a vedl parník uprostřed oné flotily džunek, *tanek*, rybářských lodí a plavidel všeho druhu, které ucpávaly hongkongské průlivy.

V jednu hodinu stála *Rangoon* u nábřeží a cestující vystupovali.

V této souvislosti náhoda, nutno uznat, posloužila Phileasi Foggovi zvláštním způsobem. Nebýt té nutnosti opravit kotle, byla by *Carnatic* odplula pátého listopadu, a cestující do Japonska by museli osm dní čekat na odjezd dalšího parníku. Pan Fogg sice byl v čtyřiadvacetihodinovém zpoždění, ale toto zpoždění nemohlo mít pro zbytek cesty nepříjemné následky.

Parník, který plul z Jokohamy do San Franciska přes Tichý oceán, totiž navazoval přímo na parník z Hongkongu a nemohl odplout dříve, než tento připluje. Očividně bude v Jokohamě dvacet čtyři hodin zpoždění, ale za těch dvaadvacet dní, které trvá plavba přes Tichý oceán, bude snadné je dohnat. Phileas Fogg se tedy, s přesností na čtyřiadvacet hodin, nacházel v mezích svého programu, pětatřicet dní po odjezdu z Londýna.

Protože *Carnatic* měla vyplout až druhý den ráno v pět hodin, měl pan Fogg před sebou šestnáct hodin, aby se postaral o své záležitosti – totiž o ty, které se týkaly paní Áúdy. Po vylodění z lodi nabídl mladé ženě rámě a dovedl ji k nosítkům. Nosičů se zeptal, který hotel by mu doporučili, a ti mu uvedli *Hôtel du Club*. Nosítka vyrazila, následovaná Passepartoutem, a za dvacet minut byla u cíle.

Pro mladou ženu bylo zařízeno apartmá a Phileas Fogg dohlédl, aby jí nic nescházelo. Potom paní Áúdě řekl, že se okamžitě pustí po pátrání po onom příbuzném, jehož péči ji měl v Hongkongu svěřit. Zároveň dal Passepartoutovi příkaz, aby zůstal v hotelu až do jeho návratu, aby mladá žena nebyla sama.

Gentleman se dal odvézt na burzu. Tam někdo takovou osobnost jako ctihodný Jejeeh, který patřil k nejbohatším obchodníkům města,

určitě znát bude.

Dohazovač, na kterého se pan Fogg obrátil, parsíjského obchodníka skutečně znal. Jenže ten už dva roky v Číně nebydlel. Protože vydělal jmění, usadil se v Evropě – v Holandsku, myslelo se – což se vysvětlovalo mnoha vztahy, které s touto zemí za svého obchodního působení udržoval.

Phileas Fogg se vrátil do *Hôtel du Club*. Hned si u paní Áúdy nechal říci o svolení předstoupit před ni, a bez dalších úvodů jí sdělil, že ctihodný Jejeeh v Hongkongu už nesídlí a že pravděpodobně žije v Holandsku.

Na to paní Áúda nejprve neodpověděla nic. Přejela si rukou po čele a chvíli zůstala přemýšlet. Potom svým jemným hlasem řekla:

„Co mám dělat, pane Foggu?“

„Je to velmi prosté,“ odpověděl gentleman. „Vrátit se do Evropy.“

„Ale nemohu zneužívat…“

„Nezneužíváte a vaše přítomnost mému programu v ničem nepřekáží… Passepartoute?“

„Pane?“ odpověděl Passepartout.

„Jděte na *Carnatic* a zamluvte tři kajuty.“

Passepartout, nadšený, že bude pokračovat v cestě ve společnosti mladé ženy, která byla k němu velmi laskavá, okamžitě *Hôtel du Club* opustil.

Kapitola devatenáctá

v níž se Passepartout až příliš živě zajímá o svého pána a co z toho vzejde

Hongkong je jen ostrůvek, jehož držení zajistila Anglii smlouva z Nankingu po válce roku tisíc osm set čtyřicet dva. Během několika málo let tam kolonizační duch Velké Británie založil významné město a vytvořil přístav – přístav Viktoria. Ostrov leží v ústí Kantonské řeky a od portugalského města Macaa, postaveného na druhém břehu, ho dělí sotva šedesát mil. Hongkong musel nutně porazit Macao v obchodním zápase a dnes se největší část čínského tranzitu odbývá přes anglické město. Doky, nemocnice, přístavní hráze, skladiště, gotická katedrála, „government-house“, štěrkované ulice – všechno by svádělo k domněnce, že jedno z obchodních měst hrabství Kent nebo Surrey prošlo zemskou kulí skrznaskrz a vynořilo se právě tady, v Číně, skoro přímo na protinožcích.

Passepartout tedy, s rukama v kapsách, zamířil k přístavu Viktoria. Prohlížel si palankýny, plachetní trakaře – v Nebeské říši dosud v oblibě – a všechen ten dav Číňanů, Japonců a Evropanů, který se tlačil v ulicích. Zhruba vzato tu nalézal cestou zase Bombaj, Kalkatu či Singapur. Táhne se tak jakási stopa anglických měst kolem celé zeměkoule.

Passepartout došel k přístavu Viktoria. Tam, v ústí Kantonské řeky, se hemžily lodě všech národností – anglické, francouzské, americké, holandské, lodě válečné i obchodní, japonské nebo čínské čluny,

džunky, sampany, tanky, a dokonce květinové loďky, které vytvářely na vodě jakési plovoucí záhony. Při procházce si Passepartout povšiml nemalého počtu domorodců oděných do žluta, všech v letech hodně pokročilých. Zašel k čínskému holiči, aby se dal oholit „po čínsku“, a tam se od tamního Figara, který mluvil celkem obstojnou angličtinou, dozvěděl, že těm starcům je všem aspoň osmdesát let a že v tomto věku mají výsadu nosit žlutou barvu – barvu císařskou. Passepartoutovi to přišlo velice legrační, aniž přesně věděl proč.

Jakmile byl oholen, zamířil k nástupnímu molu *Carnatiku* a tam zahlédl Fixe, jak se prochází sem a tam, čemuž se nijak nedivil. Jenomže policejní inspektor měl ve tváři výrazné známky trpkého zklamání.

„Dobrá!“ řekl si Passepartout. „S pány z Reformního klubu to vypadá bledě!“

A oslovil Fixe se svým veselým úsměvem, aniž chtěl brát na vědomí roztrpčený výraz svého společníka.

Agent měl ovšem dobré důvody, proč láteřit na pekelnou smůlu, která ho pronásledovala. Žádný zatykač! Bylo zřejmé, že zatykač běží za ním a dohoní ho jedině tehdy, zdrží-li se v tomhle městě pár dní. Jenže Hongkong byl poslední anglická půda celé cesty, a pan Fogg mu měl definitivně uniknout, kdyby se mu ho tu nepodařilo zdržet.

„Nuže, pane Fixi, rozhodl jste se, že pojedete s námi až do Ameriky?“ zeptal se Passepartout.

„Ano,“ odpověděl Fix se zaťatými zuby.

„To je nápad!“ zvolal Passepartout a vybuchl hromovým smíchem. „Já věděl, že se od nás nedokážete odloučit. Pojďte, zajdeme si koupit lístek, pojďte!“

A oba vstoupili do kanceláře námořní dopravy a objednali kajuty pro čtyři osoby. Jenže úředník jim upozornil, že opravy *Carnatiku* jsou dokončené a parník odpluje už týž den večer v osm hodin, nikoli až druhý den ráno, jak bylo ohlášeno.

„Výborně!“ odpověděl Passepartout. „To se mému pánu bude hodit. Jdu ho upozornit.“

V tu chvíli se Fix odhodlal ke krajnímu kroku. Rozhodl se, že Passepartoutovi všechno řekne. Byl to snad jediný způsob, jak Phileasa Fogga zdržet několik dní v Hongkongu.

Když vycházeli z kanceláře, Fix svému společníkovi nabídl, aby se spolu v nějaké krčmě občerstvili. Passepartout měl čas. Pozvání přijal.

Krčma stála hned na nábřeží. Vypadala vábně. Vešli oba dovnitř. Byla to prostorná a dobře zdobená místnost, v jejíž hloubi se táhlo polní lehátko, pokryté polštáři. Na lehátku bylo seřazeno pár spáčů.

Nějakých třicet hostů obsadilo v hlavním sále malé stolky z pleteného rákosu. Někteří vyprazdňovali džbánky anglického piva, ale či porteru, jiní popíjeli alkoholické likéry, gin nebo brandy. K tomu většina kouřila dlouhé dýmky z červené hlíny, nacpané drobnými kuličkami opia, do nichž byla přimíchána růžová esence. Tu a tam nějaký zmožený kuřák sklouzl pod stůl a číšníci podniku ho popadli za nohy a za hlavu a odnesli ho na lehátko vedle některého druha. Takhle bylo bok po boku vedle sebe seřazeno dvacet opilců, v posledním stupni otupění.

Fix a Passepartout pochopili, že vstoupili do opiové kuřírny, kterou obývají ti ubožáci, otupělí, vyhublí, blbnoucí, jimž obchodnická Anglie ročně prodává za dvě stě šedesát milionů franků té zhoubné drogy, zvané opium! Smutné miliony, vybrané na jedné z nejzhoubnějších lidských neřestí.

Čínská vláda se takovému nešvaru pokusila zabránit přísnými zákony – marně. Z vyšší třídy, pro kterou bylo užívání opia zprvu formálně vyhrazeno, sestoupil tenhle zvyk až k vrstvám nižším, a jeho rozklad už nebylo možné zastavit. V Říši středu se opium kouří všude a pořád. Muži i ženy propadají téhle politováníhodné vášni, a jakmile si na takové vdechování zvyknou, nedokážou se bez něj obejít, nemají-

li zažívat strašlivé stahy žaludku. Těžký kuřák vykouří až osm dýmek denně – zato umírá za pět let.

Nuže, do jedné z četných podobných kuřáren, kterých se i v Hongkongu vyrojilo nespočet, zašli Fix a Passepartout s úmyslem se občerstvit. Passepartout neměl peníze, ale ochotně přijal „zdvořilost" svého společníka s tím, že mu ji oplatí v pravý čas a na pravém místě.

Objednali si dvě láhve portského, které si Francouz hojně dopřál, zatímco Fix, zdrženlivější, si svého druha s nejvyšší pozorností prohlížel. Mluvili o tom i onom, zejména o skvělém Fixově nápadu nalodit se na *Carnatic*. A právě ohledně toho parníku, jehož odjezd se posunul o několik hodin, se Passepartout zvedl, když byly láhve prázdné, aby šel pána zpravit.

Fix ho zadržel.

„Okamžik," řekl.

„Co si přejete, pane Fixi?"

„Potřebuju s vámi mluvit o vážných věcech."

„O vážných věcech!" zvolal Passepartout, vyprazdňuje pár kapek vína, které mu zbyly na dně sklenice. „Dobře, pohovoříme si o nich zítra. Dnes nemám čas."

„Zůstaňte," odpověděl Fix. „Jde o vašeho pána!"

Při tom slově se Passepartout upřeně zahleděl na svého společníka.

Výraz Fixovy tváře se mu zdál podivný. Posadil se zpátky.

„Co mi tedy chcete povědět?" zeptal se.

Fix mu položil ruku na paži a ztišeným hlasem řekl:

„Vy jste uhodl, kdo jsem?"

„Samosebou!" řekl Passepartout s úsměvem.

„Tak vám tedy všechno přiznám…"

„Teď, když už všechno vím, kamaráde! Ach, to zrovna není bůhvíco! Nu dobře, mluvte. Jen vám předem řeknu, že se ti páni namáhali docela zbytečně!"

„Zbytečně!“ řekl Fix. „To se vám snadno povídá! Je dobře vidět, že neznáte výši té částky!“

„Ale znám,“ odpověděl Passepartout. „Dvacet tisíc liber!“

„Pětapadesát tisíc!“ opravil ho Fix a stiskl Francouzovi ruku.

„Cože!“ zvolal Passepartout. „Pan Fogg by se opovážil!… Pětapadesát tisíc liber!… Tím spíš nesmíme ztrácet ani okamžik,“ dodal a zase vstal.

„Pětapadesát tisíc liber!“ pokračoval Fix, který Passepartouta přinutil znovu se posadit, a nechal přinést flakón brandy, „a jestli se mi to podaří, získám prémii dvou tisíc liber. Chcete pět set liber pod podmínkou, že mi pomůžete?“

„Já vám mám pomoct?“ zvolal Passepartout, oči rozšířené dokořán.

„Ano, pomoct mi zdržet pana Fogga pár dní v Hongkongu!“

„Co to říkáte?“ vyhrkl Passepartout. „Jak to! Těm pánům nestačí, že mého pána dávají hlídat a že pochybují o jeho poctivosti, oni mu ještě chtějí klást překážky! Je mi za ně hanba!“

„Prosím vás, co to říkáte?“ zeptal se Fix.

„Říkám, že je to čistá nezdvořilost. To je, jako by chtěli pana Fogga obrat a sebrat mu peníze přímo z kapsy!“

„No právě k tomu to má dojít!“

„Vždyť je to léčka!“ zvolal Passepartout, jemuž se už rozehřívala krev vlivem brandy, které mu Fix naléval a které pil, aniž si toho všiml. „Opravdová léčka! Gentlemani! Kolegové!“

Fix už přestával rozumět.

„Kolegové!“ volal Passepartout. „Členové Reformního klubu! Vězte, pane Fixi, že můj pán je čestný muž, a když se jednou vsadí, hodlá sázku vyhrát poctivě.“

„Ale za koho mě tedy máte?“ zeptal se Fix, upřeně pohlížeje na Passepartouta.

„Samozřejmě za agenta členů Reformního klubu, který má za úkol kontrolovat trasu mého pána, což je zvláštně pokořující! A proto,

i když už nějakou dobu tuším, co jste zač, jsem se střežil, abych to panu Foggovi prozradil!“

„On nic neví?“ otázal se živě Fix.

„Nic,“ odpověděl Passepartout a znovu si vyprázdnil sklenici.

Policejní inspektor si přejel rukou po čele. Váhal, než znovu promluvil. Co měl dělat? Passepartoutův omyl se zdál být upřímný, ale jeho záměr tím ztěžoval. Bylo zjevné, že ten mladík mluví s naprostou dobromyslností a že není společníkem svého pána – čehož se Fix mohl obávat.

„Dobrá,“ řekl si, „když není jeho společníkem, pomůže mi.“

Detektiv se podruhé rozhodl. Ostatně už neměl čas čekat. Fogg musí být za každou cenu v Hongkongu zadržen.

„Poslyšte,“ řekl Fix stroze, „poslouchejte mě dobře. Nejsem to, co si myslíte, totiž agent členů Reformního klubu…“

„Ale jděte!“ řekl Passepartout a pohlédl na něj s posměškem.

„Jsem policejní inspektor, pověřený úkolem od metropolitní správy…“

„Vy… policejní inspektor!…“

„Ano, a dokážu to,“ pokračoval Fix. „Tady je můj průkaz.“

A agent, vytáhnuv z náprsní tašky papír, ukázal druhovi průkaz podepsaný ředitelem ústřední policie. Passepartout, naprosto ohromen, se díval na Fixe a nedokázal ze sebe vypravit slovo.

„Sázka pana Fogga,“ pokračoval Fix, „je jen záminka, kterou jste napáleni vy i jeho kolegové z Reformního klubu, protože mu šlo o to, zajistit si vaše nevědomé spoluvinictví.“

„Ale proč?“ zvolal Passepartout.

„Poslouchejte. Dvacátého osmého září byla v Anglické bance spáchána krádež pětapadesáti tisíc liber jedním individuem, jehož popis se podařilo získat. Nuže, tady je ten popis – a rys za rysem odpovídá panu Foggovi.“

„Ale jděte!“ zvolal Passepartout a udeřil pěstí do stolu. „Můj pán je nejpoctivější člověk na světě!“

„Co o něm víte?“ odpověděl Fix. „Ani ho neznáte! Vstoupil jste do jeho služby v den, kdy odjížděl, a on vyrazil ve zběsilém spěchu pod šíleným důvodem, bez kufrů, s velikou sumou v bankovkách! A vy si troufáte tvrdit, že je to čestný muž!“

„Ano! Ano!“ opakoval mechanicky nebohý mladík.

„Chcete snad být zatčen jako jeho spoluvinník?“

Passepartout si vzal hlavu do dlaní. Nebyl k poznání. Neodvažoval se ani pohlédnout na policejního inspektora. Phileas Fogg zloděj! On, zachránce Áúdy, muž velkorysý a statečný! A přece – kolik náznaků bylo proti němu! Passepartout se snažil zahánět podezření, která se mu vkrádala do mysli. Nechtěl věřit vině svého pána.

„Co ode mě tedy chcete?“ řekl policejnímu agentovi a nejvyšším úsilím se ovládal.

„Toto,“ odpověděl Fix. „Já pana Fogga stopoval až sem, ale ještě jsem nedostal zatykač, o který jsem požádal Londýn. Potřebuju tedy, abyste mi pomohl ho v Hongkongu zdržet…“

„Já! Já mám…“

„A rozdělím se s vámi o prémii dvou tisíc liber, kterou slíbila Anglická banka!“

„Nikdy!“ odpověděl Passepartout, který se chtěl zvednout a zase klesl zpátky, cítě, jak ho opouští rozum i síla.

„Pane Fixi,“ řekl koktavě, „i kdyby bylo pravda všechno, co jste mi tu řekl… i kdyby byl můj pán ten zloděj, kterého hledáte… což popírám… byl jsem… jsem v jeho službě… viděl jsem ho dobrého a velkorysého… zradit ho… nikdy… ne, za všechno zlato světa… Jsem z vesnice, kde takovýhle chléb nejedí!…“

„Odmítáte?“

„Odmítám.“

„Řekněme, že jsem nic neřekl,“ odpověděl Fix, „a napijme se.“

„Ano, napijme se!“

Passepartout cítil, jak ho stále víc zmáhá opilost. Fix pochopil, že ho musí za každou cenu oddělit od pána, a chtěl ho dorazit. Na stole leželo několik dýmek nacpaných opiem. Fix mu jednu vsunul do ruky, on ji vzal, přitiskl ke rtům, zapálil, vdechl pár obláčků a klesl, s hlavou ztěžklou pod vlivem narkotika.

„Konečně,“ řekl si Fix, když viděl Passepartouta zničeného. „Pan Fogg nebude včas zpraven o odjezdu *Carnatiku*, a jestli odpluje, aspoň odpluje bez toho zatraceného Francouze!“

Pak vyšel ven, když zaplatil útratu.

Kapitola dvacátá

v níž se Fix dostává přímo do styku s Phileasem Foggem

Během této scény, která snad mohla tak vážně ohrozit jeho budoucnost, se pan Fogg procházel s paní Áúdou po ulicích anglického města. Od chvíle, kdy paní Áúda přijala jeho nabídku, že ji dopraví až do Evropy, musel myslet na všechny podrobnosti, které si tak dlouhá cesta vyžádá. Že se Angličan, jako byl on, vydá na cestu kolem světa s pouhou brašnou v ruce, prosím; žena však takovou plavbu v těchto podmínkách podniknout nemohla. Odtud nutnost nakoupit šaty a potřeby na cestu. Pan Fogg se úkolu zhostil s klidem, který ho charakterizoval, a na všechny omluvy a námitky mladé vdovy, zmatené tolika vstřícností, odpovídal neměnně:

„Je to v zájmu mé cesty, patří to k mému programu."

Když byly nákupy hotové, vrátili se pan Fogg a mladá žena do hotelu a povečeřeli u *table d'hôte*, kde se podávalo přepychově. Pak paní Áúda, trochu unavená, odešla zpět do svého pokoje a před odchodem „po anglicku" stiskla ruku svému neochvějnému zachránci.

Ctihodný gentleman se celý večer ponořil do četby *Timesů* a *Illustrated London News*.

Kdyby to byl člověk, kterého něco překvapí, byl by ho musel překvapit fakt, že se v hodinu uléhání jeho sluha neobjevil. Protože ale věděl, že parník do Jokohamy nemá Hongkong opustit dřív než následujícího rána, nijak si z toho nedělal starost. Druhého dne Passepartout nepřišel ani na zvonek pana Fogga.

Co si pomyslel ctihodný gentleman, když se dozvěděl, že se jeho sluha do hotelu nevrátil, to by nikdo nedokázal říct. Pan Fogg se spokojil tím, že vzal svou brašnu, nechal zpravit paní Áúdu a poslal pro palankýn.

Bylo osm hodin ráno a plný příliv, kterého měl *Carnatic* využít k výplutí z úžin, byl ohlášen na půl desátou.

Když palankýn přijel k bráně hotelu, pan Fogg a paní Áúda do toho pohodlného vozítka nastoupili a zavazadla je následovala vzadu na trakaři.

O půl hodiny později cestující sestupovali na nástupní molo – a tam se pan Fogg dozvěděl, že *Carnatic* odplul už včera.

Pan Fogg, který počítal, že najde zároveň parník i svého sluhu, byl nucen se obejít bez obou. Avšak v jeho tváři se neobjevila ani stopa zklamání, a když se na něj paní Áúda s úzkostí zadívala, spokojil se odpovědí:

„Je to příhoda, madam, nic víc."

V tu chvíli k němu přistoupila jedna osoba, která ho pozorně sledovala. Byl to inspektor Fix, pozdravil a řekl:

„Nejste snad vy, pane, také jedním z cestujících, kteří včera připluli na *Rangoonu*?"

„Ano, pane," odpověděl pan Fogg chladně, „ale nemám tu čest…"

„Odpusťte, ale myslel jsem si, že tu najdu vašeho sluhu."

„Víte, kde je, pane?" otázala se živě mladá žena.

„Jak to!" odpověděl Fix, předstíraje údiv. „Není snad s vámi?"

„Ne," odpověděla paní Áúda. „Od včerejška se neukázal. Nenalodil se snad bez nás na *Carnatic*?"

„Bez vás, madam?" odpověděl agent. „Promiňte otázku, vy jste tedy také počítali, že odplujete tím parníkem?"

„Ano, pane."

„I já, madam, a vidíte mě velmi zklamaného. *Carnatic* dokončil opravy a opustil Hongkong o dvanáct hodin dřív, aniž koho zpravil,

a teď bude třeba čekat osm dní na další odjezd!“

Když vyslovoval ta slova – „osm dní“ –, cítil Fix, jak mu srdce poskakuje radostí. Osm dní! Fogg zdržen osm dní v Hongkongu! Bude dost času, aby přišel zatykač. Konečně se štěstí hlásilo představiteli zákona.

Nechť si tedy čtenář představí tu ránu palicí, kterou dostal, když uslyšel Phileasa Fogga říkat svým klidným hlasem:

„V hongkongském přístavu je přece myslím ještě jiných lodí než *Carnatic*.“

A pan Fogg, nabídnuv rámě paní Áúdě, zamířil k dokům, hledat loď, která by vyplouvala.

Fix, ohromen, šel za nimi. Jako by ho k tomu muži poutala nit.

Zdálo se však, že štěstí opravdu opouští toho, komu až dosud tak dobře sloužilo. Phileas Fogg po tři hodiny procházel přístavem křížem krážem, odhodlán, bude-li třeba, najmout si loď, která by ho dopravila do Jokohamy; viděl však jen plavidla, která právě nakládala nebo vykládala, a tedy nemohla vyplout. Fix opět začal doufat.

Pan Fogg se však nedal rozházet a chystal se pokračovat v hledání, byť by to mělo být až v Macau, když ho v předpřístavu oslovil jeden námořník.

„Vaše Ctihodnost hledá loď?“ řekl ten námořník a smekl.

„Máte loď připravenou k odplutí?“ zeptal se pan Fogg.

„Ano, Vaše Ctihodnosti, lodivodský člun číslo čtyřicet tři, nejlepší z celé flotily.“

„Jde dobře?“

„Mezi osmi a devíti mílemi, ostře do větru. Chcete ho vidět?“

„Ano.“

„Vaše Ctihodnost bude spokojena. Jde o projížďku po moři?“

„Ne. O cestu.“

„O cestu?“

„Vzal byste na sebe dopravit mě do Jokohamy?“

Námořník při těch slovech jen rozpažil a vyvalil oči.

„Vaše Ctihodnost žertuje?“ řekl.

„Ne! Zmeškal jsem odjezd *Carnatiku* a musím být nejpozději čtrnáctého v Jokohamě, abych stihl parník do San Franciska.“

„Lituji,“ odpověděl pilot, „ale to je nemožné.“

„Nabízím vám sto liber denně a prémii dvou set liber, dorazím-li včas.“

„Myslíte to vážně?“ zeptal se pilot.

„Zcela vážně,“ odpověděl pan Fogg.

Pilot poodstoupil stranou. Díval se na moře, zjevně zmítán mezi touhou vydělat obrovskou částku a strachem pouštět se tak daleko. Fix byl na smrtelných rozpacích.

Pan Fogg se mezitím obrátil k paní Áúdě.

„Nebudete se bát, madam?“ zeptal se jí.

„S vámi, ne, pane Foggu,“ odpověděla mladá žena.

Pilot opět přistoupil ke gentlemanovi a mnul si klobouk v rukou.

„Nuže, pilote?“ řekl pan Fogg.

„Nuže, Vaše Ctihodnosti,“ odpověděl pilot, „nemohu riskovat ani své muže, ani sebe, ani vás samotného na tak dlouhé plavbě s lodí sotva dvaceti tun a v tuto roční dobu. Ostatně bychom nedoplavali včas, protože z Hongkongu do Jokohamy je šestnáct set padesát mil.“

„Jen šestnáct set,“ řekl pan Fogg.

„Je to totéž.“

Fix si zhluboka oddechl.

„Ale,“ dodal pilot, „snad by to šlo zařídit jinak.“

Fix už nedýchal.

„Jak?“ zeptal se Phileas Fogg.

„Plavbou do Nagasaki na jižním cípu Japonska, jedenáct set mil, nebo jen do Šanghaje, osm set mil z Hongkongu. V té druhé plavbě bychom se nevzdálili od čínského pobřeží, což by byla velká výhoda, zvláště proto, že tam proudy ženou k severu.“

„Pilote," odpověděl Phileas Fogg, „v Jokohamě mám nastoupit na americkou poštovní loď, ne v Šanghaji ani v Nagasaki."

„Proč ne?" odpověděl pilot. „Parník do San Franciska nevyplouvá z Jokohamy. Zastavuje se v Jokohamě a v Nagasaki, ale jeho výchozím přístavem je Šanghaj."

„Víte to jistě?"

„Jistě."

„A kdy ten parník opouští Šanghaj?"

„Jedenáctého v sedm hodin večer. Máme tedy před sebou čtyři dny. Čtyři dny, to je devadesát šest hodin, a s průměrem osmi mil za hodinu, bude-li nám přát štěstí, bude-li vítr držet od jihovýchodu a bude-li moře klidné, můžeme urazit těch osm set mil, které nás od Šanghaje dělí."

„A mohl byste vyplout?..."

„Za hodinu. Co času je potřeba na nákup zásob a na výplutí."

„Platí... Jste patron té lodi?"

„Ano, John Bunsby, patron *Tankadèry*."

„Chcete zálohu?"

„Jestli to Vaší Ctihodnosti nebude nepříjemné."

„Tady je dvě stě liber na účet... Pane," dodal Phileas Fogg obraceje se k Fixovi, „pokud chcete využít..."

„Pane," odpověděl Fix rozhodně, „právě jsem vás o tu laskavost chtěl požádat."

„Dobře. Za půl hodiny budeme na palubě."

„Ale ten ubohý mladík..." ozvala se paní Áúda, kterou Passepartoutovo zmizení nesmírně znepokojovalo.

„Udělám pro něj, co jen mohu udělat," odpověděl Phileas Fogg.

A zatímco se Fix, nervózní, horečný, rozzuřený, odebral na lodivodský člun, oba zamířili na hongkongskou policejní stanici. Tam Phileas Fogg udal Passepartoutův popis a složil obnos dostatečný na jeho repatriaci. Stejnou formalitu vyřídil u francouzského konzulárního

agenta, a palankýn, poté co se zastavil u hotelu, kde se vyzvedla zavazadla, dovezl cestující zpět do předpřístavu.

Odbíjely tři hodiny. Lodivodský člun číslo čtyřicet tři, s posádkou na palubě a zásobami naloženými, byl připraven k vyplutí.

Tankadère byla rozkošná malá škuna o dvaceti tunách, ostře seřízlá vepředu, velmi uvolněná v obrysech, velmi protáhlá ve vodoryse. Byla jako závodní jachta. Lesklá měděná kování, pozinkované železné části, paluba bílá jako slonovina – to vše svědčilo o tom, že patron John Bunsby ji umí udržovat v dobrém stavu. Oba její stěžně byly mírně skloněné dozadu. Nesla gaflovou plachtu, přední plachtu, trojúhelníkovou předku, kosatky, vršky, a mohla ještě vytáhnout bouřkovou plachtu pro zadní vítr. Měla znamenitě plout – a opravdu, získala už několik cen v „matchech" lodivodských člunů.

Posádku *Tankadèry* tvořil patron John Bunsby a čtyři muži. Byli to z těch odvážných námořníků, kteří se za každého počasí pouštějí vstříc lodím a znají výborně tahle moře. John Bunsby, muž asi pětačtyřiceti let, statný, osmahlý, s živým pohledem, energickou tváří, pevně postavený a dobře se vyznající ve své věci, by vzbudil důvěru i u nejbojácnějších.

Phileas Fogg a paní Áúda nastoupili na palubu. Fix už tam byl. Zadním příklopem škuny se sestupovalo do čtvercové místnosti, jejíž stěny byly vybrány do rámečků nad kruhovým divanem. Uprostřed stůl, osvětlený kompasovou lampou. Bylo to malé, ale čisté.

„Lituji, že nemohu nabídnout nic lepšího," řekl pan Fogg Fixovi, který se uklonil a neodpověděl.

Policejní inspektor pociťoval jakési pokoření v tom, že takto využívá vstřícnosti pana Fogga.

„Jisté je," pomyslel si, „že je to velmi zdvořilý ničema – ale ničema!"

V deset minut po třetí byly vytaženy plachty. Anglická vlajka vlála na horní ráhně škuny. Cestující seděli na palubě. Pan Fogg a paní Áúda vrhli poslední pohled na nábřeží, zda se neobjeví Passepartout.

Fix nebyl bez obav, protože náhoda mohla přivést právě sem toho nešťastného mladíka, s nímž tak nedůstojně naložil, a mohlo by dojít k vysvětlování, z něhož by detektiv nevyvázl ve svůj prospěch. Francouz se však neukázal – a bezpochyby ho otupující narkotikum stále ještě drželo ve své moci.

Konečně patron John Bunsby vyvedl loď na širé moře, a *Tankadère*, chytivši vítr do gaflové plachty, přední plachty a kosatek, se vrhla v tryskavých skocích přes vlny.

Kapitola jedenadvacátá

v níž patron „Tankadèry“ málem přijde o prémii dvou set liber

Byla to dobrodružná výprava, tahle plavba o osmi stech mílích na plavidle o dvaceti tunách, a to zvláště v tuhle roční dobu. Čínská moře jsou obecně špatná, vystavená strašným poryvům větru, hlavně v době rovnodennosti, a byli ještě na začátku listopadu.

Pro pilota by jistě bylo výhodné dovézt své cestující až do Jokohamy, protože měl placeno od dne. Jeho neopatrnost by však byla veliká, kdyby se pokusil o takovou plavbu za těchto podmínek, a i vydat se až do Šanghaje bylo již činem odvahy, ne-li opovážlivosti. Ale John Bunsby věřil své *Tankadère*, která se zvedala na vlně jako racek, a snad neměl nepravdu.

Během posledních hodin toho dne plula *Tankadère* vrtkavými průplavy Hongkongu, a ať proti větru nebo s větrem v zádech, nesla se obdivuhodně.

„Není třeba, pilote,“ řekl Phileas Fogg ve chvíli, kdy škuna vyplouvala na širé moře, „abych vám připomínal nejvyšší možnou rychlost.“

„Ať se na mě Vaše Ctihodnost spolehne,“ odpověděl John Bunsby. „Co se plachet týče, neseme všechno, co nám vítr dovoluje nést. Naše vršky by k tomu nic nepřidaly a sloužily by jen k tomu, aby zatěžovaly plavidlo a brzdily jeho chod.“

„To je vaše řemeslo, pilote, ne moje, a já se vám svěřuji.“

Phileas Fogg, s tělem napřímeným, s nohama rozkročenýma, pevně jako námořník, hleděl bez mrknutí na vlnící se moře. Mladá žena, usa-

zená vzadu, byla dojata, když se dívala na ten oceán, už potemnělý soumrakem, jemuž se vzdorovala na křehkém plavidle. Nad její hlavou se rozkládaly bílé plachty, které ji unášely prostorem jako velká křídla. Škuna, zdvižená větrem, jako by letěla vzduchem.

Padla noc. Měsíc vstupoval do první čtvrti a jeho nedostatečné světlo mělo brzy zhasnout v oparech obzoru. Od východu se hnala mračna a začínala zabírat část nebe.

Pilot rozmístil poziční světla – nezbytné opatření v těchto velmi frekventovaných mořích při přibližování k pobřeží. Setkání s loděmi tu nebyla vzácná, a při rychlosti, jíž byla škuna oživena, by se při sebemenším nárazu rozlomila.

Fix snil na přídi plavidla. Držel se stranou, protože věděl, že Fogg je od přírody nehovorný. Ostatně se mu příčilo mluvit s mužem, od něhož přijímal služby. Myslel také na budoucnost. Zdálo se mu jisté, že se pan Fogg v Jokohamě nezastaví, že okamžitě nasedne na parník do San Franciska, aby stihl Ameriku, jejíž rozlehlost mu zajistí beztrestnost spolu s bezpečím. Plán Phileasa Fogga mu připadal co nejprostší.

Místo aby se z Anglie nalodil přímo do Spojených států jako obyčejný ničema, obešel tenhle Fogg velký kruh a prošel třemi čtvrtinami zeměkoule, aby se bezpečněji dostal na americkou pevninu, kde v klidu promrhá bankovní milion, až setřese policii. Jenže co udělá Fix, až bude na půdě Unie? Vzdá se toho muže? Ne, stokrát ne! A dokud nezíská povolení k vydání, nehne se od něj ani na krok. To je jeho povinnost a splní ji až do konce. V každém případě k jedné šťastné okolnosti došlo: Passepartout už nebyl po boku svého pána, a hlavně, po Fixových vyznáních bylo důležité, aby se pán a sluha už nikdy nesetkali.

Ani Phileas Fogg neopomíjel myslet na svého tak podivně zmizelého sluhu. Když to vše uvážil, nepřipadalo mu nemožné, že se ten nebohý mladík následkem nějakého nedorozumění v poslední chvíli nalodil na *Carnatic*. Takový byl také názor paní Áúdy, která hluboce želela toho čestného sluhy, jemuž tolik vděčila. Mohlo se tedy stát, že ho

najdou v Jokohamě, a kdyby ho tam *Carnatic* dovezl, dalo by se to snadno zjistit.

Kolem desáté začal vítr nabírat na síle. Snad by bylo rozumné zkasat ris, ale pilot pečlivě pozoroval stav nebe a plachty nechal rozestavěné tak, jak byly. *Tankadère* ostatně výborně nesla plachtu, měla dost velký ponor a všechno bylo připraveno k rychlému spuštění, přijde-li kvanta.

O půlnoci sestoupili Phileas Fogg a paní Áúda do kajuty. Fix je předešel a natáhl se na jedno z lehátek. Patron se svými muži zůstali po celou noc na palubě.

Druhého dne, osmého listopadu, při východu slunce, měla škuna za sebou víc než sto mil. Lod, často házený do vody, ukazoval, že průměrná rychlost je mezi osmi a devíti mílemi. *Tankadère* měla vítr do boku, všechny plachty nesly, a za tohoto chodu dosahovala svého maxima. Udrží-li se vítr v těchto podmínkách, byly šance na její straně.

Tankadère se po celý ten den citelně nevzdálila od pobřeží, jehož proudy jí byly nakloněné. Měla ho nejvýš pět mil po levoboku, a to pobřeží, nepravidelně vykrojené, se tu a tam zjevovalo několika proluky. Vítr vál od pevniny, moře bylo z toho důvodu méně prudké – šťastná okolnost pro škunu, protože plavidla malého tonážního výtlaku trpí hlavně vlnobitím, které jim láme chod, které je, jak zní námořnický výraz, „zabíjí".

Kolem poledne vítr poněkud polevil a stočil se k jihovýchodu. Pilot nechal vytáhnout vršky, ale po dvou hodinách je musel zase stáhnout, protože vítr znovu zesílil.

Pan Fogg a mladá žena, naštěstí odolní proti mořské nemoci, pojedli s chutí konzervy a lodní suchar. Fix byl pozván, aby se jídla zúčastnil, a musel přijmout, dobře věda, že je stejně nutné přitěžkat žaludky jako lodě – ale rozčilovalo ho to! Cestovat na náklady toho muže, živit se z jeho vlastních zásob, pokládal za cosi málo poctivého. Jedl ovšem – jen tak za pochodu, pravda – ale přece jen jedl.

Když však bylo po jídle, pokládal za nutné vzít pana Fogga stranou, a řekl mu:

„Pane…“

To „pane“ ho na rtech škrábalo a sotva se zdržel, aby se do tohohle „pana“ nepustil rukou do límce!

„Pane, byl jste velmi laskav, že jste mi nabídl plavbu na vaší palubě. Ale třebaže mi mé prostředky nedovolují jednat tak velkoryse jako vám, hodlám zaplatit svůj díl…“

„O tom nemluvme, pane,“ odpověděl pan Fogg.

„Ale já trvám…“

„Ne, pane,“ opakoval Fogg tónem, který nepřipouštěl odpověď. „Spadá to pod všeobecné výlohy!“

Fix se uklonil, dusil se, a šel si lehnout na předek škuny, kde po celý zbytek dne už nevyslovil ani slovo.

Letěli zatím rychle. John Bunsby měl dobrou naději. Několikrát řekl panu Foggovi, že se do Šanghaje dostanou včas. Pan Fogg prostě odpověděl, že s tím počítá. Celá posádka malé škuny ostatně vynakládala všechen svůj zápal. Prémie ty statečné lidi lákala. A tak nebyla jediná otěž, která by nebyla svědomitě napjatá! Jediná plachta, která by nebyla energicky vytažena! Jediné odskočení, které by se dalo vyčíst muži u kormidla! Ani v regatě Royal Yacht Clubu by se nemanévrovalo přísněji.

Večer napočítal pilot na lodi plavbu dvě stě dvacet mil od Hongkongu, a Phileas Fogg mohl doufat, že při příjezdu do Jokohamy nebude muset do svého programu zapsat žádné zpoždění. A tak první vážná závada, které od svého odjezdu z Londýna zažil, mu snad nezpůsobí žádnou újmu.

Během noci, k prvním ranním hodinám, vplula *Tankadère* přímo do Fokienské úžiny, která odděluje veliký ostrov Formosu od čínského pobřeží, a překročila obratník Raka. Moře bylo v té úžině velice tvrdé,

plné vírů tvořených protiproudy. Škuna se značně unavila. Krátké vlny jí lámaly chod. Udržet se na palubě vestoje se stávalo velmi nesnadné.

S východem slunce vítr ještě přitvrdil. Na obloze bylo znát příznaky bouře. Barometr ostatně hlásil blízkou změnu ovzduší; jeho denní chod byl nepravidelný a rtuť rozmarně kolísala. Moře se také zvedalo k jihovýchodu v dlouhých vlnách, „které čichaly bouři". Večer předtím zapadlo slunce v červeném oparu, uprostřed fosforescenčních záblesků oceánu.

Pilot si dlouho prohlížel ten špatný vzhled oblohy a cosi si mezi zuby mumlal. V jedné chvíli, octnuv se blízko svého cestujícího:

„Smím Vaší Ctihodnosti povědět všechno?" řekl mu ztišeným hlasem.

„Všechno," odpověděl Phileas Fogg.

„Nu, dostaneme poryv."

„Přijde ze severu, nebo z jihu?" zeptal se prostě pan Fogg.

„Z jihu. Podívejte. To se chystá tajfun!"

„Dobrá tedy, tajfun z jihu, pokud nás požene na správnou stranu," odpověděl pan Fogg.

„Berete-li to takhle," odpověděl pilot, „nemám už co říct!"

Tušení Johna Bunsbyho ho neklamala. V méně pokročilou roční dobu by tajfun, slovy jednoho slavného meteorologa, odplynul jako svítící kaskáda elektrických plamenů; ale v zimní rovnodennosti bylo třeba se obávat, že se rozpoutá s plnou silou.

Pilot si bral opatření předem. Nechal stáhnout všechny plachty škuny a svézt ráhna na palubu. Vršky byly svezeny. Zatáhli bezanový zobec dovnitř. Příklopy byly pečlivě zabezpečeny. Od té chvíle nemohla do trupu plavidla proniknout jediná kapka vody. Jedinou trojúhelníkovou plachtu, bouřkovou plachtu z pevné tkaniny, vyvěsili místo přední plachty, aby se škuna udržela se zadním větrem. A čekalo se.

John Bunsby svým cestujícím doporučil, aby sestoupili do kajuty, ale v úzkém prostoru, téměř bez vzduchu, a s otřesy vlnobití by to vě-

zení nemělo nic příjemného. Ani pan Fogg, ani paní Áúda, ani sám Fix nesvolili opustit palubu.

Kolem osmé hodiny dopadla na palubu bouřná záplava deště a nárazů. *Tankadère* byla už tím svým malým kouskem plachty uchvácena jako pírko větrem, o němž nelze dát přesnou představu, duje-li jako bouře. Přirovnávat jeho rychlost k čtyřnásobné rychlosti lokomotivy puštěné na plnou páru by znamenalo zůstat pod pravdou.

Po celý den loď takto letěla k severu, unášená obludnými vlnami, naštěstí stále stejně rychlá jako ony. Dvacetkrát jí hrozilo, že ji zalije jedna z těch vodních hor, jež se vzadu zvedaly; ale obratný ráz kormidlem, který učinil pilot, pokaždé katastrofu odvrátil. Cestující byli občas celí pokryti tříští, kterou přijímali filosoficky. Fix patrně bručel, ale neohrožená Áúda, s očima upřenýma na svého společníka, jehož klidu si mohla jen obdivovat, se mu ukazovala hodna a vzdorovala vedle něho bouři. A pokud jde o Phileasa Fogga, zdálo se, že tenhle tajfun patří k jeho programu.

Až dosud *Tankadère* držela kurz na sever; ale k večeru, jak se dalo obávat, se vítr otočil o tři čtvrti a přeskočil na severozápad. Škuna, nastavivši tedy bok vlně, byla strašně otřásána. Moře ji bilo s násilím vhodným k zalekání, pokud člověk neví, s jakou pevností jsou všechny části plavidla navzájem spojeny.

S nocí se bouře ještě vystupňovala. Když John Bunsby viděl, jak padá tma a jak se s tmou zvětšuje vichřice, pocítil živé obavy. Ptal se sám sebe, není-li čas zastavit se v přístavu, a poradil se se svou posádkou.

Když se se svými muži poradil, přistoupil John Bunsby k panu Foggovi a řekl mu:

„Myslím, Vaše Ctihodnosti, že by bylo dobře vyhledat některý z přístavů na pobřeží."

„Také si to myslím," odpověděl Phileas Fogg.

„Ale který?" řekl pilot.

„Znám jen jeden," odpověděl klidně pan Fogg.

„A to je?..."

„Šanghaj."

Pilot zprvu několik okamžiků nechápal, co ta odpověď znamená, co v sobě skrývá zarputilosti a houževnatosti. Pak zvolal:

„No dobře, Vaše Ctihodnost má pravdu. Do Šanghaje!"

A kurz *Tankadèry* zůstal neoblomně udržován k severu.

Byla to vskutku strašná noc! Byl to zázrak, že se malá škuna nepřevrhla. Dvakrát ji vlna zalila a všechno by s paluby smetlo, kdyby selhala uvazování. Paní Áúda byla rozlámána, ale nenechala uniknout ani stížnost. Nejednou se k ní pan Fogg musel vrhnout, aby ji chránil před prudkostí vln.

Opět nastal den. Bouře zuřila stále s krajní zuřivostí. Vítr však spadl zpět k jihovýchodu. Byla to příznivá změna, a *Tankadère* opět nabrala kurz po tom rozbouřeném moři, jehož vlny teď narážely na ty, které zvedal nový vítr. Odtud srážka protivlnobití, která by rozdrtila plavidlo méně pevně postavené.

Čas od času se v roztržených oparech objevilo pobřeží, ale ani jedna loď v dohledu. *Tankadère* byla sama, kdo moře držel.

K poledni se objevily známky uklidnění, které se se sklonem slunce k obzoru vyslovily zřetelněji.

Krátké trvání bouře souviselo právě s její prudkostí. Cestující, naprosto rozlámaní, se mohli trochu najíst a trochu si odpočinout.

Noc byla poměrně pokojná. Pilot nechal znovu rozvinout plachty, ale jen na nejnižší ris. Rychlost plavidla byla značná. Druhý den, jedenáctého, při východu slunce, po rozpoznání pobřeží, mohl John Bunsby prohlásit, že do Šanghaje není víc než sto mil.

Sto mil, a zbýval jim na ně už jen tenhle den! Právě dnes večer měl pan Fogg dorazit do Šanghaje, nechtěl-li zmeškat odjezd parníku do Jokohamy. Nebýt té bouře, během níž ztratil několik hodin, nebyl by v této chvíli ani třicet mil od přístavu.

Vítr citelně mdlel, ale naštěstí s ním padalo i moře. Škuna se pokryla plachtami. Vršky, vlajkové plachty, protikosatka – všechno neslo, a moře pěnilo pod přídí.

V poledne *Tankadère* nebyla už víc než pětačtyřicet mil od Šanghaje. Zbývalo jí ještě šest hodin, aby se dostala do toho přístavu před odjezdem parníku do Jokohamy.

Na palubě vzrostly živé obavy. Chtěli dorazit stůj co stůj. Všichni – kromě Phileasa Fogga patrně – cítili, jak jim buší srdce netrpělivostí. Malá škuna se musela udržet v průměru devíti mil za hodinu, a vítr stále slábl! Byl to nepravidelný vánek, rozmarné poryvy přicházející od pobřeží. Přešly, a moře se po jejich přechodu okamžitě vyhlazovalo.

Nicméně plavidlo bylo tak lehké, jeho vysoké plachty z jemné tkaniny tak dobře zachycovaly ty zběsilé vánky, že při pomoci proudu v šest hodin John Bunsby počítal už jen deset mil do šanghajské řeky, protože samotné město leží ve vzdálenosti aspoň dvanácti mil nad ústím.

V sedm hodin byli ještě tři míle od Šanghaje. Hromovou kletbu vyrazil pilot ze rtů… Prémie dvou set liber mu zjevně měla uniknout. Pohlédl na pana Fogga. Pan Fogg zůstával nehybný, a přece v tu chvíli viselo na vážkách celé jeho jmění…

V tu chvíli se také na úrovni vody objevilo dlouhé černé vřeteno, korunované chocholem kouře. Byl to americký parník, který vyplouval v předepsanou hodinu.

„Zatracení!“ zvolal John Bunsby a zoufalým trhnutím paže odrazil kormidlo.

„Signály!“ řekl prostě Phileas Fogg. Na přídi *Tankadère* se táhlo malé bronzové dělíčko. Sloužilo k dávání signálů za mlhavých dob.

Dělo bylo naplněno až po ústí, ale ve chvíli, kdy pilot už chtěl k zápalnici přitknout žhavý uhel:

„Vlajku na půl žerdi,“ řekl pan Fogg.

Vlajku spustili do poloviny stěžně. Byl to signál nouze – a dalo se doufat, že ji americký parník zahlédne a na okamžik změní kurz, aby se k plavidlu přiblížil.

„Pal!“ řekl pan Fogg.

A výbuch bronzového dělíčka třeskl vzduchem.

Kapitola dvacátá druhá

v níž Passepartout dobře vidí, že i na protinožcích je rozumné mít v kapse nějaké ty peníze

Carnatic vyplul z Hongkongu sedmého listopadu v půl sedmé večer a plnou parou mířil k břehům Japonska. Vezl plný náklad zboží a cestujících. Dvě kajuty na zádi zůstávaly prázdné. Byly to ty, které byly rezervovány na účet pana Philease Fogga.

Následujícího rána mohli muži na přídi s jistým údivem spatřit cestujícího s pohledem napůl otupělým, s vrávoravou chůzí a rozcuchanou hlavou, jak vychází z průlezu druhé třídy a klopýtavým krokem se jde posadit na dřevěnou podložku.

Tím cestujícím byl Passepartout osobně. A takhle se to stalo.

Několik okamžiků poté, co Fix opustil opiovou kuřárnu, dva zřízenci odnesli hluboce spícího Passepartouta a položili ho na lože vyhrazené kuřákům. Jenže o tři hodiny později se Passepartout, pronásledovaný až do svých zlých snů jedinou utkvělou myšlenkou, probudil a začal zápasit s omamným účinkem narkotika. Myšlenka na nesplněnou povinnost otřásla jeho malátností. Opustil to opilecké lože, klopýtavě, opíraje se o zdi, padaje a znovu se zvedaje, ale neustále a neodolatelně hnán jakýmsi pudem, vyšel z kuřárny a volal jako ve snu: „*Carnatic*! *Carnatic*!“

Parník tam byl – dýmal a připravoval se k odplutí. Passepartout měl před sebou jen několik kroků. Vrhl se na lodní můstek, přešel ho

a padl v bezvědomí na palubu v okamžiku, kdy *Carnatic* odvazoval lana.

Několik námořníků, zvyklých na podobné výjevy, snesli chudáka hocha do kajuty druhé třídy, a Passepartout se probudil teprve následujícího rána, sto padesát mil od čínských břehů.

A proto se toho rána Passepartout ocitl na palubě *Carnaticu* a plnými doušky vdechoval svěží mořský vánek. Čistý vzduch ho vystřízlivěl. Začal si srovnávat myšlenky, a nebylo to bez námahy. Nakonec se mu však vybavily scény předchozího dne, Fixovy důvěrnosti, kuřárna a tak dále.

„Je nad slunce jasné," řekl si, „že jsem byl do nemožnosti opilý! Co tomu asi řekne pan Fogg? V každém případě jsem loď nezmeškal, a to je hlavní."

A pak si vzpomněl na Fixe:

„Toho už jsme snad šťastně zbaveni," řekl si, „a snad se po tom, co mi navrhl, neodvážil nalodit se za námi na *Carnatic*. Policejní inspektor, detektiv v patách mému pánovi, který je obviněn z té loupeže v Anglické bance! Ale jděte! Pan Fogg je zloděj asi tak, jako jsem já vrah!"

Má Passepartout o těchhle věcech svému pánovi říct? Hodí se mu prozradit, jakou roli v té věci Fix sehrál? Nebylo by lepší počkat, až přijedou do Londýna, a říct mu, že ho jeden agent londýnské policie sledoval kolem světa, a společně se tomu zasmát? Ano, nejspíš. Každopádně – věc k uvážení. Nejnaléhavější teď bylo dostat se k panu Foggovi a omluvit se mu za to nestoudné chování.

Passepartout tedy vstal. Moře bylo rozbouřené a parník se silně kolébal. Řádný hoch se svýma nohama ještě nepříliš pevnýma se jakž takž dovlekl na záď lodi.

Na palubě neuviděl nikoho, kdo by se podobal buď jeho pánovi, nebo paní Áúdě.

„Dobrá," řekl si, „paní Áúda touhle dobou ještě spí. A co se pana Fogga týče, ten si určitě našel nějakého hráče whistu a jako obvykle…"

A při těch slovech sešel Passepartout do salónu. Pan Fogg tam nebyl. Passepartoutovi zbývalo jen jedno: zeptat se lodního hospodáře, kterou kajutu pan Fogg obývá. Hospodář mu odpověděl, že žádného cestujícího toho jména nezná.

„Promiňte," naléhal Passepartout. „Jde o gentlemana – vysoký, chladný, nemluvný, doprovází ho mladá dáma…"

„Žádnou mladou dámu na palubě nemáme," odpověděl hospodář. „Ostatně tady je seznam cestujících. Můžete do něj nahlédnout."

Passepartout nahlédl do seznamu… Jméno jeho pána v něm nefigurovalo.

Jako by ho zasáhl blesk. Pak mu hlavou projela myšlenka.

„Haló! Jsem opravdu na *Carnaticu*?" zvolal.

„Ano," odpověděl hospodář.

„Na cestě do Jokohamy?"

„Zcela správně."

Passepartout měl na okamžik strach, že si spletl loď! Jenže pokud byl na *Carnaticu*, pak bylo jisté, že jeho pán na něm není.

Passepartout klesl do křesla. Byla to rána jak hrom z čistého nebe. A najednou mu to došlo. Vzpomněl si, že hodina odplutí *Carnaticu* byla posunuta na dřívější dobu, že měl svého pána upozornit, a že to neudělal! Byla to tedy jeho vina, že pan Fogg a paní Áúda tenhle odjezd zmeškali!

Jeho vina, ano, ale ještě víc byla vina toho zrádce, který ho opil, aby ho oddělil od pána a udržel toho pána v Hongkongu! Teď totiž konečně pochopil manévr policejního inspektora. A pan Fogg je teď jistě na mizině, sázka ztracena, snad zatčen, uvězněn!… Při té myšlence si Passepartout rval vlasy. Ach, jestli mu Fix někdy padne do rukou, to bude účtování!

Nakonec, po prvním návalu zoufalství, nabyl Passepartout zase chladné krve a zvážil situaci. Nebyla záviděníhodná. Francouz plul do Japonska. Dorazit tam, to bylo jisté, ale jak se odtamtud dostane zpátky? Kapsu měl prázdnou. Ani šilink, ani penci! Nicméně jeho plavba i strava na palubě byly zaplaceny předem. Měl tedy pět nebo šest dní na to, aby se nějak rozhodl. Co během té plavby snědl a vypil, to se nedá popsat. Jedl za svého pána, za paní Áúdu i za sebe. Jedl, jako by Japonsko, kde měl přistát, byla pustá země bez jediného kousku poživatiny.

Třináctého, s ranním přílivem, vplul *Carnatic* do přístavu v Jokohamě.

Toto místo je důležitou zastávkou v Tichém oceánu, kde se zastavují všechny parníky zajišťující poštovní a osobní dopravu mezi Severní Amerikou, Čínou, Japonskem a ostrovy Malajského souostroví. Jokohama leží přímo v zálivu Jeda, nedaleko od toho obrovského města, druhého hlavního města japonské říše, kdysi sídla tajkúna, v době, kdy ten světský císař ještě existoval, a soupeřícího s Meakem, velkým městem, v němž sídlí mikado, duchovní císař a potomek bohů.

Carnatic přirazil k nábřeží Jokohamy, blízko přístavních mol a celních skladišť, mezi četné lodě všech národností.

Passepartout vkročil, bez jakéhokoli nadšení, na tu zvláštní zemi Synů Slunce. Nezbývalo mu, než se vydat náhodě napospas a vyrazit ulicemi města na dobrodružnou pouť.

Passepartout se nejprve ocitl v naprosto evropském městě, s domy o nízkých průčelích, zdobenými verandami, pod nimiž se rozvíjela elegantní podloubí. Rozkládalo se svými ulicemi, náměstími, doky a sklady po celém prostoru od Mysu smlouvy až k řece. Tam, stejně jako v Hongkongu, stejně jako v Kalkatě, se hemžila pestrá směsice lidí všech ras – Američané, Angličané, Číňané, Nizozemci, obchodníci připravení prodat a koupit úplně všechno. A mezi nimi byl Francouz tak cizí, jako by ho hodili do země Hotentotů.

Passepartout měl jedno východisko: obrátit se na francouzské nebo anglické konzulární úředníky usazené v Jokohamě. Jenže se mu příčilo vykládat svůj příběh, tak úzce spjatý s příběhem jeho pána, a než k tomu sáhne, chtěl vyčerpat všechny ostatní možnosti.

Prošel tedy evropskou část města, aniž mu náhoda jakkoli pomohla, a vstoupil do části japonské, odhodlán jít v případě potřeby až do Jeda.

Této domorodé části Jokohamy se říká Benten, podle jména bohyně moře, kterou uctívají na sousedních ostrovech. Byly tu vidět nádherné aleje jedlí a cedrů, posvátné brány podivuhodné architektury, mosty ztracené mezi bambusy a rákosím, chrámy ukryté pod obrovskou a melancholickou klenbou staletých cedrů, bonzeria, v jejichž hlubinách přežívali buddhističtí kněží a vyznavači Konfuciova učení, nekonečné ulice, v nichž by se dala sklidit úroda růžolících dětí s červenými tvářemi, malých chlapíků jako by vystřižených z nějakého domorodého paravánu, hrajících si mezi pudlíky s krátkýma nohama a žlutavými kočkami bez ocasu, velmi línými a velmi mazlivými.

V ulicích se to jen hemžilo, nepřetržité přicházení a odcházení: bonzové kráčející v průvodu a bijící do svých jednotvárných bubínků, jakuniny, celní nebo policejní úředníci se špičatými čepicemi vykládanými lakem a se dvěma šavlemi za pasem, vojáci v modrých bavlnách s bílými pruhy, ozbrojení perkusními puškami, mikadovi ozbrojenci sevření v hedvábném kabátci, s drátěnou košilí a brněním, a mnoho dalších vojáků všech hodností – neboť v Japonsku je povolání vojáka ceněno stejně, jako je v Číně opovrhované. Pak žebraví mniši, poutníci v dlouhých hábitech, prostí civilové s hladkými vlasy černými jako ebenové dřevo, s velkou hlavou, dlouhým trupem, hubenýma nohama, nevelkého vzrůstu, s pletí barev od temných odstínů mědi až po matnou běl, ale nikdy ne žlutou jako u Číňanů, od nichž se Japonci v podstatě liší. A konečně mezi kočáry, nosítky, koňmi, nosiči, kolečkovými vozíky s plachtou, mezi „norimony“ s lakovanými stěnami a mezi měkkými „kangy“, pravými bambusovými nosítky, se procházely

drobnými krůčky svých drobných chodidel, obutých do plátěných střevíců, do slaměných sandálů nebo do dřeváků důmyslného tvaru, ne zvlášť hezké ženy s úzkýma očima, s plochou hrudí, se zuby načerněnými podle poslední módy, přitom však s elegancí nosící národní oděv – „kirimon“, jakousi překládanou komnatní róbu se šerpou z hedvábí, jejíž široký pás vzadu rozkvétal do extravagantního uzlu, jaký jako by si moderní Paříženky od Japonek vypůjčily.

Passepartout se procházel několik hodin v tomhle pestrém davu, prohlížel si také zvláštní a bohaté krámky, bazary, v nichž se vršily všechny ty cetky japonského zlatnictví, „restorany“ zdobené praporky a vlajkami, do nichž mu bylo zakázáno vstoupit, a čajové domy, kde se po plných šálcích pije vonná horká voda spolu se „saké“, lihovinou z kvasnic rýže, a konečně příjemné kuřárny, v nichž se kouří velmi jemný tabák – ne opium, jehož užívání v Japonsku skoro nikdo nezná.

Pak se Passepartout ocitl na polích, uprostřed obrovských rýžových polí. Tam kvetly, s květy vydávajícími své poslední barvy a své poslední vůně, zářivé kamélie – ne už na keřích, ale na stromech – a v bambusových ohradách třešně, slívy a jabloně, které domorodci pěstují spíš pro květy než pro ovoce a které jsou proti zobákům vrabců, holubů, vran a jiných hltavých ptáků chráněny grimasami strašáků a vrzajícími větrníky. Nebylo tam vznešeného cedru, pod nímž by se neukrýval nějaký velký orel; nebylo tam smuteční vrby, jejíž listí by nekrylo nějakou melancholicky na jedné noze stojící volavku; a všude samé vrány, kachny, krahujci, divoké husy a velké množství těch jeřábů, jimž Japonci říkají „panstvo“ a kteří pro ně symbolizují dlouhověkost a štěstí.

Jak tak bloudil, všiml si Passepartout mezi travinami několika fialek:

„Výborně!“ řekl si, „tady je moje večeře.“

Ale když si k nim přičichl, zjistil, že žádnou vůni nemají.

„Smůla!“ pomyslel si.

Čestný hoch se sice z opatrnosti pořádně nasnídal, jak jen mohl, než *Carnatic* opustil – ale po dni procházek se mu žaludek začal pořádně ozývat. Všiml si už, že u domorodých řezníků úplně chybí skopové, kozí nebo vepřové maso, a protože věděl, že zabíjet voly je svatokrádež, protože jsou vyhrazeni jedině pro potřeby zemědělství, usoudil, že maso je v Japonsku vzácnost. Nemýlil se; ale při nedostatku řeznického masa by se jeho žaludek rád spokojil s kusy divokého kance nebo jelena, s koroptvemi nebo křepelkami, s drůbeží nebo s rybami, kterými se Japonci spolu s úrodou z rýžových polí živí skoro výhradně. Musel však vzít osud srdnatě a odložit starost o obživu na zítřek.

Přišla noc. Passepartout se vrátil do domorodého města a bloudil ulicemi mezi různobarevnými lampióny, prohlížel si skupiny kejklířů provádějících své podivuhodné kousky a pouliční astrology, kolem jejichž dalekohledů se shromažďoval dav. Pak znovu uviděl rejdu, posetou ohni rybářů, kteří ryby lákali k záři planoucí pryskyřice.

Nakonec se ulice vylidnily. Dav vystřídaly hlídky jakuninů. Tito důstojníci se svými nádhernými kostýmy a svým doprovodem připomínali vyslance, a Passepartout si pokaždé, když potkal nějakou tu oslnivou hlídku, žertem opakoval:

„Jen se podívejme! Zase jedno japonské vyslanectví, které vyráží do Evropy!“

Kapitola dvacátá třetí

v níž se Passepartoutův nos nemírně prodlužuje

Druhého dne si Passepartout, vyčerpaný a hladový, řekl, že se musí najíst za každou cenu, a čím dřív, tím lépe. Měl sice ještě tu možnost prodat hodinky, ale to by raději umřel hlady. Teď tedy nebo nikdy nastala pro toho statečného hocha chvíle využít silného, byť ne příliš melodického hlasu, kterým ho příroda obdařila.

Znal pár refrénů z Francie a z Anglie a rozhodl se je zkusit. Japonci jsou nejspíš milovníci hudby, když u nich všechno probíhá za zvuků činelů, tam-tamů a bubnů, a nemohli nedocenit talent evropského virtuoza.

Jenže na uspořádání koncertu bylo možná ještě trochu brzy, a dilletanti, nečekaně probuzení ze spánku, by zpěváka možná nezaplatili mincí s podobiznou mikada.

Passepartout se tedy rozhodl pár hodin počkat. A jak tak kráčel, napadlo ho, že by se mu zdál oblek na pouličního umělce až příliš slušný, a dostal nápad vyměnit si šaty za nějaký hadr, který by se k jeho postavení lépe hodil. Výměna mu ostatně měla přinést doplatek, který by mohl ihned použít k ukojení hladu.

Když se rozhodl, zbývalo rozhodnutí uskutečnit. Teprve po dlouhém hledání objevil Passepartout domácího vetešníka, kterému svou žádost přednesl. Evropský oděv se vetešníkovi zalíbil, a brzy Passepartout vyšel vystrojen do staré japonské kazajky a s hlavou pokrytou

jakýmsi žebrovaným turbanem, působením času vybledlým. Zato mu v kapse cinkalo několik stříbrných mincí.

„Dobrá," pomyslel si, „představím si, že je karneval!"

První starostí takto „zjaponizovaného" Passepartouta bylo vstoupit do skromně vypadajícího *tea-housu*, čajovny, a tam ze zbytku drůbeže a z několika hrstí rýže posnídal jako muž, pro něhož by i oběd byl ještě hádankou k vyřešení.

„A teď," řekl si, když se pořádně nasytil, „jde o to neztratit hlavu. Už nemám tu možnost prodat tenhle hadr za jiný, ještě japonštější. Je tedy třeba vymyslet, jak co nejdřív opustit tuhle zemi Slunce, na niž si odnesu jen bídnou vzpomínku!"

Passepartout si vzpomněl, že by mohl obhlédnout parníky odplouvající do Ameriky. Počítal s tím, že se nabídne jako kuchař nebo jako sluha a za celou odměnu bude žádat jen cestu a stravu. Jakmile se dostane do San Franciska, poradí si. Důležité bylo překonat těch čtyři tisíce sedm set mil Tichého oceánu, které se prostírají mezi Japonskem a Novým světem.

Passepartout nebyl muž, který by nechával nápad usnout, a vyrazil k přístavu v Jokohamě. Jenže čím víc se blížil k dokům, tím víc se mu jeho záměr, který se mu zpočátku jevil tak jednoduchý, zdál neuskutečnitelný. Proč by kuchaře nebo sluhu potřebovali na palubě amerického parníku, a jakou důvěru by v takovém vystrojení vzbudil? Jaká doporučení by předložil? Jaké reference by uvedl?

Jak tak dumal, padl jeho pohled na obrovský plakát, který jakýsi klaun nosil po ulicích Jokohamy. Plakát v angličtině říkal:

JAPONSKÁ AKROBATICKÁ TRUPA CTIHODNÉHO WILLIAMA BATULCARA – POSLEDNÍ PŘEDSTAVENÍ Před odjezdem do Spojených států amerických DLOUHONOSŮ DLOUHONOSŮ POD PŘÍMOU OCHRANOU BOHA TINGU Velká atrakce!

„Spojené státy americké!" vykřikl Passepartout, „to je přesně to, co potřebuju!..."

Vydal se za mužem s plakátem a za ním se brzy vrátil do japonské části města. O čtvrt hodiny později se zastavil před rozlehlou boudou, kterou korunovalo několik svazků praporků a jejíž vnější stěny bez perspektivy, ale v křiklavých barvách zobrazovaly celou tlupu žonglérů.

Byl to podnik ctihodného Batulcara, jakéhosi amerického Barnuma, ředitele trupy komediantů, žonglérů, klaunů, akrobatů, provazochodců a gymnastů, kteří podle plakátu dávali svá poslední představení, než říši Slunce opustí a odjedou do států Unie.

Passepartout vstoupil do podloubí před boudou a požádal, aby mu zavolali pana Batulcara. Pan Batulcar se objevil osobně.

„Co si přejete?“ řekl Passepartoutovi, kterého nejprve považoval za domorodce.

„Nepotřebujete sluhu?“ zeptal se Passepartout.

„Sluhu,“ zvolal Barnum a hladil si přitom hustou šedivou bradku, která mu bujela pod bradou. „Mám dva – poslušné, věrné, nikdy mě neopustili a slouží mi zadarmo, jen když je živím… A hle, tady jsou,“ dodal a ukázal na své dvě svalnaté paže, prostoupené žilami tlustými jako kontrabasové struny.

„Takže vám k ničemu nejsem?“

„K ničemu.“

„U všech čertů! A to by se mi tak dobře hodilo odjet s vámi!“

„Poslyšte,“ řekl ctihodný Batulcar, „vy jste tak Japonec jako já opice! Proč jste tedy takhle oblečený?“

„Člověk se obléká, jak může!“

„To máte pravdu. Vy jste Francouz, že?“

„Ano, Pařížan z Paříže.“

„Pak tedy musíte umět dělat grimasy?“

„Namouduši,“ odpověděl Passepartout, uražen tím, že jeho národnost tuhle otázku vyvolala. „My Francouzi, my grimasy umíme, to je pravda, ale ne lepší než Američani!“

„Správně. No, když vás nemůžu vzít jako sluhu, můžu vás vzít jako klauna. Rozumíte, kamaráde. Ve Francii se předvádějí cizí šašci a v cizině zase francouzští!“

„Aha!“

„Jste ostatně silný?“

„Hlavně když vstanu od stolu.“

„A umíte zpívat?“

„Ano,“ odpověděl Passepartout, který si kdysi odbyl svůj part v několika pouličních koncertech.

„Umíte ale zpívat hlavou dolů, s točící se káčou na chodidle levé nohy a se šavlí v rovnováze na chodidle pravé nohy?“

„Hergot!“ odpověděl Passepartout, kterému se vybavily první kousky z mládí.

„Protože, víte, o to právě jde!“ odpověděl ctihodný Batulcar.

Smlouva byla uzavřena *hic et nunc*, tady a hned.

A konečně, Passepartout našel místo. Byl najat na všechno v proslulé japonské trupě. Nebylo to zrovna lichotivé, ale do osmi dní bude na cestě do San Franciska.

Představení, které ctihodný Batulcar s velkou vřavou ohlásil, mělo začít ve tři hodiny, a brzy u dveří hřměly úctyhodné nástroje japonského orchestru – bubny a tam-tamy. Snadno se chápe, že si Passepartout nemohl nastudovat žádnou roli, ale měl zapůjčit podporu svých pevných ramen do velkého kousku s „lidským hroznem“ v podání Dlouhonosů boha Tingu. Tahle *great attraction*, velká atrakce představení, měla celou sérii čísel uzavřít.

Před třetí hodinou vtrhli do rozlehlé boudy diváci. Evropané a domorodci, Číňané a Japonci, muži, ženy a děti se tlačili na úzké lavice a do lóží proti jevišti. Hudebníci se vrátili dovnitř, a kompletní orchestr – gongy, tam-tamy, řehtačky, flétny, bubínky a velké bubny – burácel s nebývalým zápalem.

Toto představení bylo takové jako všechny ty akrobatické produkce. Je ale třeba přiznat, že Japonci jsou prvními provazochodci světa. Jeden z nich, vyzbrojen vějířem a drobnými kousky papíru, předvedl ten tak graciézní kousek s motýly a květinami. Jiný s vonícím dýmem své dýmky rychle kreslil ve vzduchu řadu modravých slov, která tvořila poklonu shromáždění. Tenhle žongloval s hořícími svícemi, které postupně zhasínal, když mu procházely před rty, a znovu je zažínal jednu od druhé, aniž na okamžik přerušil svou mistrovskou žongláž. Tamten reprodukoval pomocí točících se káč ty nejneuvěřitelnější kombinace; pod jeho rukou se zdálo, že se tyhle vrčící stroje v nekonečném otáčení oživují vlastním životem; běhaly po troubelech dýmek, po ostřích šavlí, po drátech napjatých jako struny z jednoho konce jeviště na druhý; obíhaly kolem velkých křišťálových váz, šplhaly po bambusových žebřících, rozletěly se do všech koutů a produkovaly harmonické efekty podivného rázu kombinací svých rozmanitých tónů. Žongléři s nimi žonglovali a ony se otáčely ve vzduchu; vrhali je dřevěnými raketami jako volanty, a ony se dál otáčely; strkali si je do kapes, a když je vytáhli, otáčely se dál – až do chvíle, kdy se povolila nějaká pružina a ony se rozprskly do ohňostrojných snopů!

Je zbytečné zde popisovat ty úžasné kousky akrobatů a gymnastů trupy. Kousky se žebříkem, s tyčí, s koulí, se sudy a tak dále byly provedeny s pozoruhodnou přesností. Hlavní lákadlo představení ale byla produkce těch „Dlouhonosů“, podivuhodných provazochodců, které Evropa ještě nezná.

Tihle Dlouhonosové tvoří zvláštní korporaci stojící pod přímou ochranou boha Tingu. Oblečeni jako heroldi středověku, nosili na ramenou nádherný pár křídel. Co je však odlišovalo nejvíc, byl ten dlouhý nos, jímž byla jejich tvář ozdobena, a především to, jak ho používali. Ty nosy nebyly nic menšího než bambusy, dlouhé pět, šest, deset stop, jedny rovné, druhé zahnuté, tyto hladké, tamty bradavičnaté. A právě na těchhle výběžcích, pevně připevněných, prováděli všechny

své rovnovážné kousky. Tucet těchto vyznavačů boha Tingu si lehlo na záda, a jejich druhové se přišli vyřádit na jejich nosech, vztyčených jako hromosvody, skákali, poletovali z jednoho na druhý a prováděli ty nejneuvěřitelnější kousky.

Jako závěr byla publiku zvlášť ohlášena lidská pyramida, v níž mělo asi padesát Dlouhonosů představovat „Vůz Džagarnautův“. Místo aby však tuhle pyramidu tvořili tak, že by jako opěrné body použili svá ramena, umělci ctihodného Batulcara se měli zaklesnout jen svými nosy. A jeden z těch, kteří tvořili základnu vozu, trupu opustil, a jelikož stačilo být silný a obratný, byl Passepartout vybrán, aby ho nahradil.

Statečný hoch se cítil velice ubohý, když – smutná vzpomínka z mládí – oblékl svůj středověký kostým ozdobený mnohobarevnými křídly a když mu na tvář přišroubovali šestistopý nos! Ale koneckonců, tenhle nos byl jeho chlebodárce, a tak se s tím smířil.

Passepartout vstoupil na scénu a zařadil se mezi kolegy, kteří měli tvořit základnu Džagarnautova vozu. Všichni se natáhli na zem s nosem obráceným k nebi. Druhá sekce provazochodců se posadila na tyto dlouhé výběžky, třetí se vyšplhala nad ně, pak čtvrtá, a na těchto nosech, které se dotýkaly jen svými špičkami, se brzy zvedl lidský monument až k vlysům divadla.

Potlesk sílil a nástroje orchestru burácely jako hromy, když vtom se pyramida otřásla, rovnováha se porušila, jeden z nosů základny selhal, a monument se zřítil jako domeček z karet…

Byla to vina Passepartoutova, který opustil své místo, přelezl rampu bez pomoci křídel a vyšplhal se na galerii napravo, kde padl k nohám jednoho diváka s voláním:

„Ach! Můj pane! Můj pane!“

„Vy?“

„Já!“

„Výborně! V tom případě – na parník, chlapče!…“

Pan Fogg, paní Áúda, která ho doprovázela, a Passepartout se vrhli chodbami ven z boudy. Tam však narazili na ctihodného Batulcara, zuřícího, který se dožadoval náhrady škody za „zkázu“. Phileas Fogg jeho vztek uklidnil tím, že mu hodil hrst bankovek. A v půl sedmé, v okamžiku, kdy měl parník vyplout, pan Fogg a paní Áúda vstoupili na palubu amerického parníku, následováni Passepartoutem s křídly na zádech a s tím šestistopým nosem na tváři, který si ještě nestihl ze svého obličeje strhnout!

Kapitola dvacátá čtvrtá

během níž se uskuteční plavba přes Tichý oceán

Co se stalo nedaleko Šanghaje, se dá domyslet. Signály, které vyslala *Tankadère*, byly z jokohamského parníku zpozorovány. Kapitán, vida vlajku na půl žerdi, zamířil k malé škuně. Několik okamžiků poté Phileas Fogg vyrovnal cestovné za dohodnutou cenu a vložil do kapsy patrona Johna Bunsbyho pět set padesát liber. Pak se ctihodný gentleman, paní Áúda a Fix nalodili na palubu parníku, který okamžitě vyrazil k Nagasaki a Jokohamě.

Phileas Fogg dorazil téhož rána, čtrnáctého listopadu, v předepsanou hodinu. Nechal Fixe jít po svých a odebral se na palubu *Carnaticu*, kde se, k veliké radosti paní Áúdy – a snad i ke své vlastní, i když o tom nedal nic znát – dozvěděl, že Francouz Passepartout do Jokohamy skutečně předešlého dne dorazil.

Phileas Fogg, který měl ještě téhož večera znovu vyplout do San Franciska, se okamžitě pustil do pátrání po svém sluhovi. Marně se obrátil na francouzské i anglické konzulární úředníky, a když bez výsledku prochodil ulicemi Jokohamy, už se vzdával naděje, že Passepartouta najde, když ho náhoda – nebo spíš jakási předtucha – přivedla do boudy ctihodného Batulcara. V tomhle výstředním úboru herolda by svého sluhu jistě nebyl poznal; ale ten ho v převrácené poloze zahlédl na galerii. Nemohl zadržet pohyb nosu. Odtud porušení rovnováhy a to, co následovalo.

To všechno se Passepartout dozvěděl přímo z úst paní Áúdy, která mu pak vyprávěla, jak se uskutečnila ta plavba z Hongkongu do Jokohamy ve společnosti jakéhosi pana Fixe, na škuně *Tankadère*.

Při jménu Fixe Passepartout ani nemrkl. Soudil, že ještě nenastala chvíle, kdy by měl pánovi říct, co se mezi ním a policejním inspektorem událo. Proto se ve vyprávění, které Passepartout o svých dobrodružstvích podal, obvinil a omluvil se jen tím, že ho v jokohamské kuřárně přemohlo opojení z opia.

Pan Fogg vyslechl toto vyprávění chladně, aniž cokoli odpověděl. Pak sluhovi otevřel dostatečný úvěr na to, aby si na palubě mohl opatřit vhodnější šaty. A opravdu, neuplynula ani hodina, a čestný hoch, který si zkrátil nos a přistřihl křídla, už neměl na sobě nic, co by připomínalo vyznavače boha Tingu.

Parník, který plul z Jokohamy do San Franciska, patřil společnosti *Pacific Mail Steam* a jmenoval se *General Grant*. Byl to rozměrný kolesový parník s výtlakem dva tisíce pět set tun, dobře zařízený a s velkou rychlostí. Nad palubou se zvedalo a klesalo obrovské vahadlo; na jednom jeho konci se kloubilo pístní táhlo a na druhém ojnice, která proměňovala přímočarý pohyb v kruhový a přenášela se přímo na hřídel kol. *General Grant* byl otakeláván jako třístěžňová škuna a měl velkou plochu plachet, které parní pohon mocně podporovaly. Při dvanácti mílích za hodinu neměl parník na překonání Tichého oceánu potřebovat víc než jedenadvacet dní. Phileas Fogg byl tedy oprávněn věřit, že druhého prosince dorazí do San Franciska, jedenáctého do New Yorku a dvacátého do Londýna – a získá tak několik hodin před tím osudným datem jedenadvacátého prosince.

Na palubě parníku bylo cestujících dost: Angličané, mnoho Američanů, celá emigrace kuliů do Ameriky a určitý počet důstojníků indické armády, kteří svou dovolenou využívali k cestě kolem světa.

Během této plavby nedošlo k žádnému námořnímu incidentu. Parník, podpíraný svými širokými kolesy, podporovaný silným plachto-

vím, se jen málo kolébal. Tichý oceán své jméno dost dobře ospravedlňoval. Pan Fogg byl stejně klidný, stejně málo sdílný jako obvykle. Jeho mladá společnice se cítila stále víc připoutána k tomuto muži pouty jinými než pouty vděčnosti. Jeho mlčenlivá povaha, tak velkorysá v jádru věci, na ni působila víc, než si sama uvědomovala, a téměř bez vlastního vědomí se poddávala citům, jimž záhadný Fogg jako by nijak nepodléhal.

Paní Áúda se navíc nesmírně zajímala o gentlemanovy plány. Trápila se protivenstvími, která by mohla úspěch cesty ohrozit. Často rozmlouvala s Passepartoutem, který mezi řádky srdce paní Áúdy číst uměl. Statečný hoch měl teď ke svému pánovi uhlířskou víru; nevyčerpatelně chválil Foggovu poctivost, štědrost a oddanost; pak paní Áúdu uklidňoval ohledně výsledku cesty a opakoval, že nejtěžší je za nimi, že už vyjeli z těch fantastických zemí Číny a Japonska, že se vracejí do civilizovaných krajin, a konečně že vlak ze San Franciska do New Yorku a zaoceánská loď z New Yorku do Londýna bezpochyby budou stačit k tomu, aby se tahle nemožná cesta kolem světa dokončila v dohodnutých lhůtách.

Devět dní po odjezdu z Jokohamy měl Phileas Fogg za sebou přesně polovinu zemského obvodu.

Opravdu, *General Grant* projel třiadvacátého listopadu sto osmdesátým poledníkem, tím, na kterém se v jižní polokouli nacházejí protinožci Londýna. Z osmdesáti dní, které měl k dispozici, pan Fogg dvaapadesát spotřeboval a zbývalo mu jich jen osmadvacet. Je však třeba podotknout, že ačkoli byl gentleman „podle rozdílu poledníků“ teprve v polovině cesty, ve skutečnosti měl za sebou víc než dvě třetiny celkové trasy. Jaké nucené zajížďky, vskutku, z Londýna do Adenu, z Adenu do Bombaje, z Kalkaty do Singapuru, ze Singapuru do Jokohamy! Kdyby bylo možné jet přesně po padesáté rovnoběžce, na níž leží Londýn, byla by vzdálenost jen asi dvanáct tisíc mil, kdežto Phileas Fogg byl kvůli rozmarům dopravních prostředků nucen urazit dvacet

šest tisíc, z nichž k onomu dvacátému třetímu listopadu měl za sebou asi sedmnáct tisíc pět set. Ale teď byla cesta rovná, a Fix už tu nebyl, aby na ní hromadil překážky!

Toho třiadvacátého listopadu zažil Passepartout také velikou radost. Vzpomínáme si, že si ten paličák umínil ponechat na svých proslulých rodinných hodinkách londýnský čas a za falešné považoval všechny hodiny zemí, jimiž procházel. A toho dne, přestože své hodinky nikdy nenatáhl kupředu ani nezpozdil, se najednou shodovaly s chronometry lodi.

Že Passepartout triumfoval, to je jasné. Byl by rád věděl, co by řekl Fix, kdyby tu byl.

„Ten lotr, co mi vykládal spoustu povídaček o polednících, o slunci, o měsíci!“ opakoval Passepartout. „Hleďme, co ti lidi! Kdyby je člověk poslouchal, dělal by nádherné hodinářství! Byl jsem si jistý, že jednou se slunce rozhodne řídit podle mých hodinek!“

Passepartout nevěděl jedno: že kdyby byl ciferník jeho hodinek rozdělen na čtyřiadvacet hodin, jako jsou italské hodiny, neměl by k triumfu žádný důvod, protože ručičky jeho nástroje by, když bylo na palubě devět hodin ráno, ukazovaly devět hodin večer, to jest jednadvacátou hodinu od půlnoci – rozdíl přesně rovný tomu, který existuje mezi Londýnem a sto osmdesátým poledníkem.

Ale i kdyby byl Fix schopen tento čistě fyzikální úkaz vysvětlit, Passepartout by ho nejspíš nebyl s to buď pochopit, nebo přinejmenším přijmout. A v každém případě, pokud by se – kdyby to bylo možné – ten policejní inspektor na palubě najednou objevil, je pravděpodobné, že by s ním Passepartout, který právem nesl v sobě zášť, probíral téma úplně jiné a úplně jiným způsobem.

Kde teď ale Fix byl?…

Fix byl právě na palubě *General Grantu*.

Vskutku, agent, který po příjezdu do Jokohamy opustil pana Fogga – počítal, že ho během dne znovu najde –, se okamžitě odebral k ang-

lickému konzulovi. Tam konečně narazil na zatykač, který se za ním z Bombaje honil už čtyřicet dní – zatykač, který mu byl z Hongkongu zaslán tímtéž *Carnaticem*, na jehož palubě si mysleli, že je. Dovedete si představit detektivovo zklamání! Zatykač byl k ničemu! Pan Fogg opustil anglická území! Teď by k jeho zatčení byl nutný extradiční akt!

„Dobrá," řekl si Fix po prvním návalu vzteku, „můj zatykač už tady neplatí, ale v Anglii platit bude. Ten lotr se nejspíš vrací do své vlasti a myslí si, že policii setřásl. Výborně. Budu ho sledovat až tam. Co se peněz týče, dej bůh, aby mu ještě nějaké zbyly! Jenže na cestách, odměnách, soudech, pokutách, slonech a všelijakých jiných výdajích už můj člověk nechal po cestě víc než pět tisíc liber. Konec konců – Banka je bohatá!"

Když se takhle rozhodl, okamžitě se nalodil na *General Grant*. Byl už na palubě, když tam dorazili pan Fogg a paní Áúda. K jeho nemalému překvapení pod tím heroldským kostýmem rozpoznal Passepartouta. Hned se ukryl do své kajuty, aby se vyhnul vysvětlování, které by mohlo všechno ohrozit – a díky velkému počtu cestujících pevně počítal, že svému nepříteli unikne – až toho dne stanul právě tváří v tvář jemu, na přídi lodi.

Passepartout bez jakéhokoli vysvětlování skočil Fixovi po krku, a k velké radosti několika Američanů, kteří na něj okamžitě vsadili, uštědřil nešťastnému inspektorovi nádhernou spršku ran, která prokázala vysokou převahu francouzského boxu nad boxem anglickým.

Když Passepartout skončil, cítil se klidný a jakoby ulevený. Fix se dost potlučený zvedl, podíval se na svého protivníka a chladně mu řekl:

„Hotovo?"

„Ano, prozatím."

„Tak pojďte si se mnou promluvit."

„Já že si…"

„V zájmu vašeho pána."

Passepartout, jakoby přemožen tou chladnou krví, následoval policejního inspektora a oba se posadili na přídi parníku.

„Nařezal jste mi," řekl Fix. „Dobrá. A teď mě poslouchejte. Až dosud jsem byl soupeřem pana Fogga, ale teď hraju v jeho prospěch."

„Konečně!" zvolal Passepartout, „věříte, že je to poctivý člověk?"

„Ne," odpověděl Fix chladně, „věřím, že je to lotr... Pst! Nehýbejte se a nechte mě mluvit. Dokud byl pan Fogg na anglických územích, měl jsem zájem ho zdržovat a čekat na zatykač. Udělal jsem pro to všechno. Poštval jsem na něho bombajské kněze, opil jsem vás v Hongkongu, oddělil jsem vás od vašeho pána, zařídil jsem, aby zmeškal jokohamský parník..."

Passepartout poslouchal se zaťatými pěstmi.

„Teď," pokračoval Fix, „se pan Fogg nejspíš vrací do Anglie. Budiž, budu ho sledovat. Odteď ale budu z jeho cesty odstraňovat překážky se stejnou péčí a stejnou horlivostí, s jakou jsem je do té doby hromadil. Vidíte, moje hra se změnila, a změnila se proto, že to vyžaduje můj zájem. Dodávám, že váš zájem je stejný jako můj, protože teprve v Anglii poznáte, jestli jste ve službě zločince, nebo poctivého člověka!"

Passepartout Fixe velmi pozorně vyslechl a byl přesvědčen, že Fix mluví zcela upřímně.

„Jsme přátelé?" zeptal se Fix.

„Přátelé ne," odpověděl Passepartout. „Spojenci ano, ale s výhradou soupisu, protože při sebemenší známce zrady vám zakroutím krkem."

„Platí," řekl klidně policejní inspektor.

Jedenáct dní poté, třetího prosince, vplul *General Grant* do zálivu Zlaté brány a dorazil do San Franciska.

Pan Fogg zatím nezískal ani neztratil ani jediný den.

Kapitola dvacátá pátá

v níž se ukáže drobný pohled na San Francisco za dne volebního mítinku

Bylo sedm hodin ráno, když Phileas Fogg, paní Áúda a Passepartout vstoupili na americkou pevninu – pokud ovšem lze tak nazvat plovoucí hráz, na kterou vystoupili. Tyto hráze stoupají a klesají s přílivem a odlivem a usnadňují nakládání i vykládání lodí. Zde se vyvazují klipry všech rozměrů, parníky všech národností a vícepatrové říční parníčky, které obsluhují Sacramento a jeho přítoky. Zde se také hromadí zboží obchodu, který sahá do Mexika, Peru, Chile, Brazílie, do Evropy, do Asie i na všechny ostrovy Tichého oceánu.

Passepartout v radosti, že se konečně dotýká americké země, uznal za vhodné provést své vylodění hlavičkovým kotrmelcem v tom nejlepším stylu. Když ale dopadl na hráz, jejíž podlaha byla červotočivá, málem jí propadl. Celý vyvedený z míry způsobem, jakým se „postavil nohou“ na nový kontinent, vyrazil poctivý mládenec strašlivý výkřik, který zvedl do vzduchu nespočetnou tlupu kormoránů a pelikánů, obvyklých obyvatel pohyblivých hrází.

Pan Fogg se ihned po vylodění zeptal, v kolik hodin odjíždí první vlak do New Yorku. Byl v šest hodin večer. Pan Fogg měl tedy celý den, který musel strávit v hlavním městě Kalifornie. Nechal přivolat kočár pro paní Áúdu a pro sebe. Passepartout vylezl na kozlík a vozidlo za tři dolary jízdy zamířilo k Mezinárodnímu hotelu.

Z vyvýšeného místa, které zaujímal, pozoroval Passepartout zvědavě to velké americké město: široké ulice, nízké, úhledně seřazené domy, kostely a svatyně anglosaské gotiky, nesmírné doky, sklady jako paláce, jedny ze dřeva, jiné z cihel; v ulicích množství kočárů, omnibusů, tramvajových „vozů“ a na přelidněných chodnících nejen Američané a Evropané, ale i Číňané a Indové – zkrátka vše, z čeho se dalo složit obyvatelstvo přesahující dvě stě tisíc duší.

Passepartout byl tím, co viděl, dost překvapen. Pořád ještě myslel na to legendární město z roku osmnáct set čtyřicet devět, město banditů, žhářů a vrahů, kteří tam přiběhli dobývat zlaté valouny, nesmírné doupě všech vyvrženců, kde se vsázelo zlatým prachem, s revolverem v jedné ruce a nožem v druhé. Jenže tyhle „zlaté časy“ byly ty tam. San Francisco mělo vzhled velkého obchodního města. Vysoká věž radnice, kde bdí hlídači, se tyčila nad celým tím chumlem ulic a tříd, protínajících se v pravých úhlech, mezi nimiž rozkvétaly zelenavé náměstní parčíky, a potom i nad čínskou čtvrtí, která vypadala, jako by ji právě přivezli z Nebeské říše v krabici na hračky. Žádná sombrera, žádné rudé košile po způsobu zlatokopů v nalezištích, žádní Indiáni s pery – jen hedvábné klobouky a černé obleky, které tu nosilo množství gentlemanů obdařených pohlcující činorodostí. Některé ulice, mezi jinými Montgomery Street – londýnská Regent Street, pařížský Boulevard des Italiens, newyorská Broadway – byly lemovány skvostnými obchody, které ve svých výlohách nabízely zboží z celého světa.

Když Passepartout dorazil do Mezinárodního hotelu, zdálo se mu, že vlastně vůbec neopustil Anglii.

Přízemí hotelu zabíral obrovský „bar“, jakýsi bufet otevřený zdarma každému příchozímu. Sušené maso, polévka z ústřic, suchary a chester se tu podávaly, aniž by zákazník musel rozvázat měšec. Platil jen svůj nápoj – ale, portské nebo xeres, pokud ho nápad hnal k občerstvení. Passepartoutovi se to zdálo „velmi americké“.

Hotelová jídelna byla pohodlná. Pan Fogg a paní Áúda se usadili ke stolu a byli vydatně obslouženi na liliputánských talířcích černochy těch nejčernějších barev.

Po snídani opustil Phileas Fogg v doprovodu paní Áúdy hotel a vydal se do kanceláře anglického konzula, aby si tam dal potvrdit pas. Na chodníku našel svého sluhu, který se ho zeptal, jestli by před nástupem na tichomořskou dráhu nebylo rozumné koupit několik tuctů karabin Enfield nebo coltovských revolverů. Passepartout slyšel vyprávět o Siouxech a Pavnýjích, kteří zastavují vlaky jako obyčejní španělští zbojníci. Pan Fogg odpověděl, že je to zbytečné opatření, ale nechal mu volnost jednat podle libosti. Pak se vydal do kanceláře konzulárního agenta.

Phileas Fogg neušel ani dvě stě kroků, když „největší náhodou na světě" potkal Fixe. Inspektor projevil krajní překvapení. Jakže! Pan Fogg a on spolu absolvovali plavbu přes Tichý oceán, a přitom se na palubě ani nepotkali! Ať tak či onak, Fix si považoval za čest, že toho gentlemana, jemuž vděčí za tolik, zase vidí, a protože ho záležitosti volají zpět do Evropy, bude nadšen, může-li pokračovat v cestě v tak příjemné společnosti.

Pan Fogg odpověděl, že čest bude na jeho straně, a Fix – kterému šlo o to neztratit ho ani na okamžik z očí – požádal o dovolení prohlédnout si s ním to zvláštní město San Francisco. To mu bylo přiznáno.

A tak si tu paní Áúda, Phileas Fogg a Fix korzovali ulicemi. Brzy se octli v Montgomery Street, kde byl příval davu obrovský. Na chodnících, uprostřed vozovky, na kolejích tramvají, přes ustavičný průjezd kočárů a omnibusů, na prazích krámů, v oknech všech domů, dokonce až na střechách – nespočetný dav. Mezi skupinkami se pohybovali chodící reklamní poutače. Prapory a stuhy vlály ve větru. Ze všech stran třeskaly výkřiky.

„Hurá pro Kamerfielda!

– Hurá pro Mandiboye!“

Byl to mítink. Alespoň tak to viděl Fix a sdělil svou myšlenku panu Foggovi, přičemž dodal:

„Snad bychom udělali dobře, pane, kdybychom se do té tlačenice nepletli. Z toho se dá odnést jen pár ran.

– Opravdu,“ odpověděl Phileas Fogg, „a rány pěstí jsou rány pěstí, i když jsou politické!“

Fix uznal za vhodné se při tomhle postřehu usmát, a aby viděli, aniž by byli zataženi do rvačky, zaujali paní Áúda, Phileas Fogg a on místo na horní plošině schodiště, ke kterému patřila terasa, nad úrovní Montgomery Street. Před nimi, na druhé straně ulice, mezi překladištěm obchodníka s uhlím a obchodem kupce s petrolejem, se rozkládala veliká provizorní kancelář pod širým nebem, k níž se zdály směřovat různé proudy davu.

A proč teď tenhle mítink? Při jaké příležitosti se konal? Phileas Fogg to vůbec nevěděl. Šlo snad o jmenování nějakého vysokého vojenského či civilního hodnostáře, o guvernéra státu, nebo o člena Kongresu? Dalo se to podle neobyčejného vzrušení, které zachvátilo město, usuzovat.

V tu chvíli nastal v davu veliký pohyb. Všechny ruce vylétly do vzduchu. Některé, pevně sevřené v pěsti, se zdály rychle zvedat a dopadat uprostřed křiku – rázný způsob, nepochybně, jak vyjádřit hlasování. Vlny zmítaly masou, která se zase stahovala. Prapory se kývaly, na okamžik mizely a znovu se objevovaly v cárech. Vlnobití se šířilo až ke schodišti, zatímco všechny hlavy se bělaly na hladině jako moře náhle rozbouřené prudkým poryvem. Počet černých klobouků viditelně ubýval a většina z nich jako by přišla o svou obvyklou výšku.

„Je to zjevně mítink,“ řekl Fix, „a otázka, která ho vyvolala, musí být napínavá. Nedivil bych se, kdyby zase šlo o aféru *Alabamy*, i když je to vyřízené.

– Možná,“ odpověděl prostě pan Fogg.

– „V každém případě," pokračoval Fix, „stojí tu proti sobě dva šampioni, ctihodný Kamerfield a ctihodný Mandiboy."

Paní Áúda, zavěšená do Phileas Fogga, hleděla s údivem na tu bouřlivou scénu a Fix se už chtěl zeptat jednoho ze sousedů, co způsobilo lidové vzrušení, když se objevil ještě výraznější pohyb. Pokřiky „hurá", okořeněné nadávkami, zdvojnásobily sílu. Žerdě praporů se proměnily v útočnou zbraň. Žádné ruce – samé pěsti všude. Z vrcholků zastavených kočárů a omnibusů zabrzděných uprostřed cesty si lidé vyměňovali pořádné švihy. Všechno sloužilo jako střela. Boty a střevíce opisovaly ve vzduchu velmi napjaté dráhy, a dokonce se zdálo, jako by několik revolverů přimíchávalo do výkřiků davu své národní detonace.

Tlačenice se přiblížila ke schodišti a vyvalila se na první stupně. Jedna ze stran byla zjevně zatlačována, aniž by prostí diváci dokázali rozpoznat, zda zůstává výhoda Mandiboyovi, nebo Kamerfieldovi.

„Myslím, že bude rozumné se stáhnout," řekl Fix, kterému nešlo o nic víc, než aby „jeho muž" neschytal nějakou nepříjemnou ránu nebo si neudělal nějakou nepříjemnou věc. „Jestli jde v tom všem o Anglii a poznají nás, budeme ve rvačce vážně kompromitováni!

– Anglický občan…," odpověděl Phileas Fogg.

Gentleman ale nemohl větu dokončit. Za ním, z té terasy, která předcházela schodišti, se ozval strašlivý řev. Vykřikovali: „Hurá! Hip! Hip! za Mandiboye!" Byl to houf voličů, který přicházel na pomoc a napadal Kamerfieldovy stoupence z boku.

Pan Fogg, paní Áúda a Fix se ocitli mezi dvěma ohni. Na útěk už bylo pozdě. Ten příval mužů, vyzbrojených holemi s olovem a klacky, byl neodolatelný. Phileas Fogg a Fix, kteří chránili mladou ženu, byli strašně natlačováni. Pan Fogg, neméně chladnokrevný než obvykle, se chtěl bránit těmi přirozenými zbraněmi, které příroda zasadila na konec paží každého Angličana, ale marně. Obrovský chlapík s rudou kozí bradkou, s nachovou tváří, širokých ramen, jenž vypadal, že je náčelník té tlupy, pozvedl na pana Fogga svou mohutnou pěst – a byl by

gentlemana náramně poškodil, kdyby Fix z oddanosti nedostal ránu místo něj. Pod detektivovým hedvábným cylindrem, který se proměnil v obyčejnou placku, se okamžitě vyvinula ohromná boule.

„Yankee!“ řekl pan Fogg a vrhl na svého protivníka pohled hlubokého opovržení.

– „Englishman!“ odpověděl ten druhý.

– „Setkáme se ještě!

– Kdy vám bude libo. – Vaše jméno?

– Phileas Fogg. A vaše?

– Plukovník Stamp W. Proctor.“

A sotva to řekl, příliv přešel. Fix byl povalen a zvedl se se zničenými šaty, ale bez vážnějšího zranění. Jeho cestovní kabát se rozpadl na dvě nestejné části a jeho kalhoty se podobaly oněm nohavicím, které si někteří Indiáni – jak už to móda chce – oblékají teprve poté, co jim předtím odstraní zadní díl. Celkem vzato však paní Áúda byla ušetřena a jediný, kdo utrpěl, byl Fix, který schytal ránu pěstí.

„Děkuji vám,“ řekl pan Fogg inspektorovi, sotva se dostali z davu.

– „Není zač,“ odpověděl Fix, „ale pojďte.

– Kam?

– K obchodníkovi s konfekcí.“

Opravdu, ta návštěva byla na místě. Oblečení Phileas Fogga i Fixe bylo na cucky, jako by se ti dva gentlemani bývali rvali za ctihodné Kamerfielda a Mandiboye.

Za hodinu byli slušně oblečeni a učesáni. Pak se vrátili do Mezinárodního hotelu.

Tam na svého pána čekal Passepartout, ozbrojený půl tuctem revolverů-dýk na šest ran s centrálním zápalem. Když zahlédl Fixe ve společnosti pana Fogga, zachmuřilo se mu čelo. Když mu ale paní Áúda v několika slovech vylíčila, co se stalo, Passepartout se uklidnil. Fix už očividně nebyl nepřítel, byl to spojenec. Držel své slovo.

Když byla večeře u konce, přijel kočár, který měl cestující i s jejich zavazadly odvézt na nádraží. Když už nasedal, řekl pan Fogg Fixovi:

„Toho plukovníka Proctora jste už neviděl?

– Ne," odpověděl Fix.

– „Já se do Ameriky vrátím, abych ho vyhledal," řekl chladně Phileas Fogg. „Nebylo by vhodné, aby se anglický občan nechal takhle traktovat."

Inspektor se usmál a neodpověděl. Ale, jak je vidět, pan Fogg patřil k té rase Angličanů, kteří, i když u sebe doma souboj netrpí, se v cizině bijí, jde-li o to udržet jejich čest.

Tři čtvrtě na šest cestující dorazili na nádraží a našli vlak připravený k odjezdu. Právě když chtěl pan Fogg nastoupit, zpozoroval zřízence, přistoupil k němu a oslovil ho:

„Příteli, nedošlo dnes v San Francisku k nějakým nepokojům?

– Byl to mítink, pane," odpověděl zřízenec.

– „Zdálo se mi však, že v ulicích panuje jisté vzrušení.

– Šlo jen o mítink pořádaný kvůli volbám.

– Volbě nějakého vrchního velitele, patrně? zeptal se pan Fogg.

– Ne, pane, smírčího soudce."

Po téhle odpovědi pan Fogg nastoupil do vagonu a vlak odjel plnou parou.

Kapitola dvacátá šestá

v níž se nastupuje do expresního vlaku tichomořské dráhy

„Ocean to Ocean“ – takhle to říkají Američané –, a tato tři slova by měla být obecným názvem toho „velkého trunku“, který protíná Spojené státy americké v největší šíři. Ve skutečnosti se však tichomořská dráha, „Pacific rail-road“, dělí na dvě odlišné části: na *Central Pacific* mezi San Franciskem a Ogdenem a *Union Pacific* mezi Ogdenem a Omahou. Tam se napojuje pět různých tratí, které spojují Omahu s New Yorkem častým železničním spojením.

New York a San Francisco jsou tedy nyní propojeny nepřerušeným kovovým pásem, který měří ne méně než tři tisíce sedm set osmdesát šest mil. Mezi Omahou a Pacifikem překračuje železnice kraj, kam dosud chodí Indiáni a divá zvěř – nesmírná plocha území, kterou Mormoni začali kolonizovat kolem roku osmnáct set čtyřicet pět, poté co byli vyhnáni z Illinois.

Dříve se za nejpříznivějších okolností cestovalo z New Yorku do San Franciska šest měsíců. Dnes to trvá sedm dní.

V roce osmnáct set šedesát dva, navzdory odporu poslanců z Jihu, kteří chtěli jižnější trasu, byla trasa dráhy stanovena mezi čtyřicátou první a čtyřicátou druhou rovnoběžkou. Prezident Lincoln, jehož památka je tolik oplakávaná, sám určil ve státě Nebraska, ve městě Omaha, výchozí bod nové sítě. Práce byly ihned zahájeny a prováděny s onou americkou činorodostí, která není ani papírovou, ani byrokratickou. Rychlost prací přitom neměla žádným způsobem uškodit dob-

rému provedení dráhy. V prérii se postupovalo o jednu a půl míle denně. Lokomotiva, jezdící po kolejích z předchozího dne, přivážela koleje na den následující a jela po jejich povrchu tou měrou, jak byly pokládány.

Tichomořská dráha vrhá na své trase několik odboček do států Iowa, Kansas, Colorado a Oregon. Při výjezdu z Omahy jde podél levého břehu Platte až k ústí její severní větve, pokračuje podél jižní větve, přechází územím Laramie a horami Wahsatch, obchází Velké Solné jezero, dospěje k Salt Lake City, hlavnímu městu Mormonů, zahlubuje se do Tuillského údolí, lemuje americkou poušť, pohoří Cedar a Humboldt, Humboldtovu řeku, Sierra Nevadu a pak klesá přes Sacramento zpátky k Tichému oceánu, aniž by trasa překročila sklon sto dvanácti stop na míli, a to i při přechodu Skalistých hor.

Taková byla tahle dlouhá tepna, kterou vlaky projížděly za sedm dní a která měla ctihodnému Phileas Foggovi dovolit – aspoň v to doufal – nastoupit jedenáctého v New Yorku na paroloď do Liverpoolu.

Vagon, který obsadil Phileas Fogg, byl jakýsi dlouhý omnibus spočívající na dvou podvozcích se čtyřmi koly každý, jejichž pohyblivost umožňuje projíždět oblouky malého poloměru. Uvnitř žádná kupé: dvě řady sedadel umístěných po stranách kolmo k podélné ose, mezi nimiž vedl průchod k toaletám a dalším místnostem, jimiž je každý vagon vybaven. Po celé délce vlaku se vozy mezi sebou spojovaly přechodovými lávkami a cestující mohli procházet od jednoho konce soupravy k druhému, která jim dávala k dispozici salónní vozy, vyhlídkové vozy, jídelní vozy a kávové vozy. Chyběly jen vozy divadelní. Ale ty jednou budou.

Po přechodových lávkách neustále chodili prodavači knih a novin a nabízeli své zboží a také prodavači lihovin, potravin a doutníků, kteří neměli nouzi o kupce.

Cestující vyjeli ze stanice Oakland v šest hodin večer. Byla už noc – noc chladná, chmurná, s pokrytou oblohou, jejíž mraky hrozily, že se

rozpustí ve sníh. Vlak nejel velkou rychlostí. S ohledem na zastávky neurazil víc než dvacet mil za hodinu, což byla rychlost, která mu přece měla umožnit přejet Spojené státy ve stanoveném čase.

Ve vagonu se mluvilo málo. Ostatně, spánek už se chystal přemoci cestující. Passepartout byl posazen vedle policejního inspektora, ale nemluvil s ním. Od posledních událostí jejich vztah citelně vychladl. Žádná sympatie, žádná důvěrnost. Fix na svém chování nic nezměnil, ale Passepartout se naopak držel v krajní zdrženlivosti a byl připraven při sebemenším podezření starého přítele uškrtit.

Hodinu po odjezdu vlaku začal padat sníh – jemný sníh, který však naštěstí nemohl zpomalit pohyb soupravy. Okny už nebylo vidět nic než nesmírnou bílou plachtu, nad níž se pára lokomotivy, odvíjející své spirály, zdála šedavá.

V osm hodin vstoupil do vagonu „steward“ a oznámil cestujícím, že nadešla hodina ulehnutí. Tenhle vagon byl „sleeping-car“, lůžkový vůz, který se za pár minut proměnil v ložnici. Opěrky lavic se sklopily, úzkostlivě sbalená lůžka se důmyslným systémem rozvinula, během několika okamžiků byly zřízeny provizorní kabiny a každý cestující měl brzy k dispozici pohodlnou postel, chráněnou před každým nediskrétním pohledem tlustými závěsy. Prostěradla byla bílá, polštáře měkké. Nezbývalo nic jiného, než si lehnout a usnout – což každý udělal, jako by se ocitl v pohodlné kabině parníku –, zatímco vlak uháněl plnou parou státem Kalifornie.

V té části území, která se táhne mezi San Franciskem a Sacramentem, je půda málo členitá. Tato část železnice, pod názvem *Central Pacific road*, měla nejprve za výchozí bod Sacramento a postupovala k východu vstříc té, která vyrážela z Omahy. Ze San Franciska do kalifornského hlavního města trať běžela přímo na severovýchod podél American River, která se vlévá do zálivu San Pablo. Sto dvacet mil mezi těmi dvěma důležitými městy bylo zdoláno za šest hodin a kolem půlnoci, zatímco cestující spali svůj první spánek, projeli Sacramen-

tem. Z toho značného města, sídla kalifornského zákonodárství, tak neviděli nic, ani jeho krásná nábřeží, ani jeho široké ulice, ani jeho skvostné hotely, ani jeho náměstí, ani jeho svatyně.

Po výjezdu ze Sacramenta vlak projel stanicemi Junction, Roclin, Auburn a Colfax a vjel do masivu Sierra Nevady. Bylo sedm hodin ráno, když vlak minul stanici Cisco. O hodinu později se z ložnice stal zase obyčejný vagon a cestující mohli skrz okenní tabule zahlédnout malebné výhledy toho hornatého kraje. Trasa vlaku poslouchala rozmary Sierry: tu přilepená k bokům hor, tam zavěšená nad propastmi, vyhýbala se prudkým úhlům smělými oblouky a vrhala se do úzkých soutěsek, u kterých by se dalo věřit, že nemají východ. Lokomotiva, lesknoucí se jako relikviář, se svým velkým reflektorem vrhajícím divoké záblesky, se stříbrným zvoncem a svým „chasse-vache“, mřížkou na dobytek, která se vysunovala jako ostruha, mísila své písknutí a své hučení s hukotem bystřin a vodopádů a kroutila svůj dým do černé koruny jedlí.

Málo nebo žádné tunely, ani mosty na trase. Trať obcházela boky hor, nehledala v přímce nejkratší cestu z jednoho bodu do druhého a nedělala přírodě násilí.

Kolem deváté hodiny, údolím Carsonu, vjel vlak do státu Nevada a stále držel severovýchodní směr. V poledne opouštěl Reno, kde cestující měli dvacet minut na snídani.

Od tohoto bodu stoupala železniční trať podél Humboldtovy řeky několik mil k severu, sledujíc její tok. Pak se zalomila k východu a neměla už řeku opustit, dokud nedosáhne Humboldt-Ranges, které jí dávají vznik, téměř na východním konci státu Nevada.

Po snídani zaujali pan Fogg, paní Áúda a jejich společníci opět místo ve vagonu. Phileas Fogg, mladá žena, Fix a Passepartout pohodlně usazeni hleděli na měnící se krajinu, která před nimi ubíhala – rozlehlé prérie, hory rýsující se na obzoru, „creeky“, potoky valící své pěnivé vody. Někdy se v dálce objevilo veliké stádo bizonů, které tvořilo

cosi jako pohyblivou hráz. Tyhle nespočetné armády přežvýkavců často kladou průjezdu vlaků nepřekonatelnou překážku. Vídali tisíce těchto zvířat defilovat několik hodin v sevřených řadách přes železniční trať. Lokomotiva je pak nucena zastavit a čekat, až se dráha zase uvolní.

A právě to se při této příležitosti stalo. Kolem třetí hodiny odpolední zahradilo trať stádo deseti až dvanácti tisíc kusů. Lokomotiva zpomalila a pokusila se zarazit svou ostruhu do boku toho nesmírného šiku, ale před neproniknutelnou masou musela zastavit.

Bylo vidět ty přežvýkavce – ty bizony, které Američané nesprávně nazývají „buffalos" – jak takto klidně kráčejí svým neuspěchaným krokem, přitom občas vyrazí hrozivý řev. Byli větší než evropští býci, krátkých nohou a ocasů, s vystupujícím kohoutkem, který tvořil svalnatý hrb, s rohy rozestavěnými u kořene, s hlavou, krkem a plecemi pokrytými hřívou s dlouhými chlupy. Nebylo možné pomýšlet na to tu migraci zastavit. Když si bizoni zvolí směr, nic jim pochod nebrzdí a nic ho nemění. Je to proud živého masa, který nedokáže zadržet žádná hráz.

Cestující, rozptýlení po přechodových lávkách, pozorovali ten zvláštní pohled. Jenže ten, kdo měl být ze všech nejspěšnější, Phileas Fogg, zůstal na svém místě a filozoficky čekal, až se buvolům zlíbí jej pustit. Passepartout byl zdržením, které způsobilo to shromáždění zvířat, zuřivý. Byl by proti nim rád vybil celý svůj arzenál revolverů.

„Co to je za zemi!" zvolal. „Obyčejní voli zastavují vlaky a jdou si tam v procesí dál, aniž by si pospíšili, jako by provoz vůbec nerušili! Pro boha živého! Rád bych věděl, jestli pan Fogg s touhle překážkou ve svém plánu počítal! A ten strojvedoucí, který se neodváží vrhnout stroj proti té překážející hovězině!"

Strojvedoucí se nepokusil překážku porazit a jednal rozumně. Nepochybně by rozdrtil první buvoly napadené ostruhou lokomotivy, ale

ať by byl stroj sebevýkonnější, brzy by se zastavil, nevyhnutelně by nastalo vykolejení a vlak by uvízl v nouzi.

Nejlepší bylo tedy trpělivě čekat, a potom ztracený čas dohnat zrychlením jízdy vlaku. Průvod bizonů trval celé tři hodiny a trať se uvolnila teprve za soumraku. V tu chvíli poslední řady stáda přecházely koleje, zatímco první už mizely pod obzorem k jihu.

Bylo tedy osm hodin, když vlak projel soutěskami Humboldt-Ranges, a půl desáté, když vjel na území Utahu, do kraje velkého Solného jezera, do zvláštní země Mormonů.

Kapitola dvacátá sedmá

v níž Passepartout vyslechne rychlostí dvaceti mil za hodinu přednášku o dějinách mormonismu

V noci z pátého na šestý prosince jel vlak na jihovýchod po úseku asi padesáti mil; potom se o totéž vrátil k severovýchodu a blížil se k velkému Solnému jezeru.

Passepartout se kolem deváté hodiny ranní vyšel nadýchat vzduchu na přechodové lávky. Počasí bylo chladné, obloha šedá, ale už nesněžilo. Sluneční kotouč, zvětšený mlhami, se tam objevoval jako obrovský zlaťák, a Passepartout se zabýval tím, že si přepočítával jeho hodnotu v librách šterlinků, když ho od té užitečné práce vyrušilo objevení dost zvláštní postavy.

Ta postava, která nasedla do vlaku ve stanici Elko, byl muž vysoké postavy, velmi tmavý, s černými kníry, s černými punčochami, s černým hedvábným kloboukem, s černou vestou, s černými kalhotami, s bílou kravatou a s rukavicemi ze psí kůže. Vypadal jako reverend. Chodil z jednoho konce vlaku na druhý a oplatkami nalepoval na dveřích každého vagonu ručně psané oznámení.

Passepartout přistoupil blíž a na jednom z těch oznámení si přečetl, že ctihodný „elder“ William Hitch, mormonský misionář, využívaje svou přítomnost ve vlaku číslo čtyřicet osm, pronese od jedenácti hodin do poledne ve voze číslo sto sedmnáct přednášku o mormonismu – a zve, aby ho vyslechli, všechny gentlemany dychtivé poučit se o tajemstvích náboženství „Svatých posledních dnů“.

„Rozhodně půjdu," řekl si Passepartout, který z mormonismu znal sotva co víc než jeho mnohoženské zvyklosti, základ mormonské společnosti.

Zpráva se po vlaku, který vezl asi sto cestujících, rychle rozšířila. Z nich nanejvýš třicet, nalákaných na vějičku přednášky, zaujalo v jedenáct hodin lavice ve voze číslo sto sedmnáct. Passepartout seděl v první řadě věrných. Ani jeho pán, ani Fix neuznali za nutné se obtěžovat.

V určenou hodinu starší William Hitch povstal a dost podrážděným hlasem, jako by se mu předem odporovalo, zvolal:

„Já vám říkám, že Joe Smyth je mučedník, že jeho bratr Hyram je mučedník, a že perzekuce vlády Unie proti prorokům udělá mučedníka i z Brighama Younga! Kdo by se opovážil tvrdit opak?"

Nikdo si netroufl misionáři odporovat; jeho vzrušení kontrastovalo s jeho přirozeně klidnou tváří. Jeho hněv se ale nepochybně vysvětloval tím, že mormonismus v současnosti procházel tvrdými zkouškami. Vláda Spojených států totiž právě ne bez obtíží zkrotila ty nezávislé fanatiky. Zmocnila se Utahu a podřídila ho zákonům Unie, poté co uvěznila Brighama Younga obviněného z povstání a mnohoženství. Od té doby stoupenci prorokovi zdvojnásobovali své úsilí, a v očekávání činů vzdorovali slovem nárokům Kongresu.

Je vidět, že starší William Hitch dělal propagandu až v železnici.

A pak vyprávěl, přičemž podkresloval svoje líčení výbuchy hlasu i prudkostí gest, dějiny mormonismu od biblických časů: „jak v Izraeli jeden mormonský prorok z kmene Josefova zveřejnil letopisy nového náboženství a odkázal je svému synovi Moromovi; jak o mnoho staletí později provedl překlad této drahocenné knihy, psané egyptskými znaky, Joseph Smyth mladší, farmář ze státu Vermont, který se v roce osmnáct set dvacet pět zjevil jako mystický prorok; jak se mu nakonec v zářivém lese ukázal nebeský posel a odevzdal mu letopisy Páně."

V tu chvíli několik posluchačů, které zpětné vyprávění misionáře málo zajímalo, vagon opustilo; ale William Hitch pokračoval a vyprávěl, „jak Smyth mladší, shromáždiv svého otce, své dva bratry a několik učedníků, založil náboženství Svatých posledních dnů – náboženství, které bylo přijato nejen v Americe, ale i v Anglii, ve Skandinávii, v Německu a mezi svými věrnými čítá řemeslníky a také mnoho lidí vykonávajících svobodná povolání; jak byla v Ohiu založena kolonie; jak byl za dvě stě tisíc dolarů vybudován chrám a vystavěno město v Kirklandu; jak se Smyth stal odvážným bankéřem a od jakéhosi obyčejného předvaděče mumií dostal papyrus s příběhem psaným rukou Abrahámovou a jiných slavných Egypťanů."

Toto vyprávění začínalo být trochu zdlouhavé, řady posluchačů se ještě zřídly a publikum tvořilo už jen dvacet osob.

Starší se ale přesto tím odchodem neznepokojoval a podrobně vyprávěl, „jak Joe Smyth v roce osmnáct set třicet sedm zbankrotoval; jak ho zruinovaní akcionáři natřeli dehtem a vyváleli v peří; jak ho o několik let později našli znovu v Independence v Missouri, ctěnějšího a váženějšího než kdy dřív, v čele kvetoucí obce, která čítala ne méně než tři tisíce učedníků, a jak tehdy, pronásledován nenávistí pohanů, musel uprchnout do amerického Dalekého západu."

Deset posluchačů bylo pořád ještě tam, a mezi nimi i poctivý Passepartout, který poslouchal, jak se do toho dalo. A tak se dozvěděl, „jak se Smyth po dlouhých pronásledováních znovu objevil v Illinois a v roce osmnáct set třicet devět založil na březích Mississippi Nauvoo-la-Belle, jejíž obyvatelstvo vzrostlo až na dvacet pět tisíc duší; jak se v něm Smyth stal starostou, nejvyšším soudcem a vrchním velitelem; jak v roce osmnáct set čtyřicet tři kandidoval na prezidenta Spojených států, a jak byl nakonec přilákán do léčky v Carthage, vhozen do vězení a zavražděn tlupou maskovaných mužů."

V tu chvíli byl Passepartout ve vagonu úplně sám a starší, hledě mu přímo do tváře a fascinuje ho svými slovy, mu připomněl, že dva roky

po Smythově vraždě jeho nástupce, prorok, jemuž bylo dáno vnuknutí, Brigham Young, opustil Nauvoo a usadil se na březích Solného jezera, a že tam, na tomto obdivuhodném území, uprostřed úrodného kraje, na cestě vystěhovalců, kteří přes Utah mířili do Kalifornie, nová kolonie díky mnohoženským zásadám mormonismu nabyla ohromný rozmach.

„A tady," dodal William Hitch, „tady je důvod, proč proti nám vznikla žárlivost Kongresu! Proč vojáci Unie šlapou utažskou půdu! Proč byl náš vůdce, prorok Brigham Young, uvězněn proti vší spravedlnosti! Ustoupíme snad násilí? Nikdy! Vyhnáni z Vermontu, vyhnáni z Illinois, vyhnáni z Ohia, vyhnáni z Missouri, vyhnáni z Utahu, znovu najdeme nějaké nezávislé území, kde vztyčíme svůj stan... A vy, můj věrný," dodal starší, upíraje na svého jediného posluchače rozhněvané pohledy, „vztyčíte ten svůj do stínu naší vlajky?

– Ne," odpověděl rázně Passepartout, který po svém vzal roha a nechal toho zuřivce kázat na poušti.

Ale během té přednášky jel vlak rychle, a kolem půl jedné se svým severozápadním cípem dotýkal velkého Solného jezera. Odtud bylo vidět v rozsáhlém obvodu podobu toho vnitrozemského moře, které nese také jméno Mrtvé moře a do něhož se vlévá jakýsi americký Jordán. Obdivuhodné jezero, orámované krásnými divokými skalami o širokých základech, obalenými bílou solí, nádherná vodní plocha, která dříve pokrývala rozlehlejší prostor; postupem času však její břehy, jak se znenáhla zvedaly, zmenšily její rozlohu a zvětšily hloubku.

Solné jezero, dlouhé asi sedmdesát mil, široké pětatřicet, leží tři tisíce osm set stop nad hladinou moře. Velmi se liší od jezera Asfaltitského, jehož proláklina ukazuje dvanáct set stop pod ní; jeho slanost je značná a jeho vody drží v roztoku čtvrtinu své váhy pevných látek. Jejich měrná hmotnost je tisíc sto sedmdesát, zatímco destilované vody tisíc. Proto v nich ryby žít nemohou. Ty, které sem vrhají Jordán,

Weber a jiné potoky, tu brzy hynou; ale není pravda, že by hustota jeho vod byla taková, aby se v něm člověk nemohl ponořit.

Kolem jezera byla krajina obdivuhodně obdělána, protože Mormoni rozumějí práci na zemi: ranče a koraly pro domácí zvířata, pole pšenice, kukuřice, čiroku, bujné louky, všude ohrady z divokých šípků, chuchvalce akácií a pryšců – takový by byl vzhled toho kraje o šest měsíců později; v tu chvíli však půda mizela pod tenkou vrstvou sněhu, který ji lehce pudroval.

Ve dvě hodiny cestující vystoupili ve stanici Ogden. Protože vlak měl odjíždět až v šest hodin, pan Fogg, paní Áúda a jejich dva společníci měli tedy čas vydat se do Města Svatých po malé odbočce, která vybíhá ze stanice Ogden. Dvě hodiny stačily k prohlídce toho ryze amerického města, které je, jako každé takové, postaveno podle vzoru všech měst Unie – rozsáhlé šachovnice s dlouhými chladnými liniemi, s „pochmurným stesknem pravých úhlů“, chcete-li užít výrazu Victora Huga. Zakladatel Města Svatých nemohl uniknout té potřebě symetrie, která Anglosasy odlišuje. V té zvláštní zemi, kde lidé rozhodně nejsou na výši svých institucí, se všechno dělá „pravoúhle“: města, domy i hlouposti.

Ve tři hodiny se tedy cestující procházeli po ulicích města, vybudovaného mezi břehem Jordánu a prvními vlnami hor Wahsatch. Všimli si tu málo nebo žádných kostelů, zato jako památných budov prorokova domu, soudního dvora a arzenálu; dále domy z namodralých cihel s verandami a galeriemi, obklopené zahradami, lemované akáciemi, palmami a rohovníky. Zeď z hlíny a oblázků, postavená v roce osmnáct set padesát tři, město opásávala. V hlavní ulici, kde se drží trh, se zvedalo několik hotelů ozdobených pavilony, mezi jinými Lake-Salthouse.

Pan Fogg a jeho společníci neshledali město příliš lidnatým. Ulice byly skoro liduprázdné – vyjma ovšem části u Chrámu, k níž dospěli, teprve když přešli několik čtvrtí obehnaných palisádami. Ženy tu byly

dost početné, což se vysvětluje zvláštním složením mormonských domácností. Nelze však věřit, že by všichni Mormoni byli mnohoženci. Člověk má svobodu, ale je vhodné podotknout, že právě utažské občanky si na manželství zakládají především proto, že mormonské nebe podle místního náboženství do svých blažeností svobodné ženy nepouští. Ta ubohá stvoření nevypadala ani zámožně, ani šťastně. Některé, zajisté ty bohatší, nosily kazajku z černého hedvábí otevřenou v pase, pod kapucí nebo velmi skromným šálem. Ostatní byly oblečeny jen do kartounu.

Passepartout, co se jeho týkalo, jako přesvědčený mládenec nehleděl bez jisté hrůzy na ty Mormonky, které měly po několika dohromady skládat štěstí jediného Mormona. Ve svém dobrém smyslu litoval především manžela. Zdálo se mu strašné mít takhle vést tolik dam zároveň všemi vrtochy života, odvádět je takhle v houfu až do mormonského ráje, s tou vyhlídkou, že je tam nalezne na věčnost ve společnosti slavného Smytha, který měl zdobit to místo rozkoší. Rozhodně na to necítil povolání – a shledával, že – snad se v tom mýlil – občanky z Great Lake City vrhají na jeho osobu dost znepokojivé pohledy.

Jeho pobyt v Městě Svatých se naštěstí neměl protáhnout. Pár minut před čtvrtou se cestující znovu sešli na nádraží a zaujali svá místa ve vagonech.

Zazněl hvizd lokomotivy; ale v okamžiku, kdy hnací kola, prokluzující po kolejích, začala vlaku propůjčovat jakousi rychlost, zazněly tyto výkřiky: „Zastavte! Zastavte!“

Vlak za jízdy se nezastavuje. Gentleman, který ty výkřiky vyrážel, byl zjevně opožděný Mormon. Běžel, až se mu dech tajil. Pro něho naštěstí nemělo nádraží ani dveře, ani zábrany. Vrhl se tedy na trať, skočil na stupátko posledního vozu a zadýchaně dopadl na jednu z lavic vagonu.

Passepartout, který s pohnutím sledoval příhody toho tělocviku, přišel se podívat na opozdilce, o kterého se živě zajímal, když se do-

zvěděl, že ten občan Utahu takhle utekl jen po manželské scéně.

Když Mormon popadl dech, odvážil se ho Passepartout zdvořile zeptat, kolik má žen – jen pro sebe –, a podle způsobu, jakým právě upláchl, mu jich připisoval nejméně dvacet.

„Jednu, pane!“ odpověděl Mormon, pozvedaje paže k nebi, „jednu, a to stačilo!“

Kapitola dvacátá osmá

v níž Passepartout nedokáže ostatní přimět, aby poslouchali hlas rozumu

Vlak za Velkým Solným jezerem a stanicí Ogden stoupal po celou hodinu k severu, až k řece Weber, přičemž od San Franciska urazil asi devět set mil. Od tohoto bodu zabočil znovu k východu, přes rozeklaný masiv pohoří Wahsatch. Právě v této části území, mezi tímto pohořím a vlastními Skalistými horami, se američtí inženýři utkali s nejvážnějšími obtížemi. Také v tomto úseku dosáhla státní podpora Unie čtyřiceti osmi tisíc dolarů na míli, zatímco v rovině činila jen šestnáct tisíc dolarů. Ale inženýři, jak už bylo řečeno, přírodu nenásilnili, přelstili ji, potíže obešli, a aby dosáhli velké pánve, byl v celém průběhu dráhy proražen jediný tunel – dlouhý čtrnáct tisíc stop.

Právě u Velkého Solného jezera dosáhla trasa dosud svého nejvyššího bodu. Odtud se její profil ohýbal v dlouhém oblouku a klesal do údolí Bitter Creeku, aby zase vystoupal až k rozvodí mezi Atlantikem a Tichým oceánem. V té hornaté krajině bylo mnoho říček. Přes Muddy, přes Green a přes jiné bylo třeba přejet po mostcích. Passepartout byl čím dál netrpělivější, čím víc se blížili k cíli. Ale také Fix si zase přál být už z této obtížné krajiny venku. Bál se zdržení, obával se nehod a toužil stanout nohou na anglické zemi dokonce víc než Phileas Fogg sám!

V deset hodin večer zastavil vlak ve stanici Fort Bridger, kterou téměř hned nato opustil, a dvacet mil dál vjel do státu Wyoming – bý-

valé Dakoty – přičemž sledoval celé údolí Bitter Creeku, odkud odtéká část vod, které tvoří hydrografickou soustavu Colorada.

Nazítří, sedmého prosince, se u stanice Green River čtvrt hodiny stálo. V noci napadlo dost sněhu, ale smísený s deštěm, napůl rozteklý, nemohl brzdit jízdu vlaku. Přesto Passepartoutovi to špatné počasí dělalo starost, protože nakupený sníh by jistě při zapadnutí kol vagonů ohrozil cestu.

„Taky, co to pána jen napadlo," říkal si, „cestovat v zimě! Nemohl počkat na pěkné roční období, aby si zvýšil šance?"

Jenže v této chvíli, kdy se poctivý chlapík zabýval jen stavem nebes a klesající teplotou, zakoušela paní Áúda obavy mnohem živější, které měly docela jinou příčinu.

Několik cestujících totiž vystoupilo z vagónu a procházelo se po nástupišti stanice Green River, než vlak vyjede. A mezi nimi mladá žena oknem poznala plukovníka Stampa W. Proctora – toho Američana, který se vůči Phileasi Foggovi tak hrubě choval při mítinku v San Francisku. Paní Áúda, nechtějíc, aby ji zahlédl, uskočila zpátky.

Ta okolnost mladou ženu silně zasáhla. Přilnula k muži, který jí každý den, byť s chladnou zdrženlivostí, dával najevo tu nejoddanější pozornost. Nejspíš ještě plně nechápala celou hloubku citu, jaký v ní její zachránce probouzel, a tomuto citu dávala zatím jen jméno vděčnosti – ale sama o tom nevěděla, že je toho mnohem víc. Proto se jí sevřelo srdce, když poznala toho hrubého chlapa, od něhož chtěl pan Fogg dříve nebo později požadovat zúčtování. Zjevně to byla jen náhoda, co plukovníka Proctora přivedlo do tohoto vlaku, ale konec konců v něm byl, a bylo třeba za každou cenu zabránit, aby Phileas Fogg svého protivníka zahlédl.

Paní Áúda, jakmile se vlak rozjel, využila chvíle, kdy pan Fogg podřimoval, aby Fixe a Passepartouta zasvětila do situace.

„Ten Proctor je ve vlaku!" zvolal Fix. „Nu, buďte klidná, madam, dřív než se s tím pánem… než s panem Foggem bude mít co dělat, bude

mít co dělat se mnou! Zdá se mi, že v tomhle všem jsem to pořád ještě já, kdo utrpěl nejtěžší urážky!“

„A kromě toho,“ dodal Passepartout, „beru si ho na starost sám, i když je plukovník.“

„Pane Fixi,“ pokračovala paní Áúda, „pan Fogg nenechá nikomu jinému, aby ho mstil. Je to muž, který, jak sám řekl, se vrátí do Ameriky, aby toho urážlivce vyhledal. Jestli tedy plukovníka Proctora zahlédne, nedokážeme zabránit setkání, které může mít žalostné následky. Je tedy nutné, aby ho neuviděl.“

„Máte pravdu, madam,“ odpověděl Fix, „setkání by mohlo všechno zmařit. Ať by zvítězil nebo prohrál, pan Fogg by měl zpoždění, a…“

„A,“ dodal Passepartout, „to by nahrálo pánům z Reformního klubu. Za čtyři dny jsme v New Yorku! Nu, jestli za ty čtyři dny můj pán neopustí vagón, dá se doufat, že ho náhoda nepostaví tváří v tvář tomu zpropadenému Američanovi, Bůh ho zatraťl! My už se postaráme, aby k tomu nedošlo…“

Rozhovor ustal. Pan Fogg se probudil a díval se oknem potřísněným sněhem na krajinu. Ale později, aniž ho pán nebo paní Áúda slyšeli, Passepartout policejnímu inspektorovi řekl:

„Vy byste se opravdu kvůli němu bil?“

„Udělám všechno pro to, abych ho přivedl živého do Evropy!“ odpověděl prostě Fix tónem, v němž bylo nezlomné odhodlání.

Passepartoutovi přejel tělem jakoby mráz, ale jeho přesvědčení o pánovi se nezachvělo.

A teď – byl nějaký způsob, jak pana Fogga udržet v jeho oddíle, aby se předešlo jakémukoli setkání s plukovníkem? Nemohlo to být těžké, protože gentleman byl od přirozenosti málo pohyblivý a málo zvědavý. Policejní inspektor se v každém případě domníval, že to řešení našel, neboť za několik okamžiků Phileasi Foggovi říkal:

„Dlouhé a pomalé hodiny to jsou, pane, které člověk takto tráví ve vlaku.“

„Opravdu," odpověděl gentleman, „ale ubíhají."

„Na parnících," pokračoval inspektor, „jste míval ve zvyku hrát whist?"

„Ano," odpověděl Phileas Fogg, „ale tady by to bylo těžké. Nemám ani karty, ani partnery."

„Och! karty, ty se snadno dají koupit. V amerických vagónech se prodává všechno. Co se partnerů týče, kdyby snad madam…"

„Zajisté, pane," odpověděla mladá žena živě, „whist znám. Patří k anglickému vzdělání."

„A já," dodal Fix, „si o sobě trochu myslím, že tu hru umím. Tedy ve třech a jeden mrtvý…"

„Jak si přejete, pane," odpověděl Phileas Fogg, potěšen, že se vrací ke své oblíbené hře – i ve vlaku.

Passepartout byl vyslán za stewardem a brzy se vrátil se dvěma úplnými balíčky karet, se stojánky, s žetony a s dřevěnou destičkou potaženou suknem. Nic nechybělo. Hra začala. Paní Áúda uměla whist velmi slušně a dostala dokonce několik poklon od přísného Phileasa Fogga. A pokud šlo o inspektora, ten byl prostě prvotřídní, hodný toho, aby se postavil gentlemanovi.

„Teď," pomyslel si Passepartout, „ho máme. Hnout už se nebude!"

V jedenáct hodin dopoledne dosáhl vlak rozvodí mezi oběma oceány. Bylo to u průsmyku Bridger ve výšce sedmi tisíc pěti set dvaceti čtyř anglických stop nad hladinou moře – jeden z nejvyšších bodů, kterého se trasa dotýká při přechodu přes Skalisté hory. Po dalších asi dvou stech mílích se cestující konečně ocitnou na těch dlouhých pláních, které se táhnou až k Atlantiku a které příroda tak příhodně připravila pro vedení železnice.

Na svahu atlantické pánve už vyrůstaly první říčky, přítoky či dílčí přítoky řeky North Platte. Celý obzor na sever a na východ zakrývala ta nesmírná poloopona, která tvoří severní část Skalistých hor a jíž vládne vrchol Laramie. Mezi tímto ohybem a železniční tratí se táhly

široké pláně, štědře napájené vodou. Napravo od dráhy stoupaly první svahy horského masivu, jenž se k jihu stáčí až k pramenům řeky Arkansas, jednoho z velkých přítoků Missouri.

V půl jedné odpoledne cestující na okamžik zahlédli fort Halleck, který té krajině velí. Ještě několik hodin, a přechod Skalistých hor bude dokončen. Dalo se tedy doufat, že průjezd vlaku tímto obtížným krajem nebude provázet žádná nehoda. Sníh přestal padat. Počasí se měnilo v suchý mráz. Velcí ptáci, zděšení lokomotivou, prchali daleko. Žádná šelma, ani medvěd, ani vlk, se na pláni neukázala. Byla to poušť v její nesmírné nahotě.

Po dost pohodlném obědě podávaném přímo ve vagónu právě pan Fogg a jeho spoluhráči znovu začali svůj nekonečný whist, když se ozvalo prudké hvízdání. Vlak zastavil.

Passepartout vystrčil hlavu z okénka dveří a nic, co by to zastavení zdůvodňovalo, neviděl. Žádná stanice nebyla v dohledu.

Paní Áúda a Fix se chvíli báli, že pan Fogg bude chtít sestoupit na trať. Ale gentleman se spokojil s tím, že svému sluhovi řekl:

„Podívejte se, co je to."

Passepartout vyskočil z vagónu. Nějakých čtyřicet cestujících už opustilo svá místa, a mezi nimi i plukovník Stamp W. Proctor.

Vlak stál před návěstím staženým na červenou barvu, které uzavíralo trať. Strojvůdce a průvodčí, kteří sestoupili dolů, se dost živě dohadovali s hlídačem trati, kterého přednosta stanice Medicine Bow – příští zastávky – poslal vlaku naproti. Cestující se přiblížili a vmísili se do rozhovoru – mezi nimi i řečený plukovník Proctor se svým hlučným hlasem a panovačnými gesty.

Passepartout, který se k hloučku připojil, slyšel hlídače trati, jak říká:

„Ne! Není možné projet! Most u Medicine Bow je narušený a neunesl by váhu vlaku."

Ten most, o němž byla řeč, byl visutý, přehozený přes bystřinu asi na jednu míli od místa, kde vlak zastavil. Podle hlídače hrozil zřícením, několik lan bylo přetrženo a bylo nemožné přejezd riskovat. Hlídač trati tedy ani v nejmenším nepřeháněl, když tvrdil, že se projet nedá. Ostatně, při americké lehkomyslnosti ve zvycích se dá říci, že pokud oni začnou být opatrní, byla by přímo bláznivost opatrní nebýt.

Passepartout, který se neodvažoval jít svého pána upozornit, naslouchal se zaťatými zuby, nehybný jako socha.

„Ale co!“ zvolal plukovník Proctor, „snad tu nezůstaneme zakořeněni ve sněhu!“

„Pane plukovníku,“ odpověděl průvodčí, „telegrafovalo se na stanici Omaha a vyžádal se tam vlak, ale není pravděpodobné, že by do Medicine Bow dorazil dřív než za šest hodin.“

„Šest hodin!“ zvolal Passepartout.

„Zajisté,“ odpověděl průvodčí. „Ten čas ostatně budeme potřebovat, abychom pěšky došli ke stanici.“

„Pěšky!“ vykřikli všichni cestující.

„Ale kolik je to k té stanici?“ zeptal se průvodčího jeden z nich.

„Dvanáct mil, na druhou stranu řeky.“

„Dvanáct mil ve sněhu!“ vykřikl Stamp W. Proctor.

Plukovník vysypal salvu kleteb na společnost, na průvodčího, a Passepartout, zuřivý, nebyl daleko toho, aby se k němu přidal. Byla tu věcná překážka, na které tentokrát ztroskotají všechny bankovky jeho pána.

Krom toho zklamání bylo mezi cestujícími všeobecné – nehledě na zdržení museli pěšky zdolat nějakých patnáct mil přes pláň pokrytou sněhem. A tak nastal hluk, výkřiky a nadávky, jež by jistě upoutaly pozornost Phileasa Fogga, kdyby gentleman nebyl pohroužen do své hry.

Passepartout však stál před nutností pána upozornit, a se sklopenou hlavou mířil k vagónu, když tu strojvůdce vlaku – pravý Yankee jménem Forster – pozvedl hlas a řekl:

„Pánové, snad by přece jen šlo projet.“

„Přes most?“ odpověděl jeden cestující.

„Přes most.“

„S naším vlakem?“ zeptal se plukovník.

„S naším vlakem.“

Passepartout zůstal stát a hltal strojvůdcova slova.

„Ale most je na spadnutí!“ namítl průvodčí.

„Nevadí,“ odpověděl Forster. „Myslím, že kdyby se vlak hnal plnou rychlostí, dalo by se projet.“

„U všech ďasů!“ ulevil si Passepartout.

Určitý počet cestujících byl ale návrhem okamžitě sveden. Zvlášť zalíbil se plukovníku Proctorovi. Tenhle horkokrevec věc shledal zcela proveditelnou. Dokonce připomněl, že inženýři kdysi dostali nápad překonávat řeky „bez mostů“ s tuhými vlaky vrženými plnou rychlostí, a tak podobně. A nakonec se všichni zúčastnění přiklonili ke strojvůdcovu názoru.

„Máme padesát šancí, že projedeme,“ říkal jeden.

„Šedesát,“ říkal druhý.

„Osmdesát!… devadesát ze sta!“

Passepartout byl bez sebe údivem, ačkoli byl připraven ke všemu, aby se přes Medicine Creek dostali, přesto se mu ten pokus zdál trochu „příliš americký“.

„Ostatně,“ pomyslel si, „je tu jedna věc mnohem jednodušší, na kterou tihle lidé ani nepomyslí!…“

„Pane,“ řekl jednomu z cestujících, „způsob navržený strojvůdcem mi připadá trochu riskantní, ale…“

„Osmdesát šancí!“ odpověděl cestující a otočil se k němu zády.

„Já vím,“ pokračoval Passepartout a obrátil se k jinému gentlemanovi, „ale drobná úvaha…“

„Žádné úvahy, zbytečné!“ odpověděl oslovený Američan a pokrčil rameny, „když strojvůdce říká, že projedeme!“

„Zajisté," pokračoval Passepartout, „projede se, ale možná by bylo rozumnější…"

„Co! rozumnější!" zvolal plukovník Proctor, kterého to slovo, náhodně zaslechnuté, zvedlo. „Plnou rychlostí, povídám! Rozumíte? Plnou rychlostí!"

„Já vím… chápu…," opakoval Passepartout, kterému nikdo nedal domluvit, „ale bylo by, když ne rozumnější – když vás to slovo pohoršuje –, aspoň přirozenější…"

„Kdo? co? jaké? Co má tenhle s tím svým přirozeným?…" ozvalo se ze všech stran.

Chudák chlapec už nevěděl, komu se dát slyšet.

„Snad se bojíte?" zeptal se ho plukovník Proctor.

„Já, bát se!" zvolal Passepartout. „No dobrá! Já těm lidem ukážu, že Francouz může být stejně Američanem jako oni!"

„Nastupovat! Nastupovat!" volal průvodčí.

„Ano! Nastupovat," opakoval Passepartout, „nastupovat! A hned! Ale nikdo mi nezabrání myslet si, že by bylo přirozenější, kdyby nejdřív přešli pěšky přes ten most cestující, my ostatní, a teprve pak vlak!…"

Ale tu moudrou úvahu nikdo neslyšel, a nikdo by ani neuznal, že má pravdu.

Cestující se vrátili do vagónu. Passepartout zaujal své místo, aniž o tom, co se stalo, cokoli řekl. Hráči byli zcela ponořeni ve svém whistu.

Lokomotiva mocně zahvízdala. Strojvůdce otočil páru a vlak couvl zhruba o jednu míli zpět – jako skokan, který si chce udělat rozběh.

Pak, na druhé zapísknutí, začal jízdu vpřed: zrychlovala; brzy byla rychlost děsivá; z lokomotivy bylo slyšet už jen jediné řehtání; písty bušily dvacetkrát za vteřinu; nápravy kol se kouřily v mazacích ložiscích. Člověk měl pocit, že celý vlak, letící rychlostí sto mil za hodinu, už kolejnice ani netíží. Rychlost přemohla tíži.

A projelo se! A bylo to jako blesk. Z mostu nebylo vidět nic. Vlak, dalo by se říci, přeskočil z jednoho břehu na druhý, a strojvůdce zastavil svůj rozjetý stroj až pět mil za stanicí.

Ale sotva vlak přes řeku přejel, most, nyní definitivně zřícený, se s rachotem zřítil do bystřiny Medicine Bow.

Kapitola dvacátá devátá

v níž se vypráví o různých příhodách, s jakými se lze setkat jenom na železnicích Unie

Téhož večera pokračoval vlak v jízdě bez překážek, minul fort Sauders, překročil průsmyk Cheyenne a dorazil k průsmyku Evans. Tady dráha dosáhla nejvyššího bodu celé cesty – osmi tisíc devadesáti jedné stopy nad hladinou oceánu. Cestujícím zbývalo už jen sjet dolů k Atlantiku po těch nekonečných pláních, které příroda sama srovnala.

Zde se na hlavní trati odpojovala odbočka k Denver City, hlavnímu městu Colorada. To území je bohaté na zlaté a stříbrné doly a usadilo se tam už přes padesát tisíc obyvatel.

Od San Franciska bylo v této chvíli, za tři dny a tři noci, ujeto tisíc tři sta osmdesát dva mil. Čtyři dny a čtyři noci, podle všech předpokladů, měly stačit k dosažení New Yorku. Phileas Fogg se tedy držel v předepsaných lhůtách.

Během noci minuli po levé straně tábor Walbah. Potok Lodge Pole plynul souběžně s tratí a sledoval přímou hranici mezi státy Wyoming a Colorado. V jedenáct hodin se vjelo do Nebrasky, prošlo se kolem Sedgwicku a dosáhlo se Julesburghu, položeného na jižním rameni řeky Platte.

Právě na tomto místě proběhlo zahájení tichomořské dráhy Union Pacific, dvacátého třetího října tisíc osm set šedesát sedm, jehož hlavním inženýrem byl generál J. M. Dodge. Zde zastavily dvě mohutné lokomotivy táhnoucí devět vagónů s hosty, mezi nimiž figuroval i vice-

prezident, pan Thomas C. Durant; zde se rozlehlo volání slávy; zde Siouxové a Pavnýjové předvedli jako divadlo malou indiánskou válku; zde vybuchly ohňostroje; zde konečně, pomocí přenosného tiskařského lisu, vyšlo první číslo listu *Railway Pioneer*. Tak byla oslavena inaugurace této velké železnice – nástroje pokroku a civilizace vrženého přes poušť, předurčeného spojit mezi sebou města a sídla, která ještě ani neexistovala. Píšťalka lokomotivy, mocnější než Amfiónova lyra, je měla brzy vyvolat ze země americké.

V osm hodin ráno byl vzadu ponechán fort Mac-Pherson. Tři sta padesát sedm mil odděluje tento bod od Omahy. Železniční trať sledovala na jeho levém břehu rozmarné zákruty jižního ramene řeky Platte. V devět hodin se dojelo do významného města North Platte, postaveného mezi dvěma rameny velkého toku, která se kolem něj znovu spojují a tvoří jedinou tepnu – statný přítok, jehož vody se mísí s vodami Missouri, kousek nad Omahou.

Sto první poledník byl překročen.

Pan Fogg a jeho spoluhráči opět usedli ke hře. Nikdo z nich si nestěžoval na délku cesty – ani mrtvý ne. Fix si zprvu vyhrál několik guinejí, které zase prohrával, ale neukazoval se o nic méně zanícený než pan Fogg. Během toho dopoledne přálo tomuto gentlemanovi štěstí nebývale. Trumfy a dvory se mu sypaly do rukou. V určité chvíli, když zkombinoval smělý tah, chystal se vyložit piku, když tu za lavicí zazněl hlas:

„Já bych hrál káro…“

Pan Fogg, paní Áúda a Fix zvedli hlavy. Plukovník Proctor stál vedle nich.

Stamp W. Proctor a Phileas Fogg se okamžitě poznali.

„Á! to jste vy, pane Angličane,“ zvolal plukovník, „to vy chcete hrát piku!“

„A kdo ji hraje,“ odpověděl Phileas Fogg chladně a vyložil desítku té barvy.

„Nu, mně se líbí, aby to bylo káro," odsekl plukovník Proctor podrážděným hlasem.

A sáhl, aby vyloženou kartu uchopil, přičemž dodal:

„V té hře se vůbec nevyznáte."

„Snad budu zručnější v nějaké jiné," řekl Phileas Fogg a vstal.

„Jen to zkuste, synu Johna Bulla!" odsekl ten hrubec.

Paní Áúda zbledla. Všechna krev se jí stáhla k srdci. Zachytila Phileasa Fogga za paži, ten ji jemně odstrčil. Passepartout byl připraven vrhnout se na Američana, který se na svého protivníka díval s nejurážlivějším výrazem. Ale Fix vstal, přistoupil k plukovníku Proctorovi a řekl mu:

„Zapomínáte, pane, že máte co dělat se mnou – se mnou, kterého jste nejenom urazil, ale uhodil!"

„Pane Fixi," řekl pan Fogg, „promiňte, ale tohle se týká jen mě. Když plukovník tvrdil, že nemám hrát piku, nově mě urazil, a za to mi složí účty."

„Kdy budete chtít a kde budete chtít," odpověděl Američan, „a jakou zbraní vám bude libo!"

Paní Áúda se marně snažila pana Fogga zdržet. Inspektor marně znovu zkusil vzít spor na sebe. Passepartout chtěl plukovníka vyhodit dveřmi, ale pokyn jeho pána ho zastavil. Phileas Fogg opustil vagón a Američan ho následoval na plošinu.

„Pane," řekl pan Fogg svému protivníkovi, „velmi spěchám zpět do Evropy a jakékoli zdržení by vážně poškodilo mé zájmy."

„No a! Co je mi po tom?" odpověděl plukovník Proctor.

„Pane," pokračoval velmi zdvořile pan Fogg, „po našem setkání v San Francisku jsem si předsevzal, že vás v Americe vyhledám, jakmile vyřídím záležitosti, které mě volají na starý kontinent."

„Vážně?"

„Chcete mi dát schůzku za šest měsíců?"

„A proč ne za šest let?"

„Říkám šest měsíců," odpověděl pan Fogg, „a budu na schůzce dochvilný."

„Výmluvy, to všechno!" zvolal Stamp W. Proctor. „Hned, nebo nic."

„Budiž," odpověděl pan Fogg. „Jedete do New Yorku?"

„Ne."

„Do Chicaga?"

„Ne."

„Do Omahy?"

„To je vám jedno! Znáte Plum Creek?"

„Ne," odpověděl pan Fogg.

„To je příští stanice. Vlak tam bude za hodinu. Zastaví tam deset minut. V deseti minutách si můžeme vyměnit pár ran z revolveru."

„Budiž," odpověděl pan Fogg. „Zastavím v Plum Creeku."

„A dokonce si myslím, že tam zůstanete!" dodal Američan s neslýchanou drzostí.

„Kdo ví, pane?" odpověděl pan Fogg a vrátil se do vagónu, stejně chladný jako obvykle.

Tam gentleman začal tím, že paní Áúdu uklidnil – řekl jí, že z vychloubačů nikdy strach být nemusí. Pak požádal Fixe, aby mu v nastávajícím střetnutí dělal svědka. Fix odmítnout nemohl, a Phileas Fogg klidně pokračoval ve své přerušené hře, přičemž vykládal piku s dokonalým klidem.

V jedenáct hodin oznámila píšťalka lokomotivy, že se blíží stanice Plum Creek. Pan Fogg vstal a následován Fixem odebral se na plošinu. Passepartout ho doprovázel a nesl pár revolverů. Paní Áúda zůstala ve vagónu, bledá jako smrt.

V tu chvíli se otevřely dveře druhého vagónu a plukovník Proctor se také objevil na plošině, následován svým svědkem – Yankeem jeho ražení. Ale v okamžiku, kdy oba protivníci chtěli sestoupit na trať, přiběhl průvodčí a zavolal na ně:

„Nevystupovat, pánové."

„A proč?“ zeptal se plukovník.

„Máme dvacet minut zpoždění a vlak zde nestaví.“

„Ale já se musím s tímto pánem utkat.“

„Lituji,“ odpověděl zřízenec, „ale okamžitě jedeme dál. Zvonek už vyzvání!“

Zvonek vskutku vyzváněl a vlak se znovu rozjel.

„Je mi to opravdu líto, pánové,“ řekl pak průvodčí. „Za jiných okolností bych vám byl býval mohl vyhovět. Ale konec konců, když jste neměli čas se bít tady, kdo vám brání bít se za jízdy?“

„Pánovi se to třeba nebude hodit!“ řekl plukovník Proctor s uštěpačnou tváří.

„Mně se to hodí dokonale,“ odpověděl Phileas Fogg.

„Nu, rozhodně jsme v Americe!“ pomyslel si Passepartout, „a průvodčí ve vlaku je gentleman z nejlepšího světa!“

A s touto myšlenkou šel za svým pánem.

Oba protivníci, se svými svědky a v čele s průvodčím, se přes jeden vagón za druhým odebrali na konec vlaku. Poslední vagón obývalo asi deset cestujících. Průvodčí se jich zeptal, zda by nemohli na pár okamžiků uvolnit místo dvěma gentlemanům, kteří si mají co vyřídit v čestné záležitosti.

Jakpak by ne! Cestující byli jen šťastní, že mohou být oběma gentlemanům po vůli, a stáhli se na plošiny.

Vagón, dlouhý asi padesát stop, se k dané okolnosti hodil velmi příhodně. Oba protivníci mohli mezi lavicemi kráčet proti sobě a pohodlně střílet. Nikdy se duel nedal zařídit snáz. Pan Fogg a plukovník Proctor, každý vyzbrojený dvěma šestirannými revolvery, do vagónu vstoupili. Jejich svědkové, zůstavší venku, je tam zavřeli. Na první zapískání lokomotivy měli zahájit palbu… Pak, po dvou minutách, se mělo z vagónu vynést to, co z obou gentlemanů zbyde.

Nic nemohlo být vskutku prostší. Dokonce to bylo tak prosté, že Fixovi a Passepartoutovi srdce bušilo tak, až jim mělo prasknout.

Čekalo se tedy na smluvený signál píšťalky, když se tu náhle rozlehly divoké výkřiky. Doprovázely je výstřely, ale ty nevycházely z vagónu určeného soubojovníkům. Naopak, výstřely se táhly dopředu a po celé délce vlaku. Zevnitř vlaku se ozývaly výkřiky hrůzy.

Plukovník Proctor a pan Fogg s revolvery v rukou okamžitě vyšli z vagónu a vrhli se dopředu, kde zněly výstřely a výkřiky nejhlasitěji.

Pochopili, že vlak napadla tlupa Siouxů.

Tihle smělí Indiáni to nezkoušeli poprvé – už nejednou vlaky zastavili. Podle svého zvyku, aniž čekali, až vlak zastaví, se v počtu asi stovky vrhli na stupátka a vylezli na vagóny, jako šašek skáče z cválajícího koně.

Ti Siouxové byli vyzbrojeni puškami. Odtud ony výstřely, na které cestující, téměř všichni ozbrojení, odpovídali ranami z revolveru. Nejprve se Indiáni vrhli na stroj. Strojvůdce a topič byli napolo omráčeni údery palcátů. Jeden siouxský náčelník chtěl vlak zastavit, ale neuměl manipulovat s pákou regulátoru, a místo aby přívod páry uzavřel, široce ho otevřel – a lokomotiva, strhávána setrvačností, se hnala s děsivou rychlostí.

Siouxové mezitím zaplavili vagóny, běhali jako zuřící opice po jejich střechách, vyráželi dveře a zápasili s cestujícími muž proti muži. Z vagónu se zavazadly, vylomeného a vypleněného, létaly balíky na trať. Výkřiky a výstřely neustávaly.

Cestující se nicméně odvážně bránili. Některé vagóny, zabarikádované, odolávaly obléhání jako skutečné pojízdné pevnosti, hnané rychlostí sto mil za hodinu.

Od samého počátku útoku se paní Áúda chovala statečně. S revolverem v ruce se hrdinsky bránila a střílela skrz rozbitá okna, kdykoli se u ní nějaký divoch objevil. Nějakých dvacet Siouxů, smrtelně zasažených, padlo na trať, a kola vagónů drtila jako červy ty z nich, kteří z plošin sklouzli na koleje.

Několik cestujících, těžce zasažených kulkami nebo palcáty, leželo na lavicích.

Mezitím to bylo třeba ukončit. Zápas trval už deset minut, a mohl skončit jen vítězstvím Siouxů, pokud by vlak nezastavil. Stanice fort Kearney byla totiž vzdálena necelé dvě míle. Tam byla americká posádka; ale za touto posádkou, mezi fortem Kearney a následující stanicí, by se Siouxové stali pány vlaku.

Průvodčí se bil po boku pana Fogga, když ho kulka srazila. Padaje, zvolal:

„Jsme ztraceni, pokud vlak za pět minut nezastaví!“

„Zastaví!“ řekl Phileas Fogg a chtěl se vrhnout z vagónu.

„Zůstaňte, pane,“ zvolal na něj Passepartout. „To je moje věc!“

Phileas Fogg neměl čas toho statečného chlapce zadržet; ten, otevřev dveře, aniž ho Indiáni viděli, se protáhl pod vagón. A pak, zatímco zápas pokračoval, zatímco se nad jeho hlavou křižovaly kulky, znovunalezl svou obratnost a šaškovskou pružnost, kličkoval pod vagóny, chytal se řetězů, pomáhal si pákami brzd a podélníky rámů, lezl z jednoho vozu do druhého s obdivuhodnou zručností, až se tak dostal na předek vlaku. Nebyl spatřen, ani být nemohl.

Tam, visící jednou rukou mezi zavazadlovým vagónem a tendrem, druhou odepnul pojistné řetězy; ale pro trvající tah vlaku by se mu nikdy nebylo podařilo odšroubovat spojovací tyč, kdyby otřes, jenž stroj zakusil, tu tyč nevyrazil – a vlak, odpojen, zůstával pomalu pozadu, zatímco lokomotiva ujížděla s novou rychlostí.

Unášen setrvačností se vlak kutálel ještě několik minut, ale brzdy byly uvnitř vagónů zabrány, a vlak konečně zastavil necelých sto kroků od stanice Kearney.

Tam vojáci z pevnosti, přilákáni střelbou, přispěchali v chvatu. Siouxové na ně nečekali, a než vlak zcela zastavil, celá tlupa už byla pryč.

Ale když se cestující na nástupišti stanice spočítali, zjistili, že několik jich chybí – a mezi nimi odvážný Francouz, jehož obětavost je právě zachránila.

Kapitola třicátá

v níž Phileas Fogg prostě koná svou povinnost

Tři cestující, Passepartouta v to počítaje, zmizeli. Byli zabiti v boji? Nebo byli zajatci Siouxů? To se zatím nedalo zjistit.

Zraněných bylo dost, ale ukázalo se, že nikdo nebyl zasažen smrtelně. Jedním z nejtíže zasažených byl plukovník Proctor, který se udatně bil a kterého kulka do slabin srazila. Byl odnesen do stanice spolu s dalšími cestujícími, jejichž stav vyžadoval okamžitou péči.

Paní Áúda byla v bezpečí. Phileas Fogg, který sebe nijak nešetřil, neměl ani škrábnutí. Fix byl zraněn do paže, zranění bez významu. Ale Passepartout chyběl, a z očí mladé ženy stékaly slzy.

Všichni cestující mezitím vlak opustili. Kola vagónů byla potřísněna krví. Na náboji a loukotích visely beztvaré cáry masa. Na bílé pláni, kam oko dohlédlo, byly dlouhé rudé stopy. Poslední Indiáni mizeli na jihu, směrem k řece Republican.

Pan Fogg, s rukama zkříženýma, zůstával nehnutý. Měl učinit vážné rozhodnutí. Paní Áúda ho vedle sebe sledovala, aniž pronesla slovo… Pochopil ten pohled. Jestli byl jeho sluha v zajetí, cožpak neměl riskovat všechno, aby ho z rukou Indiánů vyrval?…

„Najdu ho mrtvého nebo živého," řekl prostě paní Áúdě.

„Ach, pane… pane Foggu!" zvolala mladá žena a uchopila ruce svého druha, které zalila slzami.

„Živého!" dodal pan Fogg, „pokud neztratíme ani minutu!"

Tímto rozhodnutím Phileas Fogg obětoval sám sebe celého. Právě vyřkl svou zkázu. Jediný den zpoždění ho připraví o parník v New Yorku. Jeho sázka je nenávratně prohrána. Ale před myšlenkou „Je to má povinnost!“ neváhal.

Velitel pevnosti Kearney tam byl. Jeho vojáci – asi stovka mužů – zaujali obranné postavení pro případ, že by Siouxové vedli přímý útok na stanici.

„Pane,“ řekl pan Fogg kapitánovi, „tři cestující zmizeli.“

„Mrtví?“ zeptal se kapitán.

„Mrtví, nebo zajati,“ odpověděl Phileas Fogg. „V tom je nejistota, kterou je nutno odstranit. Máte v úmyslu Siouxy pronásledovat?“

„To je vážná věc, pane,“ řekl kapitán. „Ti Indiáni mohou prchnout až za Arkansas! Nemohu opustit pevnost, která mi byla svěřena.“

„Pane,“ pokračoval Phileas Fogg, „jde o životy tří lidí.“

„Jistě… ale mohu riskovat životy padesáti, abych zachránil tři?“

„Nevím, zda můžete, pane, ale musíte.“

„Pane,“ odpověděl kapitán, „nikdo mě tu nemá učit, co je mou povinností.“

„Budiž,“ řekl chladně Phileas Fogg. „Půjdu sám!“

„Vy, pane!“ zvolal Fix, který k nim přistoupil, „sám se vydat za Indiány!“

„Chcete tedy, abych nechal zahynout toho ubožáka, jemuž tu všichni živí vděčí za život? Půjdu.“

„Dobrá, ne, nepůjdete sám!“ zvolal kapitán, dojat proti své vůli. „Ne! Vy jste statečné srdce!… Třicet dobrovolníků!“ dodal a obrátil se ke svým vojákům.

Celá rota vystoupila hromadně. Kapitán si mezi těmi statečnými jen vybíral. Třicet vojáků bylo určeno a starý seržant se postavil do jejich čela.

„Děkuji, pane kapitáne!“ řekl pan Fogg.

„Dovolíte, abych vás doprovodil?“ zeptal se Fix gentlemana.

„Učiníte, jak sám uznáte, pane," odpověděl mu Phileas Fogg. „Ale chcete-li mi prokázat službu, zůstanete u paní Áúdy. Pro případ, že by mě potkalo neštěstí…"

Náhlá bledost zalila tvář policejního inspektora. Mít se odloučit od muže, kterého krok za krokem s takovou vytrvalostí stopoval! Nechat ho vydat se takhle do té pustiny! Fix se na gentlemana pozorně zadíval, a přestože měl výhrady, přes všechny své předsudky, přes boj, který se v něm sváděl, sklopil zrak před tím klidným a přímým pohledem.

„Zůstanu," řekl.

Za pár okamžiků stiskl pan Fogg mladé ženě ruku; pak, když jí předal svou drahocennou cestovní brašnu, vyrazil se seržantem a jeho malou četou.

Ale ještě než vyrazil, řekl vojákům:

„Přátelé, máte tisíc liber, zachráníme-li zajatce!"

Bylo tehdy několik minut po poledni.

Paní Áúda se odebrala do pokoje ve stanici, a tam, sama, čekala a myslela na Phileasa Fogga, na tu prostou a velkou šlechetnost, na tu tichou odvahu. Pan Fogg obětoval své jmění, a teď hraje o svůj život, to vše bez váhání, z povinnosti, bez velkých slov. Phileas Fogg byl v jejích očích hrdina.

Inspektor Fix si to však tak nemyslel a nedokázal zadržet svůj neklid. Horečně se procházel po nástupišti stanice. Chvíli stržen okamžikem, nyní se zase vzpamatoval. Když byl Fogg pryč, chápal, jakou hloupost udělal, že ho nechal odjet. Jak! Toho muže, kterého právě obešel celý svět, aby ho sledoval, nechal odejít! Jeho přirozenost se vracela, obviňoval se, usvědčoval se, zacházel se sebou, jako by byl ředitelem metropolitní policie napomínajícím agenta přistiženého při kardinální naivitě.

„Byl jsem hlupák!" pomyslel si. „Ten druhý mu určitě pověděl, kdo jsem! Odjel, nevrátí se! Kde ho teď znovu najít? Ale jak jsem se mohl

tak nechat omámit, já, Fix, já, který mám v kapse zatykač na něj! Rozhodně nejsem nic než hovado!“

Tak uvažoval policejní inspektor, zatímco hodiny mu plynuly tak pomalu, až to nebylo k vydržení. Nevěděl, co dělat. Chvílemi měl chuť všechno paní Áúdě povědět. Ale uvědomoval si, jak by ho ta mladá žena přijala. Co podniknout? Býval by se nejraději pustil přes ty dlouhé bílé pláně za Foggem! Nezdálo se mu nemožné ho dostihnout. Stopy oddílu byly ještě ve sněhu otištěny!... Jenže brzy, pod novou vrstvou, se každá stopa smazala.

Tehdy Fixe zachvátila malomyslnost. Pocítil jakousi neukrotitelnou touhu partii vzdát. A právě tato příležitost opustit stanici Kearney a pokračovat v cestě, tak bohaté na nezdary, se mu nabídla.

Vskutku, ke druhé hodině odpolední, zatímco padal sníh v hustých vločkách, se ozvala dlouhá hvízdnutí přicházející od východu. Obrovský stín, předcházený rezavou září, se zvolna blížil, značně zvětšený mlhou, jež mu dodávala fantastické zdání.

Žádný vlak z východu se však ještě nečekal. Pomoc, jíž bylo telegraficky žádáno, nemohla dorazit tak brzy, a vlak z Omahy do San Franciska měl projíždět až druhý den. – Záhy bylo jasno.

Ta lokomotiva, která postupovala na slabou páru a vyrážela mohutná hvízdnutí, byla ta, která poté, co ji odpojili od vlaku, pokračovala v jízdě tak děsivou rychlostí a odnášela s sebou omráčeného topiče a strojvůdce. Jela po kolejích několik mil; pak oheň pro nedostatek paliva opadl; pára vysadila; a za hodinu, zpomalujíc postupně svou jízdu, se stroj nakonec zastavil dvacet mil za stanicí Kearney.

Ani strojvůdce ani topič nezahynuli, a po poměrně dlouhém bezvědomí přišli k sobě.

Stroj byl tehdy zastaven. Když se strojvůdce uviděl v pustině, sám s lokomotivou, bez vagónů za zády, pochopil, co se stalo. Jak byla lokomotiva od vlaku odpojena, to uhodnout nemohl, ale nebylo pochyb, že vlak, zůstavší pozadu, je v nouzi.

Strojvůdce neváhal, co má udělat. Pokračovat ve směru na Omahu bylo opatrné; vrátit se k vlaku, který možná Indiáni ještě plenili, bylo nebezpečné… Ať! Lopaty uhlí a dřeva byly nahrnuty do topeniště, oheň se znovu rozhořel, tlak znovu stoupl, a kolem druhé hodiny odpolední se stroj vracel ke stanici Kearney. Byl to on, kdo hvízdal v mlze.

Byla to velká úleva pro cestující, když viděli, jak se lokomotiva staví do čela vlaku. Budou moci pokračovat v této tak nešťastně přerušené cestě.

Když stroj dorazil, paní Áúda opustila stanici a obrátila se na průvodčího:

„Jedete?“ zeptala se ho.

„Okamžitě, madam.“

„Ale ti zajatci… naši nešťastní společníci…“

„Nemohu přerušit službu,“ odpověděl průvodčí. „Máme už tři hodiny zpoždění.“

„A kdy pojede další vlak od San Franciska?“

„Zítra večer, madam.“

„Zítra večer! ale to už bude pozdě. Musíme počkat…“

„To není možné,“ odpověděl průvodčí. „Chcete-li jet, nastupte do vozu.“

„Nepojedu,“ odpověděla mladá žena.

Fix tento rozhovor zaslechl. Před několika okamžiky, kdy mu scházel jakýkoli dopravní prostředek, byl rozhodnut Kearney opustit, a nyní, kdy byl vlak tady, připraven vyrazit, kdy mu stačilo jen zaujmout zpátky své místo ve vagónu, ho k zemi připoutala nepřekonatelná síla. Nástupiště stanice ho pálilo do nohou, a nedokázal se od něj odtrhnout. Boj v něm znovu začal. Vztek nad nezdarem ho dusil. Chtěl zápasit až do konce.

Mezitím cestující a několik zraněných – mezi nimi plukovník Proctor, jehož stav byl vážný – zaujali svá místa ve vagónech. Bylo slyšet

bublání přehřátého kotle a pára unikala ventily. Strojvůdce zahvízdal, vlak se rozjel, a brzy zmizel, mísíc svůj bílý kouř s vírem sněhu.

Inspektor Fix zůstal.

Několik hodin uběhlo. Počasí bylo velmi špatné, mráz tuhý. Fix, usazený na lavici ve stanici, zůstával nehnutý. Mohlo by se zdát, že spí. Paní Áúda, přes vichřici, každou chvíli opouštěla pokoj, který jí byl dán k dispozici. Chodila na konec nástupiště, snažila se prohlédnout sněhovou bouři, chtěla proniknout tou mlhou, která zužovala obzor kolem ní, naslouchala, zda se neozve nějaký zvuk. Ale nic. Vracela se pak dovnitř, celá zkřehlá, aby za chvíli znovu vyšla ven – a vždy marně.

Nastával večer. Malý oddíl se nevracel. Kde v tu chvíli byl? Dokázal Indiány dohnat? Došlo k boji, nebo vojáci zabloudili v mlze a potulovali se nazdařbůh? Velitel pevnosti Kearney byl velmi znepokojen, ačkoli nechtěl svůj neklid nijak dávat najevo.

Padla noc, sníh přestával padat tak hustě, ale síla mrazu stoupla. Ani nejneohroženější pohled by se bez hrůzy nedíval na tu temnou nesmírnost. Nad plání vládlo naprosté ticho. Ani let ptáka, ani přechod šelmy nerušily nekonečný klid.

Celou tu noc paní Áúda, s duší plnou zlověstných tušení, se srdcem úzkostí sevřeným, bloudila na okraji prérie. Její obraznost ji odnášela daleko a ukazovala jí tisíce nebezpečí. Co ona během těch dlouhých hodin vytrpěla, se nedá vyjádřit.

Fix byl stále nehnutý na témž místě, ale on také nespal. V jednu chvíli se k němu přiblížil jakýsi muž a dokonce k němu promluvil, ale agent ho odbyl, poté co mu odpověděl záporným znamením.

Noc tak uplynula. Za úsvitu se napolo pohaslý sluneční kotouč zdvihl nad zamlžený obzor. Dohlédnout bylo nicméně možno na dvě míle. K jihu se Phileas Fogg a oddíl vydali… Jih byl naprosto pustý. Bylo tehdy sedm hodin ráno.

Kapitán, nesmírně znepokojen, nevěděl, co podniknout. Má vyslat druhý oddíl na pomoc prvnímu? Má obětovat další muže s tak malou

nadějí na záchranu těch, kteří byli obětováni jako první? Jeho váhání ale netrvalo dlouho, a jediným pokynem si přivolal jednoho ze svých poručíků a dával mu rozkaz, aby provedl průzkum na jihu – když tu zapraskaly výstřely. Byl to signál? Vojáci se vrhli z pevnosti ven, a na půl míli daleko zahlédli malou skupinu, která se v pořádku vracela.

Pan Fogg kráčel v čele, a vedle něho Passepartout a dva další cestující, vyrvaní z rukou Siouxů.

Došlo k boji deset mil jižně od Kearney. Krátce před příchodem oddílu už Passepartout a jeho dva druhové zápasili se svými strážci, a Francouz tři z nich srazil pěstmi, když se jeho pán a vojáci přiřítili na pomoc.

Všichni, zachránci i zachránění, byli uvítáni výkřiky radosti, a Phileas Fogg vojákům rozdělil odměnu, kterou jim slíbil, zatímco Passepartout si pro sebe nikoli bezdůvodně opakoval:

„Rozhodně se musí přiznat, že svému pánu přijdu draho!“

Fix, aniž pronesl slovo, hleděl na pana Fogga, a bylo by těžko rozebrat dojmy, které v něm tehdy spolu zápasily. A paní Áúda uchopila gentlemana za ruku a tiskla ji v obou svých, aniž byla s to pronést slovo!

Passepartout mezitím hned po příchodu hledal ve stanici vlak. Myslel, že ho tam najde, připraven vyrazit na Omahu, a doufal, že se dá ještě ztracený čas dohonit.

„Vlak, vlak!“ zvolal.

„Pryč,“ odpověděl Fix.

„A následující vlak, kdy pojede?“ zeptal se Phileas Fogg.

„Teprve dnes večer.“

„Ach!“ odpověděl prostě nezlomný gentleman.

Kapitola třicátá první

v níž inspektor Fix bere zájmy Philease Fogga velmi vážně

Phileas Fogg byl ve zpoždění dvaceti hodin. Passepartout, mimoděčná příčina toho zpoždění, byl zoufalý. Rozhodně svého pána zničil!

Vtom k panu Foggovi přistoupil inspektor, podíval se mu zpříma do tváře a řekl:

„Zcela vážně, pane: spěcháte?“

„Zcela vážně,“ odpověděl Phileas Fogg.

„Trvám na tom,“ pokračoval Fix. „Máte přece zájem na tom, abyste jedenáctého prosince byl v New Yorku před devátou hodinou večerní, kdy odplouvá parník do Liverpoolu?“

„Mám zájem nemalý.“

„A kdyby vaši cestu nebyl přerušil ten útok Indiánů, byl byste do New Yorku dorazil jedenáctého hned ráno?“

„Ano, s dvanácti hodinami náskoku před parníkem.“

„Dobrá. Jste tedy ve zpoždění dvaceti hodin. Mezi dvaceti a dvanácti je rozdíl osmi. Je třeba dohnat osm hodin. Chcete to zkusit?“

„Pěšky?“ zeptal se pan Fogg.

„Ne, na saních,“ odpověděl Fix, „na saních s plachtami. Jeden muž mi tento dopravní prostředek nabídl.“

Byl to onen muž, který v noci oslovil policejního inspektora a jehož nabídku tehdy Fix odmítl.

Phileas Fogg Fixovi neodpověděl; ale jakmile mu Fix ukázal onoho muže procházejícího se před nádražím, gentleman k němu zamířil. Za

okamžik vcházeli Phileas Fogg a onen Američan, jménem Mudge, do boudy postavené pod opevněním Fort Kearney.

Tam si pan Fogg prohlédl dost zvláštní vozidlo, cosi jako podvozek postavený na dvou dlouhých trámech, vpředu lehce zdvižených jako skluznice saní, a na němž mohlo zasednout pět až šest osob. V první třetině podvozku, směrem k přídi, se tyčil velmi vysoký stěžeň, na kterém byla napjata obrovská brigantina. Stěžeň, pevně držený kovovými lany, napínal železný stěh, jenž sloužil k vytažení kosatky velkých rozměrů. Vzadu umožňovalo cosi jako kormidlové veslo řídit celý stroj.

Byly to, jak vidíme, saně otaklené po způsobu šalupy. V zimě, kdy jsou vlaky zastaveny sněhem, konají tato vozidla po zamrzlé rovině mimořádně rychlé přejezdy od jedné stanice ke druhé. Mají ostatně úžasnou plachtovou plochu – větší, než jakou snese závodní kutr, kterému hrozí převrhnutí – a při větru v zádech kloužou po povrchu prérie rychlostí, která se rovná expresním vlakům, ne-li je převyšuje.

Během několika okamžiků byla uzavřena dohoda mezi panem Foggem a majitelem této pozemní lodi. Vítr byl příznivý. Vál od západu silnou brízou. Sníh byl ztvrdlý a Mudge se zaručoval, že pana Fogga doveze během několika hodin do stanice Omaha. Tam jsou vlaky časté a tratí mnoho, dráhy vedou k Chicagu i k New Yorku. Nebylo tedy vyloučeno, že se zpoždění dožene. Nebylo tedy proč váhat s pokusem o toto dobrodružství.

Pan Fogg, jenž nechtěl vystavit paní Áúdu útrapám cesty pod širým nebem při mrazu, který by rychlost činila ještě nesnesitelnějším, jí navrhl, aby zůstala pod ochranou Passepartouta ve stanici Kearney. Poctivý hoch by se postaral o to, aby mladou ženu dopravil zpět do Evropy lepší cestou a za přijatelnějších podmínek.

Paní Áúda odmítla rozloučit se s panem Foggem a Passepartout se cítil tím rozhodnutím velmi šťasten. Vskutku, za nic na světě by nebyl chtěl opustit svého pána, protože Fix měl pana Fogga doprovodit.

Co si v té chvíli myslel policejní inspektor, by se dalo říci jen obtížně. Byla jeho jistota otřesena návratem Philease Fogga, nebo ho stále pokládal za nesmírně mazaného darebáka, který si po vykonání cesty kolem světa musel myslet, že bude v Anglii zcela v bezpečí? Snad se Fixův názor na Philease Fogga opravdu změnil. Ať tak nebo onak, byl nicméně odhodlán splnit svou povinnost a netrpělivěji než kdokoli jiný všemi silami urychlit návrat do Anglie.

V osm hodin byly saně připraveny k odjezdu. Cestující – mohlo by se říci pasažéři – zaujali svá místa a těsně se zabalili do svých cestovních přikrývek. Obě obrovské plachty byly vytaženy a pod silou větru vozidlo letělo po ztvrdlém sněhu rychlostí čtyřicet mil za hodinu.

Vzdálenost, která odděluje Fort Kearney od Omahy, je v přímém směru – vzdušnou čarou, jak říkají Američané – nanejvýš dvě stě mil. Kdyby vítr vydržel, bylo možné překonat ji za pět hodin. Nestalo-li by se nic nepředvídaného, saně by měly do jedné hodiny po poledni dosáhnout Omahy.

Jaká to jízda! Cestující, přitisknutí jeden k druhému, nemohli hovořit. Mráz, zesílený rychlostí, by jim byl vzal řeč. Saně klouzaly po povrchu roviny stejně lehce jako loď po hladině vod – jen s tím rozdílem, že chyběl příboj. Když bríza vanula těsně nad zemí, zdálo se, jako by vozidlo bylo zdviháno ze země svými plachtami, obrovskými křídly velkého rozpětí. Mudge u kormidla držel přímou linii a jediným pohybem kormidelního vesla napravoval odchylky, k nimž stroj tíhnul. Všechno plátno neslo. Kosatka chytala plný vítr a brigantina ji už nestínila. Vztyčili i čnělku a vršek napjatý ve větru připojil svůj hnací účinek k ostatním plachtám. Nedalo se to změřit přesně, ale určitě rychlost saní nebyla menší než čtyřicet mil za hodinu.

„Nepraskne-li nic," řekl Mudge, „dojedeme!"

A Mudge měl zájem na tom, aby dorazil ve smluvené lhůtě, protože pan Fogg, věrný svému zvyku, ho zlákal silnou odměnou.

Prérie, kterou saně protínaly v přímce, byla plochá jako moře. Vypadala jako obrovský zamrzlý rybník. Železnice, obsluhující tuto část území, stoupala od jihozápadu k severozápadu přes Grand Island, Columbus, významné město Nebrasky, Schuyler, Fremont až do Omahy. Po celou svou trať sledovala pravý břeh řeky Platte. Saně si tuto cestu zkracovaly a braly tětivu oblouku, který opisovala železnice. Mudge se nemusel bát, že ho zastaví řeka Platte u toho malého ohybu, který dělá před Fremontem, protože její vody byly zamrzlé. Cesta tedy byla naprosto bez překážek a Phileas Fogg se musel obávat jen dvou věcí: poruchy stroje a změny nebo utišení větru.

Ale bríza neslábla. Naopak. Vála tak silně, že ohýbala stěžeň, který železná lanka pevně držela. Tyto kovové šňůry, podobné strunám nástroje, zněly, jako by jejich vibrace vyvolával smyčec. Saně letěly za doprovodu nářkové harmonie, zvláštní intenzity.

„Tyto struny dávají kvintu a oktávu," řekl pan Fogg.

A to byla jediná slova, která během té jízdy pronesl. Paní Áúda, pečlivě zabalená v kožešinách a cestovních přikrývkách, byla, pokud to jen šlo, chráněna před náporem mrazu.

Pokud šlo o Passepartouta, s tváří zarudlou jako sluneční kotouč zapadající v mlhách, vdechoval ten pichlavý vzduch. S hlubokou neochvějnou důvěrou, kterou v sobě měl, znovu začal doufat. Místo aby přijeli do New Yorku ráno, přijedou tam večer, ale ještě zbývala jistá naděje, že to bude před odjezdem parníku do Liverpoolu.

Passepartout dokonce pocítil silnou touhu stisknout ruku svému spojenci Fixovi. Nezapomínal, že to byl právě inspektor, kdo saně s plachtami obstaral, a tedy i jediný prostředek, jak dorazit do Omahy včas. Avšak z jakéhosi tušení zachoval svou obvyklou zdrženlivost.

V každém případě bylo něco, co Passepartout nikdy nezapomene: oběť, kterou pan Fogg bez váhání přinesl, aby jej vyrval ze spárů Siouxů. Při tom pan Fogg nasadil své jmění i život… Ne! Jeho sluha na to nikdy nezapomene!

Zatímco se každý z cestujících oddával tak různým úvahám, saně letěly po nesmírném koberci sněhu. Když přejížděly nějaké potoky, přítoky či druhotné přítoky Little Blue River, nikdo si toho ani nevšiml. Pole i vodní toky mizely pod jednotnou bělostí. Rovina byla naprosto pustá. Rozkládala se mezi dráhou Union Pacific a odbočkou, která má spojit Kearney se Saint Josephem, a tvořila jakýsi obrovský neobydlený ostrov. Ani vesnice, ani stanice, ani pevnůstka. Čas od času bylo vidět jako blesk mihnout se nějaký pokřivený strom, jehož bílá kostra se zmítala pod brízou. Někdy se naráz zvedala hejna divokých ptáků. Jindy zase prérijní vlci v početných smečkách, hubení, hladoví, hnaní divokou potřebou, závodili v rychlosti se saněmi. Passepartout tehdy s revolverem v ruce zůstával připraven vystřelit na ty nejbližší. Kdyby bývala nějaká nehoda tehdy saně zastavila, cestující napadení těmito dravými masožravci by se byli octli ve smrtelném nebezpečí. Ale saně dobře držely, netrvalo dlouho a nabíraly náskok, a brzy celá vyjící smečka zůstávala za nimi.

V poledne Mudge poznal podle několika znamení, že přejíždějí zamrzlý tok řeky Platte. Nic neřekl, ale už si byl jist, že o dvacet mil dál dosáhne stanice Omaha.

A skutečně, nebylo ještě jedné hodiny, když ten zkušený vůdce opustil kormidlo, vrhl se ke zdvihacím lanům plachet a strhl je naráz, zatímco saně, unášené neodolatelnou setrvačností, překonaly ještě půl míle bez plachet. Konečně se zastavily a Mudge, ukazuje na shluk střech bílých sněhem, řekl:

„Jsme na místě.“

Na místě! Vskutku dorazili na tu stanici, která je prostřednictvím četných vlaků denně ve spojení s východem Spojených států!

Passepartout a Fix seskočili na zem a protřepali si zdřevěnělé údy. Pomohli panu Foggovi a mladé ženě ze saní sestoupit. Phileas Fogg se s Mudgem štědře vyrovnal, Passepartout mu stiskl ruku jako příteli, a všichni se rozběhli k nádraží v Omaze.

Právě v tomto významném městě Nebrasky končí tichomořská dráha v užším slova smyslu, která spojuje povodí Mississippi s velkým oceánem. Z Omahy do Chicaga vede železnice pod názvem „Chicago–Rock Island Road“ přímo na východ a obsluhuje padesát stanic.

Jeden přímý vlak byl právě připraven k odjezdu. Phileas Fogg a jeho společníci stěží stačili vskočit do vagónu. Z Omahy nic neviděli, ale Passepartout si v duchu přiznal, že toho není proč litovat, že nejde o to, prohlížet si cokoli.

S nesmírnou rychlostí projel ten vlak státem Iowa, přes Council Bluffs, Des Moines, Iowa City. Během noci překročil Mississippi u Davenportu a přes Rock Island vjel do Illinois. Nazítří, desátého, ve čtyři hodiny odpoledne dorazil do Chicaga, již zotaveného ze svých trosek a hrději než kdy jindy usazeného na břehu krásného Michiganského jezera.

Devět set mil dělí Chicago od New Yorku. Vlaků v Chicagu nebylo nedostatek. Pan Fogg přestoupil z jednoho vlaku do druhého. Rázná lokomotiva dráhy „Pittsburg–Fort Wayne–Chicago“ vyjela plnou rychlostí, jako by chápala, že ctihodný gentleman nemá času nazbyt. Prolétla jako blesk Indianou, Ohiem, Pensylvánií, New Jersey, projížděla městy s pradávnými jmény, z nichž některá už měla ulice a tramvaje, ale ještě ne domy. Konečně se objevil Hudson a jedenáctého prosince ve čtvrt na dvanáct večer vlak zastavil na nádraží na pravém břehu řeky, přímo před přístavním molem parníků linky Cunard, jinak zvané „British and North American Royal Mail Steam Packet Co.“

China, směřující do Liverpoolu, vyplula před čtyřiceti pěti minutami!

Kapitola třicátá druhá

v níž Phileas Fogg svádí přímý zápas se smolou

Zdálo se, jako by *China* svým odplutím unesla s sebou poslední naději Philease Fogga.

Vskutku, žádný z ostatních parníků, které udržují přímé spojení mezi Amerikou a Evropou, ani francouzské zaoceánské, ani lodě společnosti White Star Line, ani parníky Immanovy společnosti, ani lodě hamburské linky, ani jiné, nemohly posloužit gentlemanovým záměrům.

Vskutku, *Pereire*, obdivuhodné plavidlo francouzské zaoceánské společnosti – jejíž lodě se v rychlosti vyrovnají a v pohodlí předčí všechny ostatní linky bez výjimky – mělo vyplout teprve pozítří, čtrnáctého prosince. A navíc, podobně jako lodě hamburské společnosti, neplulo přímo do Liverpoolu nebo Londýna, nýbrž do Le Havru, a tahle doplňková plavba z Le Havru do Southamptonu by Philease Fogga zdržela a zmařila jeho poslední snahu.

Pokud šlo o parníky Immanovy společnosti, z nichž jeden, *City of Paris*, vyplouval nazítří, na to nebylo pomyšlení. Tyto lodě jsou určeny především pro přepravu vystěhovalců, jejich stroje jsou slabé, plaví se stejně na plachty jako na páru a jejich rychlost je průměrná. Potřebovaly by na přeplutí z New Yorku do Anglie více času, než panu Foggovi zbývalo na vyhrání sázky.

Z toho všeho si gentleman udělal naprostý obraz, když si prohlédl svůj *Bradshaw*, který mu dával den po dni pohyb zaoceánské lodní

dopravy.

Passepartout byl zdrcen. Nestihnout parník o pětačtyřicet minut, to ho zabíjelo. Byla to jeho vina, protože místo aby svému pánovi pomáhal, neustále házel pod nohy překážky! A když si v duchu znovu probíral všechny příhody cesty, když počítal částky vyhozené čistě nadarmo a jen v jeho zájmu, když si uvědomoval, že tahle obrovská sázka spolu se značnými výdaji na cestu, která se nyní stala zbytečnou, pana Fogga naprosto zruinuje, zahrnoval se nadávkami.

Pan Fogg mu však neudělal žádnou výčitku, a když opouštěl molo zaoceánských parníků, pronesl jen tato slova:

„Rozmyslíme to zítra. Pojďte."

Pan Fogg, paní Áúda, Fix a Passepartout překročili Hudson přívozem Jersey City Ferry a nastoupili do fiakru, který je dovezl do hotelu Saint-Nicolas na Broadwayi. Byly jim poskytnuty pokoje a noc uběhla krátce Phileasi Foggovi, který spal spánkem bez pohnutí, ale velmi dlouho paní Áúdě a jeho společníkům, jimž jejich rozrušení nedovolovalo odpočívat.

Nazítří bylo dvanáctého prosince. Od dvanáctého, sedmé hodiny ranní, do jedenadvacátého, osmé hodiny čtyřicet pět minut večerní, zbývalo devět dní třináct hodin a čtyřicet pět minut. Kdyby tedy byl Phileas Fogg včera vyplul na *Chině*, jednom z nejlepších běžců linky Cunard, dorazil by do Liverpoolu a odtud do Londýna ve stanoveném termínu!

Pan Fogg opustil hotel sám, přikázav svému sluhovi, aby ho čekal, a vyřídil paní Áúdě, aby byla kdykoli připravena.

Pan Fogg se vydal na břehy Hudsonu a mezi loděmi přivázanými u nábřeží nebo kotvícími v řece pečlivě hledal ty, které byly na odplutí. Několik plavidel mělo vztyčenou vlajku připravenosti a chystalo se vyplout na moře s ranním přílivem, neboť v tomto nesmírném a obdivuhodném přístavu v New Yorku není dne, kdy by sto lodí neplulo ke

všem bodům světa; ale většinou to byly lodě plachetní, které panu Foggovi nemohly vyhovovat.

Zdálo se, že tento gentleman ztroskotá i ve svém posledním pokusu, když vtom spatřil zakotvenou před Baterií, nanejvýš na dostřel kabelu, obchodní loď s šroubem, jemných tvarů, jejíž komín vypouštějící velké chuchvalce dýmu naznačoval, že se chystá k odplutí.

Phileas Fogg zavolal člun, nalodil se a několika záběry vesel se ocitl u schůdků *Henrietty*, parníku s železným trupem, jehož vrchní část byla celá dřevěná.

Kapitán *Henrietty* byl na palubě. Phileas Fogg vystoupil na palubu a nechal si kapitána zavolat. Ten se dostavil okamžitě.

Byl to muž padesátiletý, cosi jako mořský vlk, bručoun, s nímž nebude snadné pořízení. Vypoulené oči, pleť jako zoxidovaná měď, zrzavé vlasy, mohutná šíje – nic ze vzezření světáka.

„Kapitán?“ zeptal se pan Fogg.

„To jsem já.“

„Já jsem Phileas Fogg z Londýna.“

„A já Andrew Speedy z Cardiffu.“

„Chystáte se vyplout?…“

„Za hodinu.“

„Naložen jste pro…?“

„Bordeaux.“

„A váš náklad?“

„Kamení v břiše. Žádný náklad. Plujeme s přitěžovacím balastem.“

„Máte cestující?“

„Žádné cestující. Nikdy cestující. Zavazejícím zboží, a navíc hubujícím.“

„Vaše loď je rychlá?“

„Mezi jedenácti a dvanácti uzly. *Henrietta* je dobře známá.“

„Chcete mě dopravit do Liverpoolu, mě a tři další osoby?“

„Do Liverpoolu? A pročpak ne do Číny?“

„Říkám do Liverpoolu.“

„Ne!“

„Ne?“

„Ne. Vyplouvám do Bordeaux a plavím se do Bordeaux.“

„Za jakoukoli cenu?“

„Za jakoukoli cenu.“

Kapitán mluvil tónem, který nepřipouštěl odpovědi.

„Ale majitelé lodi *Henrietta*…“ začal znovu Phileas Fogg.

„Majitel jsem já,“ odpověděl kapitán. „Loď patří mně.“

„Pronajímám si ji od vás.“

„Ne.“

„Kupuji ji od vás.“

„Ne.“

Phileas Fogg ani nemrkl. Situace však byla vážná. V New Yorku to nebylo jako v Hongkongu, ani s kapitánem *Henrietty* ne jako s patronem *Tankadèry*. Dosud peníze gentlemana vždy přemohly překážky. Tentokrát peníze selhávaly.

Přesto bylo třeba najít způsob, jak Atlantik překročit lodí – ledaže by jej překročili balónem – což by bylo velmi dobrodružné a navíc neuskutečnitelné.

Zdá se nicméně, že Phileas Fogg dostal nápad, protože řekl kapitánovi:

„Dobrá, chcete mě dovézt do Bordeaux?“

„Ne, i kdybyste mi platil dvě stě dolarů!“

„Nabízím vám dva tisíce dolarů.“

„Za osobu?“

„Za osobu.“

„A je vás čtyři?“

„Čtyři.“

Kapitán Speedy se začal škrábat na čele, jako by si z něj chtěl stáhnout kůži. Osm tisíc dolarů k získání, aniž by měnil svou plavbu, to

bylo opravdu za to, aby odložil svou výraznou nechuť ke každému cestujícímu. Cestující za dva tisíce dolarů ostatně už nejsou cestující, to je drahocenné zboží.

„Vyplouvám v devět," řekl prostě kapitán Speedy, „a jestli tu vy a vaši budete?…"

„V devět budeme na palubě!" odpověděl neméně prostě pan Fogg.

Bylo půl deváté. Vylodit se z *Henrietty*, nastoupit do kočáru, dojet do hotelu Saint-Nicolas, přivézt odtud paní Áúdu, Passepartouta i nerozlučného Fixe, kterému s elegancí nabídl plavbu zdarma, to všechno gentleman zvládl s tím klidem, který ho nikdy v žádné situaci neopouštěl.

Ve chvíli, kdy *Henrietta* vyplouvala, byli všichni čtyři na palubě.

Když se Passepartout dověděl, co bude stát tahle poslední plavba, vyrazil ze sebe jedno z těch dlouhých „Ó!", které probíhají všemi intervaly sestupné chromatické stupnice!

Co se týkalo inspektora Fixe, pomyslel si, že Anglická banka z téhle věci rozhodně nevyvázne bez úhony. Vskutku, až tam dorazí – a za předpokladu, že pan Fogg ještě nějakou tu hrst peněz nevyhodí do moře –, bude v pytli s bankovkami chybět více než sedm tisíc liber!

Kapitola třicátá třetí

v níž se Phileas Fogg ukáže být na výši okolností

O hodinu později parník *Henrietta* míjel plovoucí maják, který označuje ústí Hudsonu, obtočil mys Sandy Hook a vyplul na moře. Během dne proplul podél Long Islandu, daleko od majáku Fire Islandu, a hnal se rychle k východu.

Nazítří, třináctého prosince, v poledne vystoupil jakýsi muž na kapitánský můstek, aby určil polohu lodi. Jistě bychom se domnívali, že tím mužem byl kapitán Speedy! Ani v nejmenším. Byl to Phileas Fogg, esquire.

Pokud šlo o kapitána Speedyho, byl prostě zamčen na klíč ve své kabině a vyrážel ze sebe skřeky prozrazující hněv, zcela pochopitelný, dohnaný až k vrcholu.

To, co se stalo, bylo velmi prosté. Phileas Fogg chtěl do Liverpoolu, kapitán ho tam odvézt nechtěl. Phileas Fogg tedy přijal plavbu do Bordeaux a za třicet hodin, co byl na palubě, tak dobře manévroval svými bankovkami, že se celá posádka, námořníci i topiči – posádka poněkud podivného rázu, která byla s kapitánem na dost špatné noze – postavila na jeho stranu. A proto Phileas Fogg velel místo kapitána Speedyho, proto byl kapitán zamčený ve své kajutě a proto konečně *Henrietta* mířila do Liverpoolu. Jen bylo zcela zřejmé, podle toho, jak pan Fogg manévroval, že pan Fogg kdysi býval námořníkem.

Jak to celé dobrodružství skončí, se mělo ukázat později. Nicméně paní Áúda, aniž co říkala, byla neklidná. Fix byl zpočátku zcela omrá-

čen. Pokud šlo o Passepartouta, ten věc shledával prostě půvabnou.

„Mezi jedenácti a dvanácti uzly," řekl kapitán Speedy, a vskutku, *Henrietta* se v tomto průměru rychlosti držela.

Kdyby tedy – kolik „kdyby" ještě zbývá! –, kdyby se tedy moře nestalo příliš zlým, kdyby vítr nepřeskočil k východu, kdyby loď neutrpěla nějakou poruchou a stroj nějakou nehodou, mohla *Henrietta* za těch devět dní, počítaných od dvanáctého do jedenadvacátého prosince, překonat tři tisíce mil, které dělí New York od Liverpoolu. Je ovšem pravda, že jakmile dorazí, by záležitost s *Henriettou*, přibývající k záležitosti s bankou, mohla gentlemana zavést o něco dál, než by si přál.

V prvních dnech probíhala plavba za vynikajících podmínek. Moře nebylo příliš tvrdé; vítr se ustálil na severovýchodě; byly rozestřeny plachty, a *Henrietta* pod svými škunerovými plachtami plula jako skutečný zaoceánský parník.

Passepartout byl nadšen. Poslední čin jeho pána, jehož důsledky nechtěl vidět, ho uváděl v nadšení. Posádka nikdy neviděla veselejšího a čilejšího chlapíka. Prokazoval námořníkům tisíce přátelských úsluh a udivoval je svými akrobatickými obraty. Rozdával jim ty nejlepší přezdívky a ty nejpřitažlivější nápoje. Pro něj manévrovali jako gentlemani a topiči topili jako hrdinové. Jeho dobrá nálada, velice nakažlivá, prosakovala ke všem. Zapomněl na minulost, na trápení i nebezpečí. Myslel jen na ten cíl tak blízko k dosažení a občas kypěl netrpělivostí, jako by ho zahřívala topeniště *Henrietty*. Často také hodný hoch obcházel kolem Fixe; díval se na něj okem, „které mluvilo mnoho"! Ale nemluvil s ním, protože mezi oběma dávnými přáteli už žádná důvěrnost neexistovala.

Ostatně Fix, musíme to říci, už tomu nerozuměl! Dobytí *Henrietty*, získání její posádky, ten Fogg manévrující jako dokonalý námořník, celý tenhle soubor věcí mu zatemňoval hlavu. Nevěděl, co si má myslet! Ale koneckonců gentleman, který začal krádeží pětapadesáti tisíc liber, může docela dobře skončit krádeží plavidla. A Fix byl přirozeně

přiveden k přesvědčení, že *Henrietta*, vedená Foggem, vůbec nemíří do Liverpoolu, nýbrž do nějakého koutu světa, kde by se zloděj, jenž se stal pirátem, pokojně uchýlil do bezpečí! Tato domněnka, musíme uznat, byla naprosto přesvědčivá a detektiv začal velmi vážně litovat, že se do té věci pustil.

Co se kapitána Speedyho týkalo, ten dál řval ve své kajutě, a Passepartout, pověřený starostí o jeho stravu, to dělal jen s největší opatrností, i když byl robustní. Pan Fogg přitom vypadal, že si už ani neuvědomuje, že na palubě nějaký kapitán je.

Třináctého projeli nad výběžkem Newfoundlandské lavice. Jsou to zlá místa. Zvláště v zimě tam bývají časté mlhy a obávané náporné větry. Od předchozího dne barometr prudce klesl a předznamenával blízkou změnu v ovzduší. Vskutku, během noci se teplota změnila, mráz zesílil a vítr současně přeskočil k jihovýchodu.

Byla to nepříjemnost. Pan Fogg, aby se neodchýlil ze svého kursu, musel plachty svinout a přitlačit na páru. Nicméně plavba lodi se zpomalila, kvůli stavu moře, jehož dlouhé vlny se tříštily o její příď. Lod zažívala velmi prudké houpání, a to na úkor rychlosti. Vítr se pozvolna měnil v hurikán a dalo se již počítat s tím, že se *Henrietta* nebude moci udržet proti vlnám. Kdyby bylo třeba uhnout, bylo by to vydat se neznámu se všemi jeho nástrahami.

Tvář Passepartoutova se zachmuřila zároveň s oblohou a dva dny prožíval poctivý chlapík smrtelnou úzkost. Ale Phileas Fogg byl smělý námořník, který uměl čelit moři, a stále držel kurs, aniž by přešel na nižší páru. *Henrietta*, když se nemohla přes vlnu vznést, prošla jí skrz, a její paluba byla smetána ve velkém, ale procházela. Někdy také lodní šroub vystoupil ze zádě, mlátil vzduch svými rozdivočelými lopatkami, když hora vody vyzdvihla záď nad vlny, ale loď šla stále kupředu.

Nicméně vítr nezesílil tolik, jak se dalo obávat. Nebyl to jeden z těch hurikánů, které letí rychlostí devadesát mil za hodinu. Zůstal u čerstvého větru, ale naneštěstí foukal tvrdošíjně z jihovýchodu a neumožnil

napnout plachty. A přitom, jak hned uvidíme, by bývalo velmi užitečné přijít páře na pomoc!

Šestnáctého prosince byl pětasedmdesátý den uplynulý od odjezdu z Londýna. Celkem *Henrietta* dosud neměla znepokojivé zpoždění. Polovina plavby byla zhruba za nimi a nejhorší úseky překročeny. V létě bychom byli za úspěch ručili. V zimě však byli na milost a nemilost zlému počasí vydáni. Passepartout se nevyjadřoval. V nitru doufal, a jestli vítr zklamal, počítal přinejmenším s párou.

A toho dne strojník vystoupil na palubu, potkal se s panem Foggem a živě si s ním promluvil.

Aniž věděl proč – nejspíš z tušení –, cítil Passepartout jakousi nejasnou úzkost. Byl by dal jedno ucho za to, aby druhým slyšel, o čem se tam mluví. Přesto zachytil několik slov, mezi jinými tato, pronesená jeho pánem:

„Jste si tím, co tvrdíte, jist?“

„Jist, pane,“ odpověděl strojník. „Nezapomeňte, že od našeho vyplutí topíme se všemi roztopenými ohni, a kdybychom měli dost uhlí, abychom plné páry pluli z New Yorku do Bordeaux, nemáme ho dost na plutí plnou párou z New Yorku do Liverpoolu!“

„Rozmyslím to,“ odpověděl pan Fogg.

Passepartout pochopil. Zmocnila se ho smrtelná úzkost.

Uhlí dojde!

„Ach! jestli se z téhle vyseká,“ řekl si v duchu, „tak to bude teda rozhodně znamenitý člověk!“

A když potkal Fixe, nemohl si pomoci a svěřil mu situaci.

„Takže,“ odpověděl mu agent se zaťatými zuby, „vy si myslíte, že plujeme do Liverpoolu?“

„No jistě!“

„Hlupáku!“ odpověděl inspektor a odešel s pokrčenými rameny.

Passepartout chtěl mu tu nálepku ostře vrátit, i když její pravý smysl stejně nemohl pochopit, ale řekl si, že nešťastný Fix musí být

velice zklamán, velice uražen ve své sebelásce, když se tak nešikovně hnal po falešné stopě kolem světa, a odpustil mu to.

A jaké rozhodnutí teď Phileas Fogg učiní? To bylo těžké si představit. Zdá se nicméně, že chladnokrevný gentleman jedno pojal, neboť ještě týž večer si zavolal strojníka a řekl mu:

„Rozdmýchejte ohně a plujte, dokud se zcela nevyčerpá palivo."

Za několik okamžiků chrlil komín *Henrietty* proudy dýmu.

Loď tedy pokračovala v plavbě plnou parou; ale jak strojník oznámil, o dva dny později, osmnáctého, dal vědět, že uhlí dojde ještě v průběhu dne.

„Ať se ohně nenechají poklesnout," odpověděl pan Fogg. „Naopak. Ať se zatíží bezpečnostní ventily."

Toho dne kolem poledne, když určil polohu lodi, zavolal si Phileas Fogg Passepartouta a dal mu rozkaz, aby přivedl kapitána Speedyho. To bylo pro ubohého hocha, jako by mu nařídili, aby šel odvázat tygra ze řetězu, a sešel na záď, říkaje si:

„Rozhodně bude vzteklý!"

A opravdu, za několik minut, uprostřed křiku a klení, přiletěla na záď bomba. Tou bombou byl kapitán Speedy. Bylo zřejmé, že co nevidět vybuchne.

„Kde to jsme?" taková byla první slova, která pronesl uprostřed hněvem rdoušených vzdechů, a opravdu, kdyby ten řádný muž trpěl mrtvicí, nikdy by z toho nevyšel.

„Kde to jsme?" opakoval, s tváří zrudlou krví.

„Sedm set sedmdesát mil od Liverpoolu," odpověděl pan Fogg s nezvratným klidem.

„Piráte!" vykřikl Andrew Speedy.

„Nechal jsem vás zavolat, pane…"

„Mořský lupiči!"

„…pane," pokračoval Phileas Fogg, „abych vás poprosil, abyste mi svou loď prodal."

„Ne! U všech ďasů, ne!“

„Protože ji budu muset spálit.“

„Spálit mou loď!“

„Ano, aspoň její horní část, protože nám dochází palivo.“

„Spálit mou loď!“ vykřikl kapitán Speedy, který ani neuměl slabiky vyslovit. „Loď, která stojí padesát tisíc dolarů!“

„Tady je šedesát tisíc dolarů!“ odpověděl Phileas Fogg a podal kapitánovi balík bankovek.

To udělalo na Andrewa Speedyho ohromný dojem. Není možno být Američanem, aby vám pohled na šedesát tisíc dolarů nezpůsobil jisté dojetí. Kapitán v okamžiku zapomněl na svůj hněv, své věznění, všechny své stížnosti vůči cestujícímu. Jeho loď byla dvacet let stará. Tohle se mohlo stát zlatým obchodem!... Bomba už nemohla vybuchnout. Pan Fogg z ní vytrhl zápalnici.

„A železný trup mi zůstane,“ řekl kapitán tónem podivuhodně obměkčeným.

„Železný trup i stroj, pane. Je to tedy dohodnuto?“

„Dohodnuto.“

A Andrew Speedy, uchopiv balík bankovek, je spočítal a nechal zmizet v kapse.

Během této scény byl Passepartout bledý. Co se Fixe týkalo, málem dostal mrtvici. Téměř dvacet tisíc liber utraceno, a navíc ten Fogg přenechával prodejci trup i stroj, tedy téměř veškerou hodnotu lodi! Je ovšem pravda, že částka ukradená v bance činila pětapadesát tisíc liber!

Když si Andrew Speedy strčil peníze do kapsy, pan Fogg mu řekl:

„Pane, ať vás to všechno nepřekvapuje. Vězte, že ztrácím dvacet tisíc liber, pokud nebudu v Londýně jedenadvacátého prosince v osm hodin čtyřicet pět minut večer. Nestihl jsem v New Yorku parník, a protože jste mě odmítal odvézt do Liverpoolu...“

„A udělal jsem dobře, u padesáti tisíc pekelných ďáblů," vykřikl Andrew Speedy, „když na tom vydělávám přinejmenším čtyřicet tisíc dolarů."

Pak už klidněji dodal:

„Víte co, kapitáne…?"

„Fogg."

„Kapitáne Foggu, inu, je ve vás kus yankeea."

A po tomto údajném komplimentu svému pasažérovi se chystal odejít, když mu Phileas Fogg řekl:

„Teď ta loď patří mně?"

„Zajisté, od kýlu po špičku stěžňů, pokud jde o to, co je ze dřeva, rozumí se!"

„Dobrá. Nechte strhat vnitřní vybavení a topte s těmito troskami."

Snadno si představíme, co se toho suchého dřeva muselo spotřebovat, aby se udržel dostatečný tlak páry. Toho dne šla do ohně záď, nástavby, kajuty, obytné prostory, falešná paluba, vše.

Nazítří, devatenáctého prosince, spálili stěžňoví, podpory i ráhna. Stěžně porazili a rozřezali sekerami. Posádka pracovala s nevídaným zápalem. Passepartout, osekávaje, štípaje, pilaje, dělal práci za deset mužů. Byla to zuřivá bourací vášeň.

Následující den, dvacátého, přišly na řadu zábradlí, pažení, nadvodní část trupu i většina paluby. *Henrietta* již nebyla ničím jiným než plavidlem oholeným jako ponton.

Toho dne však spatřili irské pobřeží i světlo majáku Fastnet.

Nicméně v deset hodin večer byla loď teprve na výši Queenstownu. Phileasi Foggovi už zbývalo jen čtyřiadvacet hodin, aby dorazil do Londýna! A to byl právě ten čas, který *Henrietta* potřebovala, aby doplula do Liverpoolu – dokonce i plnou párou. A pára konečně docházela odvážnému gentlemanovi!

„Pane," řekl mu tehdy kapitán Speedy, který se nakonec začal zajímat o jeho plány, „je mi vás opravdu líto. Všechno je proti vám! Jsme

teprve před Queenstownem.“

„Á!“ řekl pan Fogg, „to je Queenstown, to město, jehož světla zahlédáme?“

„Ano.“

„Můžeme vplout do přístavu?“

„Ne dříve než za tři hodiny. Jen za plného přílivu.“

„Počkejme!“ odpověděl klidně Phileas Fogg a nedal na své tváři nijak najevo, že se díky skvělému nápadu chystá ještě jednou zdolat protivný osud!

Vskutku, Queenstown je přístav na irském pobřeží, kde zaoceánské parníky plující ze Spojených států za jízdy odhazují své pytle s dopisy. Tyto dopisy jsou expresními vlaky, které jsou vždy připraveny k odjezdu, dopraveny do Dublinu. Z Dublinu dorazí do Liverpoolu rychlými parníky – a předběhnou tak o dvanáct hodin ty nejrychlejší běžce námořních společností.

Těchto dvanáct hodin, které takto americká pošta získává, chtěl Phileas Fogg získat také. Místo aby dorazil do Liverpoolu na *Henriettě* až příští den večer, bude tam v poledne, a tudíž bude mít čas být v Londýně před osmou hodinou čtyřicet pět minut večer.

Kolem jedné hodiny ranní vplula *Henrietta* za plného přílivu do přístavu Queenstown, a Phileas Fogg, poté co od kapitána Speedyho obdržel pevný stisk ruky, nechal ho na oholeném trupu jeho lodi, který i tak měl pořád ještě poloviční cenu toho, zač ho prodal!

Cestující se okamžitě vylodili. Fix v tu chvíli pocítil zběsilou touhu pana Fogga zatknout. Přesto to neudělal! Proč? Jaký zápas se v něm sváděl? Změnil snad svůj názor na pana Fogga? Pochopil konečně, že se mýlil? Avšak Fix neopustil pana Fogga. Spolu s ním, s paní Áúdou, s Passepartoutem, který už neměl čas ani dýchat, nastoupil v půl druhé ráno do vlaku z Queenstownu, dorazil s rozbřeskem dne do Dublinu a okamžitě nasedl na jeden z parníků – pravá ocelová vřetena, celá

ze stroje –, které, pohrdajíce vzepnutím nad vlnu, procházejí jí neochvějně napříč.

Dvacet minut před polednem, jedenadvacátého prosince, se Phileas Fogg konečně vylodil na nábřeží v Liverpoolu. Byl pouhých šest hodin od Londýna.

Vtom se však Fix přiblížil, položil mu ruku na rameno a předložil svůj zatykač:

„Jste pan Phileas Fogg?“ zeptal se.

„Ano, pane.“

„Ve jménu královny vás zatýkám!“

Kapitola třicátá čtvrtá

v níž má Passepartout příležitost udělat strašnou slovní hříčku, snad však dosud nevyslovenou

Phileas Fogg byl ve vězení. Zavřeli ho ve strážnici Custom-house, liverpoolské celnice, a měl tam přečkat noc, než ho převezou do Londýna.

Ve chvíli, kdy došlo k zatčení, chtěl se Passepartout vrhnout na detektiva. Zadrželi ho policisté. Paní Áúda, zděšená prudkostí celé věci, nevědouc nic, nedovedla tomu rozumět. Passepartout jí situaci vysvětlil. Pan Fogg, ten počestný a statečný gentleman, jemuž vděčila za život, byl zatčen jako zloděj. Mladá žena proti takovému obvinění protestovala, srdce se jí vzpíralo rozhořčením a po tvářích jí tekly slzy, když viděla, že nemůže nic udělat, nic podniknout, aby svého zachránce zachránila.

Co se Fixe týče, zatkl gentlemana, protože mu to ukládala povinnost – ať byl vinen, nebo ne. O tom rozhodne soud.

Vtom však Passepartoutovi probleskla hlavou myšlenka, ta strašná myšlenka, že on sám je příčinou celého toho neštěstí! Proč vlastně to dobrodružství před panem Foggem zatajil? Když mu Fix prozradil, že je policejním inspektorem a s jakým posláním byl vyslán, proč si vzal na svědomí, že svého pána neuvědomí? Pán, kdyby to býval věděl, by zajisté dal Fixovi důkazy o své nevině; byl by mu dokázal, že se mýlí; v každém případě by nebyl na své náklady a na patách vozil onoho nešťastného agenta, jehož první starostí bylo zatknout ho ve chvíli, kdy

vkročil na půdu Spojeného království. Když ten chudák myslel na své chyby, na své neopatrnosti, zmocnila se ho nepřemožitelná výčitka. Plakal, bylo mu až k pohledání. Chtěl si rozbít hlavu!

On a paní Áúda zůstali, přes chladno, pod sloupořadím celnice. Ani jeden odtud nechtěl odejít. Chtěli ještě jednou pana Fogga uvidět.

Co se toho gentlemana týče, byl pořádně a nadobro na mizině, a to právě ve chvíli, kdy se chystal dosáhnout svého cíle. Tím zatčením byl ztracen bez návratu. Když přijel ve dvacet minut před polednem do Liverpoolu dne jedenadvacátého prosince, zbývalo mu do osmi hodin čtyřiceti pěti minut, aby se dostavil do Reformního klubu – tedy devět hodin a patnáct minut – a potřeboval jich jen šest, aby se dostal do Londýna.

Kdo by byl v této chvíli vstoupil do strážnice celnice, byl by našel pana Fogga, nehybného, sedícího na dřevěné lavici, bez hněvu, neochvějného. Řekl bys, že je odevzdán? To ne – ale ani poslední ránou se nedal ani navenek dojmout. Vzkypěl snad v něm některý z těch tajných hněvů, strašných právě proto, že jsou v sobě držené, a vybuchují až v posledním okamžiku nezadržitelnou silou? Nikdo neví. Ale Phileas Fogg tam byl, klidný, čekal… na co? Choval ještě nějakou naději? Věřil ještě v úspěch, i když se za ním zavřely dveře téhle věznice?

Ať tak či onak, pan Fogg pečlivě položil hodinky na stůl a díval se, jak ručičky kráčejí. Z jeho rtů neunikalo jediné slovo, ale jeho pohled měl v sobě podivnou upřenost.

V každém případě byla situace strašná a pro toho, kdo nedovedl číst v tomto svědomí, se dala shrnout takto:

Jako počestný muž byl Phileas Fogg na mizině.

Jako nepočestný muž byl dopaden.

Napadlo ho v té chvíli, že se zachrání? Pomyslel na to, zda tahle strážnice nemá nějaký schůdný východ? Pomyslel na útěk? Člověk by chtěl věřit, že ano, protože se v jednu chvíli zvedl a obešel místnost. Ale dveře byly pevně zavřené a okno opatřené železnými mřížemi.

Vrátil se tedy a znovu usedl, vytáhl z náprsní tašky plán cesty. Na řádek, na kterém stála tato slova:

„Dvacátého prvního prosince, sobota, Liverpool“, připsal:

„Osmdesátý den, jedenáct hodin čtyřicet minut dopoledne“, a čekal.

Z hodin na Custom-house zazněla jedna hodina. Pan Fogg zjistil, že jeho hodinky jdou o dvě minuty napřed.

Dvě hodiny! Kdyby v tuto chvíli nasedl do expresního vlaku, mohl by ještě dorazit do Londýna a do Reformního klubu před osmou hodinou čtyřicátou pátou večer. Čelo se mu lehce zachmuřilo…

Ve dvě hodiny třicet tři minut se zvenčí ozval hluk, rachot dveří, které se otvíraly. Bylo slyšet hlas Passepartoutův, bylo slyšet hlas Fixův.

Phileasi Foggovi se na okamžik rozzářil pohled.

Dveře strážnice se otevřely a on uviděl paní Áúdu, Passepartouta a Fixe, kteří se k němu hnali.

Fix lapal po dechu, vlasy měl rozcuchané… Nemohl promluvit!

„Pane,“ koktal, „pane… odpusťte… politováníhodná podoba… Zloděj zatčen už před třemi dny… vy… jste volný!…“

Phileas Fogg byl volný! Přistoupil k detektivovi. Pohlédl mu zpříma do tváře, a jediným rychlým pohybem, jaký kdy ve svém životě udělal nebo jaký kdy ve svém životě udělá, stáhl obě paže dozadu a s přesností automatu udeřil oběma pěstmi nešťastného inspektora.

„Pěkně to seklo!“ zvolal Passepartout a dovolil si strašnou slovní hříčku, hodnou dobrého Francouze, když dodal: „Namouvěru, tomuhle se říká pěkné uplatnění anglického pěstního práva!“

Fix, sražený k zemi, nepronesl ani slovo. Měl, co si zasloužil. Vzápětí však pan Fogg, paní Áúda a Passepartout opustili celnici. Vrhli se do kočáru a za několik minut dorazili na liverpoolské nádraží.

Phileas Fogg se zeptal, zda je nějaký expresní vlak připraven k odjezdu do Londýna…

Byly dvě hodiny čtyřicet minut… Expres odjel před pětatřiceti minutami.

Phileas Fogg tedy objednal zvláštní vlak.

Několik rychlých lokomotiv bylo pod párou, ale vzhledem k provozním nárokům nemohl zvláštní vlak opustit nádraží před třetí hodinou.

Ve tři hodiny Phileas Fogg, poté co strojvůdci slíbil nemalou prémii, uháněl směrem k Londýnu, doprovázen mladou ženou a svým věrným sluhou.

Vzdálenost, která odděluje Liverpool od Londýna, bylo třeba urazit za pět a půl hodiny – věc docela proveditelná, je-li trať volná po celé délce. Došlo však k vynuceným zdržením, a když gentleman dorazil na nádraží, odbíjelo na všech londýnských hodinách tři čtvrtě na devět.

Phileas Fogg, poté co vykonal tuhle cestu kolem světa, přijížděl s pětiminutovým zpožděním!…

Prohrál.

Kapitola třicátá pátá

v níž si Passepartout nedá rozkaz, který mu jeho pán udělí, dvakrát opakovat

Druhého dne by obyvatelé Saville Row byli pořádně překvapeni, kdyby se jim bylo tvrdilo, že pan Fogg se vrátil do svého domova. Dveře i okna, všechno bylo zavřené. Zvenčí se nic nezměnilo.

Phileas Fogg totiž, když opustil nádraží, uložil Passepartoutovi, aby nakoupil nějaké zásoby, a vrátil se do svého domu.

Tento gentleman přijal se svou obvyklou neochvějností ránu, která ho stihla. Zruinován! A vinou toho nemotorného policejního inspektora! Když kráčel pevným krokem po celé té dlouhé trase, když porazil tisíce překážek, dal čelo tisícům nebezpečí, když si cestou našel ještě čas vykonat tu a tam něco dobrého, ztroskotat v přístavu před hrubou skutečností, kterou nemohl předvídat a proti níž byl bezbranný: to bylo strašné! Z pořádné sumy, kterou si vzal na odjezd, mu zbyl jen bezvýznamný zbytek. Jeho jmění se už skládalo jen z dvaceti tisíc liber uložených u bratří Baringů, a těch dvacet tisíc liber dlužil svým společníkům z Reformního klubu. Po všech těch vydáních by ho vyhraná sázka patrně nebyla obohatila, a je pravděpodobné, že se o obohacení ani neucházel – patřil k těm lidem, kteří sázejí pro čest – ale ta prohraná sázka ho zcela ničila. Ostatně gentlemanovo rozhodnutí už bylo učiněno. Věděl, co mu zbývá udělat.

Jeden pokoj v domě v Saville Row byl vyhrazen pro paní Áúdu. Mladá žena byla zoufalá. Z několika slov, jež pan Fogg pronesl, pochopila,

že chystá jakýsi neblahý úmysl.

Ví se, do jakých politováníhodných krajností se někdy pod tlakem utkvělé myšlenky nechávají strhnout tito Angličané posedlí monomanií. Proto Passepartout, aniž to na sobě dával znát, svého pána hlídal.

Ale nejprve se poctivý chlapec vydal nahoru do svého pokoje a zhasl plynový hořák, jenž hořel osmdesát dní. Ve schránce na dopisy našel vyúčtování plynárenské společnosti a usoudil, že je víc než na čase zarazit tyto výdaje, za které sám odpovídal.

Noc minula. Pan Fogg si lehl, ale spal? Co se paní Áúdy týče, nedokázala si ani na okamžik odpočinout. Passepartout zase bděl jako pes přede dveřmi svého pána.

Druhého dne si pan Fogg Passepartouta zavolal a velmi stroze mu doporučil, aby se postaral o snídani pro paní Áúdu. On sám se spokojí šálkem čaje a topinkou. Paní Áúda ho prý laskavě omluví na oběd i večeři, protože veškerý svůj čas věnuje tomu, aby si zařídil své záležitosti. Dolů nesejde. Teprve večer poprosí paní Áúdu o dovolení, aby s ní na pár okamžiků promluvil.

Passepartout, který dostal rozpis dne, se mu musel přizpůsobit. Hleděl na svého pána, pořád neochvějného, a nemohl se odhodlat opustit jeho pokoj. Měl těžko u srdce, svědomí mu drásala výčitka, protože víc než kdy jindy se obviňoval z téhle nenapravitelné pohromy. Ano! Kdyby byl pana Fogga uvědomil, kdyby mu byl odhalil záměry agenta Fixe, pan Fogg by jistě agenta Fixe nebyl zavlekl až do Liverpoolu, a tehdy…

Passepartout to už nemohl vydržet.

„Pane můj! Pane!“ zvolal, „proklejte mne! To mojí vinou…

– Nikoho neobviňuji,“ odpověděl Phileas Fogg nejklidnějším tónem. „Běžte.“

Passepartout opustil pokoj a šel za mladou ženou, které sdělil záměry svého pána.

„Madam," dodal, „sám nic nezmohu, nic! Nemám na mysl svého pána žádný vliv. Vy snad…

– Jaký bych měla vliv," odpověděla paní Áúda, „pan Fogg nepodléhá žádnému! Pochopil kdy, že má vděčnost k němu je připravena přetéct všechny břehy? Četl kdy v mém srdci!… Příteli, nebudete ho smět opustit, ani na okamžik. Říkáte, že projevil úmysl se mnou dnes večer promluvit?

– Ano, madam. Jde nepochybně o to, aby zabezpečil vaše postavení v Anglii.

– Počkejme," odpověděla mladá žena a zůstala celá zamyšlená.

Toho nedělního dne tedy dům v Saville Row vypadal, jako by v něm nikdo nebydlel, a Phileas Fogg poprvé od chvíle, co v tom domě žil, nešel do svého klubu, když věž Parlamentu odbila půl dvanácté.

A proč by se byl také tenhle gentleman v Reformním klubu objevil? Jeho kolegové ho tam už nečekali. Když se minulého večera, v tom osudném datu sobota jedenadvacátého prosince, v osm hodin čtyřicet pět minut, Phileas Fogg v salonu Reformního klubu neukázal, byla jeho sázka prohraná. Nebylo ani zapotřebí, aby šel ke svému bankéři vybrat těch dvacet tisíc liber. Jeho protivníci měli v rukou šek, který podepsal, a stačilo pouhé písemné zařízení u bratří Baringů, aby těch dvacet tisíc liber bylo připsáno k jejich dobru.

Pan Fogg tedy neměl žádný důvod ven, a neopustil dům. Zůstal ve svém pokoji a dával si do pořádku záležitosti. Passepartout nepřestával chodit nahoru a dolů po schodišti domu v Saville Row. Hodiny tomu nebohému chlapci neutíkaly. Poslouchal u dveří pánova pokoje, a přitom se mu nezdálo, že by se dopouštěl byť té nejmenší indiskrétnosti! Díval se klíčovou dírkou a představoval si, že má to právo! Passepartout se každou chvíli obával nějaké pohromy. Někdy mu padl na mysl Fix, ale v jeho hlavě došlo k obratu. Už se policejnímu inspektorovi nehněval. Fix se mýlil jako každý jiný, pokud šlo o Phileasa Fogga,

a tím, že ho sledoval, že ho zatkl, konal jen svou povinnost, zatímco on sám… Ta myšlenka ho tížila a pokládal se za posledního z ničemů.

Když se nakonec Passepartout cítil nešťastný až příliš sám, zaklepal na dveře paní Áúdy, vstoupil k ní do pokoje, posadil se v koutě, nic neříkal a díval se na mladou ženu, pořád zamyšlenou.

Kolem půl osmé večer dal pan Fogg paní Áúdě vzkázat, zda ho může přijmout, a za pár okamžiků už byli mladá žena a on v tom pokoji sami.

Phileas Fogg vzal židli a usedl u krbu proti paní Áúdě. V jeho tváři se nezračilo žádné hnutí. Fogg po návratu byl přesně Fogg při odjezdu. Stejný klid, stejná neochvějnost.

Zůstal pět minut, aniž promluvil. Pak zvedl oči k paní Áúdě:

„Madam," řekl, „odpustíte mi, že jsem vás přivezl do Anglie?

– Já, pane Foggu!…" odpověděla paní Áúda a tiskla si tlukot srdce.

„Dovolte mi, abych domluvil," pokračoval pan Fogg. „Když jsem pojal myšlenku odvézt vás daleko z té země, která se vám stala tak nebezpečnou, byl jsem bohat a počítal s tím, že vám dám k dispozici část svého jmění. Vaše bytí by bylo šťastné a svobodné. Nyní jsem na mizině.

– Vím to, pane Foggu," odpověděla mladá žena, „a já se vás na oplátku zeptám: Odpustíte mi, že jsem vás následovala a – kdoví? – snad svým zdržením přispěla k vaší zkáze?

– Madam, nemohla jste zůstat v Indii, a vaše záchrana byla jistá jen tehdy, když se dostanete tak daleko, aby vás ti fanatici znovu neuchvátili.

– Takže, pane Foggu," pokračovala paní Áúda, „nespokojen tím, že jste mne vyrval hrozné smrti, cítil jste se ještě povinen zabezpečit mé postavení v cizině?

– Ano, madam," odpověděl Fogg, „ale události se obrátily proti mně. Přesto vás prosím o dovolení, abych tím mála, co mi zbývá, směl rozhodnout ve váš prospěch.

– Ale vy, pane Foggu, co se stane s vámi?“ zeptala se paní Áúda.

„Já, madam,“ odpověděl chladně gentleman, „nepotřebuji nic.

– Ale jak si, pane, představujete osud, který vás čeká?

– Tak, jak se sluší si ho představovat,“ odpověděl pan Fogg.

„V každém případě,“ pokračovala paní Áúda, „bída nemůže zasáhnout muže, jako jste vy. Vaši přátelé…

– Nemám přátel, madam.

– Vaši blízcí…

– Nemám už blízkých.

– Pak vás lituji, pane Foggu, protože samota je smutná věc. Ani jedno srdce, do kterého byste své bolesti vylil? Říkává se přece, že ve dvou je snesitelná i bída!

– Říkává se to, madam.

– Pane Foggu,“ řekla tehdy paní Áúda, vstala a podala gentlemanovi ruku, „chcete zároveň blízkou příbuznou a přítelkyni? Chcete mě za svou ženu?“

Pan Fogg při tom slově také povstal. V očích mu byl jakoby neobvyklý odlesk, na rtech jakoby chvění. Paní Áúda se na něj dívala. Upřímnost, přímost, pevnost i mírnost tohoto krásného pohledu urozené ženy, která se odvažuje všeho, aby zachránila toho, jemuž vděčí za vše, ho zprvu překvapily, potom ho pronikly. Na okamžik zavřel oči, jako by chtěl zabránit, aby ten pohled nepronikl ještě hlouběji… Když je znovu otevřel:

„Miluji vás!“ řekl prostě. „Ano, opravdu, při všem, co je na světě nejsvětější, miluji vás a jsem zcela váš!

– Ach!…“ zvolala paní Áúda a položila si ruku na srdce.

Zazvonili na Passepartouta. Hned se dostavil. Pan Fogg stále držel ruku paní Áúdy ve své. Passepartout pochopil a jeho širá tvář zazářila jako slunce v nadhlavníku tropických krajů.

Pan Fogg se ho zeptal, zda není příliš pozdě, aby šel uvědomit reverenda Samuela Wilsona z farnosti Mary-le-Bone.

Passepartout se zasmál svým nejlepším úsměvem.
„Nikdy není pozdě," řekl.
Bylo teprve pět minut po osmé.
„To by bylo zítra, v pondělí!" řekl.
„Zítra, v pondělí?" zeptal se pan Fogg a pohlédl na mladou ženu.
„Zítra, v pondělí!" odpověděla paní Áúda.
Passepartout vyběhl ven, co mu nohy stačily.

Kapitola třicátá šestá

v níž má Phileas Fogg znovu prémiovou hodnotu na trhu

Je čas říct zde, k jakému obratu veřejného mínění došlo ve Spojeném království, když se dozvědělo o zatčení pravého lupiče Banky, jistého Jamese Stranda, k němuž došlo sedmnáctého prosince v Edinburghu.

Tři dny předtím byl Phileas Fogg zločincem, kterého policie pronásledovala stůj co stůj, a teď to byl nejčestnější gentleman, který na vteřinu přesně vykonává svou výstřední cestu kolem světa.

Jaký to byl účinek, jaký ruch v novinách! Všichni sázející pro i proti, kteří už tuhle věc byli zapomněli, znovu ožili jako kouzlem. Všechny obchodní operace nabyly znovu platnosti. Všechny závazky znovu ožily, a je třeba říct, že sázky nabraly nový rozmach. Jméno Phileas Fogg mělo opět prémiovou hodnotu na trhu.

Pět gentlemanových kolegů v Reformním klubu strávilo tyhle tři dny v jistém neklidu. Ten Phileas Fogg, na něhož byli zapomněli, se jim znovu objevil před očima! Kde v této chvíli je? Sedmnáctého prosince – v den, kdy byl James Strand zatčen – uplynulo sedmdesát šest dní od Phileasova odjezdu, a ani jediná zpráva od něj! Padl snad? Vzdal se zápasu, nebo pokračoval ve své cestě podle smluvené trasy? A v sobotu jedenadvacátého prosince, v osm hodin čtyřicet pět večer, objeví se jako bůh přesnosti na prahu salonu Reformního klubu?

Je zbytečné pokoušet se vylíčit úzkost, v níž celé tři dny žila ta část anglické společnosti. Rozesílaly se depeše do Ameriky, do Asie, aby se získaly zprávy o Phileasi Foggovi! Ráno i večer bylo posíláno pozorovat

dům v Saville Row... Nic. Ani policie už nevěděla, kam se poděl detektiv Fix, jenž se tak nešťastně vrhl na falešnou stopu. To však sázkám nebránilo, aby se znovu uzavíraly ve větším měřítku. Phileas Fogg, jako závodní kůň, přijížděl do poslední zatáčky. Nebyl už kotován za sto, ale za dvacet, za deset, za pět, a starý ochrnutý Lord Albermale ho bral sám za rovno.

A tak toho sobotního večera byla v Pall Mall a v sousedních ulicích tlačenice. Zdálo se, jako by to bylo nesmírné shromáždění burzovních makléřů trvale usazených v okolí Reformního klubu. Provoz vázl. Diskutovalo se, hádalo, vykřikovaly se kurzy „Phileasa Fogga" jako kurzy britských fondů. Policisté měli velikou práci udržet dav na uzdě, a jak se blížila hodina, kdy měl Phileas Fogg přijet, vzrušení nabývalo neuvěřitelných rozměrů.

Toho večera bylo pět gentlemanových kolegů od deváté hodiny shromážděno ve velkém salonu Reformního klubu. Oba bankéři, John Sullivan a Samuel Fallentin, inženýr Andrew Stuart, Gauthier Ralph, správce Anglické banky, a sládek Thomas Flanagan, všichni čekali s úzkostí.

Ve chvíli, kdy hodiny ve velkém salonu ukázaly osm hodin dvacet pět minut, povstal Andrew Stuart a řekl:

„Pánové, za dvacet minut vyprší lhůta, kterou jsme smluvili s panem Phileasem Foggem.

– V kolik hodin dorazil poslední vlak z Liverpoolu?" zeptal se Thomas Flanagan.

„V sedm hodin dvacet tři," odpověděl Gauthier Ralph, „a následující přijede až v deset minut po půlnoci.

– Nuže, pánové," pokračoval Andrew Stuart, „kdyby byl Phileas Fogg dorazil vlakem v sedm hodin dvacet tři, byl by už tady. Můžeme tedy sázku pokládat za vyhranou.

– Počkejme, nerozhodujme, zatím," odpověděl Samuel Fallentin. „Vidíte, že náš kolega je výstředník prvního řádu. Jeho přesnost ve

všem je dobře známa. Nedostaví se nikdy ani pozdě, ani brzy, a kdyby se zde objevil v poslední minutě, nebyl bych nijak zvlášť překvapen.

– A já," řekl Andrew Stuart, který byl, jako vždycky, velice nervózní, „bych tomu nevěřil, ani kdybych ho viděl.

– Skutečně," pokračoval Thomas Flanagan, „záměr Phileasa Fogga byl nesmyslný. Ať byla jeho přesnost sebevětší, nemohl zabránit, aby nedošlo k nevyhnutelným zdržením, a stačilo jen dvou- nebo třídenní zpoždění, aby jeho cesta byla ohrožena.

– Všimněte si ostatně," dodal John Sullivan, „že jsme od našeho kolegy nedostali žádnou zprávu, a přitom na jeho trase scházet telegrafní dráty nemohly.

– Prohrál, pánové," pokračoval Andrew Stuart, „prohrál stokrát! Víte ostatně, že *China* – jediný parník z New Yorku, který by mohl použít, aby ještě včas dorazil do Liverpoolu – přijela včera. Nuže, tady je seznam cestujících, uveřejněný v *Shipping Gazette*, a jméno Phileas Fogg v něm nefiguruje. Při nejpříznivějších okolnostech je náš kolega sotva v Americe! Odhaduji na dvacet dní nejmíň, zpoždění, které utrpí za smluvený termín, a starý Lord Albermale přijde také o svých pět tisíc liber!

– Je to zřejmé," odpověděl Gauthier Ralph, „a zítra budeme muset už jen předložit u bratří Baringů šek pana Fogga."

V tu chvíli hodiny v salonu odbily osm hodin čtyřicet.

„Ještě pět minut," řekl Andrew Stuart.

Pět kolegů se na sebe podívalo. Lze předpokládat, že tlukot jejich srdcí mírně zrychlil, protože nakonec, i pro statné hráče, byla ta partie těžká! Nechtěli to však dát najevo, protože na návrh Samuela Fallentina usedli ke karetnímu stolu.

„Nedal bych svůj podíl čtyř tisíc liber ze sázky," řekl Andrew Stuart a usedal, „ani kdyby mi za něj nabízeli tři tisíce devět set devadesát devět!"

Ručička v tu chvíli ukazovala osm hodin čtyřicet dvě minut.

Hráči vzali do rukou karty, ale každou chvíli jim pohled sklouzl k hodinám. Lze bezpečně tvrdit, že ať jakkoli byli jistí, nikdy jim ještě žádné minuty nepřipadly tak dlouhé!

„Osm hodin čtyřicet tři," řekl Thomas Flanagan, odkrývaje balíček karet, který mu podal Gauthier Ralph.

Pak nastal okamžik ticha. Rozlehlý salon klubu byl klidný. Zvenčí však bylo slyšet hluk davu, nad nímž občas dominovaly ostré výkřiky. Kyvadlo hodin odbíjelo vteřinu s matematickou pravidelností. Každý hráč mohl spočítat šedesátinné díly, které mu zazněly v uších.

„Osm hodin čtyřicet čtyři!" řekl John Sullivan hlasem, v němž bylo cítit bezděčné hnutí.

Ještě minuta, a sázka byla vyhraná. Andrew Stuart a jeho kolegové už nehráli. Opustili karty! Odpočítávali vteřiny!

Při čtyřicáté vteřině nic. Při padesáté také nic!

Při padesáté páté se zvenčí ozvalo něco jako hrom, potlesk, hurá a dokonce zlořečení, jež se šířily nepřetržitým rachotem.

Hráči povstali.

Při padesáté sedmé vteřině se dveře salonu otevřely, a dřív než kyvadlo odbilo šedesátou vteřinu, objevil se Phileas Fogg, následován rozjásaným davem, který prolomil vchod klubu, a svým klidným hlasem řekl:

„Zde jsem, pánové."

Kapitola třicátá sedmá

v níž se dokazuje, že Phileas Fogg na této cestě kolem světa nevydělal nic, leda své štěstí

Ano! Phileas Fogg osobně.

Vzpomínáte si, že v osm hodin a pět minut večer – asi pětadvacet hodin po příjezdu cestujících do Londýna – pověřil pan Fogg Passepartouta, aby šel uvědomit reverenda Samuela Wilsona o jistém sňatku, který se měl uzavřít hned nazítří.

Passepartout tedy vyrazil, celý nadšený. Rychlým krokem dorazil k domu reverenda Samuela Wilsona, který však ještě nebyl doma. Passepartout přirozeně čekal, ale čekal plných dvacet minut nejméně.

Zkrátka a dobře, bylo osm hodin třicet pět, když vyšel z reverendova domu. Ale v jakém stavu! Vlasy rozcuchané, bez klobouku, běžel, běžel, jak nikdo za paměti lidské nikoho běžet neviděl, kácel na chodníku chodce a vrhal se jako smršť po trotoárech!

Za tři minuty byl zpátky v domě v Saville Row a zadýchaně vpadl do pokoje pana Fogga.

Nemohl mluvit.

„Co se stalo?“ zeptal se pan Fogg.

„Pane můj…“ koktal Passepartout, „sňatek… nemožný.

– Nemožný?

– Nemožný… na zítřek.

– Proč?

– Protože zítra… je neděle!

– Pondělí," odpověděl pan Fogg.

„Ne... dneska... sobota.

– Sobota? Nemožné!

– Ano, ano, ano, ano!" vykřikl Passepartout. „Spletl jste se o den! Dorazili jsme o čtyřiadvacet hodin dřív... Ale zbývá už jen deset minut!..."

Passepartout popadl svého pána za límec a nezadržitelnou silou ho táhl s sebou!

Phileas Fogg, takto unesen a bez času uvažovat, opustil svůj pokoj, opustil svůj dům, skočil do drožky, slíbil kočímu sto liber, přejel dva psy a zavadil o pět vozů, až dorazil k Reformnímu klubu.

Hodiny ukazovaly osm hodin čtyřicet pět, když se objevil ve velkém salonu...

Phileas Fogg dokonal svou cestu kolem světa za osmdesát dní!...

Phileas Fogg vyhrál svou sázku o dvacet tisíc liber!

A nyní, jak mohl muž tak přesný, tak pečlivý, udělat tuhle chybu v počtu dní? Jak se mohl domnívat, že je sobota večer, dvacátého prvního prosince, když přistál v Londýně, ačkoli bylo teprve pátek, dvacátého prosince, teprve sedmdesát devět dní po svém odjezdu?

Hle, důvod toho omylu. Je velice prostý.

Phileas Fogg „aniž o tom tušil" získal jeden den oproti svému cestovnímu plánu – a to pouze proto, že cestu kolem světa vykonal směrem na *východ*; naopak, kdyby ji byl vykonal opačným směrem, tedy směrem na *západ*, byl by o ten den přišel.

Vskutku, když kráčel na východ, šel Phileas Fogg vstříc slunci, a tedy dny mu ubývaly o tolikrát čtyři minuty, kolik stupňů v tomto směru překročil. Na zemském obvodu se počítá tři sta šedesát stupňů, a těchto tři sta šedesát stupňů, násobeno čtyřmi minutami, dává přesně čtyřiadvacet hodin – to jest ten den nevědomky získaný. Jinými slovy: zatímco Phileas Fogg, kráčeje na východ, viděl slunce přejít poledníkem *osmdesátkrát*, jeho kolegové, kteří zůstali v Londýně, ho vi-

děli přejít jen *sedmdesát devětkrát*. Proto právě ten den, který byl sobotou, a ne nedělí, jak se pan Fogg domníval, ho čekali v salonu Reformního klubu.

A to by právě ty slavné hodinky Passepartoutovy – které si vždy uchovávaly londýnský čas – byly ukázaly, kdyby zároveň s minutami a hodinami ukazovaly i dny!

Phileas Fogg tedy vyhrál těch dvacet tisíc liber. Ale protože jich cestou utratil asi devatenáct tisíc, byl peněžní výsledek nevelký. Ostatně, jak už bylo řečeno, výstřední gentleman v této sázce hledal jen zápas, ne jmění. A dokonce i tisíc liber, které zbyly, rozdělil mezi poctivého Passepartouta a nešťastného Fixe, k němuž nedokázal chovat zášť. Jenom – a to pro pořádek – si strhl ze sluhova dílu cenu devatenácti set dvaceti hodin plynu, jenž byl spotřebován jeho vinou.

Téhož večera řekl pan Fogg, stejně neochvějný, stejně chladnokrevný, paní Áúdě:

„Souhlasíte s tím sňatkem i teď, madam?

– Pane Foggu," odpověděla paní Áúda, „na mně je, abych vám tu otázku položila. Byl jste zruinován, teď jste bohatý…

– Odpusťte, madam, to jmění patří vám. Kdybyste nebyla pojala myšlenku na tento sňatek, můj sluha by se nevydal k reverendu Samuelu Wilsonovi, nebyl bych uvědomen o svém omylu, a…

– Milý pane Foggu…" řekla mladá žena.

„Milá Áúdo…" odpověděl Phileas Fogg.

Rozumí se samo sebou, že sňatek se uskutečnil o osmačtyřicet hodin později a Passepartout, nádherný, zářivý, oslňující, při něm vystupoval jako svědek mladé ženy. Nezachránil ji snad? A nebyl mu tím pádem tenhle čestný úkol přisouzen?

Jenomže nazítří, hned za úsvitu, bušil Passepartout bez okolků na dveře svého pána.

Dveře se otevřely a objevil se neochvějný gentleman.

„Co se děje, Passepartoute?

– Co se děje, pane! Děje se to, že jsem se právě dozvěděl…

– Co?

– Že cestu kolem světa jsme mohli vykonat za osmasedmdesát dní.

– Nepochybně," odpověděl pan Fogg, „kdybychom nebyli projeli Indií. Ale kdybych nebyl projel Indií, nebyl bych zachránil paní Áúdu, nebyla by mou ženou, a…"

A pan Fogg tiše zavřel dveře.

A tak tedy Phileas Fogg vyhrál svou sázku. Vykonal za osmdesát dní onu cestu kolem světa! Využil k tomu všech dopravních prostředků, parníků, železnic, kočárů, jachet, obchodních plavidel, saní, slona. Výstřední gentleman při této věci rozvinul své podivuhodné vlastnosti: chladnokrevnost a přesnost. A pak? Co získal tím cestováním? Co si přivezl z této cesty?

Nic, řekne se? Nic, budiž, nic – kromě půvabné ženy, která – jakkoli nepravděpodobné se to může zdát – ho učinila nejšťastnějším z mužů!

A opravdu – nevydal by se člověk na *cestu kolem světa* i za méně?

Jules Verne: Cesta kolem světa za osmdesát dní

Překlad: Audioknihy CZ. Nový český překlad z originálu, který vznikl pro tento projekt a prošel nezávislou korekturou.

Zdroj originálního textu: Project Gutenberg #800.

Originální text je volné dílo. Překlad a vydání: Audioknihy CZ, licence CC BY 4.0. Můžete jej sdílet a dál používat, pokud uvedete zdroj (Audioknihy CZ, audioknihycz.cz/kniha/cesta-kolem-sveta-verne/).

Audioknihu připravujeme. Další knihy a audioknihy zdarma najdete na audioknihycz.cz/kniha/cesta-kolem-sveta-verne/.